CESTY A CÍLE

LIST NOVÉ GENERACE PRO VEŘEJNÉ

A OSOBNÍ OTÁZKY

Rediguje:

NORBERT F. ČAPEK.

ROČNÍK V.

1927.

NÁKLADEM „UNITARIA", PRAHA I. KARLOVA 8

SAH ČASOPISU CESTY A CÍLE

ROČNÍK V.

Informace o Svobodném bratrství: Str

Američtí unitáři a Svobod. bratrství . . . 136
Co nového v SB . . . 15, 62, 76, 94, 143
Jasná linie . . . 17
Svobodné bratrství a unitářství . . . 49

Přednášky Dr. Čapka: Cesty úspěchu . . . 65

Objevení dítěte . . . 1
Spása . . . 98
Zázraky v Konnersreuthu . . . 129
Zážitky z Kongresu . . . 118

Články: Duše a četba . . . 8

Husovy oslavy . . . 89
Jak byl kongres posuzován . . . 137
Ještě o knihách . . . 61
Kvekři a bible . . . 39
K diskusi evangelíků o pravověrnosti v církvi čsl. . . . 107
Masarykovo vůdcovství . . . 37
Naše středověké dědictví . . . 10
Nestárni! . . . 97
O myšlení . . . 57
O Svatém okamžiku . . . 150
O unitářské theologii . . . 52
Poselství radostného života . . . 147
Presidentovo poselství . . . 90
Sakramenty . . . 145
Sensační pražská seance . . . 161
Smysl služby . . . 21
Svoboda . . . 163
Význam Masarykův pro náboženský pokrok . . . 33

Meditace: Naše zpověď . . . 88

Různé: Bez klobouku . . . 29

Bezvěrci o Svobodném bratrství . . . 40
Cizota českých duší . . . 155
Co věří unitáři? . . . 151
Dr. Farský dobojoval . . . 82
Dva interwievy . . . 125
Dva kongresy . . . 84
Evangelický biblicism a víra v ďábly . . . 155
Hluboký život . . . 23
Jak se fakta zkreslují . . . 63
Kdo je radikál? . . . 166
Kostnická Jednota a Volná myšlenka . . . 72
K pětiletému jubileu . . . 75
K volbě patriarchy církve čsl. . . . 110

Moje autorská práva 109
Několik portrétů 121
Některé informace o Kongresu 105
Poselství Kongresu 113
První dojmy z Ameriky 24
Průběh kongresu 114
Přítomnost o Svobod. bratrství 58
Volná myšlenka 44
Vzácné svědectví 92
Z řeči Masarykovy 36

Světla a stíny 77, 111, 142, 156, 168

Okénka do života 158, 171

Vyobrazení: Dr. Farský 81
Skupina hlavních pořadatelů Kongresu 123

Norbert F. Čapek:

Objevení dítěte.

Objevení dítěte jest něco postupujícího. Rozumní rodiče uvědomují si co den, že je dítě od nich velmi odlišné a každý den na něm něco nového objevují. Také mezi vychovateli z povolání a nejvíce mezi praktickými psychology věnuje se dnes výzkumu dítěte velká pozornost. Sebe počítám mezi největší milovníky dětí a kus svého života na to dávám, abych jim vydobyl více práv a porozumění. Proto se snažím vždy znovu, abych rodičům zdůraznil jejich veliké úkoly a také podal to nejlepší, co v ohledu výchovy je dnes známo nebo aspoň mělo by býti známo. V této čtvrté přednášce výchovného cyklu chtěl bych povědět aspoň to nejdůležitější, co ještě zbývá s hlediska moderní psychologie a psychoanalysy k povědění. Zůstane ovšem ještě lecos k povědění a nejdůležitější bude pojednání, jak po této stránce nejvhodněji seznamovati děti s pohlavním životem.

V dítěti pozorujeme, jako při každém organismu v celé přírodě, jisté síly, které je pudí kupředu, a jiné síly, které je zdržují zpět. Nejmocnější síla, která je ku předu táhne, je pud po rozvinutí všech možností vzrůstu, po uplatnění všech dřímajících schopností, po nejdokonalejším sebevyjádření.

Jako každé semínko má v sobě něco, co chce vyrůst a se plně projevit až k nejvyššímu rozkvětu, jako každé ptačátko chce se vyvinouti v dokonalého ptáka, tak v každém dítěti je snaha po vyjádření všeho, co si zárodečně přineslo na svět. Touha po úplném dozrání, po dosáhnuti svého nejvlastnějšího poslání nutí dítě jíti kupředu a zkoušet všechno, co by mu nějak v tom mohlo býti nápomocno.

Naproti tomuto přirozenému pudu staví se u člověka, v rozdílu od zvířat, nejčastěji u matky, snaha, často jen neuvědomělá: podržeti si své dítě, zajistiti si své dítě, zajistiti si je, aby zůstalo dítětem co nejdéle. Dítěti se činí jeho dětství tak vábivé svojí nezodpovědností, svým spoléháním ve všem na matku nebo otce, svým ponecháním starostí o sebe a

svůj zítřek někomu druhému, kdo po tom přímo touží, že následkem toho dítě se nemůže ze svých dětských botiček dlouho vyzout.

Mezi dvěma ohni.

Stojíme tu, abych tak řekl, jako mezi dvěma ohni: na jedné straně chceme, aby dítě svého dětství užilo co nejlépe, aby mělo naň nejradostnější vzpomínky. Na druhé straně platí zkušenost, že učiníme-li dětství příliš vábivé po stránce nezodpovědnosti a pohodlí, že poškodíme karakter dítěte, že z něj uděláme duševního invalidu. Schoulostivělé, rozmazlené, nesamostatné dítě, které je ve všem závislé na nějaké pomoci a musí býti vždy znovu ponoukáno a napomínáno, je k politování, a rovněž k politování jsou i jeho rodiče.

Jiná, dítěti vrozená touha je po pozornosti. Je to nevinná a neúmyslná touha. Jestli jí rodiče porozumí a správně v tom ohledu s dítětem zacházejí, dožijí se radosti, jinak je čeká velké zklamání.

Rodiče obyčejně tyto snahy vystupňují a potom z toho mají velké trápení. Jestli dítě příliš rádo na sebe upozorňuje, necháme je prostě nepovšimnuté a jeho sebevystavování je přestane těšit.

Snahu dítěte, upoutati na sebe pozornost, možno však říditi k jeho největšímu prospěchu, když si uvědomíme, že je možno dvojím způsobem upoutati pozornost: marnivým vystavováním svého těla, šatů, prostořekostí nebo jiným nežádoucím způsobem; nebo je možno upoutati pozornost úctyhodným výkonem. A jestli jsme dovedli vésti dítě k žádoucímu, hodnotnému výkonu, je možno jeho pozornost tak upoutat a mysl tak zaměstnat, že si na marnivé na sebe upozorňování nevzpomene.

Kořínky darebačin.

V této souvislosti je třeba si zapamatovati důležitý zákon dětského duševního ústrojí, že když nenachází dostatečné příležitosti k sebevyjádření v nějakém úspěšném výkonu, že si brzy vynajde příležitosti nežádoucí k nějakému darebáctví. Nemůže-li něco užitečného vykonat, bude chtít něco zkazit, nemůže-li stavět, dá se do bourání, nemá-li co k sestavování, bude rozebírat.

Nemůže-li doma nebo ve škole na sebe upozornit nějakými úspěchy, bude vyhledávat úspěch v nějakém uličnictví. Může to býti pro dítě samo dost nepříjemné, ale pozornost byla vyvolána. Tyto zkušenosti vedly k zakládání tak zvaných činných a pokusných škol, k organisování skautských svazů a táboření.

Jistá čtrnáctiletá školačka vyšší dívčí školy stala se předmětem mnoha stížností doma i ve škole vymýšlením nejzvláštnějších darebačin. Něco schválně ukryla, aby po tom byla sháňka, někoho obelhala, ba ani před krádeží se neštítila. Tím dosáhla, že se o ní stále mluvilo, nebo se hledalo, vyšetřovalo, kdo by to mohl býti. A jí bylo příjemné, že se to vždy týká její osoby. Kde vězely kořínky takového počínání? Matka byla dost rozumná, ale otec byl v tomto případě hlavním vinníkem. Kdykoli se dívka octla v jeho blízkosti, vždycky to zavdalo otci příčinu k nějaké upřílišněné pozornosti. Buď ji bral na klín, houpal ji, dováděl, nebo se s ní vadil. Ať cokoli dělal, vždy byla ustavičně obrácena pozornost na děvče, až se vyhledávání pozornosti stalo její vášní.

Ovšem, jediná cesta k plnému vyléčení je nevěnovat takovému počínání nejmenší pozorností.

Jistá třiadvacetiletá dívka trpěla velkou nechutí k jídlu. Za desetidenního ošetřování či vlastně dozoru v domě duševního lékaře stala se úplně normálním jedlíkem. Její otec byl celý udivený tak rychlým obratem. Povídá: jak je tohle možné, když se jí on tolik nadomlouval, navysmíval, na hrozil, nasliboval — a vše nebylo nic platno a její odpor k jídlu se jen více stupňovával. On ovšem nevěděl, že svým počínáním utvořil v podvědomí své dcery zvláštní komplex, který způsoboval, že dcera vyvinula veliký zájem na úzkostech otcových, že jejím podvědomým citům lichotilo, když všechna pozornost při jídle se vždy soustřeďovala kolem její nechuti, když každý vůkol byl plný úzkostí, co jen bude, když se dost nenají. Když přišla do ústavu onoho duševního lékaře, dostaly ošetřovatelky přísný rozkaz, aby ani nejmenší pozornosti tomu nevěnovaly, jestli ona dívka jí, jak jí a mnoho-li nechá nesnědeného. Po dva dny dívka nejedla skoro nic, sotva se jídla dotkla. Nikdo si toho ani nepovšiml. Po dvou dnech jedla úplně normálně, jako každý druhý.

Před časem prošla novinami zpráva o dvacetileté dívce, která zprvu poplašila celé okolí. Dívka předstírala přepadení.

Našli ji svázanou, trochu poškrábanou a věci kolem ní přeházené. Nic jiného v celém případě nevidím, než touhu po pozornosti potlačenou do podvědomí, vystupňovanou v snech, potom ve vnitřním tlaku, něco si udělat, co vzbudí pozornost.

Tak mnohé abnormálnosti, hysterické záchvaty a jiné obtížné zvláštnosti dětí a také dospívajících, ale nedobře vychovaných, mají jen tolik síly, jak mnoho vzbuzují pozornosti. Ať už ta pozornost se jeví strachem rodičů neb příbuzných, nebo domlouváním, nebo posměchem neb čímkoli, jen když dotyčný se stane středem pozornosti, to už postačí k udržování onoho stavu.

V některém hystericky založeném dítěti dostoupí touha po pozornosti až takového stupně, že dává přednost utrpení a nemoci, při které je předmětem soustrasti, než plnému zdraví, při kterém si ho nikdo nevšímá.

Co tedy dělat, shledáme-li, že dítě něčím chorobným upoutává na sebe pozornost? Nejprve si uvědomíme, že čím více bychom si toho všímali, tím víc to vydražďujeme. Za druhé si uvědomujeme, že dítě nemá dost příležitosti se v něčem žádoucnějším uplatnit a že je nutno mu takovou příležitost opatřit.

Jistý hoch lhal, kradl a dělal ohníčky v kuchyni. Otec mu koupil kladivo, kleště, pilku, hřebíky a dal mu nepotřebnou bedničku — a kluk byl celý vyměněný.

O jiném vím, že mu otec koupil u vetešníka laciné, staré hodiny a dal mu je rozbírat a sestavovat.

Dětská bázeň.

K nejdůležitějším otázkám výchovným patří poznání dětské bázně. Potkáváme se hlavně s dvěma druhy dětské bázně: a) před chycením, b) před neznámem.

Bázeň před chycením je nejpůvodnější a vyskytuje se u všeho tvorstva této země. Zajíc se bojí chycení, pták vlétl do světnice a nemůže ven; dítě je-li samo ve světnici nebo potmě; voják, který se krčí v jámě vytvořené granátem; bázeň přejít ulici, nastoupit do určitého vozu atd.

Tato bázeň vplývá do jiného, širšího druhu, bázně před neznámem. Každá cizí situace, místnost, každá nejistota vzbuzuje obavy podle míry vyspělosti a věku dítěte. Tato vrozená náklonnost místo aby byla oslabována a přeměňována na užitečnější sklony, bývá ještě podněcována, často

až k stupni chorobnému. Jak často slyšíme: »Povím to tatínkovi«, »vezme tě kominík, žid, policajt«, »přijdeš do pekla«, »z toho můžeš umřít« atd.

Kdyby se při výchově jednalo na prvém místě o správné chování, potom by nahánění strachu mohlo se snad nazvati nejúčinnějším výchovným prostředkem, ale jestli nám běží o něco vzácnějšího, o karakter, potom nemůže býti horšího prostředku výchovného nad bázeň.

Rodiče si někdy na tom zakládají, jak energicky potlačili bázeň dítěte, jak děti donutili někam jít neb něco udělat, z čeho měly strach. Kdyby takoví vychovatelé dovedli si uvědomit, jaké hrozné následky mívá v životě dítěte potlačená bázeň, smýšleli by docela jinak.

S dětskou bázní třeba zacházeti velmi jemně. Je nutno bázeň odstranit a nikoli ji potlačit. Poručením, posměchem, hrozbami se bázeň neodstraní, ale jen potlačí do podvědomí a propukne později v jiné podobě; jak jsem už vícekrát upozornil.

Nejsme-li s to, dítěti odejmout bázeň cestou sugestivní, mírnou, výkladem, přesvědčováním, pak raději buďme velmi opatrní a nenuťme je do ničeho, čeho se bojí. Při tom ovšem je třeba přihlížeti k tomu, aby se dítko svojí bázlivostí nestalo předmětem nemírné pozornosti a nevyvinula se u něho záliba, že má něco zvláštního, že se o něm mnoho mluví, že jsou oň obavy atd., a tak bázlivost stala se mu požitkem.

Vždy o to dbejme, aby dítě své bázně před námi nezatajovalo a toho docílíme nejlépe, když nás samých se nebojí, ale nám důvěřuje, že mu rozumíme a chceme jen jeho dobro.

Zvědavost a pohlaví.

Od dětské bázně není daleko k zvědavosti. A nejtěžším oříškem pro vychovatele je otázka pohlavní. Už v nejútlejších letech probouzí se u dítěte zvědavost, jak přišlo na svět. Jestli jeho zvědavost se vystupňuje buď tím, že zůstává neukojena, nebo že se mu dávají odpovědi fantastické, jeho zvědavost hledá jiné zdroje informace, a hltá nevýchovné povídání kamarádů s úžasem, s překvapením, a tyto otázky stávají se dasateronásobně proň zajímavými, tajemnými, žádoucími. Mezi ním a rodičemi, kteří před ním tají, tvoří se jaká s ohrada a dítě už nikdy nečeká od nich nějaké správné odpovědi v této věci.

Jestli však uměli rodiče předejíti jiným informacím, jestli uměli dostatečně uspokojit zvědavost dítěte, nestává proň žádného nebezpečí, že bude »zkaženo«, neboť nebude příčiny k překvapení, ono naučí se hleděti na vše přirozeně, nevinně, jako na něco samozřejmého, asi tak jako že slunce vychází nebo že tráva roste.

Náboženství, které mrzačí.

Jinou těžkostí ve výchově bývá, jak získati poslušnost, úctu k autoritě rodičů a nutnou sebekázeň. Stávají jen dva způsoby, a ty jsou od sebe odlišné, jako den a noc. Jsou tak odlišné, jako staré církevní náboženství od moderního odcírkevnělého.

Starý pojem autority ve výchově zakládá se na starém pojmu o Bohu, jako absolutním monarchovi, který žádá poslušnost bez jakéhokoli jiného odůvodnění, než toho, že je Bohem. »Chci to, tedy se tak musí stát, a dost. Kdo neposlechne, rouhá se, je buřič, bezbožník.« Poslušnost bez otazníku. Bezpodmínečné podrobení, i když je proti našemu rozumu, i když vidíme, že je škodlivé. Podrobení z bázně před trestem.

Vychovatel, který podle tohoto vzoru se řídí, vychová děti buď slabošské nebo vzpurné, nebo jinak abnormální.

Moderní výchova zakládá se na moderním názoru na svět a na Boha. Vidíme všade sounáležitost. Jedno je podmíněno druhým. Každá věc má své zákony a způsoby. Špatný čin nese sebou špatné následky. Bůh je duší veškerenstva a my jsme všichni jeho spolupracovníci. My máme v sobě tytéž zákony jako Bůh. Náš rozum myslí podle těchže zákonů, jako rozum vesmírný. Jestliže vyjadřujem co nejdokonaleji to, co je v nás, co je naší přirozeností, jednáme podle Boha, nebo jej z části představujeme, vyjadřujeme.

Podle tohoto vzoru myšlenkového když dítě vychováváme, nemůže v něm vzniknouti myšlenka, že na něm chceme něco, jen abychom ukázali svoji převahu a jeho malost. Dítě učí se vyciťovat, že rodina je duševním celkem, kde každý pracuje k blahu všech, a když od dítěte někdo něco žádá, má to za účel jen ohled na všechny nebo na jeho vlastní prospěch. Je to prostě pomáhání jednoho druhému těmi schopnostmi, které má.

Jsou některé věci, které dovede jen otec. Jestli se matka více šetří než ostatní, vyžaduje to prospěch ostatních, nebo

její stáří. A jestli se jí, nebo otci prokazuje více pozornosti, je to samozřejmé, protože všichni cítí, že jim mnoho vděčí. Tak všechno plyne samozřejmě. Není tu žádného sílení, nemírného se povyšování nebo pozornosti obracení jen na sebe. Dítě necítí se býti odděleno, protože je dítě, ale má pocit, že má všechny možnosti uplatniti se v rámci, jaký si každý podle věku a povolání ukládá v zájmu všech a s ohledem na společnost, v které žijí. Dítě v takovém duchu sounáležitosti všech ke všem vychované, u vědomí, že každý je povinen nésti své a druhých břímě podle své síly a schopnosti, nepocítí tíhu autority, ale bude mu samozřejmá, jako že se v noci spí a ve dne pracuje.

Z toho také vidíme, jak velmi záleží na náboženské výchově, jestli tou výchovou myslíme něco víc a lepšího než vštěpování pověr a nucení k obřadům. Příčina, že je tak málo silných a při tom dobrých lidí, je v špatné náboženské výchově. Jestli člověk upřímně všemu věří, co církve k věření předkládají, stává se slabochem a snílkem.

Nikdo nemůže upřímně a cele věřit, že Bůh se na lidi hněvá pro Adamův hřích, že se dále hněvá pro každou maličkost, že má připravené nekonečné trápení pro všechny, kteří kněžským báchorkám nevěří, že ďábel obchází a svádí lidi, že celý tento život je toliko přípravou pro smrt a co po ní následuje, že mužové, kteří své bližní dali upálit, byli božími miláčky atd. — Nikdo nemůže to vše věřit a býti silným a dobrým.

Buď je slaboch, třese se, je plný obav a jeho ideálem blouznivec, kde většinu času ztrácí v modlení — nebo je je klášter, považuje sebe v rozdílu od druhých za zvláště svatého a omilostněného — a potom nelze čekat, že bude lepším člověkem než je jeho bůh bohem, tedy méně krutým, méně domýšlivým a stranickým.

Taková výchova se nejlépe hodí do světa, který je rozdělen na pány a otroky, na šlechtu a prostý lid. Tu je všechno samozřejmé. Jedni poroučejí, protože jsou od Boha ustanovení a nedá se tu nic měnit. Druzí poslouchají a trpí, protože jsou hříšní a jejich všechny naděje upnuty jsou za hrob. Nová doba tyto názory rozcupala, svět se úplně změnil, každý musí o svoji existenci zápasit, zázraky se nedějí, vyšší pomazání se neuznává, a míst, pro která postačí protekce místo schopností, bude čím dál méně.

Při dnešním poznání světa nenahlížíme, že by nějaká vznešená a laskavá bytost mohla míti zájem na tom, aby se lidé trápili. Trápení vyvěrá z lidské nevědomosti, nelásky a nedost vyvinutých schopností duševních. Slabí a hloupí lidé to nikdy nenapraví, kdyby se sebe více modlili. A Bůh to nemůže napravit bez lidí, nebo jinak by to byl dávno napravil. Bůh je v lidech a pracuje skrze ně a s nimi. Žádného jiného zjevení není než skrze přirozené vlohy člověka.

(Z cyklu přednášek o výchově, konaných ve velkém sále Slovanského ostrova v Praze v únoru 1925.)

Jan B. Čapek:

Duše a četba.

Říká se na mnoha místech, že dnešní doba není pro čtenáře. Prý je málo času a mnoho zaměstnání — a když už je volná chvíle, lze ji prý dnes strávit ve zcela jiné zábavě než v četbě; máme kino, kabarety, footbalové a boxerské zápasy, máme radio, moderní tance, jazzband . . . nač ještě číst?

Kdo pozoruje trochu pronikavěji dnešní smýšlení a dnešní praxi společenskou, pozná, že ten odvrat od četby souvisí s mnoha jinými zjevy. Není to pouze odvrat od četby, ale odvrat od duše. Je to prostě materialistické a omezeně požívačné ovzduší, které se rozšířilo zvláště v prvních letech po válce. Pozorujme dnešní mladé dospívající pokolení: Čím mladší ročník, tím méně čtenářů. Pamatuji se, že na př. mezi mými kolegy, kteří maturovali před čtyřmi roky, bylo ještě dost čtenářů; dnes již je jich mnohem méně na př. mezi kolegy mého bratra, sextána. Kniha ztrácí svou slávu, své posvěcení i mezi studentstvem, kde hrála vždy tak velkou úlohu.

Nedávné články některých našich nakladatelů snažily se vysvětlit a do značné míry i omluvit dnešní úpadek knihy tím, že vrstva inteligence, která nejvíce čte, byla válkou nejvíce ochuzena. Je na tom mnoho pravdy, ale což se nerozšířily i veřejné knihovny? Není přístup ke knihám dnes namnoze mnohem snazší než dříve? Pro studenty rozhodně poválečná situace není omluvou, protože studentstvo bývalo vždycky vrstvou celkem proletářskou a přece bývalo živlem duševně nejen konsumujícím, ale i tvůrčím podnětným, vedoucím.

Ochabnutí čtenářského zájmu připravuje mladého člověka o styk s velkými a krásnými duchy — proto dnes tolik zhrublosti, neotesanosti, tmy a prázdnoty v mladých duších. Neboť kniha, která je dílem pravého uměleckého posvěcení a pravé životní zralosti, šíří kolem sebe světlo a teplo : Myšlenku a sympatii. Myšlenka, idea autorova, to je ta svítící pochodeň, kterou on vrhá do světa, aby lidem ozářil cestu určitým směrem, za určitým cílem. A sympatie, neodolatelná vlna družnosti, hřejivé soucítění — to je to životné a svěží teplo, jež ze silné knihy pramení a zmocňuje lidská srdce k činům statečným a obětavým. Vezměte takovou knihu prosté, ale hluboké síly, jako je »Chata strýčka Toma« od H. Beecher-Stove: Zde vidíte to světlo myšlenky v tom přímém a ocelovém protestu proti otrokářství, a zde cítíte to posvátné teplo v jasném soucitu s trpícími a poníženými černochy. V nejsilnějších dílech lidského umění vždy nalézáte spojeny obě tyto moci, přesnou a originální konstrukci myšlenky i červnově vlahou záplavu citu ; a to vše vysloveno formou novou, neotřelou, přiléhající době. — — Básník vždy objevuje a vidí staré pravdy jako nové a podává je nám obživujícím způsobem, takže v jeho světě dýcháme věčné mládí světa a radujeme se z něho.

Jest, myslím, třeba především takovéhoto přísného výběru a měřítka, chceme-li uvažovat o zlepšení dnešních podmínek četby . . . Jistě je to jedna z příčin dnešní lhostejnosti, že vydává se knih příliš mnoho a příliš bezcenných. Kniha přestala být posvátnou především spisovatelům, pak i obecenstvu . . . Z knihy stával se obchodní artikl, dráždidlo, vypočítané na nervy, na smysly, nižší pudy a dav se za to mstí pohrdavým nezájmem, poněvadž lepší a účinnější dráždidla si najde jinde. Dnes též se vyrábějí knihy z podnětů zcela všedních a otřepaných — na př. studentík si vyjede do Vídně a vydá »vtipný« cestopis; na druhé straně nejdivočejší pokusnictví a nemožné experimentátorství opět odnese — kniha.

Silný tvůrčí duch je ohnisko, jímž věčná moc promítá své paprsky, které on zmnohonásobněné vrhá dál a osvěcuje i zahřívá určitý okruh srdcí dle svého rozpětí. Silný tvůrčí duch je hranol, jenž krásně láme sluneční světlo a zjevuje kouzelnou duhu očím ostatních, které by samy viděly jen to světlo a nic víc. Silný duch potřebuje takto svítit, hřát,

ukazovat duhy, okouzlovat a rozradostňovat. A lidé potřebují duchů, kteří by je takto vedli. Není-li zde pravé souhry mezi oběma, mezi tvůrci a obecenstvem, trpí obě strany. Tvůrci se trýzní, že jejich hlas je hlasem volajícího na poušti a lidé se trýzní v tmách, bloudíce jak ovce ztracené.

Čtěme a hledejme knihy, které svítí a hřejí.

Dr. N. F. Čapek:

Naše středověké dědictví.

Středověkem v tomto článku nemyslíme jistou historickou epochu, nýbrž soubor utkvělých představ, vír a předsudků, které odporují lepšímu poznání vědeckému a mravnímu.

Z tohoto souboru vybereme některé obzvláště významné, se kterými se častěji setkáváme ve svém životě.

Naše středověké dědictví se zakládá na slepém přijímání poznatků bez kritického aparátu rozumového. Moderní poznání je rozlišené, postavené na naše kritické zkušenosti.

Středověk a novověk se liší od sebe především metodicky. Středověkému mysliteli dostačovalo deduktivně, z určitých Bohem zjevených thezí vysuzovati všechno naše poznání. Naše metoda poznávání je indukce.

Směr moderní kultury usiluje: poznati člověka, jaký je dnes, poznati přírodní síly a ovládnouti je. Vše se zjišťuje měřením, zkoušením, počítáním, kritisováním, srovnáváním.

Chyba středověku byla v tom, že myslitelé nic nevyšetřovali, že převzali babylonsko-hebrejské báje o původu a určení člověka a na tom založili předpisy a příkazy, co a jak, a proč smí nebo nesmí býti.

Mnohé starověké báje staly se základním kamenem středověké kultury a nesmělo se o nich ani pochybovati, neřku-li aby se smělo bádati, jak se to má s původem a vývojem člověka.

Tento duch středověku dosud nás živí: my se u nás vždy nejprve ptáme, jak to bývalo, co je zvykem, co někdy kdosi ustanovil — a ne nejprve, co je pravdivé, moudré, praktické a prospěšné.

Smysl pro pokrok byl dále i tím zatemňován, že bylo už předem stanoveno, jaká bude budoucnost a jaká je jediná cesta k zajištění lepší existence.

Smysl všeho byl, že země je údolím pláče, jsme tu jen za trest a na zkušenou. — Účelem života zde je zajistit si

posmrtnou blaženost – a zprostředkování spásy je úkol kněží. Čím je člověk jim a jejich úkonům více oddán, tím lépe se pojišťuje pro budoucí život. Smysl škol byl v této pověře lidi utvrzovat. Smysl kostelů v tom pokračovati u dospělých. Smysl všeho lopocení: aby se vystavělo co nejvíce kostelů, aby bylo dost kněží, kteří by spásu prostředkovali, aby se nikdo od předepsané cesty neuchyloval.

Toto ničení smyslu pro přítomnost, pro experiment, pro hledání nových cest v každém oboru, je dosud příliš zakořeněno v myslích našeho lidu. Člověk nemůže přijít a říci: dovolte mi, abych ukázal, co umím, co dokáži. Nejprve musí prokázat, jak k tomu vědění přišel, a má-li nějaké průkazy o tom, že je povolaný a vyvolený něco dělati, na čem by si zakládal svoji budoucnost a svůj úspěch. Jeho budoucnost je mu vlastně předurčena, tak jako spasení nebo zatracení, a také jeho »maršruta« je vypsaná v jeho vysvědčeních a v jeho příslušnosti k té či oné skupině nebo kastě lidí.

Jen postupně a pomalu budou lidé poznávat, jaká je spojitost mezi svolením kněze, aby někomu byl povolen pohřeb a výkrop a za jakých podmínek – a mezi povolováním všelijakých koncesí a privilegií, titulů a předností v občanském životě. Lidé věří, že se tím chrání, protože jsou navyklí v tomto duchu věřit a nevidí, že svou bídu a nezaměstnanost jen množí.

Posmíváme se pohádce o Petrovi, jak drží klíče od nebeské brány a podle nálady a různých ohledů vpouští nebo nevpouští. – Tato pohádka je drsnou skutečností, zobrazující náš celý veřejný život.

Je mnoho forem smýšlení a jednání, v kterých se jeví naše středověké dědictví. Mohu jen na některé poukázat a k dalšímu domýšlení nabádat.

1. V středověku byl život, životní úspěch, štěstí považovány za jakousi loterii. Člověk to mohl jaksi vyhrát, nezaslouženě nabýt, hlavně pomocí kněží.

Zdraví, nálady, rodinné štěstí, výchova: samá loterie. Domýšlejte, jestli jsme se z toho už vyzuli. Vždyť i naše dobročinnost bývá spojena s loterií, tak silně je vyvinuto toto myšlení středověké.

2. Moderní myšlení odkrývá zákonitosti všeho dění, všech jevů, a nepřipouští, že by se něco mohlo díti jen nahodile, proti známým zákonům přírodním. Na tomto přesvědčení zakládají svůj životní úspěch moderní lidé.

Středověké smýšlení bylo opačné. Všechno vycházelo z libovůle vyšších bytostí, boha nebo ďábla. A ještě v tom byl rozdíl. Těch ďáblů bylo mnoho a také těch pomocníků a zástupců božích. Ano i sám Bůh byl rozdělen na Boha Otce, kterého lze nazlobit nebo umluvit. Na Boha Syna, který zase podléhal vlivu své matky. A byl tu ještě Bůh Duch svatý, který sebe a svoji moc nechával zprostředkovati skrze kněze a jich úkony.

To vše se přeneslo na dnešní společnost. Politika byla nazvána »napalování jeden druhého«. Jeden druhého nepřesvědčuje tím, co je pravdivé, dobré, vyzkoušené, praktické — ale že má tolik a tolik hlasů a přímluvců a vlivu a moci. Lidé nečekají, že něco přijde, protože jsou pro to podmínky, že je to spravedlivé: ale protože někdo byl přemluven, někdo má na tom zájem, někdo je tím Pámbíčkem nebo ďáblíčkem. A i teď vím, že někdo z Vás řekne, že si to jinak představit nedovede.

3. My moderní lidé důvěřujeme schopnostem rozumovým a školíme a cvičíme svůj rozum srovnáváním, usuzováním, kritisováním, zkoumáním. Co je proti rozumu, to je u nás nesmyslem, tomu nevěříme — i kdyby někdo pro to uváděl výroky všech svatých a světic, všech biblí a papežů.

Takové smýšlení bylo v středověku velkým proviněním. Na Husovi žádali, kdyby sebe lépe věděl, že má dvě oči, ale svatá církev ústy kněží řekla, že má jen jedno oko, přece — má pokorně vyznávati, že má jen jedno. —

Autorita byla na nejvyšším — rozum a svědomí na posledním stupínku. Ještě dnes najdeme i v protestantských církvích takové lidi, kteří považují za rouhání věřiti, že člověk je na zemi víc než 6000 let, že byl zpočátku divochem, že se vyvíjel.

V středověku, jako dnes u lidí, kteří žijí duševně v středověku, výrok Mojžíšův a někdy ještě jen domělý, nebo Pavla nebo Petra nebo Luthera nebo Kalvína nebo papeže, více platí než to, čeho se člověk domohl vlastním úsilovným přemýšlením a bádáním a vlastní zkušeností.

4. Moderní myšlení mravní vede k zvýšení zodpovědnosti jednotlivce. To je smysl demokracie.

Podle středověkého myšlení člověk se narodil hříšný, k zlému víc než k dobrému nakloněný. Ďábel má přístup do jeho srdce a může ho svádět — a protože je chytřejší a zkušenější a má dlouhou praxi, snadno člověka svede. Potom celý svět ve zlém leží a pokušení je plno na všech

stranách. Dále jenom boží milostí může se člověk něčeho domoci — a někteří mluví i o podmínce božího vyvolení To vše ubírá člověku vědomí vlastní zodpovědnosti.

K tomu přichází zpověď u katolíků nebo nějaký jiný způsob zbavování se hříchů jich vyznáváním a věřením v něčí zásluhy, pro které bychom mohli býti zbaveni viny.

To jest další seslabení zodpovědnosti a nese u národů primitivnějších dost neblahé následky a zdržuje jejich vývoj k demokracii a samostatnosti. V poslední době v Italii, sídle římskéko papeže mohla býti demokracie vytrhána i s kořeny.

Moderní člověk obeznámený s biologií, antropologií a psychologií ví — nepravím, že věří, ale positivně ví, že v svém základě není ani dobrý ani zlý. Že každá jeho vloha a každý jeho pud mohou býti obráceny k dobru i zlu. Hřích v tomo novém pojetí je spíše neštěstím a nemocí, než čímkoli jiným. Neštěstím, že člověk se narodil, a že vyrůstal v okolí nepříznivém, a nemocí, protože duše může právě tak stonat, jako tělo a potřebuje někdy léčení a ošetření.

Vědomí o tom ukládá dnešnímu člověku větší zodpovědnost. Nemůže se vymlouvat na boha a ďábla, na Adama a Evu. Je to větší zodpovědnost pro rodiče a vychovatele, pro školu a celou společnost. — Potom ovšem kněz ztrácí na významu se svými kouzly a pověrami a nabývá většího významu skutečná znalost lidí a dobrá vůle jim sloužit.

5. Jen toho, kdo není blíže obeznámen s moderní psychologií může udiviti, že jedno z nejškodlivějších dědictví středověku je způsob, jak se dnes hledí na pohlaví, totiž ten chorobně vystupňovaný interes o pohlaví.

Byli to lidé, jako svatý Augustin, kteří v mládí žili velmi prostopášný a pohlavně výstřední život — a potom, když se dostavila z toho »kocovina«, dali se na pokání, šli do kláštera a začali mravokárně bouřit proti pohlavnímu pudu, jako největšímu škůdci a svůdci lidstva.

Tak byla vytvořena mravnost pro mnichy a jeptišky a z ní vyšla klášterní výchova, která učila zatajování a zakrývání a zastřenému napovídání. Mateřství bylo čisté jen u jedné ženy, která se stala matkou bez muže — a u všech ostatních bylo nečisté. Kněz jako svatý muž neměl se znečisťovat manželstvím.

Z toho vznikla všechna dnešní pruderie u katolíků, stejně jako u protestantů. Z toho povídačky na oklamání dětí a

na vydráždění jejich zvědavosti. Z toho celá středověká převrácená výchova pohlavní.

Upřílišněný důraz kladený na pohlaví způsobil tím větší žádost, způsobil mnoho dvojakosti a pokrytectví na všech stranách.

Teprve nejnovější bádání psychologické ukázalo, jak nemusí býti nejmravnějším, kdo má nejvíce studu. Jak velmi silná pohlavní žádost může býti potlačena v podvědomí a jevit se na venek v nějaké velké vadě charakteru nebo i v nějaké chorobě nebo v jiné vášni.

6. Jiným hrozným dědictvím středověku je nesnášenlivost. Nedivte se, že klerikálové tak nenávidí Masarykův humanism, to jest mravnost lidskosti.

7. Katolická theologie je teorií plnou mravních rozporů: Theologové udělali člověka na jedné straně příliš velkého: vše se kolem člověka točilo, bůh pro něj umíral, celý vesmír byl stvořen jen pro člověka, člověk-kněz mohl z hostie vytvořit tělo a krev boha. To vedlo k hrozné nadutosti a panovačnosti kněžské kasty. Na druhé straně člověka snížili — nesměl za sebe myslet, svobodně jednat, byl kořistí ďábla a kněží a pekla.

Nevěříme, že by člověk byl středem vesmíru — jak učí církve. Země je práškem ve vesmíru a člověk velmi nepatrný tvor. Ale na druhé straně není tak malým a nepatrným, aby si musel zoufat: je kovářem svého štěstí. Je dělníkem božím. V něm sbíhají se síly duše Vesmírné. Je větší než jeho osud. V sobě nosí nebe i peklo, svůj poslední soud i soudní tribunál.

Bůh je neobsáhlý a nekonečný — ale to nás nemusí ohromovat, protože nám postačí vědomí, že jej nemusíme hledati ani v oblacích ani ceremoniích. Ta část božstva, která pro nás přichází v úvahu, kterou my můžeme poznat nebo aspoň tušit a její moc okusit a využít — ta je vždy v nás. Ta je naší pravou podstatou. V ní není nemocí, ani smutků, ani starostí o zítřek, ani hněvu — ale jen láska a dobrota a zdraví, dobrá vůle a nejvyšší přátelství.

Nové rodinné právo v Rusku.

Právní řád carského Ruska je podrobován stále důkladnější revisi. Staré útvary společenského soužití jsou nahrazovány novými, které mají odpovídati hospodářským poměrům porevolučním. Od 1. ledna 1927 nastává přelom právního

nazírání na rodinné právo. Vytkneme některé podstatné změny od naší dosavadní prakse.

Muž a žena jsou si i v rodině naprosto rovni. Žena není poddána muži, dokonce nemusí následovati svého manžela, změní-li tento svůj pobyt. Manželství neuzavírá se v Rusku od nynějška formálně bezvadným úředním nebo církevním úkonem, nýbrž rozhodující je soukromé rozhodnutí dvou lidí, že spolu chtějí žíti v manželství. Takovéto rozhodnutí může býti registrováno u úřadu. Ale manželství je prokázáno už faktem společného soužití, společného vedení domácnosti, nebo označí-li někdo dopisem jiné osobě své soužití s osobou druhého pohlaví jako manželství.

Oba manželé mohou se rozhodnouti pro samostatné povolání. Manželství může býti uzavřeno až od 18. roku u žen. Rozvod je velice usnadněn, stačí pouhá jeho registrace u úřadu, dohodnou-li se o něm oba manželé. Ve sporném případě rozhoduje soud.

Závazky bývalých manželů k sobě po rozvodu jsou velmi malé. Je-li jeden z nich bez zaměstnání, nebo v nouzi, je druhý povinen jej podporovati 6 měsíců po rozvodu. Při registraci rozvodu se podobně jako u nás rozhodne, u koho zůstanou děti, kdo bude platit alimenty, a jakou částkou bude podporován manžel, který není schopen práce. Zjištění paternity — otcovství dítěte, provádí se podobně jako u nás. Rodiče nemají právo rozhodovati o náboženském vyznání svých dětí.

Význam tohoto společenského experimentu a jeho osvědčení není dnes možno předpověděti. Je důkazem, že v Rusku je doposud revoluční odvaha. Pozoruhodné je, že nové rodinné právo je uskutečněním mnohých reformních myšlenek Havelocka Ellise, Iwana Blocha, Heleny Stöckerové, Rosy Mayrederové a j. — — — F. M. H.

Co nového ve Svobodném bratrstvi. Kdo si prohlédl pracovní program Svobodného bratrství pro měsíc leden, vydaný poprvé tiskem, byl jistě překvapen, že je možno v jediném měsíci pořádat na šedesát přednášek, schůzí pracovních skupin, kursů a různých akcí. Je pravidlem, že v některý den konají se dvě, tři i čtyři schůze současně na různých místech. Každá skupina pracuje ve svém okruhu a svým způsobem pro celek. V každé je život a ruch. — Pěvecký kroužek, který nyní čítá na 40 členů pilně cvičí sborové skladby a jeho dvojí vystoupení v Mikulášském kostele při přednáškách bylo dokladem nejen snaživosti členů pěveckého sboru, ale i vynikajících schopností našeho sbormistra p. Esopa. Kdo můžete, přihlaste se do kroužku. Noví zpěváci

se přijímají vždy v pondělí o 19·15 hod. v sekretariátě Svob. bratrství v Praze I. v Dlouhé 49. — Velmi důležitá práce koná se mezi dívčím dorostem. Z původního jednoho kroužku vyrostly nyní tři skupiny, v nichž přednáší pí. Gammová, pí. Čapková a pí. Pokorná. Nejnověji zaveden při Nedělní škole nový kroužek dospívajících dívek a hochů vedený br. Čapkem. Nyní věnuje se též péče specielní výchově mužského dorostu. Vedle přednášek pí. Gammové pro dospívající hochy, zavedeny byly schůze pro muže za vedení br. Čapka. První schůze konala se v Klementinu 27. t. m. — Děti Nedělní školy měly jako léta minulá i letos svou poválnoční veselici, spojenou s rozdáváním dárků u ozářeného stromečku. Tentokráte dostalo se dětem do „výbavy" krásné kávové lžičky s monogramem Svobodného bratrství. Dětská slavnost konala se 6. ledna v Heinovce. Sál byl přeplněn dětskou drobotinou. Přišli i dospělí, hlavně maminky a tatínkové, aby spolu s dětmi prožívali radost a veselí, které si všechny podmanilo. Program řízený s. Marklovou byl velmi pečlivě vybrán a dobře působil. Zvlášť cenný byl proslov br. Čapka, po dětsku, od srdce pověděný nalezl ohlas v dětských srdéčkách. — Mládež schází se pilně každý pátek v Dlouhé tř., kde konají přednášky spojené s debatami. Nyní se připravují na veselý večer, který budou pořádat počátkem března v Heinovce. Lidové večery umění pořádané čtrnáctidenně v Sladkovského sále v Obecním domě a řízené obětavě br. Šeblem, získaly si všeobecné obliby. Minulý večer Bakulových zpěváčků byl úplně vyprodán. — Ošetřovatelky, které se také pravidelně scházejí, mají stále dost příležitostí činně zasáhnout a poskytnout pomoc tam, kde ji je třeba. Až dojímavě působí obětavost mnohých sester ošetřovatelek, které ujímají se úkolů vpravdě samaritánských s krajní opravdovostí. — Jako v Praze i na venkově práce pokračuje. Br. Žižka, který pravidelně týdně přednáší v Nymburce, dokončil právě tamtéž učitelský kurs a připravuje školu pro děti jako je v neděli v Praze. Mimo přednášek mívají v Nymburce před přednáškou debatní kroužek, kde se rozebírají základní idee Svobodného bratrství. V prosinci pořádali též první přátelský čaj. — Pro děti vydává Mládež SB časopis „Úsměv". Lednové číslo právě vyšlo.

Redakční a administrační. Neposílejte žádné zásilky do Dlouhé třídy v Praze, kde máme jen výpomocné shromažďovací a poradní místnosti. Všechny zásilky a dotazy ohledně Svobodného bratrství adresujte na „Unitaria" Praha I., Karlova 8., kde jsou kanceláře SB a kde je vždy některý z tajemníků přítomen. Tam také docházejí všechny dopisy adresované do Prahy na red. N. Čapka. Soukromá adresa N. F. Čapka je Radošovice-Říčany u Prahy.

Nový administrátor. Po odchodu br. Hašpla do Kalifornie zavíněné některé nepravidelnosti v rozesílání časopisu jsou nyní znemožněny získáním velmi svědomitého a schopného administrátora v br. Šarounovi. Prosíme, aby nám čtenáři laskavě hlásili každou nepravidelnost, která bude okamžitě odstraněna, pokud to je v naší moci.

Nový redaktor. Pro redakci podařilo se nám získati nového spolupracovníka v p. F. M. Hníkovi, Ph. C., tak že bude možno, počínaje příštím číslem vydávati časopis pravidelně vždy 15. každého měsíce, a později možná i častěji.

K tomuto číslu přikládáme složní lístky, pro zaslání předplatného a doplatného. Kdo má zaplaceno, nechť je uschová pro příště.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Norbert F. Čapek:

Jasná linie.

Slučovací snahy mezi náboženskými lidmi jsou pozoruhodné a chvalitebné. Přejme si, aby jim následovaly snahy vyjasňovací. Není mezi nimi jasné myšlenkové linie, spíše vidíme chaos. Dělí je zdánlivě vyznání, zřízení, kult, tím však není ani zdaleka skutečný stav vysloven. Při stejném vyznání, v téže církevní organisaci mohou dva lidé si býti ideově úplně cizí, a může jeden z nich najíti mnohem větší příbuznost u lidí z jiné, velmi odlišné obce náboženské.

Kde to vězí? Nejvíc tento chaos na místech posvátných zaviňují kompromisní nebo pohodlní nebo tradičně zatížení lidé, kteří svojí příslušností k jisté církvi jsou v ideovém a možná i mravním rozporu se svým vnitřním, náboženským přesvědčením. Čím váženější, učenější a mravně bezúhonnější jsou takoví lidé, tím větší chaos zaviňují u těch, kteří by se rádi podle nich chtěli orientovati, kterou cestou by jistěji došli k vyjasnění a ven z chaosu.

Náboženským lidem, kteří se organisují v Svobodném bratrství, nemusí býti nic nejasného a mlhavého pokud se týká základních principů náboženského myšlení a pokud se jedná o jasnou linii mezi dnešními dvěma nejhlavnějšími tábory náboženskými. Myslící čtenář snadno vynajde, pod kterými jmény hledati ten či onen směr.

Většině náboženských lidí v dnešním přehodnocování všech hodnot a revidování všech pojmů běží především o Boha. Vlastně běží o to, je-li správné Boha si zpodobňovat po lidsku a zobrazovat jej obmezenými pojmy, zkrátka: činiti z něj člověka.

Pro mnohé soustřeďuje se vše na otázku kristologickou: byl-li Ježíš člověkem, jak všichni v SB věříme, nebo byl-li všemohoucím a všudypřítomným Bohem, ku kterému se máme modlit, jak hlásá katolická církev svorně s církvemi evangelickými?

Tyto církve vyznávají, že Ježíš se narodil podle jiného řádu než jiní lidé, že se narodil bez lidského otce a z ženy,

která i po porodu zůstala pannou. Dále vyznávají, že narození takového boha bylo nutné k usmíření jiného boha, který prý není jiný, ale tentýž, jenže rozdílný! Bůh prý musel býti usmířen nevinnou lidskou krví, a protože nevinné krve u lidí nebylo, musil se druhý bůh narodit, s lidskou krví, aby tu krev mohl prvému bohu obětovat. Protože podle učení těchto církví po Adamovi byli všichni lidé hříšní a nebylo nevinného ani jednoho, kde tedy vzíti nevinnou krev? Proto přišly církve na myšlenku, že se Ježíš narodil bez otce. Katolická církev v rozdílu od evangelických církví byla však důslednější a přijala předpoklad neposkvrněného početí také u matky Ježíšovy. Kdyby však byla ještě důslednější, musila by to neposkvrněné počínání protáhnouti až k Evě. Ale potom by to musila býti nějaká jiná Eva, a ne ta, která svedla Adama. Bylo by tudíž nutno k tomu druhému bohu, který měl lidstvo vykoupit nevinnou krví, přimysleti si ještě jiný počátek lidstva, a to takového, které zachovalo hříchem neposkvrněnou krev.

Tím bychom se octli v začarovaném kruhu, kde by vysvětlení jednoho rozporu znamenalo vytvoření nejméně dvou nových nemožností. Takových začarovaných kruhů je v učení církví více. Vypomáhají si tvrzením, že je to tajemství a že rozum lidský do takových tajemství nemá šťourat. Ve skutečnosti mohli bychom taková tajemství a »zjevení« nadepsati známým: »věřím, protože je to proti rozumu«, tedy že je to neuvěřitelné.

Srdcem katolického i evangelického smýšlení je bůh, který usmiřuje druhého boha. A prostředkování toho smíření a vykoupení je svěřeno třetímu bohu. Tito tři bohové prý nejsou tři, ale jeden. Symbolem toho smíření je u katolíků sv. mše, u evangelíků Večeře Páně.

Podle katolického i evangelického centrálního dogmatu může býti prolévání nevinné krve uvedeno v soulad s nejvyšší dobrotou a láskou, může míti sankci třech bohů, kteří v tomto i jiných věcech jsou jedno!

Nauka o Bohu je jak u katolíků tak u evangelíků nepodařeně zastíraným polytheismem, mnohobožstvím. My ve Svobodném bratrství jsme v rozdílu od katolíků a evangelíků monotheisté. Ten svůj monotheism pro nikoho dogmaticky nedefinujeme, nám je Bůh příliš veliký pro sebe subtilnější theologickou definicí.

Není však mezi námi pochybnosti o tom, že vesmírový řád je jednotný, duchovní, inteligentní, a že takové výjimky a podivné zázraky, jakým by bylo narození se Boha z člověka se nedějí.

Jestli přece katoličtí a evangeličtí křesťané mají Ježíše za Boha, a jak jejich praxe ukazuje, za hlavního Boha, pak jejich Bohem je člověk. Vědecká kritika všech pramenů, kterých se oni ohledně Ježíše dovolávají, poučuje nás přesvědčivě, že učení o bohorovnosti Ježíše je výplodem lidské fantasie a věroučných sporů, které vyvrcholily na počátku čtvrtého století po Kristu a vedly už tenkrát k rozdělení křesťanů na ariány a athanasiány.

My v Svobodném bratrství ničeho nejsme tak vzdáleni jako víry v tak malinkého boha, který by mohl třeba na okamžik přestati býti Bohem a býti jen člověkem.

Nám je nemyslitelný bůh, který ze všech bezpočetných světů, takřka z celého vesmíru se vystěhuje, aby strávil třicet let mezi nějakými židy v Palestině, aby se připravoval na veřejné vystoupení a hlásání svého poselství, ale žádného autentického slova o tom nezanechal, vše ponechávaje pozdějším sběratelům zkazek a zkomolených výroků, v mnohém si navzájem odporujících. Potom se nechal lidmi soudit a zabít, s vědomím, jak se bude jeho jménem dále vraždit, upalovat, mučit, a to už pro odchylný názor o jeho osobě. Nebo že patnáct set let po jeho smrti povstane reformátor a ještě bude jeho jménem upalovat, a za dalších čtyři sta let, že ještě budou ti, kteří se vydávají za největší horlitele o božství jeho, viděti v takovém upalovači člověka, který Ježíši nejlépe rozuměl.

Hledíme-li na Ježíše jako člověka, je jedinečný, je nám vůdcem, vzorem, pastýřem, učitelem, vším, čím jen velký člověk může lidem býti. A nic se nedivíme, že jeho lidská moc nesahala dále a nepředvídala více než co o tom víme po téměř dvou tisících létech. Ale kdybychom měli nepopíratelné fiasko křesťanství, jak se ukázalo jmenovitě v poslední světové válce, srovnati s náporem všemohoucího a vševědoucího Boha, který se schválně na celý lidský věk stává člověkem, aby vykonal co jen Bůh dovede vykonat, pak bychom si musili říci: pane Bože, nepovedlo se Ti to.

Od víry v boha, který se narodil z ženy a byl lidmi zabit, není daleko k víře, že nějaké lidské litery jsou Bohem zje-

venou a tudíž neomylnou autoritou. Staví-li někdo víru v autoritu jistých liter na prvé místo, musí ovšem věda i rozum lidský ustoupiti a nesmí zjišťovati lidský původ těch liter a jejich lidské nedostatky. To je také stanovisko nekompromisních evangelíků i katolíků.

Naproti tomu nám v SB vyplývá náš pojem o autoritě z našeho pojmu o velikosti Boha. Pro nás by znamenalo rouhati se Bohu, kdybychom si připouštěli myšlenku, že Jeho pravda nesnese třeba nejostřejší světlo a srovnání s nejpečlivěji vědecky prozkoumanými fakty.

Nám by bylo rouháním se domnívati, že by mohla boží pravda býti za jakýchkoli okolností také lží, že by boží příkaz mohl býti současně zákazem toho co přikazuje, že by Bůh mohl jednou říci: »Nezabiješ!« a podruhé poroučel zabíjeti, jak čteme v bibli.

Je známo, že si každý biblista vybírá z bible jen to, co odpovídá jeho mravní úrovni. Jeden tam nachází svolení k držení otroků a k vraždění, druhý vidí jen lásku k nepříteli a bratrství všech lidí.

Mravní úroveň člověka je vyjádřena jeho svědomím, a schopnost poznávati pravdu projevuje se vyspělostí jeho poznávacích a usuzovacích vloh. Kdyby sebe více se někdo za hlavu chytal, do výše se nevyzdvihne, on musí k té výši vyrůsti. Člověk musí buď sám za sebe mysleti a se přesvědčiti, nebo musí přijmouti myšlení a přesvědčení druhého člověka.

My tudíž v SB u všeho, co za pravdu přijímáme, vědomě klademe na vážky především svůj vlastní rozum a své svědomí, v rozdílu od všech, kteří dovedou přes odpor svého rozumu a svědomí přijati rozum a svědomí jiného člověka. V tomto smyslu nosíme tu nejvyšší autoritu v sobě, v rozdílu od těch, kteří ji hledají mimo sebe,

Tím je také jasně naznačena linie mezi námi a ostatními náboženskými lidmi na straně katolíků a evangelíků. Katolíkům jest ve věcech víry neomylnou autoritou neomylný papež, kterého omylní lidé po mnohých hlasováních a kompromisech za neomylného prohlásili. Evangelíkům jest neomylnou autoritou bible, kterou omylní lidé jistého věku po mnohých hádkách a kompromisech za neomylné vodítko víry odhlasovali.

My v rozdílu od nich nevěříme ani v neomylného papeže, ani v neomylnou bibli, nýbrž v neomylného Boha, jehož

myšlení je vysloveno světovým řádem. My však nejsme od tohoto světového řádu něčím odděleným, my jsme naopak ve své věčné podstatě jeho živou součástí. Čím lépe sebe poznáváme a své poznávací schopnosti vyvíjíme, tím lépe poznáváme světový řád.

A protože světový řád je dokonalý a mravný, poznáváme jej o tolik dokonaleji, čím mravnějšími a dokonalejšími se sami stáváme.

F. M. Hník:

Smysl služby.

Jednou z mravních otázek, kterou si musí řešiti každý duchovně žijící člověk, je rozhodnutí se, pro jakou činnost chceme věnovati svůj život, a jaký akční postoj chceme zaujmouti k lidem kolem sebe.

Pro dnešního člověka je to prakticky otázka smyslu jeho života. Jeho smýšlení o sobě a lidech krystalisovalo za okolností obzvláště těžkých. Snadno se řekne, že světová válka znamenala bankrot, neomezené otřesení veškeré víry v jakoukoli zevní autoritu ve věcech mravních. Tento otřes neprojevil se však teprve ve světové válce. Pochybnosti vůči autoritě a institucím, které ji představují, byly už před tím vysloveny mnohými ústy a mnohými kolektivními činy. Francouzská revoluce, americký odboj proti Anglii a konečně ruská revoluce v r. 1917, to byly nejvýznačnější epochy boje proti autoritě a proti autoritativnímu pojetí sloužení. Proč vznikla tak spontánní revolta proti autoritativnosti? Příčiny tohoto stavu byly složité, a předcházela jim velká revoluce myšlenková. Služba jedněch lidí druhým tkví v samých základech, na kterých je zbudována lidská společnost. Lidé se dostali po tisíciletém vývoji na hranice kultury, a tu si uvědomili nejpokročilejší t. j. nejukázněnější z nich, že společenský život se může udržeti v určité rovnováze, bude-li veřejným míněním po zlém nebo po dobrém uznána norma, o spjatosti práv a povinností v mezilidských vztazích. Lidé na tomto stupni vývoje nezbytně potřebovali, aby nejdůležitější případy v jejich vzájemném vztahu byly přesně projádřeny v právním řádu a aby orgány, které budou pověřeny vládnoucí skupinou prováděním práva na určitém území byly opatřeny potřebnou exekutivní mocí trestní.

Tento společenský prvek nucené obligace byl také přenášen do náboženských představ. Jméno boží bylo bráno nadarmo, kdykoliv představitelé vládní moci chtěli postrašiti zvláště politicky nebo sociálně ovládanou část obyvatelstva. Právo křesťanských theokratických států bylo vybudováno na římském právu, ač je toto v základním rozporu s učením Ježíšovým. Princip moci na místě principu lásky stal se vládnoucím v dějinách křesťanských států. Náboženství stalo se prostředkem, jak snadno a s gestem božské patronance ovládati lidi. Služba vyžadovala se jako daň neurozených mocným. Bůh se stal vladařům prostředkem, jehož jména zneužívali k hanobení poddaných lidí. Sloužení stalo se jako privilej jedněch, otročením pro druhé. Ale toto zotročování trvalo jenom tak dlouho, dokud si lidé neuvědomili, že jsou lidmi. Tento uvědomovací proces v člověku trvá od XV. stol. doposud, a stále se zobecňuje. Měl dva důsledky: Člověk zanevřel na boha, který mu byl představiteli církví líčen jako otrokář a dále člověk začal se odříkati služby, která měla tak smutnou tradici v generaci jeho předků. Jak jsem již řekl, tato vývojová fáze není doposud skončena. Nedávno jsme jedno její jednání viděli ve vzorném projevení v Rusku. Náboženství bylo tu hanobeno přímo se sběsilou nenávistí, a při tom tryskaly obměněné projevy religiosity v lůně samé ruské komunistické strany. (Chiliastická touha po krásné přestavbě společnosti, v ctění velikánů dělnické třídy, v budování relikviářů revoluce a pod. Bojovalo se tu právě proti tomu carskému bohu-otrokáři.)

Případ Ruska, světový socialism, a celé duchové tendence doby nás poučují, že směřujeme k novému pojmu služby. Obrysy jsou tyto: 1. Služba bude sociální, totiž všech pro všechny. 2. Služba bude dobrovolná, t. j. bude vyvěrati z potřeby člověka spolupracovati na tvorbě spravedlivého sociálního řádu. 3. Smysl pro službu bude teprve kvalifikací lidství na výši doby. Společnost bude se radikálně brániť proti starozákonním parasitům.

Tyto obrysy jsou sice doposud velmi nejasné, ale pozorujte projevy myslících lidí u nás i ve světě, pozorujte projevy mas, a vycítíte, že smysl pro službu bude ze základních prvků nové společenské mravnosti.

Chceme-li jíti průbojně kupředu ve směru společenského vývoje, a jde-li nám o přiblížení se krásnější společnosti,

musíme se stát ostrovy v příboji moře tmy a sobectví. Na těch ostrovech budou zemí naše těla a na nich můžeme stále bohoslužbu vykonávati laskavostí a bratrskou pomocí všem, kteří se budou o ni ucházeti a budou jí hodny. Náš Bůh je bohem zástupů a bude státi v nás, vydáme-li se na cestu odvahy v boji za více bratrství mezi lidmi. Nezapomínejme, že vývoj společnosti je ve smyslu služby. Nová služba je pozorování situace, drobná a trpělivá práce a stálé napjetí v boji o spravedlnost mezi lidmi. Stojí za to, aby se jí věnoval život.

Hluboký život.

U A. Srdce vyšla právě krásná kniha M. Maeterlincka: „Poklad pokorných". Je to sbírka duchovních essayí, kterými se autor přiřadil k velkým obdivovatelům Boha ve vesmíru a v lidech, a kterými se stal vedle J. Ruskina, Emersona, Whitmana a Thoreaua utěšitelem lidských srdcí. Kniha vzorně upravená stojí 15 Kč, a čtenářům ji vřele doporučujeme. Poslechněme na př. Maeterlinckovu chválu hlubokého života na str. 88:

»V životě každého člověka byl den, kdy nebe samo sebou se otevřelo, a takřka vždy od tohoto okamžiku se počíná opravdová duchovní osobnost bytosti. V tomto okamžiku se utvářila nepochybně neviditelná a věčná tvář, již projevujeme, nevědouce, andělům a duším. Ale většině lidí nebe se neotevírá takto, leda náhodou. Nezvolili tváře, dle níž by je andělé poznali v nekonečnu, a nedovedou zušlechtiti a očistiti těchto rysů. Rodí se jen z některé radosti, z některého smutku, z některé hrůzy nebo z některé nahodilé myšlenky.

Rodíme se opravdově onoho dne, kdy po prvé hluboce cítíme, že je cosi vážného a neočekávaného v životě. Někteří uvědomují si náhle, že nejsou sami pod nebesy. Jiní, dávajíce políbení nebo roníce slzu, zpozorují náhle, že »zdroj všeho, co je nejlepšího a nejsvětějšího, od vesmíru až po Boha, je ztajen za nocí, plnou příliš vzdálených hvězd«; třetí viděl ruku boží, kladoucí se mezi jeho radost a jeho neštěstí; a jiný pochopil, že mrtví mají pravdu. Jiný měl slitování, jiný se podivoval, a jiný měl strach. Často není takřka ničeho třeba; slova, posunku, maličkosti, která není ani myšlenkou. »Druhdy jsem tě jako bratra miloval«, praví hrdina Shakespearův za příležitosti skutku, jejž podivuje; »druhdy jsem tě

jako bratra miloval, ale nyní si tebe vážím jako vlastní duše.« Je nepochybné, že onoho dne přišla nová bytost na svět.

Můžeme se takto narodit více než jednou; a za každého tohoto narození se přibližujeme trochu svému Bohu. Ale my téměř všichni se spokojujeme očekáváním, až nějaká událost, plná neodolatelného světla, násilně vnikne do našich temnot a vzdor nám nás osvítí. Očekáváme nějaké šťastné shody, kdy oči naší duše jsou náhodou otevřeny v okamžiku, kdy se přihodí nám něco kromobyčejného. Ale ve všem, co se děje, je světlo; a největší z lidí byli velcí jen proto, že měli ve zvyku otevírati oči všem světlům. Což je nutné, aby tvá matka ti v náruči umírala, aby tvé děti za ztroskotání zhynuly, a abys ty sám kráčel po boku smrti, bys pochopil konečně, že jsi v nepochopitelném světě, v němž jsi navždy a kde Bůh, jehož neviděti, zůstává věčně sám se svými tvory? Což je nutné, aby tvá milenka mřela v plamenech nebo před tvýma očima utonula v zelených hlubinách moře, abys na okamžik postřehl, že poslední hranice království lásky snad sahají daleko za téměř neviditelné plameny Miry Altaje nebo Kštice Bereničiny? Maje oči otevřené, nemohls viděti v políbení, co postřehuješ nyní v katastrofě? Musí bol ostěpovými ranami vzbouzeti vzpomínky, dřímající v našich duších? Moudrému netřeba těchto otřesů. Pozoruje slzu, posunek panny, kapku vody, jež kane, naslouchá myšlence, jež jde mimo, tiskne ruku bratrovu, přibližuje se rtu, maje oči otevřené a duši rovněž otevřenou. Může viděti tam stále, co jsi postřehl jenom na okamžik; a usmání mu poví bez námahy, co teprve bouře a sama ruka smrti vám musila zjeviti.

První dojmy z Ameriky.

Br. K. Hašpl je prvým studentem, kterého vyslalo SB do světa na studie a zkušenou, aby se pak mohl věnovati povolání rádce.

Zmizely poslední obrysy matičky Prahy, mizely rychle české lučiny a pohoří a v několika hodinách byli jsme na německé půdě. Vlak ujížděl k Paříži. Ani jsem mnoho nepozoroval kraje a města, neboť celá moje mysl byla soustředěna na novou stať života — studium v Americe. Uvědomoval jsem si realisování mého největšího snu, mé největší touhy připravovat se na rádce všem, kteří budou potřebovat, být

oporou klesajícím duším a povzbuzením těm, kteří ztratili odvahu. Viděl jsem v představách všechny milé bratry a sestry v naší rodině Svob. bratrství a dělal jsem resoluce pro budoucí práci.

Druhý den jsme přijeli do Paříže. První dojem nebyl vábivý. Ohromný hluk na ulicích, pískání a rámus prodavačů novin, atd. Abych se rychle dostal na druhé nádraží k Cherbourgu, musel jsem objednati autodrožku. Ačkoli druhé nádraží bylo vzdálené jen pět minut autem, musel jsem zaplatit 45 fr., kdežto později jsem se dověděl, že za tuto cestu se platí jen 8 fr. Pro neznalost cizího jazyka musíme někdy hodně platit, zvláště sejdeme-li se s cizinci, kteří dosti nevyvinuli smysl pro poctivost.

Večer jsme přijeli do Cherbourgu. Nemohl jsem se dočkat rána. Byl jsem zvědav jako dítě na první pohled na moře. Není možno si představit moře, kdo je nikdy neviděl. Nepřehledné vody, nesměrné hlubiny, nesčetné miliony vln, třpytící se jako diamanty v paprscích slunce. Hustý vzduch vanoucí k pevnině, hukot rozrážejících se vln o břehy, mluvily o důstojnosti a velebnosti moře. To byl můj první dojem. Jak mohutněji však vzrostl, když druhý den jsem nastoupil na mohutný „Olympic" a za dvě hodiny zmizely všechny obrysy země. Jen voda nás obklopovala, nebesa se klenula nad námi, a kolem dokola jakoby líbala ocean. Moře bylo klidné, jen drobné vlnky se honily po povrchu a mohutný „Olympic" s ohromnou rychlostí razil si cestu k západu. Posvátný byl pohled na ocean za svitu měsíce a nepopsatelně krásný dojem jsme zažili, když nás kapitán jednoho večera upozornil na severní záři.

Na lodi je o všechno postaráno. Pěkná knihovna, hudební sál, bio, radio, všude vzorná čistota a ta upřímná ochota anglických posluhovačů. O každého pečovali, na každého se usmívali, takže se nikomu nechtělo ani stonat.

Za šest dní jsme byli v New Yorku. Druhý nezapomenutelný dojem. Přistáli jsme večer. Miliony různých světel nás vítalo. Ohromné mrakodrapy, skoro oblohy se dotýkaly a bylo těžko rozeznat, kde končí osvětlené budovy a kde začíná hvězdnaté nebe. Ráno jsme byli vyloděni a tak znovu po šesti dnech jsem stál na pevné půdě. Projížděje a procházeje ulicemi New Yorku a pozoruje mohutné mrakodrapy přemýšlel jsem, jak tyto budovy dobře charakterisují Ameri-

čany. Smělost, pevnost, odvaha. Člověku se zdá, že tu není nic nemožného, zvláště, jede-li podzemní dráhou pod těmito kolosy, když na druhé straně jede nad střechami domů a opět jinde podjíždí dno široké a hluboké řeky Hudson. Ulicemi se hemží statisíce aut, procesí lidu plní široké chodníky, a ve všem ten vzorný pořádek. Američan má smysl pro organisaci, pro pořádek. Nevidíte přecházet ulice kdekoli, ale každý má jaksi v krvi, že na rohu je místo k přecházení. Zde není vidět strážníka na křižovatkách, aby řídil frekvenci, jen dvě automatická světla na rohu každé ulice řídí celý provoz. Rozsvítí-li se červené světlo, hlavní ulice je uzavřena a křižující otevřena. Rozsvítí-li se zelené, provoz je otevřen a křižující ulice uzavřena. Každý tu má tolik smyslu pro společný pořádek, že nikoho ani nenapadne, aby překročil tyto předpisy.

Druhé veliké překvapení pro mne bylo pozorovat svobodu, jakou tu mají děti. Na př. některá méně frekventovaná ulice se uzavře a nejrůznější hry si tu děti hrají. Oheň na ulici není nic překvapujícího a jak mě ohromilo, když strážník půjčoval klukovi sirku, aby mohl zapálit hromadu novin na rohu ulice. Jednoho dne jsem se šel podívat na největší budovu světa a procházeje City Hall parkem v nejkrásnější části New Yorku, uviděl jsem nové překvapení. Uprostřed parku stojí ohromná kašna se sochou »Občanské ctnosti«. Kolem dokola skupina asi dvěstě dětí, v plovacích šatech se tu potápěla v kašně; hoši jako šipky skákali do vody, děvčata si hrála na trávníku kolem kašny, inu radost se dívat jak šťastně se všichni tvářili.

Není možné vypovědět všechny dojmy, neboť téměř každou hodinu jsem byl překvapen novou skutečností. Jednoho dne ráno jsem procházel ulicemi Bronx. Skoro před každým domem stála láhev nebo dvě mléka, někde i položené máslo. Lidé chodili okolo, nikdo si toho nevšímal. To však není vše. Před domem, ve kterém jsem bydlel, stály dvě prázdné láhve a v jedné byl vsunut účet a dva dollary. Tomu jsem nechtěl věřit, že by bylo možné, aby tolik lidé sobě důvěřovali. Dověděl jsem se potom, že je to obyčejnou věcí. Zdá se mi, že tu zloději kradou teprve od milionu nahoru. Zajímavé rovněž bylo pozorovati, jak zde začíná obchod a jak mnohý boháč patrně začal. Viděl jsem, jak jeden člověk koupil s vozu meloun za 40 centů. Řekl si ve vedlejším krámě o bednu, postavil ji na roh ulice, prostřel papíry, rozkrájel meloun na

kusy a nabízel po 5 centech kolemjdoucím. Za chvíli měl polovinu prodanou. Jaké možnosti se tu otevírají všem, kteří mají odvahu, a zvláště když nejsou obtěžováni, aby se prokázali licencí.

Z New Yorku jsem odjížděl do Kalifornie. Jako pohádka mi znělo toto jméno. Země jara, země květů, země největších stromů světa, země hor a moře — tak mně každý maloval Kalifornii. Pět dní jsem jel expressním vlakem. Projížděli jsme krajem nádherných údolí, jinde mohutných skal, jeli jsme středem rozsáhlých kukuřicových polí a přijeli jsme do středního západu. Na stráních se tu pásla stáda dobytka a cowboys se širokými klobouky a koženými kalhotami objížděli stáda na koních. Druhý den zmizely stráně a jeli jsme skoro celý den pouští. Nikde nic než holé kopce písku, někde keř kaktusu, jinak všechno jako mrtvé. K večeru jsme přijeli k velikému solnému jezeru, jehož středem vede železniční trať. V jezeře není života; voda je téměř hustá, obsahujíc kolem 20% soli. Pátý den ráno jsme přijeli do Kalifornie. Mohutné lesy a hluboké kaňony byly prvním uvítáním. Později palmy všeho druhu, oranžové keře a citronové a nejrůznější druhy květů.

Za několik hodin jsem byl na místě. President školy mne odvezl do nového domova — školního pensionátu. Seznámil mne s profesory a studenty, ukázal školu a knihovnu a s radostí poukazoval na naše české knihy, — naši »Náladu«, písně atd. — českou unitářskou literaturu. S takovou radostí a dychtivostí poslouchal každé slovo o našem Svobodném bratrství. »Květ unitářství kvete v Čechách«, říkal.

Zajímavé je sledovat americké přátelství. Oni nejsou přátelé na první potkání, ale komu otevřou svoje srdce, tomu jsou pravými bratry. Neměl jsem ani času, aby se mi zastesklo po domově, neboť nové domovy se mi otevíraly. Všude jsem byl přijat s nevšední laskavostí, nejen všemi profesory, ale mnohými členy zdejší unitářské církve; všichni tak laskaví, a všichni nadšeni Svobodným bratrstvím. Když jsem se více seznámil s jazykem, žádali, abych jim mluvil o pražském hnutí a kolikrát řekli: »Takhle, kdybychom tu Mr. Čapka aspoň na rok měli.« Všude se na nás dívají s tou největší vážností, úctou a obdivem. Skoro všichni vědí o našem Husovi a tak říkají: »To je ta husitská krev«. Rovněž ve velké vážnosti je zde náš stát a p. president. Navštívil jsem několik klubů, kde se mluvilo o situaci v Evropě a vždycky poukazovali na Československo jako na vzor opravdové snahy a pořádku.

Zajímavý je zdejší církevní život. Ve zdejším městě (70.000 obyv.) je jenom 26 různých církví. Každá církev má svůj kostel. Kostely jsou velmi rozdílné od našich. Zvláště některé jsou krásně zařízené. Sametová sedadla, elektrické světlo u každého sedadla, krásné koberce na podlaze, ústřední topení, všechno pohodlí, jenže jsou obyčejně prázdné. Hrstka lidí přijde v neděli na kázání a to je vše. V neděli večer před pobožností je společná večeře. Unitářský kostel není tak pohodlný, má však svoje krásy a zvláště v tom, že je to pravé středisko nejrůznější činnosti, a že je pokaždé plný posluchačů a pracovníků. Po dva roky zde neměli kazatele a nic se nezměnilo. Vždycky se našlo dost lidí, kteří měli co povědět. A tak celá činnost nejenže neutuchla, ale zmohutněla. Veliká ctnost všech amerických církví, až snad na ryze orthodoxní, je snášenlivost. Žádné nadávání na jiné vyznání, ale ctí se přesvědčení každého.

Ještě několik slov o škole. To není škola v našem pojetí, ale to je duševní pracovna. Profesor je kamarád, nepřednáší jen aby si odříkal svoje, ale přednese předmět a společně se studenty jej rozebírá. Nerozumí-li někdo, může kdykoliv přerušit a zeptat se o bližší vysvětlení. Nestuduje se jen z jedné předepsané knihy, ale celá knihovna je studijní pomůckou. Studujeme-li problém moderního vyučování, jdeme do různých škol, jsme přítomni vyučování a studujeme problém prakticky. (Později napíši některé zajímavosti ze školského elementárního systému). Nestudujeme v prvé řadě, abychom si něco zapamatovali, ale připravili se jak pracovat, kde hledat pravé zdroje, jak práci organisovat a jak ji používat k sloužení těm, kterým budeme rádci.

Překvapující snad bude, zmíním-li se o našich 60letých studentech. Nikdy jsem neviděl takovou svěžest mysle a takovou chuť ke studiu, jako zde. — Máme mezi našimi studenty dvě posluchačky, jedné je 60, druhé 70, které jsou vzorem pilnosti a horlivosti. Je pravda, že jsou obě v pokročilém věku, ale mladé duchem, ani jim nenapadne, aby již myslely na hrob, není to zde jaksi zvykem, a tak myslí, že to stojí ještě za to, aby se pro dalších 20 let života a práce připravily a seznámily s vědeckými výzkumy posledních let. Jejich svěžest a horlivost je mnohým mladým velikým povzbuzením a jejich optimism může býti všude a všem životní vzpruhou.

K. Hašpl.

Bez klobouku. Věci lidmi udělané jsou pro člověka, ne naopak! Je zajímavo pozorovati, jak dalece se tato na první pohled samozřejmá pravda v životě lidském uplatňuje správně či nesprávně. Vezměme na příklad klobouk: každému bude naprosto jasné, že klobouk, věc lidmi utvořená, je na světě pro člověka a většina čtenářů se usměje, řeknu-li, že je hodně lidí na světě pro ten klobouk a ne klobouk pro ně. Pohleďme: je teplý letní den. „Horko, nesnesitelné", ulevuje si tlustší pán, kterému se řine po čele pot z hlavy, neprodyšně pokryté právě moderním, novým, drahým kloboukem. Ani do ruky jej nechce s hlavy sejmout, aby ho snad nezamazal a aby mu sluníčko nemohlo opálit jeho běloskvoucí leb, na které právě na místě, kde sedí klobouk, nezůstalo ani vlásku, pro nedostatek světla a vzduchu, čehož obého je pro jakýkoli vzrůst nezbytně třeba: jenom kolem hlavy dole, kam vzduch měl přístup, zbylo mu trochu vlasů. To je zúmyslně nápadná ukázka, jak člověk slouží klobouku, místo co by měl klobouk sloužit člověku. Mnoho lidí bylo by jistě velmi překvapeno otázkou: „Proč vlastně nosíš pokrývku na hlavě?" a odpověď zněla by asi tak: „No protože se nosí, přece nebudu chodit bez klobouku!" Někteří lidé hlavně mladí muži, chodí prostovlasí v létě v zimě a dobře jim ta chůze s „bujnou kšticí" svědčí. Musí být naprosto neteční proti poznámkám lidiček: „Nemá ani na klobouk". Je mnoho jiných nejrůznějších způsobů, jak člověk obětuje své zdraví pro nějakou malichernou vnějškovou věc, takže sám slouží té věci, vlastně obchodníkovi, od kterého ono zboží kupuje. Pepan Wagner.

O poměrech v Rusku rezepsal se v americkém časopise Unity, vycházejícím v Chicagu Mr. Sherwood Eddy. Účastnil se v poslední době výpravy 24 amerických obchodníků, vychovatelů a sociálních pracovníků do Ruska. Jeho svědectví je tím význačnější, že je znám v celém světě jako organisátor sdružení křesťanských studentů. Sherwood Eddy navštívil také několikrát Československo a je jedním ze zakladatelů našeho obrodného hnutí československého studentstva. Eddy přiznává, že většina účastníků jeho výpravy do Ruska byla přátelská starému hospodářskému řádu. On a jeho přátelé měli možnost svobodně cestovati po Rusku a rozmlouvati s přáteli i nepřáteli nové vlády. Dojem p. Eddyho je možno shrnouti asi takto: 1. Důležitost sociálního experimentu, započatého revolucí v Rusku je ohromná. — 2. Ruské poměry jsou vyznačeny základní chudobou. „Průměrná mzda za práci v průmyslu je 1 dollar za den, a je daleko nižší při práci zemědělské", píše p. Eddy. — 3. Poměry hospodářské u pracujících 9/10 obyvatelstva se zlepšily. Eddy však zvláště oceňuje uplatňování se lidské duše a snahu po sebeprojádření v sovětském řádu. Ruská revoluce aktivovala mužíka, probudila v něm mnoho tvořivých, konstruktivních sil. — 4. Sovětská státní soustava je upevněna jako kterýkoli ústavní útvar v Evropě. Jen málo lidí si přeje změnu, a carský nebo kerenskovský režim. Armáda byla redukována na 550 tisíc z 5 mil. 300.000 r. 1920. — Eddy mezi zlem, které poznával na své cestě vytýká zvláště toto: 1. Omezení svobody, zvl. svobody tisku. 2. Politika komunistické strany je vědomě atheistická a protináboženská. Výchova mládeže do 18 let je protináboženská. Kostely jsou sice plné jako před válkou, ale chybí tu mládež. — 3. Komunistická strana chce vyvolati revoluci ve světě, ale toho se musí obávati jen země, kde jsou pod-

mínky revolučnosti příhodné. — Jako přednosti sovětského uspořádání společenských poměrů Eddy uvádí zvláště věrnost předáků a příslušníků komunistické strany k veřejné službě bez ohledu na vlastní prospěchářství. Široké vrstvy obyvatelstva jsou zaujaty pro velké sociální experimenty, ať už se týkají vyučování, pojišťování, nebo otázek tělesné kultury a rekreace. Celé úsilí sovětské společnosti je vedeno touhou překonati kapitalistické státy v jich péči o zmenšení chudoby. Náboženské prvky shledává Eddy v uctívání vynikajících revolucionářů. —

Podle statistiky pražského policejního ředitelství živilo se v Praze r. 1926 výhradně prostitucí 1452 žen vedených v seznamu prostitutek. Z nich bylo 1035 svobodných, 238 vdaných, 31 ovdovělých a 46 rozvedených. Tato úřední statistika nepostihuje zlo prostituce daleko v jejím rozsahu. Doposud se věnuje málo pozornosti studiu příčin prostituce a jejich odstraňování. Nedostatek péče eugenické a rodinné výchovy, řídkost soustředěných mravních podnětů, bídné hospodářské poměry širokých vrstev obyvatelstva jsou živnou půdou prostituce. Pozornost odpovědných vládních kruhů by se měla obrátit ke kořenům. Policejním postrkem se prostituce nevyléčí ani nezmenší.

Nová věda. Prof. Čijevský z moskevské university přednášel v americké akademii věd o souvislosti mezi slunečními skvrnami a dějinami lidstva. Podle teorie prof. Čijevského je lidská vůle podrobena elektrickým účinkům slunce. K velkým změnám v dějinách lidské civilisace a kultury dochází prý vždycky, když se objeví velké skvrny na slunci. Za podobné souvislosti došlo prý mimo jiných k objevení Ameriky, k propuknutí revoluce francouzské, světové válce, ruské revoluci. – Čijevský buduje na svých teoriích vědu, kterou nazval historiometrie.

Zdokonalený mikroskop. Anglický samouk Barnard stal se z kloboučnického pomocníka znamenitým sestrojitelem ultramikroskopu. Vynalezl přístroj, který zvětšuje předměty 1,300.000krát. Nedávno objednal si jeden tak zázračně přesný aparát hygienický ústav Rockefellerův v New Yorku a zaplatil zaň 30.000 dollarů.

Nová škola počítající s tvůrčí spolučinností dítěte, na jeho vynalézavost a potřebu pohybu, byla uvedena v život prof. Claparèdem v ústavě Rousseau-ově v Ženevě. U nás je předbojovníkem nových směrů výchovných a činné školy prof. dr. O. Chlup. Ten zřídil při svém semináři na Masarykově universitě v Brně činnou školu a začal nedávno s vydáváním svého časopisu na základě vlastní zkušenosti. K časopisu se vrátíme.

Plemena a země. Arnold Williams přednášel v zeměpisné společnosti v Manchestru o rozloze plemenného osídlení zeměkoule a uvedl některá zajímavá čísla. Z 1,900 mil. lidí je 600 milionů bělochů, 700 mil. žlutých, 400 milionů hnědých a 200 milionů černochů. — 460 milionů příslušníků k britskému imperiu tvoří přibližně 1/4 obyvatelstva zeměkoule a obývá také asi 1/4 povrchu zemského. Za to bílé plemeno ovládá 9/10 zeměkoule. Williams se domnívá, že se žlutí při své třetinové převaze mezi plemeny asi sotva spokojí s 1/10 zeměkoule, která je jim nynějším osazením zeměkoule přidělena. Zde je kořen příštích rasových konfliktů.

LITERATURA.

Souborné vydání spisů T. G. Masaryka bylo zahájeno už loňského roku v nakladatelském družstvu Čsl. legionářů „Čin" za redakce V. K. Škracha habilitační prací Masarykovou na vídeňské universitě *„Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty"*. Tato kniha je nejen významná proto, že byla první českou sociologickou monografií, ale také že dává jasně nahlédnouti do ideového světa Masarykova. M. se tu podrobně vypořádává se všemi vnějšími a vnitřními okolnostmi, které podmiňují vzrůst sebevražednosti do té míry, že se stává akutním nebezpečím pro lidskou společnost. Základní zorný úhel, za kterého posuzuje M. tento sociální jev je dán jeho přesvědčením, že sebevražednosti přibývá úměrně s úpadkem náboženského cítění. Na tomto stanovisku setrval Masaryk dodnes, a znovu je zdůrazňuje ve „Světové revoluci", když vykládá sociologické příčiny světové války. Tato se mu také jeví jako kolektivní pokus lidstva o vyjití ze sebe, krutostí, hromadnou porážkou jiných. Lidé vraždí jiné, aby ve smutku své duše nezabili sebe. Konečná otázka, jak uniknouti této manii po vraždě, zůstává u Masaryka nevyřešena. Lidé mají podle Masaryka dojíti k Bohu, pověsiti se na něho, ale co když k němu nedojdou? Masaryk jako sociální lékař podle mého soudu dosti neocenil rozpoznání francouzského sociologa Durkheima, který ve svém spise o sebevraždě vykládá hromadnou sebevražednost nedostatkem sociální sympatie a solidarity. Vystupňování lidských možností v laskavosti a obětavosti všech pro všechny je jediné východisko, jak můžeme zvítězit nad sebeničivými sklony v naší přirozenosti. — Čin získává si vděčnosti celé čtenářské obce české vzornou výpravou Masarykových spisů. Podle předběžné zprávy redaktora Sebraných spisů, pracuje Masaryk na důkladné revisi „Konkretní logiky" a po ní dojde k přepracování „Sociální otázky". - Zd. Nejedlý připravuje knihu o Masarykovi. H.

Tomáš Čapek: Naše Amerika. Nákladem Národní rady Československé. V komisi „Orbisu" Praha XII. Str. 637. Vynikající americký Čech předkládá nám výklad o nynějším stavu Čechoslováků v Americe v díle, které bude vždy základně orientační publikací naší emigrační sociologie. Poučíte se z ní na základě bohatého statistického a dokumentárního materiálu o dějinách a nynějším stavu osídlení Ameriky Slovenskou emmigrací, o hospodářskem postavení a o vynikajících představitelích zvl. Čechů v Americe, o tisku, o vlivu americké kultury na naše lidi. Předností knihy je její jasná přesnost, kritický a široce orientovaný pohled a zvládnutí thematu v celé plnosti. Celý společenský život amerických Čechů našel v Tomáši Čapkovi posuzovatele stejně bystrého jako povolaného. H.

E. Rádl: Moderní věda. Její podstata, metody a výsledky. Nákladem „Činu" 1926. Naše filosofická literatura postrádala doposud kritického úvodu do vědy, kterého se jí nyní dostalo dílem Rádlovým. Kniha je rozdělena na tři části. Jedná jednak o podstatě vědy a vědeckého poznání, a ve třetí části o hlavních teoriích přírodovědeckých. Kniha je nabita problémy, které plynou z naznačených nadpisů kapitol. Autor vypořádá se v ní s positivismem a soudí upřílišněnou objektivitu vědců, pokud se vyhýbají osobnímu hodnocení skutečnosti smyslové nebo ideové. Nelze tu probrati knihu kriticky, ani referovati o obsahu.

Rádi ji doporučujeme všem, kdo se chtějí přístupně orientovati o otázkách, kterými se obírá teorie dnešní vědy.

D. H. Bonns: Psychoanalysa sebe sama. Nákladem „Sfinx", Praha II. Knížka probírá metodou otázkovou obsah lidského „já" a může prospěti těm, kdo nemají vlastní iniciativy k rozboru svého povahového založení. —

L. Richter: Válka ve své nahotě. Vydal B. Kočí, Praha 1926. Kč 36·—. Dostalo se nám nové mírové čítanky, jejíž jádro jest v části obrázkové. Seskupení obrázků s vhodnými textovými doprovody je smutnou upomínkou na léta Velké Vojny. Zajímavé jsou podněty autorovy pro mírový program v závěrečné části textové. Škoda, že závěrečná kapitola nebyla věnována rozboru dnešních podmínek světového míru. Český pacifismus by měl míti vědečtější základy.

J. Štefan: Persekuce národa českého za světové války. Knihovnička Pokrokové strany svazek 2. Brno 1927.

E. Chalupný: Úvod do sociologie díl II. Melantrich 1926.

Doc. Dr. V. Forster: Duševní poruchy a jich léčení. Vydal G. Voleský, Praha XVI.

Redakční.

Doklady o vzniku a práci Svobodného bratrství za uplynulé pětiletí, ať už ve formě napsaných vlastních upomínek, nebo různých fotografií, tiskovin a pod., sbírá redakce t. l. Prosíme vás, bratři a sestry, abyste nám je posílali.

Masarykovo číslo připravujeme na březen. Příspěvek slíbili universitní profesor dr. J. B. Kozák a spisovatel J. B. Čapek.

Časopisy a knihy pro redakci posílejte na adresu: Dr. N. F. Čapek, Radošovice u Prahy.

Svaz evangelických církví v ČSR byl slavnostně ustaven 2. února v Husově domě. Do Svazu přistoupilo šest církví, a sice evangelická církev na Slovensku, českobratrská církev evangelická, polská církev evangelická ve Slezsku, Jednota bratrská, Jednota babtistů a církev metodistická. Svaz neobsáhl církve všechny. Také nepřistoupili evangelíci němečtí a maďarští a Jednota českobratrská.

Kdo by si chtěl opatřiti staré ročníky „Cest a cílů", dostane je v Unitarii, Karlova 8. I. a II. ročník a III. a IV. ročník vkusně vázaný v plátně stojí 36 Kč. — Původní desky plátěné po 6 Kč, pokud stačí zásoba.

Dr. N. Čapek vydá v nejbližší době kniha o manželství, která bude čtena všemi lidmi, kteří chtějí býti šťastni. Je to soubor jeho přednášek o pohlavních věcech a o manželství z posledních let. O knihu je velký zájem, který bude uspokojen bohatostí a životností obsahu, tiskovou úpravou i levnou cenou. Předběžné záznamy přijímá Unitaria.

Členové Svobodného bratrství se upozorňují, že od 4.—8. září bude v Praze Světový kongres pro pokrok v náboženství, při kterém budeme z hlavních pořadatelů. Přeložte si laskavě svou prázdinovou dovolenou tak, abyste mohli býti na tyto významné dny v Praze.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Dr. J. B. Kozák:

Význam Masarykův pro náboženský pokrok.

T. G. Masaryk žije bohudík dlouho; je stále svěží, energický a vládne intelektem nad jiné břitkým. Dočkal se ovoce mnohé práce; avšak to nejzákladnější v jeho velké osobnosti, to diskretní pozadí opravdové zbožnosti zůstává současníkům většinou skryto. Jestliže píši o jeho významu pro náboženský pokrok, nemohu to bohužel míniti v tom smyslu, že by byl skutečně mnohými pochopen a ovlivněn. Přeji mu k narozeninám, aby žil tak dlouho, až se jeho vliv na náboženský pokrok stane skutkem, silou v národě, hnutím.

Význam Masarykův pro náboženský pokrok je věcí budoucnosti. Neboť dosud v církvích vládnou ti, kdož chtějí náboženství bez pokroku a mimo ně takoví, jimž ideálem je pokrok bez náboženství.

A proto má moje thema dvě části: co myslí Masaryk o vztahu pokroku k náboženství a o vztahu náboženství k pokroku.

Masaryk chtěl vždy pokrok a vedl pokrokovou stranu. Uvažovali jste o tom, co tím rozuměl? Četli jste program staré realistické strany? Nejmenší strana, největší program. O pokroku tam bylo velmi mnoho. Idea byla propracována do podrobností: lepší byty, kanalisace, dráhy, sociální péče, školy, druhá universita, umění a literatura a tak dále. Ale proč to všechno? Vždyť jsou to jen prostředky — k čemu? Lepší byty mohou hostit pány broučky, lepší kanály odnášet vyhnané plody, lepší dráhy dopravovati lepší armády a tak dále. Pokrok začíná tam, kde se pracuje pro lepšího člověka, vzdělanějšího a uvědomělejšího, ale hlavně lepšího mravně.

Jádrem pokroku je humanita, jeho měrou je míra ušlechtilého lidství.

Masaryk měl mnoho přívržencŭ, ale málokterý podepsal jeho náboženské názory. Masaryk věří v Boha a jeho prozřetelnost — jaké to divné názory u učence, filosofa, nota bene takového, jenž vědeckost velmi zdůrazňoval? A přece zde není přelomů. My, kteří jdeme ve stopách Masarykových a intensivně promýšlíme jeho náznaky, vidíme, že otázku, jak zdůvodniti mravní zásady, z čeho plyne v poslední instanci jejich závaznost a nutnost — těžkou a dávnou otázku t. zv. mravní sankce — nelze řešiti bez výhledů náboženských. Opravdová a závazná mravnost — vzácná věc — znamená Boha. Též opak má býti pravdou — je vždy? Odtud taková tvrzení Masarykova jako to slovo z »Ideálů humanitních«: »Nedovedu si představit poslední rozřešení i mravní otázky bez náboženství.« Není to líbivé slovo pro liberály, pro ty, jimž »náboženství je věcí soukromou« v tom smyslu, že se o něm rozpačitě nebo povýšeně mlčí. Masaryk není vůbec líbivý, nýbrž tvrdý až do bolesti. »Žádám a přeji si a zápasím o to, aby náboženství mělo legitimní místo v celém kulturním a duchovním životě.« Vývoj rozmanitých odstínů pokrokářství, ten jeho dnešní úpadek a desorientovanost, Masarykovo stanovisko myslím potvrdil. Není-li úhrn správných mravních zásad přiblížením ke skutečnému nejhlubšímu smyslu světa, dějin, civilisace — božského smyslu, Boha — pak jest fikcí a výsledkem vývoje více méně náhodného. Konec je relativism, nezávaznost, laxnost.

Snad jej takto snáze pochopíte, když opakuje to divné slovo, »že česká otázka je otázkou náboženskou.« Byla v minulosti a je dosud. Líný liberalism nevede nikam, protože vůbec nevede.

Na druhé straně má i náboženství býti pokrokové. Mluvíme-li o tom, myslíme často jednostranně na dogmata, nauky. Leč to není jediná stránka věci. Proč by nemohl

i katolicism způsobiti zvážnění, pokrok mravní, lidský? Kdo jej dobře pozoruje, vidí, že nynější papež chce toho docíliti i za cenu odpolitisování kněžstva. Tolik musíme uznati i my, jimž pravda katolicismu není přesvědčivá. Zdali se to papeži podaří, jest jiná otázka. Mají to příliš zamíchané do politiky a majetkových otázek. Ale teoreticky jest to možné a něco se v té věci snad stane.

Při čtení Masarykových spisů si všimněte, jak kritisoval církve především po praktické stránce. Pokrok je věc prakse, nejenom myšlení. Možno míti správné kritické myšlenky a býti lumpem. Vyjadřoval to i tak, že náboženství je nejen vztahem člověka k Bohu, nýbrž i životem pod zorným úhlem věčnosti (t. j. pod stálým vědomím věčných pravd a zákonů), a poměrem k světu, procítěným, v pravdě lidským. Mravnost a náboženství není totéž, ale jelikož náboženství má býti mravnosti základem, pozadím, (Ideály humanitní 53), nejsou nám měrou člověkovy zbožnosti, zbožné řeči o Bohu a jeho milosti, spasení atd., nýbrž skutečná síla, kterou z tohoto vztahu načerpal a která musí působit. O fysikálních silách se dovídáme jen z jejich účinku, o náboženských též. A podívejte se na Masarykův život, na to co vykonal, zač a jak se bil — divím se, že jest možno prohlásiti jej za nedosti zbožného. To může učiniti jen ten, kdo zaměňuje náboženství s theologií.

Tato záměna jest častá a osudná. O theologii se dá mnoho povídat; dají se napsat tlusté knihy a pak se zbožnost měří počtem stran a důrazností slohu. Theologie je tuhá jako kolejnice, poměr k Bohu jemný a křehký, potřebný stálé péče jako květina nebo láska. To ovšem neznamená, ani že bychom měli theologii vzít tak, jak nám ji zanechal středověk nebo reformátoři, ani že bychom se o tyto otázky, týkající se milosti, spasení, Ježíše, Pavla, Jana atd. neměli vůbec starati. Slabost hlavy znamená podražené nohy, to platí také v náboženství. Ale kritická theologie neznamená

ještě sama sebou pokrok v náboženství. Jen tehdy, když ze zbožnosti, kterou vyjadřuje, plyne větší síla praktická. Svalovité křesťanství chceme; budeme proti těm, kteří si trochu zarýpli do toho neb onoho dogmatu (»přestali věřit«) a už myslí, že nesou pokrok. Tak laciné to není. Masaryk se jednou dosti ostře vyjádřil proti filantropické kosti, kterou církve házejí chudině. Vytkl jim nelidovost, nesociálnost, zájmovost; žádal, aby přikázání nepokradeš povýšily na sociální přikázání. Jeho život, hodný blahoslavenství všech našich potomků, zůstane vzorem toho, jak pokrok má býti bohoslužbou a bohoslužba pokrokem. Učme se od něho.

Z řeči Masarykovy

při promoci na doktora teologie Husovy evangelické fakulty 24. V. 1923.

»Jako profesor a spisovatel mimoděk, vyzván polemikami a bojem, a právě bojem o náboženství, musil jsem se o náboženství vyslovovat. Ale vždycky jsem o náboženství mluvil nerad a posud nerad o něm mluvím, protože náboženství se má žít a má být tím nejintimnějším, co člověk duchovně má a je. Já vím, že se také o tom, jak o všem, musí myslit, a řekl jsem již nejednou a opakuji to, není dne od té doby, co jsem vůbec počal myslit, že bych o náboženství nemyslil, ale — myslit o něčem ještě neukládá povinnost o tom psát. Na každý způsob jsem měl ve věcech náboženských zdrženlivost; možná, že přes to dlouhé myšlení jsem nedospěl k jasnosti, k určitému souhrnu svých myšlenek a že jsem proto byl reservován. —

Každý člověk má náboženství. Ti, kdo se domnívají, že ho nemají, jsou na omylu. Někdy najde se v atheistovi více náboženství než v theistovi. Každý národ, každý věk má své náboženství. —

Náboženství má také ráz národní, vyplývá z charakteru národů; je úkolem naší teologie a vědy vůbec ten jeho odlišný národní ráz vyanalysovat.

F. M. Hník:

Masarykovo vůdcovství.

Seznamovati se s povahou Masarykovy vůdcovské osobnosti bude na dlouho důležitým úkolem českých hlav a srdcí. Této snaze bude na prospěch, až dosáhneme jistého odstupu od jeho celoživotní tvorby, a až jeho vůdcovská postava nebude poutána na oficialitu presidentského stolce.

Nemohu se zbaviti dojmu, že dnešní průměrná láska našeho člověka k Masarykovi zůstává hodně pohodlně na povrchu, ale že neobsahuje porozumění a zhodnotnění plného smyslu Masarykova vůdcovství pro směr našeho života. Většina lidí u nás Masaryka jedinečně ctí a spontánně miluje, ale bude potřeba ještě mnoho času, než podvědomá, pudová, sentimentální láska k němu projeví se vědomým přijímáním jeho vůdcovských hledisek. Nedostatkem dnešního respektu k Masarykovi je, že má příliš mnoho obdivovatelů a příživníků a příliš málo plně oddaných následovníků. Láska k Masarykovi je daleko spíše oddaně pasivní, než tvořivě průbojná.

Pokusím se nalézti několik nitek k vysvětlení této skutečnosti v samé povaze Masarykova zjevu.

Vlastní podstatou každého vůdcovského typu je schopnost představovati se zvláštní citovou, intelektuální nebo konstruktivní převahou a sdílností určitou hromadně se vyskytující lidskou potřebu, jejíž neukojení by mělo za následek poruchu ve společenské organisaci. Takovou základní tendencí, kterou jsou vedeny veškeré společenské zápasy, jsou v posledních desítiletích zájmy hospodářsky slabých po dosažení spravedlivé životní úrovně. Nikdo nemůže být ve XX. století úspěšným vůdcem lidu, kdo se s ním nějak nestotožní v jeho usilování o nový hospodářský řád.

Pro karakter vůdce bude rozhodující, půjde-li mu jen o to, aby lichocením lidským pudům získal si oblibu mas, a aby na jejich úkor založil si svůj blahobyt, nebo postaví-li všechny své síly a schopnosti do služby společenského dobra. A zde zase může vůdce buď se spokojiti s rozpoznáním situace, anebo všechno obětovat pro důslednou a revoluční změnu dosavadních poměrů podle svého plánu.

Ale k těmto dvěma znakům, t. j. k vůdcovství jako výrazu úhrnné potřeby, a osobnímu povahovému založení vůdce, přistupuje jako předpoklad úspěšnosti, aby vůdce prokázal

lidu co nejvíce hmotných služeb. Lid nemá k svému vůdci hledisko ideové, nýbrž především úzce hospodářsky třídní. Lid své vůdce nehodnotí intelektuálně; proto nedocházejí porozumění ve své době vůdčí duchové a proroci, ale demagogové, kteří dovedou získati pudovou stránku lidství. Představitel duchovního pokroku je příliš oddělený úrovní svého myšlenkového a mravního světa, než aby se mohl přiblížiti primitivním hlediskům širokých vrstev. A přece vůdcovství zítřka bude jen ve službě lidem.

Tyto všeobecné sociologické poznatky pomáhají nám vysvětlit také zúžený okruh Masarykova vůdcovského zásahu. Masaryk je ještě více než vůdce — aristokrat. Jednou o něm napsal výstižně Jaroslav Durych, že je vůdcem z Boží milosti. Jisto je, že se nikdy nesnížil k praktikám tribunů lidu, a že veškerá svá vítězství dobyl věrností pravdě a spravedlnosti. Masaryk jako vůdcovská osobnost je typem vynikajícím jednosměrně. Masarykova vize nového světa vychází z dnešních duchovních i hospodářských těžkostí. Jeho životní filosofie je převážně praktická, a přece není filosofií prakse. Masaryk svým karakterologickým založením je osobnost krajně rozumářská, analytická. Dovede se snadno lidem přiblížit svým rozumem, a už jeho rozumová převaha nad okolím vnucuje k němu spíše úctu než lásku. Nevím, ale slyšel jsem, že Masaryk nedovedl zasáhnouti mohutným a hřejivým elánem citovosti. Uchvacoval průkazností fakt, ne tak proudem sympatie.

Plnému vůdcovskému temperamentu u Masaryka schází vůle přivésti lid svůj do země zaslíbené. Je tu podivná analogie s Mojžíšem. Masaryk poznal, že je povolán k velkým věcem, že je spolupracovníkem Božím v osudových chvílích světové války. Byl silným Pánĕ, ale jen do jisté doby. Dal přednost idei před důvěrou lidí v něho. Masarykova intelektualita je podivuhodně důsledná. Byl proti diktatuře, a proto se diktátorem nestal, i když byl souhlasem všech uznán za nejlepšího.

Nebylo to nadřazení idee — osudu mnohých? —

Také Masarykovo vůdcovství bylo hodnoceno fakticky množstvím hmotných služeb. Ideové vůdcovství Masarykovo nebylo před válkou zneuznáno méně než dnes. Zjednal si své ctění hrdiny jen svou osvoboditelskou prací. Nezastírejme si, jak se i jeho revoluční vůdcovství hodnotí hospodářsky třídně. A co teprve jeho presidentské období.

* *
*

Dnes je už jisté, že Masaryk nezvítězí jako oblíbený tribun lidu, ani jako president republiky. Jeho vůdcovství má však posvěcení věčnosti, a není proto vázáno na chvílový ohlas dnešních českých a slovenských nedorostlých a nezpůsobných dětiček. Masaryk a jeho zesnulá paní stali se už dávno před válkou čistým symbolem ušlechtilého lidství. Byli spravedlivými lidmi, a to je pečeť trvalého vůdcovství.

J. T. Sunderland:

Kvekři a bible.

Proč bychom nemohli míti Písmo dneška? Někdo mně řekne, že stará Písma postačí. Ale jak mohou postačiti? Vznikly, když lidská rasa byla poměrně ve svém dětství. A potřeby dětství zajisté nejsou potřebami zralejších let. Zjevení přijaté jako dokonalé pro dnešek, nebude tak hodnotné pro zítřek, leda že by zítřek oproti dnešku neudělal krok do předu.

Bible byla napsána dva nebo tři tisíce let přede dny, ve kterých my žijeme. Napsali ji Semité. My jsme Arijci. Byla napsaná hlavně v Asii, my žijeme v Americe. Náš svět je nový, i když jej srovnáváme jen se světem, jaký byl před třemi sty lety. A co teprve kdybychom jej srovnali se světem z dob Pavlových, Davidových nebo Mojžíšových.

Pokuste se dnes výlučně učiti vědomostem těch starých časů, anebo spravovati lid Spojených Států výlučně podle jejich zákonů. Nepřišli byste tak k názoru, že vaše vědomosti a vaše právo jsou nepřiměřené?

Toto srovnání nás poučí, je-li podobně možné v řádu věcí, aby náboženská kniha, která vznikla v jedné zemi a jednom věku byla dostatečným vodítkem pro všechny ostatní země a následné věky.

Každý nový věk musí míti novou vědu, svou filosofii a poesii nově napsanou, své umění nově stvořené. Intelektuální a mravní život světa musí býti plynulý proud a ne stojícím rybníkem. Činnost je život. Zastavení se je smrt.

Podobně je tomu s náboženstvím. Náboženství, které žije minulostí nutně zkamení. Musí býti oživeno přítomnými proroctvími, otevřeným viděním, stálým objevováním, slovem, které mluví ku dnešku.

To je velké poučení, které dali Kvekři modernímu lidstvu. V době, kdy křesťanství se obracelo toliko do minulosti ke svým Písmům a bylo neschopné slyšeti přítomný hlas Boží, tito věřící muži a ženy povstali a prohlásili, že »nejpravdivější slovo Boží nebylo napsáno v knize a nikdy nebude. Je to živý hlas Ducha svatého v duších žijících lidí. To je Boží zjevení z první ruky. Naproti tomu žádná kniha nemůže býti pro člověka ničím víc, než zjevení z druhé ruky.«

Tím není ovšem řečeno, že by Bible nebyla vzácným pokladem pro svět. Takovým pokladem skutečně je, dokud lidé ji špatně nevykládají a neužívají k špatným cílům. Užíváme-li jí správně, je velkou a stálou pomocí lidem pro jich mravní a náboženský život. Nesmíme ji však pokládati za konečné slovo. Nesmí býti podnětem k tomu, aby lidé žili spíše v minulosti místo v přítomnosti. Nesmí zaslepovati oči a zavírati uši před přítomností Boží ve světě nyní, a a před Písmem, které On píše dnes v dějinách, v podivuhodném světě přírody, a vůbec všude v životech lidí.

(„The Christian Register.“)

Bezvěrci o Svobod. bratrství.

Docela náhodně potkáváme se leckdy s článkem o Svob. bratrství, jako na příklad v posledním čísle „Majáku“, lidové revue pro socialism, kulturu a výchovu. Někdy jsou to tak krásné a vystižné články, že bychom je sami lépe nedovedli napsat, jako nedávno v jednom moravském deníku na Ostravsku. Někdy opět je pravda tak pomíchaná s nepravdou, že nezasvěcený čtenář může býti zmaten. Článek Mil. Matouška o Svobodném bratrství je takový, že jej raději uvedeme celý a pod něj ty nejzávažnější omyly nebo nepravdy.

„Venkov dosud ve své převážné většině neví, co je to Obec Svobodného bratrství. Za to Praha a zejména ti, kdož si všímají náboženského života současnosti a ideového proudění dneška vůbec — zná toto hnutí dobře. Je to jednak jeho rozpínavost, čilost jeho pracovníků, dále dobrá organisace jeho schůzí a shromáždění, které se líbí a které přitahují. Ale i na venkov pomalu toto hnutí proniká. Proto nebude na škodu, když i venkov seznámíme s tím, co to Svobodné bratrství je a když zároveň zaujmeme k němu kritické stanovisko.

Tedy nejprve, co to Obec svobodného bratrství je. — Je to mladá náboženská sekta, jejímž zakladatelem a duchovním vůdcem je dr. Norbert F. Čapek. Ve své podstatě je to vlastně odnož amerických

unitářů nebo snad lépe obdoba amerického unitářství, přizpůsobená do určité míry našim poměrům.

Unitáři jsou náboženský směr, který vychází z křesťanství, ale liší se od téměř všech křesťanských vyznání tím, že věří v jediného boha a zamítá učení o třech božských osobách (unitar = jednota, odtud jejich jméno). Ovšem to není jediný jejích rozdíl od ostatních křesťanů. Odmítají učení o svatých, životě posmrtném, nemají určité náboženské liturgie, ani kněží. Nehlásí se k bibli jako jediné moudrosti, spíše jsou k ní kritičtí. Jsou jakýmsi přechodem mezi křesťanstvím a ostatními náboženskými směry a dávají se ovlivňovati vědou. Kladou důraz na morálku a praktický život a jsou proti jakémukoliv dogmatismu. Snaží se býti moderní v dobrém slova smyslu. To jsou tedy unitáři a to je také v podstatě Čapkovo Svobodné bratrství.

V jednom z letáků Svobodného bratrství z r. 1922 definuje se Svobodné bratrství takto: „Svobodné bratrství je náboženská společnost, která nejsouc zatížena tradicí, nesmlouvavě může a chce pěstovati náboženství moderního člověka, může a chce i v ohledu náboženském stanouti na nejvyšším stupni, jehož dospělo volné, nižádnou autoritou poutati se nedající myšlení lidské."

Svobodné bratrství se hlásí k Husovi, Komenskému, k Masarykovi. Nikterak ovšem dogmaticky, úzkoprse. Tomu brání jeho unitářská ideologie, která vyrůstá z pramenů nejrůznějších a je tudíž značně pružná.

Pokud jde o vlastní život hnutí, je velmi čilý. Jistě má za to co děkovati agilnosti a dovednosti svého vůdce dra. Čapka. Jeho hlavním projevem jsou shromáždění, na nichž se přednáší, recituje, zpívá vesměs způsobem poutavým. Tato shromáždění jsou velmi oblíbená a rostou, co do rozsahu, tak i co do počtu. Stejně čilý je i tisk Svobodného bratrství. Společnost vydává časopis „Cesty a cíle" a vydala už značné množství publikací. V Praze pro svou publikační činnost zřídila vlastní nakladatelství. Je zajímavé, že celou ideologii vytváří u Svobodného bratrství jediný dr. N. Čapek, který píše sám většinu publikací a také celé „Cesty a cíle" jsou jedině jeho prací.

A nyní naše stanovisko k Svobodnému bratrství. Svobodné bratrství svou pokrokovostí, laickou svobodomyslností, antidogmatismem, proticírkevním vystupováním zmátlo u nás nejednomu socialistovi hlavu. Není divu — jen vzpomeňte slov Václava Kloföče o náboženství a srovnejte s citovanou definicí: nezní tu něco podobného? A což teprve ta demokratická, laická, líbivá shromáždění Svobodného bratrství! Ta teprve zmatou!

Pro nás je směrodatná ideologie Svobodného bratrství. Její jasná náboženskost si vynucuje naše odmítavé stanovisko. Nesmí nás při tom

másti její modernost. Ideologie Svobodného bratrství je ideologie levého maloměšťáctví, které ovlivněno jsouc vědeckou kritičností, vymaňuje se z vlivu tradičního, historického zjeveného, náboženství, hledá si nový světový názor, ale je schopno dojít jen k falešně novému. A tím je unitářství, náboženství, zbavené primitivních bludů a zaostalosti, přiblížené logice zdravého rozumu, avšak ne plně jí vyhovující. Neboť kdyby jí vyhovělo, přestalo by eksistovat. Jako ideologie maloměšťácká Svobodné bratrství vyznačuje se také tím, že snaží se najíti poměr ke všem základním otázkám současnosti, pokud možno kladný, hledí v nich vyjíti a tu také snaží se najít kladný poměr k socialismu. Tento fakt také velmi často mate zejména pravicové socialisty. Nechápou totiž, že tento fakt mohou najíti u všech živlů, u všech hnutí, které patří k levému maloměšťáctvu. A jako ve všech těch případech i zde je poměr ten řešen kompromisně. Ukažme si, jaký je poměr Svobodného bratrství k socialismu.

O tom přednášel v roce 1922 dr. N. Čapek v Praze. Čapek říká, že dnešní společenský řád je „vláda násilí, která chrání přebytky a zisky mizivé menšiny proti ostatním" a připouští, že nutno společenský řád změniti. Ovšem hned řekne, že dnešní společenský řád upřímné bratrství a mravní obrodu nevylučuje. (Pěkný názorový tanec!) Podle Čapka nelze sociální otázku jinak řešit, nežli na základě eticko-náboženském. S Marxem samozřejmě nesouhlasí, odsuzuje ho. (Citováno podle Dr. N. F. Čapek: Náboženské řešení sociální otázky v duchu Svobodného bratrství „Cesty a cíle", 1924, str. 81—95.)

Je jasno: Z těchto názorů je jasně vidět myšlení maloměšťáka. Vidí, že svět není v pořádku po stránce hospodářské, připustí nutnost změny, ale na kořen věci podívat se nedovede a není s to zaujmouti rozhodné stanovisko. Je to v plném souhlasu s jeho moderním náboženstvím.

Každá epocha, založená na určitých hospodářských poměrech potřebovala určitou více méně hospodářským poměrům odpovídající ideologii. Tak je tomu i dnes. Zdá se, že dnešnímu imperialistickému období nejlépe odpovídají takovéto moderní církve a moderní náboženství, jako je Svobodné bratrství. Sociální lupičství kapitalismu v jeho imperialistickém období stává se při svých mohutných rysech zřejmější, massy pracujících stávají se rok od roku inteligentnější — je dobré, pokud to jde, držet je v obležení různých pružných, nesmlouvavých, svobodných „náboženství moderního člověka". I Svobodné bratrství patří mezi ně a proto i jemu musí platiti náš boj.

* * *

Poznámka redakce. Omyly: Svobodné bratrství není sekta. Viz v tom ohledu N. F. Čapek: „Nová brázda", strana 50 a 51. SB

také není odnož amerických unitářů, protože je v samé povaze amerického unitářství, že žádné odnože nemá a nemůže mít. Není pravda, že odmítáme učení o životě posmrtném, pravdou je toliko, že nikomu neukládáme, co má o životě posmrtném věřit nebo nevěřit. Čapkovi se připočítává dost věcí, na které si on sám nárok nečiní. Tvrdí-li se v článku, že shromáždění SB mnohého zmatou, je pravý opak pravdou, totiž, že jsme poznali celou řadu lidí, kteří přišli zmatení sliby a hesly různých agitátorů, ale nejvíce těžkými zkouškami životními, a našli vyjasnění svého životního cíle a začli žíti radostným životem.

Z celého článku se nám nejlépe zamlouvá věta o ideologii Svob. bratrství, která zní: „Její jasná náboženskost si vynucuje naše odmítavé stanovisko“. Naší chloubou je, že naše náboženskost je jasná, nesmlouvavá, výrazná. Je to však náboženskost Svobodného bratrství, a proto neodmítá žádnou z dobrých snah těch, kteří naši náboženskost odmítají. „Maloměšťáctví“ je u pisatele onoho článku jakousi fixní ideou. Asi tak, jako u některého dítěte bubáček. My rozumíme maloměšťáctví jinak. Kdo v tom velkém světě tak dlouho žil a tolik vykonal, jako Čapek, ten může býti spíše vším jiným jen ne maloměšťákem. A takového člověka u nás nic tak netísní, jako to, v čem on vidí malost. Největším trumfem pisatele, který vyhodil naposled, je jeho popsání poměru Svobodného bratrství k socialismu. Tady se opravdu „řízl“. V Čapkově brožurce „o náboženském řešení sociální otázky“, z které on cituje a dokazuje, že Čapek Marxe „odsuzuje“, to stojí docela jinak. Čteme tam doslova: „Já jsem s Marxem v souhlasu až na to, že to, co on staví nahoru, já stavím dolů a co on staví dolů já stavím nahoru. Láska k lidu a touha po spravedlnosti a změně společenského řádu je ta samá, ale odůvodnění je jiné a proto i cesta jiná. Marx učí, že duch je výsledkem práce a hospodářské výroby vůbec — já naproti tomu pravím, že práce a hospodářská výroba jsou výsledky ducha.“

Nesmířitelný rozpor je v tvrzení pisatele, že by SB bylo myslitelné v nějaké sympatii s imperalismem. Na konec nám pisatel onoho článku vypovídá boj. To znamená, že on je na opačné frontě a chce se dostat až k nám. Přejeme mu mnoho zdaru.

* * *

Na poznámky o S. B. v „Přítomnosti“ odpověděl dr. Čapek zvláštním dopisem.

K Masarykovým narozeninám. Ze shromáždění S. B. ve velkém sále Slovanského ostrova 6. března byl zaslán panu presidentu Masarykovi k jeho 77. narozeninám blahopřejný telegram.

„Volná Myšlenka" (orgán „Volné Myšlenky") redigovaná J. Motyčkou ráda občas zaryje do Svobodného bratrství. Boj s Volnou Myšlenkou není v našem programu, proto jsme ani v dobách její nejtěžší krise se jí nedotýkali. Ale na její poslední poznámku o SB musíme přece reagovati, aby se nám nevytýkalo, že s tím souhlasíme. Volná Myšlenka nám vytýká, že SB neobohacuje náš národ ničím a že je dílem jednoho člověka. Jsme v Praze teprve pět let. Jestli jsme zdejší duchovní a kulturní život něčím obohatili, o tom by mohl svědčit jen ten, kdo si dal práci, aby naši činnost pozoroval. A ta je taková, že snese sebe ostřejší světlo a kritiku. Za nás mluví mnoho tisíc inteligentních přívrženců Svobodného bratrství a mnoho set díkůvzdání od osob, kterým jsme dali víc než slova a víc než možno za peníze koupit. Vybízíme každého, kdo zná činnost Svobodného bratrství, aby ji porovnal s činností Volné Myšlenky. Jmenovitě ať si povšimne, kolik lidí se sejde, když Volná Myšlenka v Praze jen pod vlastním jménem oznámí, že něco pořádá. Patrně už toho českému národu tolik dala, že žádný není zvědav, co dále a co nového přinese. Nebo si povšimněme výtky, že SB je dílem jednoho člověka. Je-li to skutečně pravdou, čím by musela teprve Volná Myšlenka být, kdyby něco skutečně životného mohla podat, když je dílem tolika lidí! Hnutí, ať kterékoli, může míti jednu nebo více hlav, ale sebe lepší hlavy ještě nedělají hnutí, leč bychom občasné politické akce ve spojení s orthodoxními církvemi považovali za kulturní hnutí Volné Myšlenky. Ať už má VM v minulosti zásluhy jakékoli, dnes, aspoň v Praze nikoho neláká. A kde jinde roste? U kterého nekatolického národa může se pochlubiti zvláštními úspěchy? Volná Myšlenka u nás je na prvém místě nakladatelstvím. Má několik velmi dobrých lidí, kteří by v službě velkých, života schopných idejí mohli národu mnoho prospět.

Noví blouznivci našich hor. V Krušných horách zdržuje se několik sekt, které jsou pověstné svou fantastickou touhou po tisícileté říši Kristově. Příslušníci jejich jsou chudobní a důvěřiví horalé; část jich věří, že nikdy nezemrou.

Potmě beze světla bude lze vidět i v největší mlze bez pozorovatelného osvětlení při použití aparátu, který sestrojil ing. Baird z Glasgowa.

Novou modlitební knihu budou míti v konservativní církvi anglikánské, kterou po třech stech letech bude dáno místo nejvýznačnějším změnám, nastavším ve společenském životě. O znění modlitební knihy jsou spory mezi kněžstvem. Podle nového návrhu mají býti pozměněny bohoslužebné ceremonie, mezi modlitby mají být vsunuty nové, za mezitřídní mír, za zdar Společnosti národů, modlitby při pohřbu

žehem a pro období volební. Novinkou je také, že nevěsta nebude při církevním obřadu skládati manželi slib poslušnosti a sloužení.

Masarykova liga proti tuberkulose obrací se k československému lidu a k samosprávným korporacím se žádostí, aby jí všichni pomohli v boji proti nejhlavnější příčině úmrtnosti u nás a aby přispěli ke zdaru finanční kampaně, která bude podniknuta mezi 6.—13. březnem[1] po republice. Je žádoucí, aby výzva našla co nejvíce ohlasu.

Mesinárodni kongres pro pokrok v náboženství bude se konati v Praze ve dnech 4.—8. září t. r. za účasti vynikajících hostů z Evropy a Ameriky. Vedoucí myšlenkou kongresu budou výklady o tom, čím přispělo moderní myšlení k vývoji náboženských představ. Přípravné práce byly započaty zástupci československé církve a Svob. bratrství. Podrobnosti o programu budou sjednány po příjezdu dra. Drummonda, světového sekretáře kongresu, v polovici března.

Osvobození Číny věnuje se pozornost v tisku celého světa. Tak „Christian Register" orgán amerických unitářů uvádí boj Číny za svobodu touto chválou: „Něco podivuhodného se děje v Číně, co může rozezvučeti každé svobodu milující srdce po celém světě. Byl to velký den, když Židé statečně povstali, aby se osvobodili od egyptských despotů; když Luther zasáhl papežskou nadvládu; když Otcové — poutníci se plavili do Ameriky, aby mohli státi svobodní před Bohem; když Čechové odstranili železné jho nenáviděných Habsburků, které je tížilo tři sta let? Je to božský, svatý akt, když ustrašení mužové a ženy, kteří žili v nevědomosti, chudobě a poddanství setřesou svá pouta, a kráčejí vstříc svobodě? — Je-li tomu tak, tož v Číně se odehrává slavné drama. Čína si dělá dějiny, o kterých miliony lidí v budoucnost bude čísti s povzneseným srdcem. Čína se osvobozuje. To je nejvýznačnější fakt ve strašně spletitém konfliktu. V tomto velkém dramatě je mnoho akcí menší důležitosti. Jsou tu jednotlivci mimo dějiště celku. Dochází ke scénám, které odpuzují diváka. Ale velkým ústředním thematem čínského dramatu je osvobození."

O čem se píše. Druhého svazku Masarykova sborníku vyšla 2. čísla za redakce presidentova tajemníka V. K. Škracha v „Činu". Každý sešit má velmi pozoruhodný obsah. V první části vycházejí původní články o životním díle T. G. Masaryka, dále jsou tu otiskovány Masarykovy starší drobné práce, sleduje se ohlas jeho činnosti ve veřejném životě a zaznamenávají se význačné soudobé projevy presidentovy. Milým doprovodem této významné publikace jsou fotografie a obrazové přílohy. Masarykův sborník stává se důležitým studijním materiálem pro poznání osobnosti našeho presidenta. V 1. čísle pokouší se R. Saudek o grafologický životopis, E. Rádl píše o Masarykovi

a západní filosofii, V. K. Škrach, O. Kraus a J. L. Hromádka otiskují své přednášky o „Světové revoluci“ vedle mnoha jiných článků. 2. čís. přináší článek dra. Soboty (Masaryk a národnostní otázka), dále přednášky dra. Nejedlého a Procházky o Masarykovi. Z presidentových projevů jsou tu tři intervievy z loňského roku, ze starších prací přednášky z r. 1899. (Vývoj evropské společnosti v devatenáctém století.) — Odebírání Masarykova sborníku doporučujeme.

Co se čte ve světě. Americký nakladatelský časopis »The Publisher's Weekly« přináší v jednom z posledních čísel zajímavou statistiku knih vydaných v Americe v prosinci 1926. Vyšlo tam celkem za tento měsíc 583 nových knih, z toho poprvé bylo vytištěno 402 knih, 90 vyšlo v novém vydání a 91 brožur. O oborech a autorech poučuje nás tato tabulka:

Vyšlo jako:	nová kniha	nové vydání	brožura	autor Američan
Filosofie	18	—	3	19
Náboženství	61	5	7	62
Sociologie	23	2	9	30
Právo	4	3	1	8
Výchova	25	—	6	29
Filologie	13	2	2	11
Vědění	26	3	11	28
Technika	21	5	5	25
Lékařství	25	9	5	33
Zemědělství	6	2	16	24
Domácí hospodářství	3	—	4	7
Obchod	20	—	2	21
Krásné umění	10	2	—	10
Hudba	4	1	—	5
Sport, hry	14	1	2	14
Obecná literatura	29	9	4	36
Básně, drama	59	11	21	82
Utopie	22	26	—	19
Knihy pro mládež	27	20	1	38
Dějepis	33	6	5	31
Zeměpis	28	3	6	27
Životopis	31	4	2	16
Různé	—	2	—	2

Jsou tedy Američané ve své tvorbě hodně soběstační a nauková literatura znamenitě u nich převládá nad běžným knižním brakem.

* MANŽELSTVÍ *

Abychom seznámili poněkud s novou knihou Norberta F. Čapka, podáváme zde stručně její obsah. Bude asi o 200 stránkách a vyjde koncem tohoto měsíce. — Záznamy přijímá „Unitaria“ v Praze, Karlova 8.

Část I. *Životodárný základ manželství.*

Kapitola I. **Biologie pohlaví.** Co je podstatou pohlavního života. Důležitost hormonů. Důstojnost pohlaví v jeho universalitě. Jak pohlavnost člověka souvisí s jeho tělesným a duševním zdravím. Důležitost výchovy mládeže v době puberty.

Kap. II. **Psychologie pohlaví.** Dějiny lidské lásky. Pudová láska. Rodičovská láska. Přátelství duší. Láska k idei. Oduševnělá láska základem lidské kultury i osobního štěstí.

Kapit. III. **Zjemňování pudů.** Pojem sublimace. Zjemňování pudů předpokladem života lidsky tvůrčího. Jak se pudy projevují. Pud bázně. Pud pohlavní. Sebevystavování. Sebeuplatnění. Pud po moci. Pud poddanosti. Uměním není pud potlačiti, ale inteligentně jej využíti. Psychoanalysa. Hlavní zásady freudismu.

Část II. *Problémy lásky a manželství.*

Kapit. IV. **Zhmotněná láska.** Formy lásky: Láska materielní, intelektuální a spirituelní. Prvky ve zhmotňovacím procesu lásky: početí, zrození a znovuzrození. Příprava zrození dítěte. Odhmotnění lásky.

Kapitola V. **Konflikty lásky.** Jak k nim dochází. Konflikty mezi rodiči a dětmi. Nebezpečí podvědomé lásky a nenávisti v rodině. Otcové a synové. Matky a dcery. Psychologický zákon vznikání lásky. Oedipův komplex. Láska má býti nezištná, ale nesmíme v ní ztratiti sebe.

Kapitola VI. **Krise manželství.** Příčiny krise. Světová válka a obecný pokles mravnosti. Vliv přestavby společenské na rozklad a nové scelování rodiny. Počet rozvodů není důkazem nemravnosti. Vůle k vzájemné obětavosti překoná krisi.

Kap. VII. **Svoboda v manželství.** Podobenství o studánce. Manželství nesmí být překážkou sebevyjádření a sebezhodnotnění. Jed-

noženství je vymoženost pokročilé lidské kultury. Manželství jako krásné umění. Sublimace pudu pohlavního a mateřského mimo manželství.

Kap. VIII. **Ohledy v manželství.**

Důležitost poznání pohlavního a manželského života před vstupem do manželství. Ohleduplností k manželskému souladu.

Kapitola IX. **Manželská shoda a dědičnost.**

Výběr snoubenců a jeho vliv na potomstvo. Přednosti a hranice podobností a odlišností povahových.

Kapit. X. **Láska a dědičnost.**

Jak se dědí vlastnosti rodičů. Dědičnost nemocí. Shodné přednosti a vady rodičů se sesilují v dětech. Pohlavní založení a dědičnost vloh. Děti velkých mužů. Dědí se disposice, ne hotové vlastnosti. Význam prostředí a výchovy.

Část III. *Manželství jako tvorba.*

Kapitola XI. **Nový člověk a láska.**

Nová žena. Čím se projevuje typ nového ženství. Důraz na originalitě, na vlastním sebevyjádření. Těžkosti ženy výdělečně činné. Statečnost nové ženy. Soud Havelocka Ellise.

Nový muž. Proč se muž dneška žení a nežení. Motivy hospodářské. Motivy sobecké. S jakými ženami se muž potkává: Naivky, ženy prodejné a ženy tvořivé. Osudový význam druhu ženství pro život muže. - Muž tyran a muž bratr. V lásce mají růst dva lidé.

Kapitola XII. **Psychologie manželského souladu.**

O shodě a neshodě povah. Vlohy společenské: Láska k dětem a k domovu, pohlavní náklonnost, snubnost. Vlohy sebezáchovné (výkonnost, tajívost, srdnatost, opatrnost, těživost, smysl pro pokrmy a nápoje). Vlohy k pánovitosti (pevnost, sebevědomí, a záliba v souhlasu). Vlohy ideové (mravní, náboženské, umělecké). Shoda povolání. Stupeň vzdělání. Elektromagnetické vlivy v manželství. Shodnost temperamentů. Karakter. Individualita. Společné úsilí. Manželská ukázněnost. Láska duchově tvůrčí.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

N. F. Čapek:

Svobod. bratrství a unitářství.

Svobodné bratrství je určitý způsob myšlení a určitá životní prakse vyrůstající z unitářství. Tedy napřed několik slov o unitářství. V rozdílu od různých církví a směrů nevzniká ono nikdy pro věci podružné, jako výklad bible, ceremonie, organisace, jméno atd. Bývá to vždy určitý stupeň duchovního vývoje, který u svobodných náboženských lidí se projevuje unitářstvím. Pozorujeme různé stupně vývoje také jinde, avšak bývají to stupně zkamenělé, kdežto unitářství v své nejvlastnější podstatě je pohyb, vzrůst a stálé vyrovnávání se s nejlépe zaručenými výsledky lidského bádání.

Jestli katolictví ustrnulo na ideové úrovni jedenáctého století a evangelictví na úrovni století šestnáctého, představuje unitářství ideovou úroveň doby přítomné a jeho starostí je, aby na této úrovni také nezkamenělo, ale raději razilo nové dráhy na poli kulturním.

Počítají se unitáři k protestantům? Myslí-li se protestantismem báze německé reformace, kde slovo protestant vzniklo, pak unitáři protestanty nejsou a nikdy nebyli. Rozděluje-li někdo evropské náboženské směry na románsko-katolické a germánsko-protestantské, oba ovšem s kořeny asijsko-semitskými, stojí unitářství v tomto rozdělení úplně stranou. Jestli však se protestantismem myslí protest proti Římu a jeho autoritářské náročnosti, pak jsou unitáři jedinými protestanty, neboť protestují proti každému autoritářství a neomylnictví, tedy stejně proti neomylnictví těch, kteří bibli autoritářsky vykládají.

V unitářství víc než kde jinde běží o boží velkost a důstojnost. Jen velký Bůh může povznést nad malost a všednost dne. Dělat z člověka boha a modlit se k němu, byť to byl člověk sebe vznešenější, je rouháním. Je to v ohledu náboženském takový úpadek, jako kdyby se někdo modlil k papeži nebo k Luterovi. Boha snižujeme, jestli jej ohraničujeme obmezenými představami jakéhokoli druhu.

Také představa Boha v termínech pohlavních (početí a narození atd.), může uspokojiti jen při naivní víře, která nemá za sebou víc než církevní autoritu.

Mnohem více než o Bohu víme dnes o člověku. Je nám nejbližší. Dnešní unitář nachází v biologii a v psychologii více poučení o člověku než ve všech věroukách dohromady. Dnešní výsledky vědeckého bádání jsou mu směrodatnější než co si o tom mysleli starožidovští proroci a kněží.

V ohledu etickém nestojí unitáři za nikým. Nikdy jim nebyla vytýkána mravní laxnost. Unitářům běží však především o vyšší a hlubší zbožnost, a jejich kritické stanovisko je dáno jejich velkou opravdovostí a upřímností náboženskou. Nic není více proti duchu unitářství, jako vědomé zastírání pravdy a dvojsmyslné výklady, aby vyhověly člověku pokrokovému a neurazily náboženského zpátečníka. Kdo není zralý pro pravdu, není také zralým pro unitářství.

Vliv unitářů je nepoměrně větší než odpovídá jejich počtu. V Americe stojí v duchovním vůdcovství katolíci nejníž. Po nich v řadě přijdou metodisté, baptisté, presbyteriani, episkopální, kongregacionalisté a nejvýše stojí unitáři. Počtem stojí na místě posledním, ale dodali v poměru k svému počtu 150krát více vůdců než všichni ostatní dohromady. (Viz Ellsworth Huntington: The Charakter of the Races).

V českých zemích potkáváme se s předchůdci unitářství od XII. století pod různými jmény, jako: bratří a sestry svobodného ducha, bekyně a pikardi, deisti a jiní. Český myslící a náboženský člověk, kdykoli se odpoutává od římského nebo německého křesťanství, kloní se vždy spíše k unitářství než k jiným směrům: Kolár, Havlíček, Masaryk a mnozí jiní.

Svobodné bratrství ve smyslu unitářském staví vlastní poznání a přesvědčení člověka nad každou tradici. Úsilovné hledání pravdy cení víc než pohodlné přijímání něčeho, co někdo jiný pro sebe promýšlel. Spásu nehledá v nějakém tajemném úkonu, který se mimo člověka odehrál a za jediný prostředek spásy se vyhlašuje.

Spása nepřichází zázračně zvenčí, nelze ji přijmout jako medicinu nebo pokroutku, nebývá způsobena žádnou ceremonií ani obřadem. Je věcí karakteru. Člověk nejprve sebe poznává, sebe analysuje, žádoucí od nežádoucího v svých zvycích, snahách a žádostech odděluje. Potom si tvoří novou představu svého jednání, snažení a celého způsobu života.

Třeba si volí nějaké dobré vzory, jimiž se nadchne. Začíná chápat, že práce na vlastním zdokonalení je práce s Bohem, s kterým se sám v sobě vždy znovu potkává, kdykoli se namáhá vystoupnouti výš, poznati pravdu, vykonati něco dobrého, zanechati stopu člověka božího, milujícího.

Nemyslí, že je potřebí Boha usmiřovat. Jen sebe uvnitř vyrovnává a naladuje, aby našel užší kontakt s Nejvyšším. Vždy znovu vyladuje vlny vášní, rušivé disonance sobectví, aby tu božskou vlnu mohl přijímati čistší a trvaleji. Snad lidstvo je proto tak znepřátelené, že se vždy více hlásala potřeba smířit Boha místo smíření člověka s člověkem.

Největším problémem v Svobodném bratrství není najít Boha. Prvým úkolem je najít sebe. Nic sobě nezastírat a nevymlouvat. Od sebe neutíkat. V sebe hlouběji se nořit – hluboko, až k hlubinám božským.

Druhým velkým úkolem je najít člověka. Odmýšlet si všechny společenské slupky, do kterých se skrývá před sebou a před očima jiných lidí. Kdo objevuje to nejpodstatnější, co lidi pojí s lidmi, co dává věčný smysl jejich sympatiím a službám, ten objevuje Boha aspoň z části.

A když jsme začali tušit a chápat, jak i ten druhý člověk je lidský, že má srdce, má bolesti, byl zklamán, má touhy neukojené, věří, že v sobě má také něco dobrého, zkrátka když se vmýšlíme do hlubin druhého člověka, opět se přibližujeme tomu velikému Jsoucnu, v němž má vše své kořeny, svoji podstatu a smysl svého bytí – a člověk, byť i ten nejposlednější, je na cestě potkati se s Bohem.

Svobodné bratrství pochopit není věc lehká. Je příliš lidské pro povrchní pámbíčkáře, je příliš vznešené pro lidi, kteří by chtěli Pána Boha v nějaké makatelné podobě polykat na odpuštění hříchů. Je příliš veselé pro pochmurného církevníka, příliš živé a pohyblivé pro usazeného, koženého kostelíčkáře, je příliš radikální pro svíčkové babičky a příliš namáhá mozek všech, kteří chtějí v pohodlí a v duchovních bačkorách si hovět v neomylných věreckých nebo bezvěreckých dogmatech.

Nejeden se už v Svobodném bratrství zklamal a víc jich bude zklamáno. Zklamali a zklamou se, kteří Svobodné bratrství strčili do nějaké škatulky, a potom s údivem je našli někde jinde. Velice se také zklamali, kteří mysleli, že náboženství je v SB jen jakousi náladovou příchutí. Budou se

muset spokojit s rostoucím poznáním, že SB si nepůjde pro vroucí a tvůrčí náboženský aktivism do církví, ale že církve se půjdou učit od Svobodného bratrství — budou-li se chtít ze své ztrnulosti probudit.

A zklamou se, kteří myslí, že Svobodné bratrství by se také mohlo státi jen církvičkou nebo sektičkou, která občas ohřívá pobožnou polívčičku pro chudé duchem. Náboženství v běžném smyslu je ozdůbkou na kabátě, která označuje zevní, matrikovou, statistickou příslušnost do jisté příhrádečky. Od toho je SB na sto honů vzdálené. Ve smyslu SB je náboženstvím celý život nebo nic. Ze zorného úhlu principů SB tvoříme si určité představy a přemýšlíme o určité životní praksi v každém oboru lidského života. Dnešní společenský řád, založený na starém římském právu a církevnictví, vede lidstvo od katastrofy ke katastrofě. Vidíme blížiti se nový řád lidského soužití, řád Svobodného bratrství, pro který je nutno mysle připravit po etapách. Dnes udělat co je dnes uskutečnitelné a připravit vítězství přicházejících zítřků.

F. M. Hník:

O unitářské theologii.

Poválečná leta jsou karakterisována obecnou nechutí k theologii. Lidé unavení a vyčerpaní válečnými těžkostmi a bojem o skývu chleba nemají smyslu pro rozumovou spekulaci o posledních záhadách bytí a o podstatě pravdy. Nefilosofičnost a netheologičnost doby je znakem dne. Ovšem lidé mají stále základní pud orientovati se ke světu a životu. Nestačí-li jejich vlastní duchová energie na samostatnou, osobnostně tvůrčí aktivitu, přijímají buď pravdy hotové (ortodoxie církevní nebo marxistická), a ještě častěji ovládnou v nich podvědomé, nerozumové duševní mohutnosti a ztrácejí sebe ve spiritismu.

Vina je především ve formulaci filosofických a theologických pravd samých, které odstrašují často svou ztrnulostí a nesrozumitelností. Zvláště theologické formulky jsou pověstné svou neživotností. Řeknete, že Pravda platí, i když je nesrozumitelná? Ale při formulaci určitého poznatku, má-li vůbec míti nějaký smysl, jde o to, abychom mu sami rozuměli, a aby mu rozuměli lidé, kterým jej chceme sděliti.

Augurská pravda je vytáčení, a ne právě pravdou. Doporučením pravdy je jasná řeč a akutnost problému.

Těmto požadavkům vyhovuje unitářská theologie. Unitáři jsou lidé, kteří se probíjejí nábožensky dopředu. Unitářů není ve světě mnoho. Také u nás jich je velmi málo. Je to proto, že k tomu nestačí ani vyznání víry, ani papouškování pouček katechismu. Unitářství vyžaduje myšlenkovou a mravní samostatnost (autonomnost) člověka ve vztahu k Bohu. O unitářské theologii bylo napsáno a stále se píše mnoho knih. V tomto článku můžeme poukázati jen na několik základních hledisek, které unitářství vyznačují. Jako základu bylo použito nedávno vyšlé edice dra. J. E. Carpentera o svobodě a pravdě. (Freedom and Truth. Modern Views of Unitarian Christianity.)

S. H. Mellone zde píše o unitářském křesťanství ve 20. století. Unitářství jako methoda víry liší se od ostatních křesťanských směrů především pojetím autority. Autoritou v katolictví je papež, v protestantismu Bible, která je pokládána za psané slovo Boží; tedy v obou případech je to autorita mimo člověka. Naproti tomu v unitářství je rozum a svědomí jedinou cestou k Pravdě a k Bohu. Proto tradici unitářského křesťanství netvoří výroky koncilů, ani formulace dogmatické, nýbrž předpoklad osobní duchovní svobody a při tom požadavek jasného, určitého a souvislého náboženského myšlení a životní prakse.

Unitářství jako náboženská soustava vychází od rozlišení podstatného a nepodstatného v křesťanské víře. Nutností pro jejich theologickou formulaci je životnost, jasnost, srozumitelnost. Východiskem je jim přesvědčení, že Bůh je skutečně otcem lidí, a lidé že jsou dětmi Božími. Náboženský význam Ježíšův je v tom, že první pojal otcovství Boží a synovství a bratrství lidí jako životní sílu. Pro unitáře přestává být otázka kristologická otázkou modlení se ke Kristu. Stává se důležitým problémem sociologickým: Jak Ježíšovo učení o lidstvu jako rodině Boží uvésti ve skutek?

Unitářství znamená konec náboženského impresionismu. Lidé v ortodoxních církvích většinou poznávají Boha skrze Krista, božství Kristovo má pro ně symbolický význam, bez něhož by si vůbec nedovedli Boha představit, a bez představy by pro ně Bůh vůbec neexistoval. Evangelictví touží po přímém obecenství člověka s Bohem v Kristu (proto musí

člověk nejdříve zažíti obrácení), v katolictví se dosahuje tohoto obecenství pomocí svátosti (eucharistie). Pro tuto ústřední otázku křesťanskou vnáší unitářství zcela nové světlo. Mellone o tom píše: »Vtělení Boha je pravdivé, ale ne jen jako vtělení v Kristu, nýbrž všude v lidech a ustavičně. Bůh sklání se k člověku, aby v něm prodléval. Lidskost je přijímací orgán Božství. Duchovní světlo v nás, které tvoří náš vyšší život, je jedné podstaty s jeho vlastní spravedlností, je jejím projevem. Tuto velikou a universální pravdu nám Kristus zjevil . . . ne že by byl výjimečnou osobností, která by nemohla býti pravidlem nebo příkladem pro nikoho, ale že byl tak intensivním a podnětným případem, jako oheň pronikající každou mlhou, která by mohla tu pravdu zastírati.« — —

O vývoji pojmu Boha za posledních sto let píše G. R. Dodson. Vidí hlavní rozdíl mezi evolucionistickým hlediskem v theologii od dřívější filosofie dějin, že střed jejího zájmu je v budoucnosti lidstva, kdežto středověké theologii byla vrcholem dění světového Golgata (na které byl pochován Adam, původce prvního hříchu, a zemřel Ježíš za hříchy světa). — Bylo podivným protismyslem staré theologie, že v ní byl člověk člověku vlkem, spíše než kdekoliv jinde. Unitářská theologie není psána provinciálními lidmi, kteří tvrdošíjně obhajují nějaké doktriny. Hlavními předpoklady nové theologie musí býti její universalita a lidskost. Jejím úkolem je ujasňovati víru v Boha. Unitářská kritika positivismu vědeckého je jednoduchá a přesvědčivá. Užívati mechanismu jako vědecké methody je naprosto správné, ale není nijak vědecky odůvodněno, nepřipouštěti účeloslovný výklad světového dění.

Náboženský výklad světa liší se od vědeckého ve dvou principech. Věda vykládá dění fysickým principem neosobní síly, náboženství věří v osobní, dokonalou bytost jako podstatu všeho dění, jako soubor všech hodnot. Věda vykládá všechny projevy života jako souvislý řetězec náhodných projevů hmoty, o jejíž podstatě nemůže říci experimentálně poslední slovo. (Hmota je pouhé slovo.) Náboženství věří v Prozřetelnost, ve věčný plán života, v uskutečňování hodnot životem všeho jsoucna. »Náboženství je životem v přesvědčení o skutečnosti svobodných a účelných duší, jejichž úkolem je uskutečňovati a vyjadřovati pravdu a krásu, spravedlnost a lásku, a obsahuje víru v Boha, jako nejvyšší hodnotu.« Věda by měla počítat s tím faktem, že život člověka směřuje

k Bohu, že je tvorem theotropickým. Bůh je síla, která je podstatou vší dosažené a dosahované dokonalosti. Povaha této síly musí býti v něčem ještě vyšším, než je nejvyšší projev osobnosti, a nemůže tedy býti jen mechanistická a fysikální. Právě vývojová theorie nás může poučit, že příčina nemůže být menší, než dosažený účinek. Je pravdivější a správnější pokládati Boha za osobní a nebo nadosobní sílu, než za podlidskou, nevědomou, pouze fysikální sílu. My nemáme plnost života a plnost lásky vůči Bohu, jako ji nemají zvířata vůči člověku. Člověk je obrácen k Bohu, protože je to cesta k dokonalé pravdě a lásce. Theism dneška věří v Boha transcendentního, který je nad světem, a zároveň imanentního, to jest působícího ve světě. Bůh je příčinou, že dosažené hodnoty (hl. mravní) jsou zachovány a že působí.

Unitářství proti positivismu vědeckému znamená jeho překonání. Statečně protestuje jménem svobody lidské duše, aby se z vědecké methody dělala obratem ruky metafysika.

Vůči ostatním theologiím křesťanským je unitářství úsilím o důsledné jednobožství. Pokládá vykrucování o třech božských osobách za bezúčelnou eskamotáž. Základem osobnosti je jednota, a ne trojitost. Vysvětlováním o průlomu Boha do světa v Ježíšovi se trojice nezachrání. Pro unitáře není otázka kristologická otázkou druhé božské osoby, nýbrž otázkou celé lidské rasy. Je-li Ježíš-člověk synem Božím, jsme také my všichni lidé syny Božími. Ježíš je učitelem lidstva: Je cesta, pravda a život při blížení se k Bohu, ale není to slovo.

Řekli jsme už, že unitáři nemají velký počet členů. A přece v celém jejich náboženském typu je přímo tklivá touha po náboženské katolicitě, aby všichni jedno byli. Náboženské sdružování unitářů je zcela jiné povahy než je většinové církevnictví nebo drobivé sektářství. Většinovou církví se nemohou státi pro svou myšlenkovou úroveň, vysoko nadřazenou průměrnému církevníku, a pro svou mravní ušlechtilost a přísnost. Jsou nesmlouvaví, a záleží jim na jakosti. Proto jsou náboženskou aristokracií ve vlastním slova smyslu. Nejsou také sektou, v tom jim brání jejich katolická touha. Nemají ovšem nic společného s římským katolicismem.

Jejich náboženské obce vznikají, kde několik toužících lidských duší prahne po přítomnosti Boží. Takový je základ pro jich sdružování, a to je také východisko unitářské katolicity: »Spojujeme se v lásce k pravdě a v duchu Ježíše

Krista pro službu Bohu a člověku.« Základem unitářské zbožnosti je konstruktivní touha po uskutečňování království Božího v tomto světě. Svobodná společnost, založená na vzájemné důvěře, lásce a úctě spolupracujících mravních osobností je výrazem souručenství našeho těla s Bohem.

* * *

Navážeme na tento výklad několik poznámek. Jak řeší unitářství vztah člověka k Bohu? — Unitářství je vírou v jednoho Boha, v jednu podstatu života. Proto neuznává propasti mezi Bohem a člověkem. Bůh a člověk jsou projevem téže živé základny, jenže v Bohu je plnost života, v člověku jen částečnost. Život časný je součástí života věčného. Člověk dospívá k Bohu ustavičným úsilím po dokonalém sebeprojádření, a ne skokem víry. Bůh je na konci té cesty, po které jdeme. Bůh je nekonečně víc, než můžeme pojmout, zažít a obsáhnout. Je mozek jsoucna. Má-li býti jsoucno dílem božím, musí všechny buňky koordinovat s mozkem. Mozek je ovšem nekonečně nadřazen buňkám, které jsou třeba v malíčku. A přece ke zdraví organismu je potřeba, aby malíček nebyl poraněn, jinak právě v nervovém středisku se porucha uvědomí.

Bůh je jednotná a živá podstata Veškerenstva. Je to duchovní centrum, ze kterého prýští všechno dění, všechen život, všechna tvorba; jeho povahu si dovedeme zpřítomnit jen s použitím nejvyšších lidských pojmů: Říkáme, že jest osobní, inteligentní, mravní bytostí. Filosoficky projádřeno, v tomto pojetí je jedinečnost podstaty spojena s mnohostí projevů. (Pluralism funkcí při substanciálním monismu).

Pro etiku uplatňuje unitářství důsledně evoluční hledisko. Dobro je jiné vývojové stadium než zlo. Dobro a zlo nejsou dvě podstaty, stojící proti sobě, jsou to jen projevové možnosti životního dění. Dobro pro člověka je růst ve směru osobnosti mravní. Růst mravní osobnosti člověka souvisí s uskutečňováním jeho duševnosti. Je duše nesmrtelná? Projevuje se nesmrtelnost v dalším působení mravních aktů, anebo žije duše jako jednota dosažené tvořivé dokonalosti? To je věčný problém, řešený také úsilovně unitářstvím. —

Základem unitářské víry je osobní přesvědčení:

Platí jednotný mravní řád pro všechno dění, obsažený v Bohu. Bůh je skutečná, dosahovaná, inteligentní, závazná

mez lidského snažení. Bůh je nad námi i v nás, námi se projevuje. Otázka kristologická stává se problémem sociologickým: Jak nejlépe můžeme projevit Boha svým životem? Bůh a člověk jsou k sobě ve vztahu důvěry. Mezi člověkem a Bohem je napjetí, člověk chce Boha dokonale vyjádřit, ale je to napjetí spolehnutí se, důvěřivosti, oddanosti — ne hrůzy. Unitářská víra je ve znamení vzepjetí lidských schopností, je to etický realism, tím přísnější, že je určitě uvědomělý. Unitářství překonává platónský dualism Boha a světa, neděsí se Boha, neskáče k němu přes propast. Člověk oddaně kráčí k Bohu.

Je jeden věčný Život, moudrý, tvořivý a svatý, od začátku až do konce.

R. W. Emerson:

O myšlení.

Otiskujeme z nového překladu Emersonova „Příroda a duch" a upozorňujeme na tuto knihu slavného amerického unitáře. Kniha vyšla v Otázkách a názorech u J. Laichtera.

„Kdo jsme my, a co je příroda, má jedinou odpověď v životě, jenž v nás proudí.

Zdá se mi, že stojím se svými myšlenkami na břehu řeky a sleduji nekonečné proudění toku, unášejícího s sebou předměty všech tvarů, barev a způsobů; nemohu jich valně ani postihnouti, jak přede mnou plynou, ledaže pospíchám s nimi kousek cesty po břehu. Odkud však přicházejí a kam jdou, dáno mi není. Mám jenom představu, že si i tento tajemný proud razí své údolí, jako to o každé řece říkají geologové. Utváří si své údolí, tvoří si břehy a snad si tvoří i pozorovatele. Kdo nalezl meze lidské inteligence? Kdo nakreslil mapu jejího průlivu, anebo se přiblížil k prameni tohoto zázračného Nilu?

Jsem přívržencem nejstaršího náboženství. Nechávaje stranou otázku, co bylo dříve, vajíčko či pták, věřím, že duch jest tvůrcem světa a že věčně tvoří; — že konec konců věc jest mrtvý duch; že duch tvoří smysly, jimiž vidí; že genius lidský jest pokračováním té síly, která jej stvořila a která ho nepřestává tvořiti.

Neodvažuji se obírati tímto prvkem v jeho čisté jsoucnosti. Jest příliš vzácný pro peruti slov. Přesto však vidím,

že jest intelekt odstupňovaným věděním a že si člověk právě tak, jako chápe zákon přírody rostlinné a živočišné, uvědomuje i intelekt, který se klene nad jeho vědomím jako obloha, stupeň po stupni, z nebe do nebe.

Každý soudný myslitel pokoušel se vymeziti tyto stupně, tyto schody nebeského schodiště, až se dostane ke světlu, kde mu jazyk vypoví službu. Nad myšlením jest vyšší pravda — pravda ještě nezdomácnělá, a proto nezformovaná.

Od jsoucnosti čistého intelektu k myšlenkám a chápání jest prudký spád. Jako se má za to, že si vytvořilo slunce svou soustavu prudkým vymrštěním zevních pásů plynného éteru, jež se poznenáhlu zhušťovaly v země a měsíce, tak duch vylučuje vyšší silou téhož zákona duše a duše vydává myšlení čili chápání. Tato pak podobají se zase ve své kulovité podobě prvotnímu duchu a sdílejí jeho sílu.

Život jest neustávající rození. Jsou duše množící se zárodky; duše, jež vydávají ze sebe myšlenky jako hotové lidi, jako vyzbrojené vojáky, připravené a odhodlané vytáhnouti na odboj a výboj proti všem armádám bludu, a druhé, které ukládají tu a tam své ohrožené, nezralé myšlenky, aby ještě po nějaký čas ležely a zrodily se v jiných myslích a aby se skořápka nerozbila až v příštím věku, jenž má jim, novým individuím, býti počátkem životní dráhy."

„Přítomnost" o Svobodném bratrství.

„Cesty a Cíle" mají mezi jiným také úkoly historické a v některých případech i dokumentární. Je tudíž nutné, aby nám žádný z důležitějších projevů jiných listů neunikl. I když zatím objem našeho časopisu nestačí, abychom zaznamenali vše, nemůžeme pominouti dvou posledních zpráv, protože se octly v listech v Praze velmi rozšířených. Ve známém kritickém a značně oblíbeném týdeníku „Přítomnost" byl článek, který dosti ostře kritisoval a většinou odsoudil různé náboženské směry a církve, které zapustily kořeny v naší republice. V porovnání s tím, co bylo napsáno o jiných, pochodili jsme velmi dobře a nemůžeme si nijak stěžovat. (Stůjž zde nejprve co E. Mašek o nás napsal a pod tím odpověď, která byla uveřejněna v čísle následujícím).

Unitáři jsou nejsympatičtějším zjevem amerického církevnictví. V Československu vystupují oficielně pod názvem „Svobodné bratrství". Jako každá americká církev i tato liší se od své zámořské máteře převelice. Možno ihned poznati, že v ní vane

slovanský duch, zjemňující a poetisující, jenž vedle praktického amerikanismu nezapomíná na stránku ryze duchovní. „Svobodné bratrství“ hlásá největší svobodu v mezích největší svobody všech ostatních, což mu nezabraňuje, aby bilo svorně do všech ostatních, náboženských směrů a hnutí. Je k tomu však oprávněnější než kterékoli jiné hnutí, poněvadž bořic staré, staví současně hodnoty nové. Co bych mu vytknul, je egocentrism a trochu absolutismu hlavy. Je to hnutí pokrokové, svobodomyslné, sledující vývoj všech oborů a uplatňující jej ve svém učení i životě. Jeho představitel dr. N. Čapek je člověk agilní, schopný, praktický a rozšafný. Jeho jazykové schopnosti umožňují mu široký rozhled a jeho psychologické zkušenosti propůjčují onen nezvyklý úspěch jeho počínání. Čapkovo náboženství je náboženstvím praktického života. Zdůrazňuje životní klad a radostný optimism, a proto neděli co neděli poslouchá ho několik desítek (tisíc!) osob, které si odnášejí sebou daleko větší požehnání, než z kteréhokoli jiného církevního kázání.

Sektářství u nás.

Vážený pane redaktore,

k článku „Sektářství u nás“, kde je také řeč o unitářích a o mně, jako zakladateli Svobodného bratrství, prosím, abyste mi dovolil učinit některé opravy. Uznávám snahu pisatele podati o nás správnou informaci, v které pochvalou neskrblil. Některé jeho vývody, ať už doslovně nebo svojí souvislostí naprosto však neodpovídají skutečnosti. Především unitářství není americkou sektou. Organisované unitářství je v Americe teprve sto let staré a jeho počátky nesahají za rok 1715. Naproti tomu v našem blízkém sousedství, to jest v Polsku, vystupuje unitářství v dobách české reformace pod jménem socinianismu, a v Sedmihradsku organisují se prvé unitářské obce pod jménem unitářským a docházejí státního uznání již v roku 1568. Svobodné bratrství je s americkými unitáři v úzkém a přátelském (nikoli organickém) spojení, ale právě tak je ve spojení s unitářskými organisacemi v Anglii, Holandsku, Francii, Italii a jiných zemích.

Dále třeba zdůrazniti, že Svobodné bratrství nemá žádné z oněch vlastností, které by je mohly karakterisovat jako sektu. Je svérázným, českým náboženským hnutím a není nám známo, že by v kterémkoli ohledu bylo napodobením cizích vzorů. Unitářství vůbec není sektářství. V témže čísle Vašeho ct. časopisu píše Dr. Kozák právem, že „nesmlouvavý monotheism vede evangelictví nezadržitelně k unitarismu“. Také všade jinde jeví se unitarism jako jistý stupeň náboženského vývoje a nikoli jako sektářské tříštění pro různé výklady bible, pro úchylnou organisaci neb odlišné formy kultu. K unitářství byl jsem

veden kritickým studiem evangelické theologie už v roce 1891, a s organisovanými unitáři seznámily mne velmi vážené české osobnosti 1910 na berlínském kongresu pro svobodné náboženství, kam jsem byl vyslán jako zpravodaj „Nového Lidu".

Není jasné, že by poznámky o americkém strýčkovi v uvedeném článku nepadaly také na nás. Budiž tedy české veřejnosti žalováno, že bychom toho amerického strýčka potřebovali, ale byl by nám milejší český strýček, který by měl peníze a smysl pro kulturní potřeby Prahy v ohledu přednáškových sálů. V Praze není přednáškového sálu, který by mohl pojmouti tisíc posluchačů a nebyl spojen s hospodou. Svobodné bratrství shromažďuje týdně v největších sálech pražských (Lucernu vyjímaje) kolem čtyř tisíc posluchačů a to již pátý rok. S jakými svízely je najímání takových sálů spojeno, nedovede si představit žádný, kdo to neprožil. Kdybychom byli americkou sektou s bohatými strýčky nebo státem subvencovanou církví, jistě bychom těchto svízelů neměli. Svobodné bratrství právě v tomto ohledu zasluhuje největší pozornosti české veřejnosti, že z vlastních dobrovolných příspěvků, které činí velmi pozoruhodný obnos ročně, vydržuje široce rozvětvenou sociální a kulturní činnost, což by nebylo možné, kdyby bylo cizím štěpem cizími prostředky uměle chovaným.

Pokud se týká poznámky o egocentrismu a absolutismu hlavy, prosím snažně, aby mi bylo pověděno, kdo ze známých a schopných českých osobností chtěl ve SB pracovat a narazil u mne na ony nestvůry? Jestli jsme někdy do druhých bili, budiž nám odpuštěno, že v našem programu je se bít, ale bijeme se jen tenkráte, jsme-li napadeni. V našem programu je však i snášelivost a proto nás rozmanitost náboženských projevů nijak nebolí, spíše ji vítáme.

Svobodné bratrství je a chce býti české, a nemá větší touhy než pomoci, aby vše nejlepší, co čeští lidé domýšlejí, bylo uváděno v život. Náš vlastní projev organisační zůstává nám jen prostředkem, který je podřízen idei rozšíření krásného, silného a tvůrčího života duchovního společenského.

Jsem Vám, pane redaktore, v úctě oddaný

Norbert F. Čapek.

Další článek s velmi zdařilou podobiznou N. F. Čapka byl uveřejněn v známém obrázkovém týdeníku „Letem Světem" pod titulem: Moderní prorok lepšího života, zakladatel a vůdce Svobodného bratrství, hlasatel lásky a bratrství, lékař duší, léčící zdravým životním optimismem. Kdo se o článeček jednající o vzniku SB zajímá, může si dotyčné číslo objednati v Unitarii, Karlova 8, nebo přímo v nakladatelství „Letem Světem" v Praze, Hybernská 12.

J. B. Čapek:

Ještě o knihách.

Čtenáři se snad pamatují na mou rozpravu o knihách hřejících a svítících; dnes chci k tomu připojit několik poznámek, vzbuzených některými akutními zjevy. Týden české knihy vzbudil nový zájem o literaturu a četbu. Psalo se mnoho v novinách a revuích o těchto problémech a úkolech. Ovšem — psali téměř jen spisovatelé, žurnalisté a vůbec lidé, kteří náleží do obce lidu psavého. Postrádal jsem tu hlasů z obecenstva: Proč se dnes tak málo čte, vlastně proč se čte málo knih uměleckých a ušlechtilých, a proč se čte tolik literárního braku a pornografie. Proč obecenstvo se tak odvrací dnes od četby a proč spisovatelé tak mylně si vysvětlují symptomy. Proč a proč . . . Těchto hlasů mělo být víc. Naše obecenstvo si málo uvědomuje, že také participuje na národní kultuře. Že jest také spolutvůrcem kultury. Kdyby si toho bylo vědomo, jistě jeho ctižádost hnala by je k aktivní spoluúčasti na literární tvorbě. Zatím však jsou u nás slabá obě kulturotvorná ohniska: Producenti i konsumenti. Producenti, literáti, nestačí dnes na vůdcovství, konsumenti, obecenstvo, nestačí na korigování literárních výstřelků a na spoluurčující vlív v dalším vývoji. Proti obecenstvu ostře svědčí, že v týdnu české knihy byla hojně navštívena knižní výstava, ale knihkupecké krámy naprosto nebyly přeplněny. České obecenstvo dá si líbit políček, že německý christlich-social ministr mu vnucuje zákaz o braku a pornografii . . . Svádějme vinu na autory a knihkupce, ale přece platí fakt, že nabídku vyvolává jen poptávka. Měl-li bych nějak schematicky vyznačit stav dnešní četby ve světě, postavil bych proti sobě dva národy, jinak příbuzné a ve mnohých věcech si intimně blízké: Angličany a Američany. Angličané žijí svou dávnou, hlubokou, důkladnou, dobře uleželou a přece stále živou a svěží tradicí. Na starodávných krbech naleznete staré knihy, pýchu anglické tvorby ,Miltona, Shakespeara, Wordswortha, Dickense, Tennysona v solidních kožených vazbách, jež se zdají být určeny k tomu, aby přetrvaly věky. Angličané čtou nejen klasiky, ale i nové a mladé autory. S pýchou v dnešní neliterární době o sobě prohlašují, že jsou poslední národ, jenž čte poesii. Může někdo po nich hodit příhanou neživotnosti, jež se dnes uštědřuje posledním Mohykánům četby? Sotva. — Američané celkově si necení krásné tvorby. Jsou tu důvody, jež je omlouvají — nedostatek delší dějinné tradice, mladé rozvířené tempo jejich života a j. Při tom by ovšem nebylo třeba, aby někteří nadutí Yankeeové dívali se s patra na kulturní tvorbu staré Evropy. Ostatně lepší Američané počínají cítiti svůj literární nedostatek jako bolest a ránu. Počíná se mnoho mluvit o nové revisi americké kultury, co má

skutečně svého. Na posledním filosofickém kongresu v Bostoně řekl slavený Dewey, že kultura americká má posud většinu prvků náhodných ... Je vidět, že synové Nového světa se věčně nespokojí svou „short story", jakousi „povídkou v kostce", jež se dá spolknout při sandwichi. — A my, starý národ, nemáme dbát o revisi a upevnění své tradice? — Vizme ještě probouzející se Rusko: Při čtenářské anketě ze tří odpovědí pouze jedna byla povrchnější — žádala od knihy sladký oddech a zapomenutí. Druhý názor žádal odpověď na časové problémy, ovšem v zajímavé formě, třetí pak žádal užitečné poznání. Co myslí naši lidé?

Co nového ve Svobodném bratrství. Úspěšná práce, která se koná již pátým rokem v Praze a znamená hlubokou, poctivě vyoranou brázdu v našem českém životě náboženském, nalezla ohlasu i na venkově. Začali jsme před časem v Nymburce a na Kladně. V Nymburce, kromě pravidelných týdenních přednášek zahájili jsme v poslední době školu pro děti. Učitele jsme našli v nadšených a obětavých jednotlivcích, kteří po absolvování několikaměsíčního kursu s láskou a nezištně dávají svůj čas a všechno to nejlepší co naplňuje jejich mysle i srdce — dětem. Jako v Praze i zde mají své pravidelné přípravky. A děti, kterých se tu schází hodně přes padesát, hoří radostí, když si mohou společně zazpívat: „Ať se mračí, kdo se mračí" — a všechny ty písničky, které rozžíhají v dětských duších ohníčky nadšení pro vítězný život, které rozjasňují tváře k úsměvům. — I ženy začínají se organisovat. Na první přednášku pozvaly si pí. Čapkovou. K 6. dubnu chystají nymburští lidový koncert, na němž přislíbili účinkovati paní Malá, koncertní pěvkyně, sl. Preclíková, dirigentka nymburského „Hlaholu" a Pravoslav Sádlo, virtuos na cello. — Je vidět, že idee Svobodného bratrství jako dobrá semínka zapadla do půdy připravené, že kličí a rostou. Br. Žižka, který vede tuto práci v Nymburce byl pozván osvětovým sborem též do Poděbrad, kde přednášel 17. března. Stejně i na Kladně, kde jsme znovu zahájili činnost pravidelnými týdenními přednáškami br. Čapka, nalezli jsme vděčné posluchače, z nichž mnozí přihlásili se k práci a vytvořili pracovní skupinu Svobodného bratrství. — V Praze uplynul březen ve znamení pilných příprav k pětiletému výročí založení Svobodného bratrství, které připadá na devátý duben. Kdo ještě nikdy neviděl nadšení při práci, byl by se cítil v samotné dílně jeho, kdyby byl v těch dnech navštívil některou z našich pracovních skupin. Nadšení, se kterým se tu pracuje, ukazuje jak živé jsou pásky, jež spojují osoby s ideou Svobodného bratrství, která mnohým znamená životní směrnici a zdroj vody života, z něhož mohou čerpat osvěžení a posílení. — Pět let práce! Kdo měl příležitost poznat, co se týden co týden po pět let koná v Svobodném bratrství, musí uznat, že je to obrovská práce a co víc, práce nejvýš cenná a prospěšná jak pro jednotlivce tak pro národní celek. Je třeba jen vzít do ruky pracovní program z posledního měsíce, aby i nezúčastněný pozorovatel viděl, že to, co se zde koná, je vlastně systém výchovný, který v sobě zahrnuje výchovu všech světových stupnic lidské osobnosti. Vycházejíce z předpokladu, že výchova dítěte má začínat před jeho narozením, shromažďujeme dospívající dívky a mladé muže ve specielních kroužk-

cích, kde se jim dostává náležitého poučení o životě manželském a rodičovském. Dívky mají pak příležitost seznámit se s péčí o dítě v kojeneckém kursu, který se právě počátkem dubna znovu opakuje. Vzájemný vztah obou pohlaví nabývá praktického vyjádření v mládeži, kde společně dívčí i mužský dorost pracuje na svém sebevzdělání. Mladým maminkám věnuje se péče zvláštní. Je tu dobře fungující odbor žen, který se stará, aby mladé mamince se dostalo všech potřebných rad i pomoci. Maminky mimo to mají i své pravidelné schůzky, kam přicházejí se svými batolátky. Od 3 let dostává se dětem již výchovy náboženskо-mravní v nedělní škole. Pro děti dorůstající je zřízen při nedělní škole kroužek odborně vedený br. Čapkem. K prohloubení poučení o výchovných metodách dětí v rodině slouží schůze rodičovské. Ženy i muži dospělí mají rovněž své schůze, kde jsou probírány praktické otázky manželského života. Nejobsáhlejším zdrojem poznávání zůstávají pravidelné, třikrát týdně pořádané přednášky br. Čapka. Tím není ještě pověděno všechno, co se koná během jednoho každého měsíce. Jsou tu ještě porady bratra Čapka, různé kursy speciální atd. — Vzpomeneme-li ve dnech jubilejních vykonaného díla, bude nám to jen novou vzpruhou a pobídkou k nové práci a k novému tvoření, které připravuje cestu lepším zítřkům nové lidské společnosti. —ž—

Jak se fakta zkreslují a veřejnost klame. Některé naše listy přetiskly si výsledky ankety o náboženských otázkách v Americe a postupují při tom s neuvěřitelnou lehkovážností. Zpráva „Kostnických Jisker" je uvedena těmito větami: „Osmdesát devět procent obyvatelů šestnácti typických amerických měst prohlásilo svoji víru v Boha. Bylo zasláno 65.000 odpovědí z těchto měst: Chicago, New York, Philadelphia, Washington". A dále „73% prohlašuje, že jsou členy církve". Jak je možno pokládati 65.000 lidí za směrodatné pro miliony, které obývají už jen shora uvedená města? A pro statistiku církví? Proč neuvésti, že celková statistika příslušníků církví i nekřesťanských je 43%, když to je pravda?

Diskuse o marxismu ve Filosofické jednotě jsou absolvovány ve čtyřech večerech o revisionismu.

Mezinárodní kongres pro pokrok v náboženství bude se konat, jak již bylo oznámeno, ve dnech 4.—8. září v Praze. Tyto dny zde dlel dr. Drummond z Londýna, aby s místním pořadatelem projednal programové a technické předpoklady. Na kongresu hlavní pozornost bude věnována těmto thematům: Jaký vliv měla moderní filosofie a psychologie na změnu pojetí duševního života a Boha. Jaké místo má zaujímati náboženský kult v potřebách duševního života. Moderní náboženská výchova. Vzrůst demokratických idejí a mezinárodní družnosti a jejich vliv na náboženský život. Řada vynikajících osobností z řad cizích i našich universitních profesorů a vůdců svobodně náboženských směrů a hnutí přislíbila účast. Odpoledne budou věnována těmto referátům: Jan Hus a jeho vliv na moderní myšlení. Komenský a zápas českého národa o náboženský výraz. Ideové poslání církve československé atd. Pro širší veřejnost se připravují veřejné shromáždění, schůze žen a mládeže. Kongres, o který je už nyní v cizině velký zájem, slibuje se státi mimořádně významnou událostí pokrokových náboženských hnutí. Pro nás je obzvlášť potěšitelné, že ke kongresu dochází právě v Praze. Kancelář kongresu je v domě Svobodného bratrství, Karlova 8. Zde je možno se o kongresu blíže informovati.

LITERATURA.

Kniha dra. Norberta F. Čapka o manželství vyšla právě v neobyčejně pěkné úpravě nákladem „Unitaria". Je tu shrnuta moudrost tak potřebná pro šťastný život, a pohlavní věci člověka jsou tu probrány s poučností filosofa a s velkou životní zkušeností lékaře duší. Původní česká literatura o umění žíti je obohacena o vzácné dílo. — Kniha k dostání na přednáškách dra Čapka, v nakladatelství „Unitaria" Karlova 8. a u všech knihkupců za Kč 12·—.

Monteith Erskineová: Pohlaví novorozeňat dle volby. Z angl. přel. K. Weinfurter. Nákladem „Melantricha" 1927. Je pozoruhodný zjev, jak ženy angloamerické přispívají budování eugenických hledisek na studiu široce založeného celoživotního pozorování. Jedním z hlavních úkolů praktických je zjistiti, jaké okolnosti spolupůsobí na určení pohlaví dítěte, a je-li v moci člověka je ovládnouti. Pí. Erskineová věnovala tomu celou knihu, založenou na přesvědčení, že matka může určiti pohlaví svého dítěte, dbá-li jistých rad, které ona doporučuje a které se jí prý vždy osvědčily. Kniha je psaná ženou inteligentní a neobyčejně taktní, a byla vydána v pěkné úpravě. Posloužilo by jí stručné shrnutí, které po předcházejících výkladech mělo následovati, a být praktickým návodem. —

F. Žilka: Člověk a Bůh. Výběr z posvátných knih světových náboženství. Vyšlo u Šolce a Šimáčka, Praha, 1926. Prof. Žilka vydal před třemi roky ve Státním nakladatelství „Dějiny světových náboženství", a tento výběr z posvátných písem je jejich organickým doplněním. Kdežto v předcházející knize zaujal k význačným projevům náboženství své kritické hledisko, je uspořádání této knihy vedeno snahou, aby náboženství, pokud za ně mluví svaté knihy, působilo svým vlastním projevem bezprostředně na duši čtenářovu. Proto také je tu co nejméně poznámek pořadatelových. Prof. Žilka vydal svou práci se vzácnou kritickou a psychologickou účelností. Z jednotlivých náboženských projevů mluví zde skutečná jich podstata a překlady byly uzpůsobeny dnešní mentalitě. — Kniha zasloužila si daleko pečlivějšího nakladatelského vydání.

Frant. Spunda: Egyptská kniha mrtvých. Román. Přeložil Ant. Bayer. Nákladem B. Kočího, Praha, 1926.

Státní nakladatelství ohlašuje subskripci na V. ročník knižní sbírky knihy pro každého. V novém ročníku vyjdou tyto knihy: T. G. Masaryk: V boji za samostanost. J. Daneš: Země a člověk. V. Lesný: Duch Indie. J. Kříženecký: Užitek domácích zvířat. A. Pražák: Češi a Slováci. Celý ročník (asi 1000 stran) bude státi 25 Kč, v celoplátěné vazbě Kč 45·—. Doporučujeme odebírání.

Nakladatelství „Čin" vypisuje subskripci na knihu majora ruských legií Jaroslava Kratochvíla „Cesta revoluce", jejíž první vydání vyšlo v dubnu 1922 a je už dávno rozebráno. „Cesta revoluce" vyvolala tehdy mimořádnou pozornost veřejnosti i kritiky, která poukazovala na její velkou dokumentární cenu, jež spočívala zejména v tom, že kniha přinesla neznámá dosud fakta ze života ruských legií a osvětlovala jejich život s nového hlediska. Kniha stojí v subskripci do 15. dubna 58 Kč, vázaná 70 Kč a vyjde koncem dubna 1927. — —

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

N. F. Čapek :

Cesty úspěchu.

(Pět let Svobodného bratrství.)

Ať to zní jakkoli podivně, jsou lidé, kteří považují úspěch za znamení úpadku: ovšem jen tenkrát, když jejich vlastní snahy se nepotkávají s úspěchem. Úspěch sám arciť nepoví, jak dobrá je věc. Ale bylo by tak nesmyslné vyhlašovati neúspěch za nějakou přednost nebo za důkaz, že něco je už proto dobré, že to nemá úspěchu.

Z velké části úspěch závisí od znalosti a uplatnění zákonů úspěchu. Sebe lepší věc může zůstati neúspěšná, jestli tu někdo není, kdo by ji uměl šířit a uplatnit. A někdy i věc méněcenná může se potkati s jistým úspěchem, jestli ji propagovali lidé schopní.

Jsou však ideje a snahy, které úspěchu nezasluhují a jsou ideje a snahy, kterým bychom přáli schopnější propagátory.

Některé snahy jsou pro úspěch příliš staré a je dobře, že jsou neplodné – a některé snahy jsou příliš nezralé, nedomyšlené, předčasné a proto nemohou býti úspěšnými.

Úspěch záleží především v dobrém proplánování všeho. Je nutno vědět, c o se má dělat, j a k se to má dělat, k d y se to má dělat, k d e se to má dělat, j a k r y c h l e se to může udělat. Jsou to věty velmi jednoduché, ale kdo jim rozumí, ten může neúspěch změnit v úspěch.

Jestli jsme věc dobře proplánovali, je nutné, abychom někoho měli, kdo je pro tu věc nadšen, komu se stala životním ideálem a kdo na to hledí jako na službu lidskosti.

Jak nemoudré bylo by, na příklad, kdyby někdo chtěl založit velké knihkupectví na zapadlé vesnici, kde nikdo neumí číst – to je asi tak, jako kdyby chtěl zakládat Svobodné bratrství mezi zakrnělými církevníky nebo mezi fanatickými kostelíčkáři.

Anebo jak nemoudré by bylo, kdybychom chtěli dnešní rozumné a praktické lidi získati sliby, čeho se jim všeho dostane po smrti a na konci světa.

Takové sliby je možné dáti jako přídavek k něčemu blízkému, skutečnému, čeho se může člověk chopit a vyzkoušet to dnes na sobě, v své rodině a ve společnosti. Neříkám, že by někdo pro nějaké velmi vzdálené sliby nemohl získati hlouček fanatiků — taková práce je však mimo okruh Svobodného bratrství.

Bylo by také, aspoň mezi normálními lidmi odsouzeno k neúspěchu, kdyby někdo otevřel obchod s obleky, jaké nosily naše babičky, a chtěl je nabízet našim 18letým slečinkám — v ohledu náboženském však najdeme učitele, kteří ještě dnes straší s názory skutečně předpotopními, a zakládají svoji theologii na Abrahámovi, Izákovi, Jakobovi a na starých patriarších, kteří po nich následovali.

Tomu podobné by bylo počínání, kdyby někdo věděl jak se budou páni a dámy šatit za sto let — a chtěl by dnes takové šaty prodávat. Snad by se našli divadelní ředitelé nebo sběratelé kuriosit, kteří by něco od něho odebrali, ale o těch ostatních by asi řekl, že nejsou dost moderní a pokrokoví. My v SB nevyhledáváme na prvém místě jaké potřeby bude míti lidstvo za sto nebo tisíc let, nám běží o duchovní potřeby dneška a zítřka, nám běží o nejbližší kroky, které lidstvo musí dělat ve svém vývoji. —

Nemíním tím, kam vedou nízké vášně lidí, ani kam jde civilisace, je-li v úpadku, míním jen skutečný vývoj kulturního lidstva, míním ten stupeň, na který vystoupí lidé duchovně a intelektuálně vyspělí. A to je cesta a v tom je vůdcovství Svobodného bratrství.

V tom je naše odlišnost od některých velmi úctyhodných směrů, které vidí všechnu svoji slávu v navrácení se k něčemu, co bylo v době reformace, nebo za Karla IV., nebo dokonce za Cyrila a Metoděje.

V církevních kruzích slyšíme dnes mnoho nářků, že náboženství umírá, že kostely jsou prázdné, a když se někde něco hne, že to má příčiny politické nebo národní. —

A nelze upřít, že staré církevnictví se drží jen silou zvyku a tradice, silou setrvačnosti a pohodlnosti lidské, která se nejeví jen v kulturním světě, ale všade. Jinou hybnou pákou a udržovatelem církevní moci je majetek, který je jednak zděděný z dob, kdy se konfiskoval jedněm, kteří jinak věřili a dával druhým, kteří svoji víru měli podepřenou bodáky, žalářními okovy, a dokonce i hranicemi.

Rozklad církevního náboženství vzbudil u mnohých domněnku, že se rozkládá náboženský idealism vůbec. Na tomto předpokladu vznikla Volná Myšlenka. Stala se však jen přechodným zjevem, a nezakořenila nikde, kde se věděli dost rychle přeorientovat od ztrnulého církevnictví k duchovním hodnotám tvůrčí a životné náboženskosti.

Dnes můžeme v celém kulturním světě pozorovat touhu po nové duchovnosti, nových výrazech a formách náboženství, osvobozeného od pověr a předsudků.

Můžeme si gratulovat, že jsme v tomto ohledu nezůstali pozadu za těmi nejlepšími. Bylo by to jistě smutné, kdyby tomu bylo naopak, kdyby nějaké obskurní nebo fanatické projevy náboženskosti se byly u nás více uplatnily než SB. Dnes můžeme pokorně si přiznat, že nebylo v nové době náboženského hnutí, které by bylo našlo takového ohlasu v hlavním městě republiky, jako Svobodné bratrství.

Svobodné bratrství je v ohledu kulturním a zvláště náboženském příbuzné se vším, co nová doba přinesla na poli vědeckého, technického a sociálního pokroku. Tentýž duch opravdovosti, odvahy, kritičnosti, touhy po pravdě a po lepším upravení lidského života a lidských styků tu vládne.

Církve bývají výrazem, ne ducha svatého jak říkají, ale myšlení lidského na nižších stupních vývoje. Když povstávaly byly v své době právě tak na úrovni tehdejšího vědění a vývoje, jako je dnes SB.

Tenkrát vládla náhoda, lidé věřili v osud, ve vnější zasahování tajemných mocností, dobrých nebo zlých duchů. Bůh byl myšlen hodně oddělený od všeho lidského. Nejraději si vkládali mezi sebe a Boha velikou propast, a přiblížení k Bohu bylo myšleno skrze prostředníky, zaříkávače, augury a služebníky církví, kteří bývali zpravidla závislí na státu, na panovnících, jejichž zájmem bylo, aby se dávala lidu duchovní strava, jaká odpovídala panovnickým potřebám.

Naše cesta je jiná. Odpovídá způsobu, jehož nejpokročilejší národové používají v svém veškerém podnikání, vědeckém, technickém, správním. Proti náhodám a očekáváním zázračného zasahování zvenčí postavili isme nepředpojatou analysu všeho, a na základě kritického rozpoznávání všech složek svého duševního a tělesného organismu, plánujeme a řídíme svůj celý život duševní i tělesný.

My tedy nečekáme na zázračné okamžiky nějakého navštívení božího, ale uvědomujeme si, že jsme spoludělníci boží v jeho kosmických plánech, a spolutvůrci svého vlastního života. A dále, že vůle boží není, abychom byli stále v područí, ale abychom přebírali vedení svých záležitostí do vlastních rukou a stávali se osobnostmi duchovně autonomními.

Dříve bylo možno něco nadiktovat s odůvodněním, že je to zjevená vůle nejvyššího soudce živých i mrtvých, dnes musí každý myslit sám za sebe nebo je odsouzen zůstat na nižším stupni vývoje. Pro ty, kteří v ohledu duchovním chtějí dáti svému rozumu a svědomí úkol podřízený, zůstane směr SB ještě dlouho cizí a nepřijatelný.

Dříve bylo možno něco odbýt veršíčkem z bible, výrokem svatých otců nebo církevních koncilů, a co si navzájem odporovalo, co bylo proti rozumu, to nazvali svatým tajemstvím a vyšší moudrostí. Dnes však uznáváme, že náš rozum, naše svědomí a naše životní zkušenosti mají pro nás větší platnost než rozum, svědomí a zkušenosti starodávných Židů nebo Římanů, nebo středověkých theologů.

Dříve bylo možno lidem namluvit, že utrpení, nemoce a chudoba jsou sesílány od Boha a že je máme proto oddaně a trpělivě snášet. Dnes, aspoň v SB, jsme poznali, že takové učení je jedem, tmou a zpátečnictvím. Pravdou je opak: Nejvyšší dává jenom zdraví, lidé sami svou nevědomostí si přivozují nemoce. Nejvyšší dává hojnost, ale lidé svým sobectvím a svými hříchy se navzájem ochuzují a bídačejí. Nejvyšší dává všechny podmínky radostného a vítězného života, ale lidé se Nejvyššímu a jeho zdrojům síly odcizují.

Mohu říci, že jsem k zakládání SB nepřistoupil nepřipraven. Měl jsem za sebou zkušenosti 50letého života se všemi příležitostmi k poznání všech směrů myšlenkových, zvláště náboženských. Už v roku 1888 měl jsem svoje shromáždění a na 200 posluchačů. 1889 jsem byl připuštěn na kazatelnu. V 1895 jsem po vystudování theologie a filosofie byl ordinován na duchovního a byla mi svěřena správa velké, finančně samostatné obce v Sasku.

Nebudu dále vykládat, jakými úspěchy a zklamáními jsem procházel, jak těžký a plný osobních obětí byl vývoj k vyššímu poznání a vyšším duchovním metám, jak mnoho jsem zemí procestoval a co se nahledal, kde bych našel čistější a přijatelnější projev Pravdy, Lásky a Života.

Nevím jaké by někdo ještě zklamání ohledně církevního života mohl prožít, aby převýšilo moje zklamání. A tak jsem v době, kdy světová válka se rozzuřila, byl takřka s životem hotov: nic se mi už nevidělo dost hodnotné, abych pro to mohl bojovat a strádat.

Naděje na dobytí české samostatnosti mě vzkřísila k nové práci a dodala mi nové chuti k boji. Vrhl jsem se do boje se vší silou a přinášením všech obětí, kterých jsem byl schopen. Velmi mě posilovala washingtonská deklarace o svobodném, a od církve osvobozeném českém státě.

Po dokončení tohoto boje, řekl jsem si: teď si ještě zabojuji na poli duchovním. Dožil jsem se mnohého zklamání v ohledu poměru státu k církvím, ale nebyl jsem zklamán v svém zápase o českou duši. Kdybych nic jiného nebyl zažil a vykonal, než co bylo vykonáno za těch pět let v SB, stálo to za víc než pět let mého života.

Pokud se týká podnětů a povzbuzení k této práci patří velká zásluha mojí ženě. Já bych jen z vlastní iniciativy sotva se byl k tak těžké a zodpovědné práci odhodlal. A také po všech pět let byla mi věrnou pomocnicí, dobrou rádkyní a oporou.

S hlediska zákonů úspěchu je v tom to poučení, že člověk v padesáti letech nemusí být starý. A já byl už moc starý — i na smrt jsem už pomýšlel, ale sám jsem ji nechtěl přivodit. S mdlými údy, unavený, znechucený, mnohokrát zklamaný — a hle, co dělá víra ve velkou věc, co znamená oddat se s nadšením nějaké hodnotné práci. —

Hlásal jsem omládnutí — a omládl jsem, úspěch — a on byl se mnou, radost a sílu — a pocítil jsem obojí. A potom se vyplnilo: že žena dělá muže. Kdo chce mít úspěch, ať se hledí dobře oženit.

S hlediska úspěchu nemohu nevzpomenout, jaký byl výsledek mé prvé analysy zdejších poměrů. Půl roku jsem zkoumal situaci a vyhlídky na úspěch se všech stran a přišel jsem k poznání, že jedinou podmínku úspěchu musím hledat v sobě, v své odvaze, v svém nadšení a u vědomí, že Bůh to chce a bude to dělat se mnou a skrze mne.

Situace zdála se beznadějnou. Co jsem v cizině slyšel o velkém náboženském hnutí mělo nádech více národní a politický, bylo spíše výsledkem okamžitého zanícení husitskými vzpomínkami než vážného hledání nového životního základu.

Jen ještě jedna důležitá stránka zůstávala k uvážení, ta vábila a dodávala naděje, že českému lidu v XX. století v jeho hledání nové orientace byla podávána jen líbivá hesla, ale pod nimi že se skrývaly staré pověry a smýšlení středověké. Potkával jsem mnohé, kteří byli v tomto ohledu zklamáni: tam kde čekali živou vodu nového, rostoucího poznání, našli vodu stojatou, po římsky a po starohebrejsky navoněnou: a to je odrazovalo.

Řekl jsem si: ještě není vše ztraceno, i když bude nutno počítati s velkou nedůvěrou a s pochybnostmi, jestli to co přináším není něco české duši cizího, také jen líbivě zabarveného, jestli to není nový klam a nová duchovní otročina.

Jiným důležitým faktem, který poněkud stěžoval situaci, byly všelijaké dobře myšlené rady hodných a horlivých lidí, na které jsem mohl snadno »nalítnout« a všechno pokazit. Nebudu je zvláště jmenovat. Byla to vždy nějaká fixní idea fanatiků, kteří říkali, že jen tenkrát vyhraji bitvu, pojedu-li na jejich koníčku.

Některé episody jsou zvláště zajímavé, ale nehodí se pro širokou veřejnost.

K zajímavým pokusům, které končily šťastlivě neúspěchem, patří malá shromážděníčka, která jsme začali v postranní uličce v malé místnosti jistého abstinentního restaurantu. Těch deset korun, co to stálo, jsme dost bídně sebrali.

To vše patřilo k drobným experimentům a k analysám situace. Vlastní práce začala najmutím Sladkovského sálu v Obecním domě (hned na čtvrt roku).

Ty pochybnosti. –

To čekání, kterým nejbližším shromážděním se vše shroutí.

To vytýkání, že jsme »moc fajnoví«. –

Ten údiv, že přednášky začínáme hudbou atd.

A mezitím se tvořilo jádro, krystalisovala se Společnost SB.

Někteří bratří a některé sestry staly se sloupy duchovními, jejich horlivost, oddanost a pohotovost byly pilíři našeho úspěchu.

A zase velké poučení o cestách úspěchu: z nezdaru shromáždění pokusných v oněch malých místnostech a z těžkosti je zaplatit, mohlo se usoudit, že větší podnik musí úplně ztroskotat. Ukázal se opak. Myšlenky SB byly příliš velké a výbojné, než aby mohly zakořenit někde v koutku jako nějaká obskurní sektička.

Tak jsme šli od úspěchu k úspěchu a vždy znovu jsme zklamali všechny, kteří nám přáli neúspěch.

Až dosud jsme vítězně čelili všem pokusům učinit SB nesvobodné nebo nebratrské. Nedali jsme se vtlačit do žádné příhrádky. Dali jsme náboženství nový význam. Přestalo nám býti modlařením, stalo se novým životem. Neobmezilo se na tvoření nových, zdravých nálad, na křísení silného, vítězného života v shromážděních, my jsme své ideály vnášeli do rodin a do různých organisací a dávali jsme podněty a byli jsme pobídkou mnohým, kteří si to dnes třeba ještě ani neuvědomují.

Za těch pět let mohli jsme vykonat mnohem více, kdybychom byli pracovali hlavně pro počet, a dbali více o šířku než hloubku svého hnutí.

Dnes po pěti letech však vyvstávají nám úkoly nové, volají nás jiná města a nemůžeme dlouho otálet. Naše zkušenost s prací mimo Prahu, v Nymburce a v Kladně, nám dodávají odvahy k dalším výbojům.

Nejpalčivější otázkou jsou dnes dobrovolní pracovníci, kteří hoří velikou láskou k svým bližním a chtějí své schopnosti postavit do práce v součinnosti s Nejvyšším. Nikdo neví, co dokáže, dokud se neodvážil to zkusit.

A není ničeho, co by tento náš život tak zhodnotilo, jako stopy, které zanecháme v lidech, kteří mohou říci, když nás potkali, že potkali člověka, dělníka božího.

Oslavme toto pětiletí předsevzetím, že se chceme zasvětit, pokud síly a čas stačí, nějaké činnosti na rozšíření ideálů SB. Volám Vás k spolupráci, přihlaste se všichni, v kom hoří plamének nadšení pro dobrou věc a vytvoříme v nejbližších pěti letech v naší republice hnutí, které bude pro statisíce, čím bylo dodnes pro desetitisíce.

Tak dojdeš každý nejvyššího uspokojení, jakého lze v životě dosáhnout, žes nežil nadarmo, že někomu se lépe dýchalo na světě, protože jsi ty žil, a že s tebou se potkal.

(Jeden z proslovů na oslavu pětiletého výročí SB.)

Řekni si: Je-li něco dobrého, co bych vykonati mohl, je-li nějaká laskavost, kterou bych prokázati mohl lidské bytosti, učiním tak hned, neboť nevím, půjdu-li tou cestou ještě jednou. *Henry Drummond.*

Kostnická Jednota a Volná Myšlenka.

Vývoj poměru mezi Kostnickou Jednotou a Volnou Myšlenkou je pro nás zajímavým v mnohém ohledu. Aniž bychom se o tom více šířili, zaznamenáváme aspoň některé momenty tohoto poměru. Kostnická jednota je spojením evangelických církví, veskrze ortodoxních, a jejím smyslem je hájení zájmů těchto církví. Myslelo by se, že jsou to zájmy náboženské. Volná Myšlenka je spolkem s tendencí vysloveně protináboženskou a jejím smyslem je, jestli se nemýlíme, vymítit náboženství z veřejného i soukromého života. Přes to vše pracovala a bojovala Kostnická Jednota ve spojení s Volnou Myšlenkou po leta proti církvi katolické. I Husa spolu oslavovali. Měli jsme dosti příležitosti se přesvědčit, jak chaoticky to působilo na náš lid, který tolik potřeboval vyjasnění, určitosti, důslednosti, opravdovosti. Více lidí bylo takto od obou organisací odpuzeno nežli jimi získáno.

Chaos ten byl dovršen, když vystoupil profesor Husovy fakulty, Hromádka, se svojí knihou »Katolictví a boj o křesťanství«. Mezitím co řečník Volné Myšlenky pořádal přednášky a debaty na potírání víry v Boha, poukazoval Hromádka, že jediným smyslem křesťanského náboženství je Bůh. Ale to církvím spojeným v K. J. nic nevadilo v jejich společných akcích s V. M.

Hromádka celou svojí knihou dokazuje úzkou příbuznost katolické církve s církví českobratrskou a v mnohém ohledu dává katolictví přednost. Píše na str. 224: »Katolík a protestant patří přes všechny rozdíly k sobě.« Str. 195-6: »V zásadní otázce tradice a Písma není mezi oběma rozdílu.« »Reformace přijímá bibli z rukou katolické církve.« Str. 223: »Protestant — tiše se učí od konkretního katolictví.« Str. 242: »V boji o křesťanství je nutno se orientovat na katolictví.« Str. 106: »Katolictví je pramenem čistého, mocného a stále tvořivého náboženského života.« Str. 116: »A pouze katolictví má celé křesťanství se všemi jeho podstatnými složkami«.

Naproti tomu o současném českém protestantismu vyslovuje se Hromádka při nejmenším podivně. Na str. 15: »Českobratrský ideál se hledá v programu mravní ušlechtilosti a sentimentálního bratrství — a zatím tato moderní zbožnost

se podobá jen bledému a mdlému odlesku zapadlého slunce.« Na str. 238: »Mdlý, unylý, vyvětralý protestantism trudně živoří ve spárech konservativní ustrašenosti a maloměšťáckého šosáctví. Náboženství, které chce žíti jen z lesku krásné minulosti, z vlastenecké unylosti a mravoučného »pokrokářství«, končí ubohou bezmocností a nadutou protikatolickou pósou.«

Takových a podobných výroků proti »pokrokářství« mezi českými protestanty, o vyvýšenosti katolické církve a ubohosti a nedostatečnosti všeho jiného je tam dostatečný výběr. Ale ani tento výstražný hlas vlivného českého protestantského teologa nepřiměl Kostnickou Jednotu, aby se dále nespojovala s Volnou Myšlenkou k boji proti katolické církvi.

V poslední době však bylo konstatováno jak v orgánu Kostnické Jednoty tak v orgánu Volné Myšlenky, že v »poměru obou organisací nastalo ochlazení.« A toto ochlazení jeví se na venek v tom, že v projevech »Pokrokového soutužení« vypadla z podpisů Kostnická Jednota.

Nyní se přetřásá otázka, čím takové ochlazení bylo zaviněno. »Kostnické Listy« tvrdí, že je to nový, protináboženský směr Volné Myšlenky. Nám, kteří stojíme stranou a známe jenom protináboženské publikace Volné Myšlenky a její přednáškové agitace pro ateism a úplnou beznáboženskost, je těžko pochopit, proč by se teprve teď pro tuto činnost stávala V. M. méně přijatelnou. Skoro bychom přiložili více víry k tvrzení Volné Myšlenky, že je příčina v její důsledné agitaci a práci pro odluku církve a státu, a proti kongruovému zákonu, který má tak blízko ke konkordátu.

Ať už smýšlíme o Volné Myšlence jakkoli, to jedno jí nemůžeme upříť, že zůstala v boji o rozluku církve a státu, a církve a školy důslednou a že v tom ohledu mnoho dobrého vykonala. Z vlastní zkušenosti víme, jaký význam má pro dnešní dobu probojovávání práv člověka bezkonfesního. Náš lid je konservativnější než se myslívá a vystoupí-li z církve, neví si rady v mnohých věcech, protože jsme — a přiznejme si to bez uzardění — státem na prvém místě církevním. Církevnost je placena státem. Necírkevnost, nebo i jen odlišná církevnost nemá týchž práv jako kněžská církevnost. Nemáme zákona, který by opravňoval nebo umožňoval založit náboženskou společnost laickou a chránil její jmění, jako chrání jmění církví kněžských.

Je však možné, že se Volná Myšlenka a Kostnická Jednota opět sejdou, budou-li čeští evangelíci i dále považovat prakticky své náboženství za něco, co může býti také někdy nenáboženstvím, nebo co lze tu a tam od života odlepit, a potom zase — když je po slavnosti — přilepit nebo přivěsit.

Volná Myšlenka píše na adresu Kostnické Jednoty, že »ve věcech náboženských spolupráce možná není.« To je důsledné. Není v tom žádného fixlování. Pro Volnou Myšlenku je náboženství zbytečným přívěskem a dovede si »kulturní, sociální a politický pokrok« velmi dobře představit bez náboženství. Nechá-li tedy Kostnická Jednota své náboženství doma viset, když jde s Volnou myšlenkou oslavovat Husa, dobře, jestli s ním přijde, bude nový zmatek a chaos.

Souhlasíme s Volnou Myšlenkou, že »organisovati každého bez rozdílu, znamenalo by vzdáti se jakéhokoli programu.« Dost už bylo toho kašičkování, dost těch bezvýrazných strakatin, dost planého šermování, kdy heslo Řím a zalepení jednoho oka postačilo, aby si někdo myslel, že je Žižkou a poráží nejúhlavnějšího nepřítele Čechů. Řím se smál — a vyhrával. Negace může lidi spojit, ale nedává sílu k boji. Proto ta nemohoucnost pokrokového tábora. Nejprv musí člověk vědět co chce, a potom mu neuškodí, když si uvědomí také co nechce.

Čeští evangelíci mají velmi moudré muže a rádce. Snad jim některý z nich poradí, aby se nejprve spojili mezi sebou než se znovu začnou spojovat ať už s Volnou Myšlenkou nebo s katolickou církví. Není nad vyjasněný obzor. Byli by pak velkou silou a mocným činitelem, a je možná, že by se pak stali nábožensky skutečně snášelivými nejen k Volné Myšlence . . . p.

Společnost se porušuje, jestliže jest o ni velká péče, jestliže společníci z daleka bývají přiváděni. A není-li to opravdová společnost, bývá to jen pohoršlivé, nízké a ponižující klepařství, třeba by se sešli ti nejlepší. Všecka velikost jednoho každého se potlačí, avšak každá slabost ukáže se v ubohé činnosti, jakoby Olympičtí se sešli, aby si vyměnili šňupce. *Emerson.*

K pětiletému jubileu

založení Svobod. bratrství došlo mnoho velmi vřelých projevů z různých stran, buď od jednotlivců nebo od celých skupin a organisací. Ústředí SB srdečně děkuje za tyto projevy a také br. Čapek s chotí vzdávají upřímný dík za všechna povzbuzení jim osobně zaslaná.

Zaznamenáváme aspoň dva z těchto projevů, které nás zvláště potěšily.

Ctěné Svobodné bratrství v Praze!

Chelčického mírová společnost blahopřeje srdečně ku 5. výročí Vaší činnosti. Vykonali jste za tak krátkou dobu za řízení svého osvědčeného vůdce mnoho obdivuhodné záslužné práce ve službě lidstva. Máme stejné cíle a stejnou cestu pracovati pro lepší budoucnost lidstva. Přejeme, abychom cestu tu šli společně jako druh s druhem. Přejeme další Vaší činnosti plného zdaru, jsme s projevem dokonalé úcty:

Chelčického mír. společ. v Praze. Dr. Karel Rubín, *předseda.*

Druhý projev za abstinentní svaz Čsl. zní následovně:

Váženému výboru Svobodného bratrství v Praze I.

Na valné schůzi českého zemského ústředí Čsl. Abstinentního svazu konané dne 10. dubna 1927 byl několika delegáty přednesen návrh, aby Vašemu váženému výboru byl vysloven nejsrdečnější dík za naše hnutí, za zdařilé uspořádání bezalkoholní zábavy, kterou jste uspořádali v sobotu dne 9. dubna ve velkém sále Národního domu na Král. Vinohradech. Těmito delegáty bylo zvláště zdůrazněno, že po celou dobu trvání večera nebylo prodáváno nikde alkoholních nápojů a ani návštěvníci večera nebyli obtěžováni kouřem. Označili tento večer jako jeden ze vzorných večerů a bylo by našim vřelým přáním, aby zábavy a přátelské schůzky podobného druku vždy i dále ve Vašem sdružení byly pěstovány. Konáme proto tímto naši milou povinnost a vyslovujeme Vám na přání všech účastníků naší valné schůze náš nejvřelejší dík. Doufáme, že i v budoucnu budete se moci pochlubiti opět podobnou zdařilou zábavou.

Trváme s projevem přátelské úcty a bratrským pozdravem za Československý Abstinentní svaz:

V. Rubeš, *jednatel.* prof. V. Eliášek, *předseda.*

4.—8. září koná se v Praze v Obecním domě světový kongres pro pokrok v náboženství a SB v tom má velký úkol.

Osobní. Pan Hník byl nucen na radu lékaře vzdáti se místa tajemnictví, aby po svém zotavení mohl se věnovati výhradně dokončení svých studií, takže místo třetího tajemníka zůstává zatím neobsazené.

Zapsat do kalendáře. Poslední neděli v červnu je květinová neděle Svobodného bratrství ve velkém sále Slovanského ostrova.

Co nového v Svobodném bratrství. Dva velké podniky v jednom týdnu, kromě pravidelných přednášek, uspořádalo Svobodné bratrství. Jeden v Nymburce a druhý Praze. V Nymburce byl to 6. dubna lidový koncert, na němž s velikým úspěchem účinkovali pí. M. Malá, koncertní pěvkyně z Prahy, sl. A. Preclíková, dirigentka Nymburského Hlaholu a br. Pravoslav Sádlo, virtuos na cello. O koncertu, který byl vyprodán, přinesly místní listy nadšený referát, zdůrazňující vysokou uměleckou úroveň koncertu a zaznamenávající dojem, který koncert zanechal v duších všech přítomných. Tamtéž konala se v pondělí dne 11. dubna první schůze žen Svobodného bratrství, na níž promluvila pí. Gammová, která si naráz získala sympatie všech žen, které do posledního místečka zaplnily klubovnu sálu na Knížecí. — Druhým velikým podnikem Svobodného bratrství byl jubilejní večer, připadající právě na devátý duben, výroční to den 5letého založení SB. Nebylo místečka ve všech sálech vinohradského Národního domu, dole i na galeriích, které bylo zůstalo neobsazeno. Přišli bratří a sestry i příznivci Svobodného bratrství, aby vzpomněli těžkých začátků, kdy několik nadšenců, vedených br. Čapkem scházívalo se k poradám a debatám, a kdy se všichni vešli kolem jednoho stolu. Dnes po pěti letech sotva nám stačí tři veliké sály, které pojmou pěknou řádku set obecenstva. Byl to večer, na který se nezapomíná. Družnost, dobrá nálada, nadšení planoucí z očí a naplňující hruď, podmanili si každého. Ve velkém sále byl uspořádán koncert, na němž účinkoval pěvecký sbor Svobodného bratrství, sl. J. Klemensová, virtuoska na harfu a br. Pravoslav Sádlo, virtuos na cello. Jádro večera tvořil srdečný proslov br. Čapka, který pověděl několik vzpomínek z doby začátků, kdy se pouštěl do pionýrské práce na českém náboženském poli, které po válce leželo úhorem. Hluboké brázdy jsou již vyorány, sime se zasévá, mnohde už klíčí a roste. — Program vyvrcholil alegorickou scénou, kterou nastudovala a provedla mládež Svobodného bratrství s dětmi Nedělní školy. Mnohé oko zalilo se slzou radosti, když malé děti oděné v roucho červánků přišly hlásat duším lidstva svítání, když za zpěvu písní Svobodného bratrství vyvrcholila scéna poselstvím dítěte — červánku čistého lidství. — Po ukončení vlastního programu rozproudila se zábava. Ve velkém

sále koncertovala legionářská hudba a pěvecký sbor SB, v zimní zahradě vzbudila zájem tombola a v divadelním sále bavila se mládež od 18 do 80 let. Večera zúčastnil se vzácný host Mr. Snow z Ameriky. Přes to, že zábava prodloužila se přes půlnoc, druhý den ráno už po deváté hodině přicházeli na Slovanský ostrov rodiče s dětmi do Nedělní školy, která měla také svou slavnost. Br. Čapek, který měl k dětem proslov, upoutal i ty nejmenší, o čemž svědčil zvonivý smích zaznívající občas z lavic těch nejmenších. Zpěv dětí zněl tu neděli slavnostněji než kdy jindy. Po dětské slavnosti sešli se dospělí. Zvuk lesních rohů zahájil výroční shromáždění dospělých. Kromě proslovu přítomného hosta p. Snowa přečetl br. Fasse pozdrav Dra. Drummonda z Londýna. Pí. Gammová promluvila o svých zkušenostech, které získala práci mezi dívkami, ženami a mládeží ve Svobodném bratrství. Po té přednášel br. Čapek. — Byla to pravá bohoslužba moderního člověka. Nové období práce bude ve znamení prací organisačních. —ž—

Poděkování. K úspěchu pražské slavnosti SB význačně přispěli sestry a mládež Svobodného bratrství, jednak dary, přípravou a pořádáním tomboly, a zvláště svojí prací a dary pro buffet, který budil zasloužený obdiv nejen členů, ale také vzácných hostů z velkých pražských organisací sociálních a dobročinných. Všem nejsrdečnější dík!

Č.

Světélka a stíny.

Vše pro dítě!! V německých, francouzských a anglických městech je Čechovi nápadno, jak tam mají děti rádi. Po ulicích se projíždí na svých koloběžkách, a protože jsou ulice většinou asfaltové, jezdí nejraději na kolečkách a jsou při tom velmi šťastné. — V Americe jdou dál: tam se uvolní kus ulice jen pro děti, aby si mohly hrát nerušené, a povozy se té ulici vyhnou. Samozřejmě mohou v parcích běhat po trávnících a ještě mají kromě mnohých pískovišť pěkná hřiště. Měli jsme tedy radost, když jsme viděli, že i v Praze nastává nová éra dítěte, a že se pro ně něco bude dělat. Ten dojem jsme měli. Místo toho ferman, že jezdění na dětských koloběžkách v parcích a na chodnících se zakazuje. A co se nezakazuje? A čím míň svobody, tím více bezuzdnosti.

Nepodobné podobnosti. Kdosi v Praze napsal knížku, ve které volá „zpět k bibli", ačkoli každý, kdo ho zná, o něm ví, že dávno od bible odešel a že mu nenapadne se k ní vrátit. Jiný zase napsal něco proti alkoholismu — a je prý „mazavkou".

Statistika činů? Církve a církvičky rády se chlubí počtem svých příslušníků. Podle těchto jejich statistik Evropa je samý křesťan. A to

není od včerejška. Nejméně tisíc let už trvá tento stav u jedněch a u jiných patnáct set a více let. Světová válka byla vyvolána a vedena samými křesťany. A účinek byl veliký. Zabito šest milionů mladých mužů a poraněno dvanáct milionů. Utratilo se šest set miliard korun. Při tolika chudých a potřebných je to jistě úctyhodná cifra.

Podle jednoho Francouze záleží cena člověka ve schopnosti přeměnit situaci, působiti na události, zlepšovati běh věcí určité vymezenou cestou, dosáhnouti chtěných výsledků.

Podivné jsou cesty lidského myšlení! V jisté obci mezi Prahou a Košicemi byl mezi pobožnými veliký nářek, že Všemohoucímu a nejdobrotivějšímu Otci se zalíbilo vzíti k sobě do nebeské blaženosti jednoho jejich bližního. Také si při tom zazpívali: „Co Bůh činí, vše dobré jest". A na cestě z pohřbu si povídali: jaká je ho škoda, mohl tu ještě několik let zůstat. A jeden zvláště zbožný vzdychl: chudák! Už je tam. Takový dobrák! Tolik na světě zkusil, a když se mu začalo vést trochu lépe, umřel a nic toho neužil.

Německo ujednává se Sovětským Ruskem smlouvu za smlouvou, aby mohlo lépe odbýti své výrobky a také umístit přebytečné pracovní síly, zvláště inženýry. Také u nás je nezaměstnanosti víc než žádoucno. Na jedno místo chemika při jedné obchodní škole **přihlásilo se** 180 kvalifikovaných sil. Jiných ukázek z mnoha jiných oborů je dost. Co my děláme pro své nezaměstnané? Naše politika je příliš politicky hospodářská a málo hospodářsky politická.

Ve Zlíně, v sídle závodů Baťových, slavili první máj trochu podivně, řekněme nezvykle. Po průvodu městem, v kterém bylo 17.000 osob, konala se velká slavnost. Středem slavnosti bylo pohostění zaměstnanců Baťových a jejich hostů. Obsluhu při dlouhých vyzdobených stolech konali vedoucí dílen, mistři, nadmistři, správcové se svými manželkami. Po obědě bylo zvláště veselo. Šest hudebních sborů hrálo k tanci a všechny možné druhy zábav pro každý věk a pro každou zálibu se střídaly. Kolotoč, cirkus, houpačky, kopaná, házená, sázená, krájená, odbíjená atd. Počet zaměstnanců v Baťových závodech dostoupil 11.000, týdenní výplata dva miliony Kč. Mnoho zboží se vyváží do ciziny, takže je naše republika v světové produkci obuvi na pátém místě. Zaměstnanci mají v závodě uloženo na 40 milionů Kč. Při slavnosti nebylo žádných slavnostních řečí: oslavovaly se činy, jaké zaslouží následování. —

Signály z jiných světů! Známý vynikající badatel a profesor kolumbijské university, rodem Srb, který se proslavil nejedním vědeckým objevem, měl se v jedné z posledních přednášek vyslovit v ten smysl, že tak zvané statické radiotelefonické poruchy, které lze od obyčejných

povětrnostních poruch rozeznati, mohly by snad býti signálními značkami z jiných obydlených světů. — Je to prof. Pupin.

Falšované mléko. Jak známo, úřady občas kontrolují potraviny, nejsou-li falšované. U mléka ze 1080 vzorků vzatých k úřednímu prozkoumání jenom 23 nebylo falšováno. Toť se rozumí, že se dále bude mluvit, že máme tolik a tolik procent katolíků a tolik jiných křesťanů: ale je také potřeba říci, kolik máme falšovatelů mléka a jiných požívatin. Co se drahoty týče, stojíme v Evropě na místě druhém, kdežto ve mzdách až na místě čtrnáctém. Potřebovali bychom tedy něco po křesťansku lépe zregulovat.

Jak jsou slova kulatá. Tuhle se někdo chlubil, že jeho církev je nejpokrokovější, protože jejím matrikovým příslušníkem může být i ten, kdo její oficielní učení zavrhuje. O které církvi to však neplatí? Potom i Řím zůstává pokrokovým. A jiný se chlubil veřejně, že jeho církev je ze všech církví nejradikálnější, protože nejradikálněji se drží jistých středověkých pověr, které si z několika slovíček v bibli vykonstruovala.

Nač naši lidé nejčastěji umírají? Podle výkazu státního statistického úřadu umírá u nás nejvíce lidí na choroby srdce. Na druhém místě umírají naši lidé nejčastěji na choroby dýchacího ústrojí. Jak je to poučné! Srdce? Příliš se rozčilujeme. Proto v SB tolik důrazu klademe na umění se uklidnit. A potom naši lidé dost nevětrají své příbytky a příliš rádi vysedají i v tom volném čase v začouzených, málo větraných hospodách.

Když Svatopluk Čech někdy viděl týrat koně surovým vozkou, přistoupil k němu, nabídl portoříčko, připálil mu a řekl: „Zakuřte si, příteli, i těm kobylkám se potom při vás potáhne líp . . .“ A vždycky to byla pravda . . . „Dejme člověku dost malou známku toho, co chybí k jeho úkoji, a hned se mu jakoby vyhladí nitro. — Zákoník? Trest? Jenom tím lítěji vybuchne po straně zlost. Sladké slovo, pohlazení, důvěrné stisknutí — ach, co to všecko znamená! Láska! Vzdejme se jí, a růžičky pokvetou kolem cest života.“ (Svatopluk Čech.)

LITERATURA

Dr. Jan Brabec: „Zásady výnosné obchodní reklamy“. Vyšlo nákladem „Sfinx“ v Praze 1927. Stran 382. — Cena Kč 45·—. Obsažné, důkladné dílo, v němž autor metodicky shrnuje zkušenosti a výsledky studií amerických odborníků, kteří jsou v tom ohledu mistry. Studium americké reklamy je v mnohém ohledu poučné pro naše poměry. Ukazuje zejména na podstatný rys amerického obchodu, který

dobře vyjadřuje heslo: „First of all — service — Především služba". Česká obchodní literatura touto knihou získává cenné dílo. —

Ernst Didring: Ruda, díl I. „Muži, kteří to vykonali". Román. Ze švédského přeložil Hugo Kosterka. Nákladem „Melantricha" v Praze 1927. Cena výt. brož. Kč 15·—, váz. Kč 23·—. Román, jehož poutavý děj je umístěn do nehostinných krajů kočovných Laponců, je prvým českým překladem spisovatele Ernsta Didringa. —

Inž. J. Čemus: „Úvod do radiofonie". Vyšlo nákladem „Sfinx" jako 10. svazek sbírky lidových příruček „Škola vševědná".

Dr. E. F. Chocholka: „Nauka o chorobách ústrojí močového". Vyšlo nákladem „Sfinx" jako 8. svazek téže sbírky. Populární výklad o vyměšovacím procesu v lidském organismu a jeho chorobách.

Dr. Jan Šamalík: „Jinou cestou". Díl II. Nákladem Cyrilla M. Höschla v Klatovech. — Cena Kč 14·—. Řada essayí, vzniklých z příležitostných popudů z literatury i českého veřejného života.

Jos. French Johnson: „Národní hospodářství". Přeložil W. F. Waller. Nákladem „Sfinx" v Praze 1927. Stran 340. — Cena neudána. — Přítomná kniha, jejímž autorem je děkan newyorské university školy obchodní, chce podati prostý, srozumitelný rozbor obchod. světa jakožto nutný základ k podrobnější úvaze o obchodních zásadách.

Dr. Ant. Tůma: „Právní základy sociální péče o mládež v republice československé". Nákladem „České zemské komise pro péči o mládež v Čechách".

O provádění sociálního pojištění u nás. Vyšlo jako 30. číslo publikací Sociálního ústavu v Praze 1927. — Otisk referátů univ. prof. Dra. E. Schoenbauma a diskuse súčastněných odborníků ve schůzích Sociálního ústavu ČSR. ve dnech 3. a 24. února a 3. a 10. března 1927.

Dr. Karel Chodounský: „Vliv ovzduší ročních dob a podnebí na zdravého člověka". Nákladem „Sfinx" v Praze 1927. — Kniha Dra. Chodounského je ranou do předsudků všeobecně se udržujících o průvanu a chorobách vzniklých z „nastuzení" z místa nejvýše povolaného, odborníka. Doporučujeme.

Deset let obnoveného nakladatelství B. Kočího. Vyšlo nákladem B. Kočího v Praze. — Cena Kč 4·—. Objemná kniha obsahující na 300 stran, podává nám obraz práce v pravdě průkopnické, která směřovala nejen k přísnému výběru knih hodnoty etické i umělecké, ale i k opravdovému zlevnění české knihy a jejímu zpřístupnění i vrstvám méně majetným.

Naše řeč. Listy pro vzděl. a tříbení jazyka českého. Vyšlo č. 1., roč. XI.

Naše zahraničí. Sborník Národní rady českosl. Vyšlo č. 1., roč. VIII.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Dr. KAREL FARSKÝ,
patriarcha a biskup čsl. církve, velký náboženský vůdce a reformátor,
zemřel 12. června 1927.

Dr. Farský dobojoval.

Před uzávěrkou listu dostáváme truchlivou zprávu o úmrtí patriarchy církve čsl. V nejkrásnějším mužném věku padl v brázdě, kterou tak pronikavě a plánovitě kypřil trudný úhor našeho náboženského života muž, o kterém vždy všichni dobří v CČS budou mluviti s hlubokou vděčností, pietou, obdivem a láskou. Neboť jeho dílo jest a zůstane velikým a jedinečným.

»Těžko dohlédnouti, kde by asi dnes stála čsl. církev, kdyby v prvních dobách plných zmatků a svůdných hesel nebyl tak pevně a s jasně vytčenou linií stál bezoddyšně na palubě lodi budované dělníky božími i nepovolanými, lodi, jíž byl prvním stavitelem, oddaným dělníkem a jedinečně jasnovidným kormidelníkem. Plál jedinou myšlenkou, žil jedinou ideou, pracoval dny i noce na jediném díle.

Ztravován energií, jíž tak hned nelze nalézti rovné, dával svojí církvi československé vše, byl jí vším a byl všude.

Nemožno kamkoli v církvi čsl. pohlédnouti, aby hluboká stopa jeho práce nebyla viditelna všude. Rostl se svými úkoly a úkoly jím vytčené rostly do šíře a hloubky velikostí jeho dalekozírných plánů.

Jak velkoryse stavěl, toho nejlepším důkazem je samo dílo, (jak vážně a zodpovědně znívalo toto slovo z jeho úst), které dnes pevně a trvale stojí na ideových a organisačních základech, které on promyslil a on kladl. Stále pln nových podnětů, vždy si vytyčující za jeden úkol, který dokonával, řadu jiných vždy větších a zodpovědnějších, nikdy neumdlévající, nemilosrdný a tvrdý sám k sobě, mající jen jeden cíl, jednu lásku, jednu metu, jeden ideál: c í r k e v č e s k o s l o v e n s k o u — to byl patriarcha Dr. Karel Farský, muž, jakého církev čsl. tak hned nenajde, jehož se nikdy nedoželí a jehož se nyní Bohu zlíbilo v nevyzpytatelném úradku vzíti jí.

I předpokládáme-li, že snad zárodky choroby, která se ve svých konečných stadiích prokázala neodvratně smrtelnou, pocházely z let předcházejících roku 1920, musíme si s bolestí a výčitkou říci, že šílené pracovní tempo těch několika mála let, které přešly ode dne vzniku čsl. církve, jistě v první řadě pomohlo podrýti kořeny slabého jeho organismu a seslabilo jeho odolnost k zákeřnému útoku smrtelné choroby. Je v pravém slova smyslu obětí své práce, velkým zanícencem, který dal život za Myšlenku.

Je zřejmo všem, kteří truchlíme nad ztroskotaným vrakem jeho těla, že církev československá uzavírá smrtí prvního patriarchy současně svoji první epochu . . .

Prosíme Boha, aby všecky další daly jí tolik, jako těch několik málo let, kdy stál jí v čele jedinečný bratr Farský . . . *P. K.*

Dr. Karel Farský, patriarcha církve československé a biskup západočeské diecése narodil se 22. července 1880 ve Škodějově u Semil z malorolnické živnosti.

Studoval v letech 1892—1900 na akademickém gymnasiu v Praze, načež byl 4 roky v pražském semináři. Po vysvěcení na kněze působil jako kaplan 2 roky v Ostrově (Schlackenwerth) u Karl. Varů a jako administrátor fary v Perninku u Jáchymova. V letech 1906—1910 byl adjunktem bohoslovecké fakulty v Praze, byl r. 1909 promován na doktora bohosloví a ve školním roce 1909—1910 zastupoval universitního profesora Sýkoru v přednáškách na stolici Nov. Zákona. Na to působil na reálných školách ve Vršovicích a na Vinohradech, od roku 1914 pak jmenován byl profesorem náboženství na II. reálce v Plzni.

Za příčinou přípravné práce k založení církve československé jako předseda klubu reformního duchovenstva řím.-katol. vyžádal si br. Farský na podzim roku 1919, aby byl službou přikázán k ministerstvu školství do Prahy, kde po založení církve působil mimo práce organisační a činnost žurnalistickou jako profesor náboženství CČS na středních školách pražských jsa od počátku církve správcem diecése pražské a předsedou Ústřední rady.

Na biskupa byl zřízen dne 6. ledna 1925 v chrámu mikulášském. Dne 26. listopadu téhož roku odjel do Ameriky mezi bratry Slováky, kdež za několikaměsíčního pobytu navštívil a zreorganisoval tamější náboženské obce.

Brzy po návratu z Ameriky začal churavěti, přemáhal však dlouho nemoc svojí pevnou a neústupnou vůlí. Nicméně muselo dojíti k operaci, která se bohužel objevila bezúčinnou . . . Choroba se stávala den ze dne úpornější, řada radiových léčeb ve státní vinohradské nemocnici rovněž nepřinesla kýženého účinku . . . Stav se horšil den ze dne, poslední dobu choroba připoutala jeho vysílené a zmučené tělo téměř trvale na lože až — dotrpěl . . .

Ještě dne 6. t. m. nadiktoval (nemoha již pro slabost psáti) pro »Český Zápas« svůj poslední článek »Slovo k osmému

světovému kongresu pro náboženský pokrok v Praze ve dnech 4.—9. září 1927« . . . (»Č. Z.« č. 24.)

Těm málo bratřím a sestrám, jimž bylo přáno navštíviti v posledních týdnech nemocného, nevymizí jistě nikdy jeho zmučená tvář — v poslední době zarostlá plnovousem — z paměti. »Inu, jsem horský kořen, proto to trvá tak dlouho« — tak nedávno tiše si posteskl . . .

A dnes patří již jen vzpomínce! Vzpomínce však, která bude a musí zůstati stále a věčně jako strážný genij s námi!«

Dva kongresy.

Letos konají se dva významné náboženské kongresy, prvý od 3. do 21. srpna v Lausanne ve Švýcarsku, druhý od 4. do 8. září v Praze. Prvý kongres je v jistém smyslu pokračováním kongresu, který se konal roku 1925 v Stockholmu a směřoval k spojení všech křesťanských církví. Protože se to nepodařilo, směřuje lausanský kongres aspoň k spojení nekatolických křesťanských církví. Už dnes je zřejmé, že ani to se nepodaří právě tak, jako není možno spojit monarchistu s republikánem, nebo jako není možné dohodnutí o představě Boha mezi svíčkovou babkou a profesorem filosofie.

Organisované náboženské směry, které stojí na stanovisku vysloveně pokrokovém a mají už jisté zkušenosti se svými ortodoxními přáteli a s jejich slučováním ohně s vodou, lausanského kongresu se nesúčastní. Mezi těmi stojí na prvém místě unitáři a universalisté. Jiní, jako známý Protestantenverein v Německu, který stojí už dávno na stanovisku pokrokovém, vyšle jenom své pozorovatele.

Američtí kongregacionalisté, kteří stojí z větší části na stanovisku pokrokovém, ale mají mezi sebou ještě značnou minoritu ortodoxní, se súčastní, ale s velkými pochybnostmi. Jejich hlavní mluvčí, dr. Barton, vyslovil se velmi odmítavě o lausanském kongresu. Vytýká, že ortodoxní anglikánský biskup z Bombay v Indii má největší vliv na program lausanského kongresu (je předsedou programového výboru) a také na celý kongres. A tento výbor prý vše připravil tak, aby se pokrokové idee a směry uplatnit nemohly. Dr. Barton činí výzvu k svým souvěrcům, aby si zodpověděli otázku, zdali jim stojí za to vážit cestu přes oceán, aby pak mohli zvěstovat vzdělanému světu pro posměch, že se snažili jíti

do vrchu, vyrovnati se s moderní vědou a kulturou, ale že se v Lausanne usnesli, že půjdou zase kousek nazpátek, jako raci.

Československá církev měla pochyby, je-li vhodné obeslati také lausanský kongres, když má tak velký podíl na pořádání kongresu pro pokrok v náboženství, který se bude konati od 4. do 8. září v Praze. Její delegáti však, pokud jsme informováni, se k ničemu nezavážou, co by znamenalo jíti zpět do ortodoxie, a kdyby byl žádán souhlas s nicejským nebo podobným vyznáním, raději z kongresu vystoupí a ponechají zastupování ortodoxních mimokatolických ideí a zájmů úplně českobratrským evangelíkům a jim přidruženým církvím, baptistům, metodistům, různým Jednotám bratrským a Armádě spásy.

Pražský kongres má mnohem větší význam než si většina našich lidí dovede uvědomit. Budou na něm zastoupeny všechny význačnější pokrokové náboženské směry všech nekatolických církví ze všech evropských zemí a z Ameriky.

Kongres má již svoji dobrou tradici a dvakrát před válkou se těchto kongresů činně súčastnil také T. G. Masaryk, náš nynější president.

Nám, kteří stojíme v popředí snah Svob. bratrství a účastníme se horlivě příprav kongresových, otevřely tyto přípravy v mnohém ohledu oči, abychom lépe viděli, odhadovali a do svých rozpočtů brali poměry náboženské u nás, jmenovitě v církvi českobratrské, která se také ráda nazývá pokrokovou.

O obou kongresech velmi obšírně se rozepisuje Dr. F. Kovář, ředitel bohoslovecké koleje československé církve, jednak v »Českém zápasu«, orgánu církve čsl., jednak v »Našem díle«, sborníku prací č. 1. Z posledního vyjímáme o pražském kongresu a jeho programu v následujícím některé stati.

»Základní myšlenkou kongresu bude: uvědomit a ujasnit si vliv moderního myšlení na pokrok v náboženství. Toto téma bude probíráno v oddílech, v každém promluví několik referentů a po referátech budou debaty. Čím bude se lišiti tento kongres od předešlých, bude ta důležitá okolnost, že nebudou na něm přítomni jednotlivci každý pouze sám za svou osobu, nýbrž že budou tu pokud možno nejčetněji přítomny osoby, které budou zastupovat skupiny a společnosti, jež si vzaly za úkol pěstovati společným úsilím náboženský život svobodně, bez pout dogmatismu nebo hierarchického zřízení. Takových společností vzniklo v po-

sledních letech celá řada, potřeby doby vyvolávají stejná a obdobná hnutí, duch lidský se projevuje stejně, ponechá-li se mu svoboda. Je třeba, aby tyto společnosti se poznaly, sešly, v společné práci si pomáhaly a vzájemně se posilovaly.

Prvním dnem kongresu má býti neděle 4. září. Dopoledne mají býti při pravidelných čsl. bohoslužbách v Nuslích, u Mikuláše, na Vinohradech, Smíchově a t. d. návštěvníky kongresu proneseny náboženské promluvy, které budou překládány. Večer bylo by slavnostní zahájení kongresu ve Smetanově síni Obecního domu podle bližšího programu, který bude příslušnými osobnostmi teprve dojednán.

Každé dopoledne následujících 4 dnů bude věnováno probírání bližších otázek předmětu kongresu. V pondělí 5. září bude probíráno téma: Vliv filosofie a psychologie na změnu pojetí duchovního života a Boha. Jako referenti mají promluviti k tomuto bodu programu: profesor theologie na americké Wisconsinské universitě Otto, dáie Dr. Weingarten z Amsterodamu, profesor Warga z Kluže a profesor Dr. J. B. Kozák. Po referátech, které mají trvati asi 1 a půl hod., počítá se vždy s diskusí také asi 1 a půl hod. o tematě. Je přirozeno, že bude při tom postaráno o překladatele.

Úterý 6. září bude věnováno tématu: Formy náboženských kultů a potřeby dnešního života. Tímto tématem se posud žádný kongres nezabýval a je možno nazvati je nejaktuálnějším. Pokrokové společnosti náboženské rozešly se myšlenkově se starými ortodoxními církvemi. Je však třeba, aby nové náboženské myšlení nalezlo svůj výraz i v bohoslužbách kultu. Katolické ani protestantské bohoslužby nedostačují. Katolické bez dogmatického svého základu a obsahu zůstávají pouhou prázdnou ceremonií, protestantské, pokud mají jádrem pouze promluvy, nevyhovují náboženské potřebě, jsouce bez poesie, krásy, symbolismu, umění, citového povznesení, které má takový význam v náboženství a jako posila mravních podnětů. Nové svobodné náboženské společnosti hledají cesty a způsoby, jak v souladu s novým poznáním vyjádřiti své potřeby náboženské i umělecky a kolektivně v kultu. Právě také CČS tvoří tu něco nového, svého, a očekává se, že jeden z referentů k tomuto bodu programu bude z CČS a vyloží její dosavadní snahy, zkušenosti a úsilí v otázce bohoslužebné. Vedle toho má k otázce promluviti Angličan Waighton a Němec prof. Tschern.

Středeční (7. září) referáty mají na programu rovněž důležitou otázku: Moderní náboženská výchova. Naši bratři učitelé náboženství i duchovní vědí, jak významný je to problém pro mladou církev! Na kongresu mohou vyslechnouti skutečné znalce a v diskusích si mnohé objasniti. Je významno, že k této otázce promluví ženy, které jsou tu jistě na svém místě. Prvou z referentek je vynikající odbornice, jedna ze tří ředitelek, jež Německo má, Karola Barthová, druhou je Miss Drummondová, vynikající ředitelka londýnské školy. Jako třetí promluví k tomu tématu Dr. N. F. Čapek.

Snahám o spolupráci náboženských společností bude věnován čtvrtek 8. září, kdy tématem bude: Jak vzrůst demokratických ideálů a mezinárodní družnosti působí v náboženství. Referenti k tomuto bodu nejsou ještě pevně určeni, dosud se s některými vyjednává.

Vedle těchto hlavních témat dopoledních mají býti odpoledne probírány některé zvláštní otázky. Jedno z těchto odpůldnů je vyhraženo přednášce o československé církvi, jejím vzniku, úkolech a úsilí. Jindy promluví profesor J. V. Klíma na téma: Zápas českého národa o náboženský výraz. Jiné odpoledne promluví prof. Hermelink na téma, jež si sám vyžádal: »Mistr Jan Hus a jeho poměr k modernímu myšlení«. Očekává se také, že přijede proslulý zakladatel t. zv. »Tempelkolonie« Rohrer a promluví o své náboženské společnosti, kterou spravuje v Jerusalémě, vystěhovav se se svými druhy z Německa, když viděl, že tam nemůže svých snah uskutečniti. Dále můžeme se těšiti na přednášku Vautiera D'Aygalliersea o Wagnerovi, francouzském vůdci svobodného náboženského hnutí.

V rámci kongresu bude v úterý 6. září večer konána veřejná schůze v Praze, na níž promluví pokud možno zástupci všech národů. Působivá bude patrně promluva Američana Bradleye z Chicaga, který je proslulý svými promluvami.

Jeden den kongresu bude také konána schůze žen, na níž by sestry naše s účastnicemi kongr. hovořily o práci žen v církvích a vzájem. spolupráci v oborech, kde ženy jsou zvláště na místě.

Poslední den kongresu má býti dnem studentstva a mládeže. Nechť se sejdou mladí lidé všech církví a promluví o svých problémech. Počítá se, že k nim promluví z cizinců vůdce křesťanského svobodného hnutí z Utrechtu Dr. Nordhof a Dr. Speight z Bostonu v Americe. Mládež

v celém světě se dnes začíná účastnit práce náboženské. Dělí se však na dva protichůdné proudy, jako ostatně náboženstva všechna: orthodoxní, hledající oživit staré formy a v svobodomyslný, hledající novou orientaci.

Předsedou kongresu aspoň v počátcích bude k vůli souvislosti s minulostí jeden z předsedů dřívějších kongresů, i berlínského, prof. Dr. Martin Rade z Marburku, známý redaktor revue Christliche Welt.«

Od doby, kdy hořejší bylo psáno, přihlásila se řada nových hostí, mezi nimi Dr. Sperry, děkan teologické fakulty na Harvardské universitě, prof. Auer z universalistské Tuft školy a jiní.

Prof. Rade byl tyto dny v Praze, aby shlédl přípravy ke kongresu, navštívil kolej čsl. církve a byl také přijat p. presidentem.

Dne 5. září bude se pro naše hosty hráti Prodaná nevěsta v Nár. divadle, protože nejlépe vyjadřuje český ráz, kroje, hudbu a venkovský život. — Další zprávy v příštím srpnovém čísle.

Naše zpověď.

Z moře věčnosti jsme se vynořili, slunečními paprsky božského života byli jsme vítáni a zlíbáni, a větříčkové mnohých staletí ovívali nás a donášeli zkušeností všeho tvorstva s pozdravy bratrskými. Obklopeni miliony velkých světů, nepohlíželi jsme vzhůru a do sebe, ale počali jsme se ztrácetí a trápiti při kousíčkách zemské hlíny a v plenčičkách lidských starostí a hádek. Málo jen a byli bychom jeden život darmo žili, jeden život utratili jako poutník, který vyšel, aby vystoupil k vrcholům hor a v nížinách zůstal sedět u krtčí hromádky.

Byli jsme spoutáni okovy jako vězni, ale jen dokud jsme nepoznali, že okovy jsou naše vlastní zhmotnělé myšlenky, a že co z myšlenky a žádosti povstalo, může lepší myšlenkou a vyšší žádostí býti překonáno. Měli jsme myšlenky, ale vadly nám pod rukou, když jsme je neobracelí v čin. A pouštěli jsme se do všelijakých konání, ale bez zorného úhlu věčnosti. Nyní konáme revisi svého smýšlení a konání, děláme bilanci svých citů a žádostí, roztřiďujeme zrno od plevy, život od smrti, smutky od radostí, neklid od klidu, nahodilé od věčného, zlosti od vůle k službám lásky: a budeme přestavovat svůj vnitřní život, budeme stavět chrámy nového lidství a zapalovat ohně Svobod. bratrství na výšinách lidí připravených. Č.

Husovy oslavy.

Také letos budou se konati oslavy Husovy v duchu politicko-národním. Na jedné straně budou nepřátelé všeho, co se protiví politické moci papežské kurie a co se neshromažďuje pod prapory římsko-katolické politiky. Na druhé straně bude státi společnost velmi různorodá, kterou bude spojovati jméno Husovo jako heslo, jež má pro jedny význam ten a pro jiné význam onen. Mnozí budou slavit Husa jen proto, že je v tom nějaký protest proti něčemu neurčitému. Jiní budou míti na mysli určité politické snahy. Opět jiní, a těch nebude málo, užijí oslav Husových jako příležitosti k zdůraznění svého stranického programu. Také mnozí lidé, kterým náboženství jest jen jistého druhu politicko-národním projevem, oslaví den Husův.

Z tohoto hlediska je jistě zajímavé pročítati časopisecké projevy těch různých ctitelů Husových a posouditi, co kdo oslavuje a v čem se od ostatních oslavovatelů liší.

Jaké by mělo býti naše stanovisko? Sotva asi najdeme jména, které by nám vedle Komenského bylo v českých náboženských dějinách více milé a sympatické nad jméno Husovo. Bude nám proto vždy milý a sympatický každý cenný projev o Husovi, a přívrženci Svobodného bratrství budou vždy státi na straně přátel Husových. O tom jistě nemůže býti ani nejmenšího sporu.

Jinak se to má s otázkou, jaké oslavy Husa by byly v našem duchu. My vidíme v Husovi vzor charakteru, jaký vždy znovu pro sebe žádáme, zdůrazňujeme a k němu se vychováváme. Hlavním rysem tohoto Husova charakteru byla opravdovost, ryzost a přímočárnost. Stál za tím co vyznával, žil co vyznával, byl věrný a důsledný ve svém přesvědčení.

To jsou veskrze vlastnosti, kterých v dnešním českém životě nejvíce postrádáme. A postrádáme jich na prvém místě u mnohých pořadatelů Husových oslav. Je těžko si představiti více kompromisnosti, více obojakosti, více nedůslednosti. Nikoho nesoudíme, každý vyjadřuje svým životem, jednáním a mluvením sám sebe, svoji vývojovou úroveň a svoji sílu nebo slabost v reagování na okolní vlivy, zvyky a obyčeje.

Nejvíce zazlíváme zpolitisování Husových oslav oněm církvím, které by jménem Husa měly vlastně táhnouti do boje pro odpolitisování náboženství.

Jaké je náboženství krásné, když zůstává na svém vlastním poli a povznáší člověka nad všednost a vřavu politických a jiných zápasů, když usměrňuje vnitřní život a uvádí v harmonii s nejvyššími duchovními hodnotami, když vyrovnává život s přesvědčením, když dává sílu k obětem za vyšší statky než je politická moc a sláva. — Ale jak se stává odporným až k zhnusení, když nevěrno samo sobě a svému poslání spojuje se s živly protináboženskými, aby si urvalo nějaký ten žvanec politické a národní popularity.

Jde-li náboženský člověk, aby dělal politiku nebo aby oslavoval národního hrdinu a činí tak za svoji osobu nebo jako člen politické strany nebo národního celku, nemusí to býti v rozporu s jeho náboženstvím. Ale jestli církevní organisace jako taková se angažuje více na poli politickém a národním než v ohledu ryze náboženském, není divu, že ztrácí náboženskou sílu a opravdovost a stává se jen přisluhovačkou nižších zájmů.

Připomínejme si znovu při Husových oslavách, jak je potřebné, aby každý jedinec i národ měli něco svatého, nedotknutelného a povýšeného nad všechno jen prchavé, měnivé, pochybné, všední.

Hus je příliš vznešený pro něco menšího než odpolitisované náboženství. *Č.*

Presidentovo poselství.

V době všeobecného rozechvění pod dojmem světových událostí, kdy myšlenkové obzory zatahují se mračny obav, působí Masarykovo poselství národu, jako uklidňující hlas. Jsme příliš blízko hory, než aby na nás nepůsobila svou velikostí. Vystupme na horu a s jejího vrcholu posuzujme svět a lidi v něm. To je způsob, jakým posuzuje Masaryk život. Nad osoby staví zásady, na místo nářku nad úpadkem, který vidí krátkozrací, nabádá k práci pro pokrok. »Sám vidím v pádu tří imperií a ve vzniku států nových pokrok a obrození«, praví ve svém poselství. »A tak jsem na své cestě«, praví dále, »jako president nového státu stále a stále byl veden k otázce, co národy udržuje zdravými a co zaručuje stálost a trvání jejich států a jich samých, co

tedy je pravé blaho národů, co jim zaručuje stálý rozvoj a trvání. Každý státník, každý politik, každá politická strana a vůbec každý, jemuž osudy národa a tím i národů ostatních nejsou lhostejny, musí si ujasnit, co národům a státům je to unum necesarium, jak to náš Komenský formuloval...« A co je tím jedním potřebným? »Politika rozumná s poctivá, pořádek a práce.« V té větě je celý program Masaryka státníka a vychovatele, který vidí smysl života jednotlivce i státu v poctivé práci. Nejde ale jen o práci. »Hlavní věcí je i v politice, jak to Komenský řekl, býti »mužem touhy«; v demokracii občané nesmí se oddávat lhostejnosti k životu veřejnému. Touha po politické tvořivosti, touha po pravém blahu lidu nedá rozbujet svárům osobním, úzce stranickým, a bojům malicherným, orlové much nevidí, jen netopýři.« Tedy nejen práce pro sebe, aby člověk byl živ, ale také pro celek, k veřejnému blahu. Mít nějakou touhu, ideu, které jsem oddán. Člověk, který svýma očima nedívá se jen k zemi, ale dovede je také obrátit k hvězdnému nebi, člověk, který necítí jen potřeby vlastního »já«, ale má smysl také pro potřeby druhého, žije plným životem. Jeho oddanost k idei a práci nedovoluje mu snížit se k malichernostem. Nedá se vyrušit ze své tvůrčí práce každou mouchou, která mu bzučí kolem ucha. To neznamená nechat si všechno líbit a být se vším spokojen. »Vážím si nespokojenosti jak byla nazvána, svaté, ale odmítám nespokojenost nekritickou a právě utopistickou a dobrodružnou, vznikající v lidech, kteří novým řádem jen získali a kteří by proto chtěli získat ještě více, ovšem docela neoprávněně.« Tu jemně, ale spravedlivě dotýká se Masaryk těch mnohých kritikářů, jejichž láska k národu nejde srdcem, ale kapsou, kteří kritisují protože nic lepšího nedovedou ani vymyslit ani vytvořit. Národ potřebuje lidi, kteří dovedou pro národ něco udělat. »Demokratická republika musí k tomu konci harmonicky spojiti všechny občany, ať se různíme náboženstvím a názory světovými, ať náležíme k různým národům a stranám — všichni se musíme spojiti ke spolupráci.« Kéž tato výzva Masarykova daná národu v slavném poselství presidenta republiky nezůstane bez ohlasu. Kéž je impulsem k práci, kéž povede dělníky k pluhům, aby jeden každý pevnou rukou hlubokou brázdu vyoral na pláních života. »Kdo přiložil ruku svou na pluh, nechť neohlíží se nazpět«. —ž—

Vzácné svědectví.

Při jubilejní slavnosti pětiletého výročí Svobodného bratrství jeden z nejvýznamnějších projevů učinila paní Kamila Jarošová, žena spisovatele Gammy. Význam projevu tkví v okolnosti, že dost dlouho pozorovala činnost Svobodného bratrství z blízka a byly u ní všechny podmínky nestranného úsudku. její práce v SB došla vřelého ocenění a co víc, dostalo se jí odměny, která v ničem jiném a v ničem menším nepozůstávala než u vědomí, že vydala co v sobě cítila nejlepšího, a že símě, které rozsévala, padalo do dobré půdy. Kéž se najde mezi českými ženami více takových nadšených pracovnic.

Nebývá zvykem už po pěti letech oslavovat něčí činnost a dílo. Ale zjev a působení Svobodného bratrství v českém životě jsou tak svérázné, mimořádné, rozrůstají se tak nápadně a zabírají stále větší a větší okruhy, že je odůvodněno stanout na chvíli i po tak krátkém ještě období, pohlédnout zpět na práci již vykonanou a pohlédnout i do předu. A při tom vzájemně se posílit a povzbudit ku práci tím intensivnější. K tomu myslím hlavně má sloužit dnešní oslava.

Dovolte i mně několik slov k tomu, několik postřehů a poznámek z mé činnosti ve Svobodném bratrství, třeba je dosud krátká a malá.

Spolupracuji od předloňska; byla jsem teprve v podzimu 1925 upozorněna na přednášky p. Dra. Čapka. Hned při vyslechnutí prvé mnoho mne zaujalo živě, viděla jsem, že se tu uplatňuje nový člověk, nová doba, že se posluchači ukazuje cesta k novému náboženství, přímo pro denní praksi, nikoli jen pro neděle a svátky, pro denní styk člověka s člověkem, bez rozdílu národnosti, vyznání, majetku, postavení. Tehdy byl panem Drem. Čapkem ohlášen zároveň kurs ošetřovatelský, o který jsem se zvlášť interesovala a tak jsem se ocitla v kruhu Bratrstva jako získaná posluchačka. Počala jsem si všímat bohatě rozvětvené činnosti v Bratrstvu. Práce a prostředí v něm byly mně velmi sympatické a proto ráda jsem uvítala vyzvání p. Dra. Čapka a jeho choti, abych se súčastnila sama také práce výchovné mezi dívkami a mladými ženami. Nehodlám ovšem mluvit o této své práci, o její hodnotě. Raději chci promluvit několik slov o tom, co jsem shledala ve svém posluchačstvu. Hned od prvního okamžiku svých výkladů jsem cítila, že tu vládnou vyšší zájmy, vyšší

snahy a hlediska, nežli s jakými se obvykle u mládeže, zejména u pražské, setkáváme. Vážnost a opravdovost těchto mladých lidí mne překvapila, ale při tom nebyla to vážnost mrzoutská, nýbrž spojená s opravdovou mladostí a radostí, s jasem a zdravím. Na všech bylo znát zřetelně dobrý vliv Svobodného bratrství. Přímo mne udivovaly vytrvalost chodit do schůzek, zájem, se kterým výklady byly sledovány, ale nejen sledovány, nýbrž i posuzovány, přijímány nebo nepřijímány, a dle toho převáděny do vlastního skutečného života. To bych vytknula ráda zvlášť, že jako mně šlo především o výklady pro život, tak chápaly je i mé posluchačky a později i moji posluchači, mladí mužové. Aplikovat je na život, na vlastní všední život! Nikoli přijímat je jako pouhou šedivou teorii!

Líbil se mi vzájemný poměr jejich, který vždy byl laskavý a přátelský; tím nápadně se lišily dívky v Bratrstvu od jiných dívek. Stejně jsem poznala, jak se liší i mladí mužové v Bratrstvu od mladých mužů, se kterými se stýkáme v běžném životě v Praze. Nemusila jsem se nikdy rozpakovat nebo dokonce bát, o jakýchkoli otázkách před nimi hovořit. Poznala jsem jak mezi mladými ženami tak mezi muži čisté krásné charaktery, které jsou zárukou vyspělejší generace, jak duševně, tak i tělesně. Z hozhovorů s nimi jsem poznala, čím jim Svobodné bratrství bylo a jest. Nemohu každý případ podrobně uvádět, ale hlavní, co skorem všichni zdůrazňovali bylo, že jim Svobodné bratrství přineslo jasno, hlavně v otázkách náboženských, učilo je mravnosti a denní životní filosofii, kterou mohli ihned prakticky provádět. To zdůrazňovali a za to byli Svobodnému bratrství vděčni.

V kroužku ošetřovatelském, který jsem spoluorganisovala, byla veliká obětavost a ochota všech členek pomoci bližnímu seč jsou. Ženy přes den zaměstnané se nabízely k ošetřování večer ba i v noci. Tato zvýšená obětavost opravdu nevšední, má jistě svůj původ ve Svobodném Bratrství.

Co bych zvlášť vyzdvihla ze vzájemného styku dívek i mladých mužů: tu nikde nebyl silně vyzdvihován poměr dvou pohlaví, jak toto sexuální akcentování pozorujeme dnes všude mezi mladými lidmi. Vztah mezi mladými muži a ženami v Bratrstvu dle mého pozorování ve společných schůzkách, o zábavě, na výletě i jinde, byl ušlechtilý, jemný, v pravdě bratrský a sesterský; a tam, kde přirozeně vznikaly a vzni-

kají svazky srdcí zjevuje se ne ta všední vulgární erotika, nýbrž něco krásnějšího.

Nebudu zneužívat Vaší trpělivosti, povím ještě zkrátka: Svobodné bratrství je dle mého soudu a zkušenosti – n u t n o s t í života nejen pražského, nýbrž vůbec českého. Práci, kterou Bratrstvo koná zvláště po stránce mravní, potvrzují jako nutnou a důležitou dnes už sta a sta ušlechtilých životů, zejména životů mladých. Přeji Bratrstvu, aby za další pětiletí jich přibyly tisíce a desetitisíce. A věřím, že přibudou, protože Bratrstvo má vzácné štěstí, že zakladatelem jeho je muž tak nadšený, opravdový, agilní, všestranně pracovitý, odhodlaný a vytrvalý, jakým je Dr. Norbert Čapek. Jsem šťastna, že jsem k jeho veliké, důležité práci kulturní a mravní mohla přičlenit tu trošku své drobné práce vlastní.

Kamila Jarošová, žena spisovatele Gammy.

Co nového v Svobodném bratrství. Třebaže prázdniny jsou již přede dveřmi, v Svob. bratrství máme stále na pilno. Letošní mezinár. kongres pro pokrok v náboženství, který se bude konati od 4. do 8. září v Praze, už nyní vyžaduje mnoho pilných mozků a ochotných rukou. V souvislosti s přípravnými pracemi kongresovými pobyl v Praze po několik dní počátkem tohoto měsíce vzácný host, universitní prof. Rade z Marburka. — Na 19. června uchystána v Smetanově síni Obecního domu květinová neděle. Bylo to posvěcení našeho symbolu — svátek všech lidských duší, cítících sounáležitost k velkému bratrskému celku, který tvoří Svobodné bratrství. Tentokráte zúčastnily se slavnosti také děti Nedělní školy, aby i ony si uvědomily, že jsou části tohoto celku. Květinovou nedělí končí se naše nedělní shromáždění a Nedělní škola SB. Výsledky nenáročné práce našich sester a bratří učitelů, kteří neděli co neděli dávali svůj volný čas dětem, jsou víc než uspokojivé. Četné zkušenosti, které již čtvrtým rokem v Nedělní škole získáváme poslouží k novému prohloubení a zdokonalení náboženskomravní výchovy, v níž budeme pokračovati na podzim. — Úterní přednášky v Heinovce potrvají až do konce června. Po celý červenec budou prázdniny. Nové přednáškové období bude opět zahájeno 9. srpnem přednáškou bratra Čapka v Heinovce. Nedělní shromáždění započnou 4. září o 10·30 ve velkém sále Slovanského ostrova. Týž den večer o 19. hodině bude slavnostní zahájení mezinárodního kongresu pro pokrok v náboženství v Smetanově síni Obecního domu. Podrobný program kongresu na jiném místě tohoto listu. — Práce na venkově, v Kladně a v Nymburce, slibně pokračuje. Zejména na Kladně pustili se s nadšením

a samostatně do práce. Kromě čtrnáctidenních přednášek br. Čapka scházejí se týdně k společným schůzkám, kde si zpívají naše písničky a mívají pěkné rozhovory. Kladno, půda, nad kterou mnoho rozsévačů nedůvěřivě pokyvovalo hlavou, zdá se, že bude schopnou přijmout a dát vzklíčit semeni dobrých myšlenek a ideí Svobodného bratrství. I v Nymburce, kde už přes rok týdně se konaly přednášky až do poloviny června, stalo se Svobodné bratrství potřebou mnoha srdcím. Svobodné bratrství, které kromě pravidelných přednášek zařídilo ve středu odpoledne pro děti školu a uspořádalo dvě přednášky pí. Gammové a velký umělecký koncert předních umělců, stalo se v Nymburce kulturním činitelem, se kterým se v městě počítá. — Promýšlíme nové plány, organisujeme pracovníky, kteří se nám dobrovolně přihlašují, aby podzim nalezl nás připravené a po prázdninách posílené k nové práci. —ž—

Výlet dětí Nedělní školy do Radošovic se vydařil. Nevím, zda se na něj těšili více děti nebo dospělí. Z dlouhého řetězu našich výletníků, který se táhl z Říčanského nádraží až do Radošovic a z usměvavých tváří malých i velkých bylo vidět kolik a jak mnoho našich sester a bratří nemohlo dospat, aby nezmeškali vlak. Mládež SB už od soboty tábořila v lese a přišla uvítat s br. Čapkem a s. Čapkovou děti. — Smích a výskot dětí oživily radošovický lesík u Olivovny, kde jsme tábořili. Děti pustily se pod vedením učitelů a mládeže do her. A netrvalo dlouho i dospělí dostali chuť trochu se proběhnout s peškem nebo míčem v ruce. Dětem dostalo se pohostění malinovou šťávou a čajem. Dobrá nálada naplnila mysle všech, že ani dešť, který se po poledni spustil, nemohl ji pokazit. Schovali jsme se v Olivovně, kde laskavostí p. ředitele směli jsme vařiti pro děti čaj. Ale dešť netrval dlouho — proto vzhůru do lesa. K večeru se všem ani domů nechtělo. Ještě cestou na nádraží přepadl nás dešť. Stlačili jsme se v lese do houfu pod stromy — a začli jsme zpívat. — Po první písničce se trochu vyjasnilo a než jsme přezpívali třetí, svítilo sluníčko, takže jsme v suchu došli na nádraží. Kdo na výletě nebyl má co litovat. —ž—

Naši studenti. Jak čtenářům známo, připravují se k rádcovskému povolání v Svobodném bratrství dva studenti na universitě v Kalifornii. Je to br. Hašpl a ses. Čapková, nejstarší dcera Norberta F. Čapka. Oba studují s vyznamenáním, ale nemají to lehké. V době studia Bohdana Čapková dělá posluhovačku, aby si vydělala na byt a stravu, a o prázdninách je knihovnicí některé knihovny mezitím, co jiné knihovnice mají dovolenou, a protože byla knihovnicí z povolání, nepřijde jí to zajisté za těžko, ale má-li to býti odpočinkem, co jiným je hlavním zaměstnáním, není to úkol lehký. Má však při tom vědomí, že její otec to měl také těžké a že má před sebou nejvznešenější úkol životní: být rádcem

a lékařem duší. Také br. Hašpl si nechal jen málo času na studijní cesty a ostatní čas věnuje „činné škole života", kde za svoji práci dostává dolary a může se naučit jak mnoho stačí postřehnout: zadarmo. Přejeme jim mnoho zdaru, nadšení a brzký návrat do vlasti.

LITERATURA

Nakladatelství „Čin" vydalo r. 1927.

Bernhard Kellermann: Bratři Schellenbergové. Cena 42 Kč brož. Str. 413. — Román z ovzduší poválečného Německá. V bratrech Schellenbergových vykreslil autor dva charaktery zosobňující dvě hybné síly lidského usilování — materialism a idealism. Kniha je apotheosou nového společenského řádu, založeného na rovnosti a bratrství všech.

Josef Kopta: Jejich lidská tvář. Cena 5 Kč brož. — Scéna od Zborova o jednom dějství.

Jar. Veselý: Ze světa technických vynálezů. Státní nakladatelství 1927. Je to snadno srozumitelný výklad technických vymožeností, s jejichž dobrodiním se nejčastěji setkáváme v denním životě.

Jaroslav Papoušek: Zborov. Stran 104. Cena 12 Kč brož. — Kus historie československého odboje na Rusi. Dobrá informativní knížka.

Nákladem vydavatelství „Sfinx" r. 1927 vyšlo:

„Typ". Ilustrovaný Magazin pro moderní podnikání. Roč. I., vyšla již 3 čísla. — Jeden z nejlepších odborných časopisů toho druhu u nás. Informuje, poučí, poradí, dává podněty, vede k úspěchu v podnikání Doporučujeme.

JUDr. Alois J. Jindřich: Sociální pojištění u nás a v cizině. Stran 184. — Všeobecný obraz problému a přehled nejdůležitějších ustanovení a zákonů o sociálním pojištění.

Dr. Ludmila Slaviková: Úvod do krystalografie. Str. 155.

V nakladatelství „Melantrich" v Praze vyšlo r. 1927:

L. J. Vance. Poklady na ostrově. Stran 168. Cena 10 Kč v celoplátěné vazbě. — Dobrodružný román.

J. Cihelka: Vášně. Stran 308. Cena 20 Kč brož. — Román z dělnického ovzduší pražské periferie.

Vilém Neubauer: Sextánka. Cena 20 Kč brož., 30 Kč vázaná.

Prokop Koudela: Cesta. Nakladem Josefa Fišera na Žižkově. Cena neudána. Stran 78. — Knížka pro junáky. Je pokusem o revisi Setonova woodcraftu. Ukazuje cestu k sebevýchově mládeže pozorováním přírody a hrou.

Stanislav Čapek: O veliké touze. Sbírka kázání. Vydal evangelisační odbor Pražského seniorátu 1927. Stran 125. Cena 7 Kč brož.

T. G. Masaryk: V boji za samostatnost. Uspořádal Prokop Maxa. Vyšlo jako 1. svazek Knihovny pro každého (5. roč.) ve Státním nakladatelství. Cena Kč 7·50. Sbírka Masarykových projevů za války. Chronologicky sestaveny, podávají v obrysech hlavní myšlenky Masarykovy, které byly základnou jeho osvobozeneckého díla. Spis je cenný i tím, že zpřístupňuje široké veřejnosti mnohé projevy Masarykovy, málo známé, protože publikované v zahraničních listech za války. Vřele doporučujeme.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Nestárni!

Lidé ani tak nestárnou opotřebováním jako rezovatěním. Starosti, zklamání a smutky přicházejí jako páni a my se před nimi krčíme. Když odešly, ještě zůstáváme skrčeni a uctíváme jejich památku častými vzpomínkami — a novým se krčením a scvrkáním před novými bědami, které by přijíti mohly. Liják a hromobití pročistí vzduch a pilné ruce s odvážným srdcem napraví škody, jsou-li jaké. Proč bys nechtěl být mladým? Proč bys chtěl naříkat nad každou hromádkou neštěstí? V noci se netrap, že je tma: zavři oči, spi, a ráno vítej slunce s novým dnem a s novými příležitostmi. Směj se překážkám, směj se své přílišné vážnosti, směj se své koženosti. Bůh je v tobě nebo nikde. Je v tobě: to je ta lepší víra, tedy se jí drž. A když je v tobě, hleď se vpravit do jeho myšlení a tvůrčího úsilí. Vycházej ze svých mdlob, strachů a nářků a vcházej rovně do centra síly, zdraví, mladosti. Oblec se v sílu myšlenky na přítomnost Všemohoucího. Co kde lidé okoušejí krásného, vyšlo z myšlenky. Ustavičně zhmotňujeme myšlenky síly nebo myšlenky slabosti, zdraví nebo nemoci, mladosti nebo staroby. Nepřestajně přijímáme nebo si dáváme sugesce, vědomě i podvědomě. A celý náš život je ovládán sugescemi věr nebo pověr, zdravých úsudků nebo babských předsudků. Od rána do večera volíme mezi doimy, podněty, náladami. Život je plavba mezi úskalími. Je možno narazit, zranit se, zůstat i omráčen na čas. Ale není nikdy třeba si zoufat. Člověk patří k největším potencím celého vesmíru. Kdyby sebe déle byl živ a sebe více nezdarů ho postihlo, on nikdy není s to vyčerpati všechny své možnosti nových úspěchů a vzestupů, nových radostí ze života, nových začátků lepších cest než jakými dosud chodil. Člověk je miláčkem Nejvyššího a kdyby byl stokrát sám se sebou hotov, přece ho čekají nové příležitosti se znovu zrodit a nově žít.

Č.

Norbert F. Čapek:

Spása.

(Příspěvek k ideovým směrnicím Svobodného bratrství).

Nové poznatky psychologické nás učí, že jisté náboženské nauky mohou vykonávat vliv na člověka a na celé národy i tenkrát, když už je vědomě nevyznávají. Nauka o spáse je jednou z nejhlavnějších a její vliv je zřejmý v životě našeho národa. To spoléhání na pomoc vnější místo na sebe vyrůstá z učení o spáse, jak nám je církve vštěpovaly a dosud vštěpují, jsouce za to placeny z daní nás všech. Proto je nutno se s tím tak dlouho zabývat, dokud větší část našich bratří k lepšímu poznání neprocitne. Je nejvýš nutné, abychom si lépe všímali toho, co se dětem v hodinách náboženství vštěpuje a jaké duševní vlivy se v národě skrze církve šíří.

Katolická církev, pravoslavná a všechny odstíny českobratrských evangelických církví učí hledati spásu v něčem zázračném, nadpřirozeném, a za těžký hřích považují, jestli by někdo hledati chtěl spásu v svém vlastním mravním úsilí.

Všechny tyto církve učí, že Bůh se pro hřích Adamův na celé lidské pokolení rozhněval a že bylo nutno, aby jeho hněv byl usmířen. Jinak prý Boha nebylo možno usmířit leč nevinnou krví. A protože krev zvířat byla nedostatečná a lidé všichni byli po svém praotci Adamovi hříšní, musel přijít někdo z druhého světa, kdo je nevinným. Bylo prý nutno najít obět, která by byla tak velká jako Bůh sám. A protože Bůh nemůže sám sobě sebe obětovat, nastala potřeba ještě jednoho boha, který by se obětoval. Tím druhým bohem byl učiněn Ježíš. Leč to nepostačilo. Byl tu jeden bůh, který se hněval, byl druhý bůh, který prvého usmiřoval; nyní nastala potřeba třetího boha, který by to smíření prostředkoval. Tak přišel na řadu Duch sv. Aby se odstranila výtka pohanského mnohobožství, bylo řečeno, že ti tři jsou jeden a tak povstala Trojice v úzkém spojení s učením o spáse.

Pověra o bozích, kteří se na lidi hněvají a dají se usmířit obětmi, nejraději krvavými, je prastará a velmi rozšířená. V Americe byly objeveny prastaré zbytky zašlých kultur, pohřbená města, ohromné chrámy, sochy, pomníky s nápisy a s vyobrazeními. Nikdo dosud nemá tušení, jak jsou staré, jen tolik je jisté, že sahají před biblického Adama.

A národové, kteří tenkrát žili, měli už své oběti krvavé a domnívali se, že rozhněvaného boha uchlácholí obětí lidskou. Také oni přisuzovali povodně, epidemie a jiné přírodní katastrofy božímu hněvu.

Pověra o hněvu božím, který lační po obětech krve, byla kdys rozšířena po celé Asii a židé ji převzali od svých sousedů. V biblické knize Soudců v 11. kap. čteme o Jefte, jak bohu obětoval svoji dceru. Dnes by za to byl souzen a oběšen, tenkrát to byla část bohoslužby.

Přenesení staré pohanské pověry o nutnosti usmířit Boha krvavou obětí, z židovství do křesťanství, vděčíme ap. Pavlovi. Ježíš sám tuto pověru nesdílel. Jeho učení o spáse je nejkrásněji vysloveno v podobenství o ztraceném synu. Tam není stopy o nějakém hněvu otce. Bylo mu syna líto, přál si jeho návratu a když viděl syna se vracet, vyšel mu vstříc, všechno mu odpustil, a s takovou radostí ho přijal, že to vzbudilo závist staršího syna. A ten ztracený syn žádné jiné oběti nepřinesl, nežli změněnou mysl a snahu, býti novým člověkem. Ani v nejmenším se tu nenaznačuje potřeba nějakého usmiřování obětí.

Naukou o spáse skrze usmiřování Boha nevinnou krví bylo křesťanskému lidu velmi ublíženo. Namísto aby byl z pohanských pověr vyváděn, byl v nich dále utvrzován, čímž bylo oddalováno zavedení lepších společenských řádů.

O největším učiteli lidstva, Ježíši, se nepřestávalo učit, že přišel krví usmířit rozhněvaného Boha, a tak vydobýt lidem spásu. Zatím jeho poslání bylo, založit nový společenský řád, kterému říkal v tehdejší řeči království boží.

Ježíšovo evangelium platilo na prvém místě chudým, utištěným, nespravedlivě vězněným, vůbec všelijak nešťastným. Jeho vyznavači však z něj udělali podušku pro mamonáře a utiskovatele, prodlužování bídy pro bídné a nemocí pro nemocné, a nové otroctví pro zotročené.

Prvý muž, který mi otevřel oči o vlastním poslání Ježíšově, byl prof. Walter Rauschenbusch. Bylo mi asi 21 let a studoval jsem na theologickém semináři, když tam jednou přišel jako host tento veliký a od svých nejbližších souvěrců těžce kacеřovaný muž. Mluvil o tom, jak představitelé církví podávají docela jiného Ježíše, než jakým skutečně byl. Apoštol Pavel a po něm nejvíc němečtí reformátoři, Luter a Calvín, jak vytrhli srdce z evangelia Ježíšova, totiž jeho učení o krá-

lovství božím, a vložili tam nauku o obětné smrti Ježíšově na usmíření hříchů.

Byla to rána do hlavy, z které jsem se tak hned nevzpamatoval. Ale vždy jsem za ni děkoval. Prof. Rauschenbusch napsal celou řadu nábožensky revolučních knih, které jsou nejvíc oblíbeny mezi dělnictvem a nejméně mezi theology a kněžími. Jedna z jeho nejlepších knih je »Křesťanství a sociální krise«. Tam uvádí výrok vynikajícího belgického národohospodáře Emile de Laveley, který je příznačný pro celou knihu. Laveley praví: »Kdyby křesťanství bylo učeno a rozuměno v duchu jeho zakladatele, stávající společenský řád netrval by ani hodinu.«

Dejme tomu, že je v zemi hlad, jak často býval, když nebylo dopravních prostředků a v jedné části světa se neurodilo. Podle starého biblického názoru byl příčinou hněv boží a spása byla v pokání s přinesením nějaké oběti. Podle Ježíše byla by pomoc v bratrské lásce, tedy v dobré vůli a součinnosti lidí, jinými slovy, v účinné organisaci záchrany.

Nebo by vypukla epidemie. Podle starých pověr Bůh se hněvá, jak dosud v starých zpěvnících máme modlitby za odvrácení moru, bídy a války. Je třeba se víc modlit a Boha usmířit.

Naše náboženství je jiné. Ono nám káže roznítit v sobě božskou jiskru a čistěním, desinfekcí, poučováním a správným ošetřením nemocných konat bohoslužbu.

Nebo je vojna. Bůh se zase hněvá. A na toho se nejvíc hněvá, kdo to prohraje. Kdo vyhrál, toho vyslyšel. Prolití krve bylo nutné, protože podle učení církví bez krveprolití není odpuštění hříchů.

Do Číny nebo Afriky jdou misionáři. Ti lidé prý tam nevědí o spáse skrze obět krve. Po misionářích tam jdou kupci a po kupcích vojáci. Potom tam jdou kupci jiných zemí, kteří chtějí ty samé výhody. Je z toho vojna. Potom ti, kteří jsou silnější, se dohodnou o oblastech svého vlivu a podmaní si zem i lid. Potom mu dovážejí opium, kořalku a také bible. Je rozdíl mezi biblí a opiem, ale obojího bylo zneužito, aby se mohlo kořistit ze slabších a udržet je spokojené.

Znáte píseň Macharovu na Golgatě:

. . . Pro jméno Tvé, sny Tvé
sta a sta lidí vyleje krev svoji
po křížích, arénách a popravištích.

A když se uzdá, že sen zvítězil Tvůj,
pak ve Tvém jménu a jen ve Tvém jménu
se bude vraždit dále. Kam zrak sahá,
tam řada hranic stojí plápolavých,
kde ve Tvém jménu oběti se pálí,
a ve Tvém jménu budou zuřit války,
a ve Tvém jménu budou hořet města,
a ve Tvém jménu zpustoší se kraje,
a ve Tvém jménu bude proklínáno
a ve Tvém jménu bude otročeno
tělem i duchem. Viz jen centuria
a zákonníka! Prvý vraždit bude
ve jménu Tvém a druhý žehnat jenom
Tvým jménem. Bědných miliony
zaplatí sen Tvůj nejdražším svým statkem,
svým životem . . .

To bylo psáno před velkou světovou vojnou a bude to platit i po ní tak dlouho, dokud budou lidé věřit, že také ta nejvyšší bytost lační po krvi. A ten duch bude vládnouti dokud nepoznáme, že vzájemné vraždění lidí, kteří si nic neudělali, je špatné, že prolévání krve nutno počítati k nižší kultuře a nikoli k náboženství osvícených lidí. A také nepostačí odsoudit zlo, když ho dělá ta druhá strana, ale odsoudit ho všade a důsledně. Nepostačí odsoudit mučení a upalování na straně katolíků a přikrývat je na straně protestantů. Nepostačí je odsoudit jako nekřesťanské na straně německých protestantů a oslavovat je na straně českého protestantismu.

Jsou mužové, které budeme vždy slavit jako velké Čechy, jako záslužné o národ v mnohém ohledu, ale chceme-li někoho oslavovat ve jménu náboženství a ve jménu Krista a jako náboženská společnost – pak se musíme zeptat, jestli také ve jménu Krista neupaloval a nemučil své bratry jen proto, že měli jiné náboženské přesvědčení.

Dále je nutno si uvědomit, že hledání spásy pro jednotlivce bez ohledu na lidskou společnost je hrubým sobectvím a velikým zlem. Spásy pro jednotlivce nestává, leč ve spojení se spásou bližních. Ježíšův příkaz, hledati nejprve království božího, obrátili mnozí na hledání jen sebe a osobních výhod, ba mnohdy i na škodu bližních. Náboženství bylo příliš zneužito k vychovávání sobců, kteří mají na paměti jen tu svoji duši̇čku, a jsou docela spokojeni, když druzí zůstanou v pekle.

To nebylo náboženství Ježíše, který mluví v podobenství o dobrém pastýři, jak se nespokojí, že 99 ze sta jeho oveček je zachráněných, ale jde a hledá tu poslední ztracenou.

Náboženství bylo zneužíváno k rozeštvání lidí, místo aby je spojovalo. Ještě dnes, co je lidí, ba učitelů náboženství, kteří nedovedou klidně mluvit o člověku druhého přesvědčení, aby mu nějak neubližovali.

Smiřování rozhněvaného Boha bylo vymyšleno, aby se odvrátila pozornost od věci skutečně potřebné: to je smiřování lidí. V evangeliu Ježíše není ani stínu po nějakém smiřování Boha, ale naopak všade se nebeský otec dává lidem za příklad, jak si mají odpouštět, jak nemá slunce zapadati nad hněvivostí jejich, jak mají býti podobni Bohu, který nechává svítit sluníčko na spravedlivé i nespravedlivé.

Ježíš učí, že máme i nepřítele milovat, že máme žehnat těm, kteří nás proklínají — a oni z něj udělali obětního beránka, aby usmiřoval rozhněvaného Boha!

Je přirozené, že kdo věří v rozhněvaného Boha, který lační po krvi, který ty nesmířené chce bez konce v pekle mučit, který rozdělil lidstvo na vyvolené a nevyvolené, který jedny zatvrzuje, aby nemohli uvěřit a být spaseni, a druhým dává milost, aby mohli přijít do nebe, kdo to věří, dovede i s dobrým svědomím hněvat se a zatracovat lidi, které třeba ani nezná.

Ze všeho je zřejmé, že máme před sebou odvěký sociální a mravní zápas dvou zásadně odlišných směrů v náboženství. Jedni vidí v druhém člověku bratra a člena jedné lidské rodiny, druzí vidí v něm především nástroj něčí vůle, zastánce nějaké víry. Jednomu je svatou osobnost a svoboda druhého člověka s jejími přirozenými právy, jinému jsou svaty jen formulky, obřady, dogmata. Jedni vidí spásu v mravním úsilí o lepší charaktery a spravedlivější společenské řády, druhý vidí spásu jenom v té své formulce a v usmiřování toho svého boha, třeba za cenu lidského štěstí.

Celými dějinami táhnou se dvě nitky, jedna černá a jedna červená. Černou je klerikalism ve všech podobách, červenou je pomalý ale ustavičný vývoj vzhůru. Ten vývoj je často přerušovaný, mnoho obětí značí jeho stopu, mnoho Kristů na jedné a mnoho Jidášů a Pilátů na druhé straně.

Už v Starém zákoně je dosti znatelný tento rozdíl mezi náboženstvím kněží a náboženstvím proroků. Kněží mluví

stále o rozhněvaném Bohu a o obětech, jež jemu a jim nutno přinášet. Proroci však jasně hlásají, že Bůh žádných obětí nepotřebuje a o ně nestojí.

Kněží tam podrobně popisují, jaké mají přímo od Boha instrukce o stavění chrámu, o šití kněžských rouch, o ceremoniích atd. Proroci však mluví: Iz. 2, 4: »I zkují meče své v motyky a oštěpy své v srpy. Nepozdvihne národ proti národu meče, a nebudou se více učiti boji.« Nebo Iz. 65, 23: »Nebudou pracovati nadarmo, aniž plodíti budou k strachu atd.« — Na straně kněží vychvalování a okuřování králů a pouštění hrůzy na lid. Na straně proroků hrozba králům a těšení lidu.

To samé vidíme v době Ježíšově. Fariseové zastupovali kněžské náboženství a na ničem jim tak nezáleželo, než aby se nikdo Bohu nerouhal nějakým kacířstvím, aby jejich ceremonií se nedotýkal, aby jim lid neodváděl. Krista nazvali žráčem a pijanem vína, a jeho úspěch připisovali Belzebubovi.

Když Ježíš ve svátek někoho uzdravil, bylo to hříchem, protože ve svátek je třeba sloužit jen Bohu — a to se může dít jen jistými obřady a modlitbami.

To dvojí náboženství vidíte zřejmě také v době reformace. Náboženství německých reformátorů dobře se shodlo s junkerským, feudálním společenským řádem, ale jak mnoho učinilo pro osvobození chudého, porobeného, uhněteného lidu? O tom se u nás málo ví. Německá povaha nebyla tolik reformací spasena, jak si mnozí namlouvají.

Proto nám v rozdílu od oněch oficielních reformátorů nemůže dnes běžeti o nějakou novou formulaci víry k úspěšnějšímu podepření starých řádů a zmodernisování starých pověr. Nám musí běžeti o víc, totiž o spásu od všech pověr, škodlivých sugescí, strachů a chorobných stavů všeho druhu, nebo jinak se nedočká nikdo nové lepší společnosti.

Spása nemůže býti v ničem mimo nás. Také v ničem, co si namlouváme, nebo co si v dálce představujeme.

Spásou dítěte nemůže býti nějaký vymyšlený anděl strážce, nýbrž aby bylo normálním dítětem, aby nezůstávalo pozadu za svým věkem, ani aby neztrácelo předčasně svoje dětství. Spásou dítěte je zdravý vzrůst a zdravý vývoj tělesný i duševní.

Řečeno obrazně: Spásou kuřete nemůže býti nic jiného, než aby se v svůj čas proklovalo ze skořápky a na skořápku zapomnělo.

Spása je Bohem vložena v každém z nás hned při narození, spása je vložena do každé buňky našeho těla, a nebéží o nic jiného, než vyvinouti a uplatniti co v sobě máme. Co v sobě nemáme v zárodku, to nikdy nemůžeme vyvinouti, Víc než to, čeho je člověk schopen, nikdo spravedlivě na něm nemůže žádat, ani Bůh ani člověk.

Ještě nebylo na světě člověka, který by byl více obdržel síly, než mnoho-li byl schopen vyvinout, který by měl víc rozumu, než v mezích jeho rozumového nadání, víc citu neb vůle, než mnoho-li se jeho vlohy v této souvislosti vyvinuly a uplatnily.

Není to málo. Je to víc než většina lidí užívá. Je to dost k štěstí a spáse každého.

Spása není nikdy v tom, co někomu padne do klína, nýbrž v tom, čeho člověk dobude svými přirozenými schopnostmi.

Milost boží je v každém paprsku, ale kdo si nedá pozor, dostane úpal. Milost boží je v každém dešti a blesku, ale někoho i když pozor dá, zabije blesk, a může to býti třeba pečlivá, dobrá matka, která zanechá šest dětí a nemocného muže, invalidu, jako se stalo v těchto dnech.

Milost boží je všeobecná a nedělá žádné výjimky. Člověk tolik té milosti boží obsáhne, jak mnoho uplatní své přirozené vlohy. Pomoc zvenčí může mu býti někdy velmi užitečná, ale bude to vždy jen pomoc přirozená, skrze dobré lidi, kteří v sobě měli Boha a tak mu sloužili.

Člověk nespasený je člověk nebalancovaný, nevyrovnaný. Takových bývá nejvíc v různých obskurních sektách a fanatických církvích.

Nejplnější spása je ve vypěstění a harmonickém uplatnění všech vloh a schopností. Čím lépe člověk své vlohy vyvinul, tím plněji žije, tím více normálních styků má se svým okolím a se svým Bohem.

Čím více lidé kdy hledali spásu mimo sebe a mimo okruh svých schopností, tím byli chudší a ubožejší. Nejbídnější život je mezi divochy, kteří nejvíc věří, a nejvíc svým bohům obětují.

Z civilisovaných národů nejvíc bídy je v zemích nejklerikálnějších. Tam je nejhorší státní správa, tam jsou nejhorší školy, tam je nejvíc pověr, nejvíc zázraků a také otroctví ducha i těla.

V středověku bylo víc otroctví, víc pověr, víc spolehání na zázraky a víc strachu před rozhněvaným Bohem než kdykoli potom.

Bůh byl vždy v lidech, ale nic jim to nepomohlo, dokud ho hledali mimo sebe a u kněží. Tak i elektřina byla vždy na světě, ale lidé z toho nic neměli, dokud ji nepoznali a nepoužili. Nic si z její síly nevymodlili, museli si ji urvat a ovládnouti v moci Boha v nich přítomného.

K škodlivým bludům, které zdržovaly pokrok lidstva, patří víra, že je na světě něco, co by mohlo býti od všeho druhého oddělené. Není jediné bytosti ani věci ani síly, která by byla i jen myslitelna odděleně. Všechno je jedno s druhým tak spojené, že jedno na druhém závisí nerozlučně.

Naše země neudržela by se v rovnováze a v zdravém odstupu od druhých nebeských těles, kdyby ji neovlivňovaly tajemné síly vesmírné. Není na zemi jediného zrníčka, které by nebylo spojené se vším jiným. Není člověka, který by byl myslitelný bez jiných lidí. A není jediné buňky v našem těle, kterou by neprochvíval život všem společný.

Boha není potřebí smiřovat, neboť Bůh sám hledá lidi a dosahuje svého cíle s nimi, když s ním vědomě začnou pracovat.

Kdyby Bůh se mohl hněvat, musel by se hněvat, že ho chtějí smiřovat s lidmi, kteří jsou přece jeho vlastními myšlenkami a pokusy o vyjádření jeho nejvlastnějšího života.

Spása je skutečně jen v spojení s Bohem. Ale kdo by chtěl to spojení dělat, ten přichází příliš pozdě, protože ono tu bylo od počátku. Spása je ve větším uvědomění toho spojení s Bohem a s veškerenstvem. Rozdíl mezi tvory je jen v stupních toho uvědomění, ve větší neb menší harmonii s Tím, který je začátek i konec, střed i smysl veškerého bytí.

(Z přednášky v Svobodném bratrství v Praze 25. a 27. května 1924.

Některé informace

o kongresu pro pokrok v náboženství, který se koná bude 4.—8. září v Praze.

Až do chvíle, kdy toto píšeme, je přihlášeno 120 cizích delegátů. Přijdou ze všech pěti dílů světa, budou jednotlivě zastoupeny všechny kulturní země, v kterých svobodné ná-

boženské myšlení se znatelněji projevilo, a pokud nám známo, budou zastoupeny všechny svobodné směry náboženského, najmě křesťanského myšlení západní Evropy, a z velké části i Ameriky.

*

Ze známých náboženských směrů budou jmenovitě zastoupeni unitáři, universalisté, svobodomyslná část kongregacionalistů a jiných protestantů. Bude oficielně zastoupeno 12 samostatných náboženských těles z Německa, mezi nimiž největší a nejznámější je Deutscher Protestantenverein. Také bude zastoupena Unie liberálních protestantů Nizozemska, dále Unie liberálních duchovních ve Francii atd. Je nutno zdůrazniti, že slovo liberální má v cizině mezi náboženskými lidmi jiný význam než u nás, nevyjadřuje lhostejnost, ale velký zájem ve smyslu svobody a pokroku duchovního.

*

Protože jsme neměli až dosud žádného přímého styku s Německem, překvapila nás rozmanitost náboženského života v ohledu pokrokovém, jak se projevila v přihláškách delegátů z Německa. Tak na příklad bude zastoupeno: Freie volkskirchliche Vereinigung (Svobodné lidově-církevní sjednocení), Verein der freien Volkskirche (Spolek svobodné lidové církve), Bund für Gegenwartchristentum (Svaz pro křesťanství přítomnosti), Freunde der evangelischen Freiheit (Přátelé evangelické svobody), Freunde der christlichen Freiheit (Přátelé křesťanské svobody). Mimo těchto a jiných organisací z Německa bude zastoupeno šest Freie religiöse Gemeinden (Svobodných náboženských obcí), z nichž některé, jak se zdá, jsou velmi blízké Svobodnému bratrství.

*

Na počátku se počítalo jen asi se 40 až 60 cizími delegáty a bylo pro ně zajištěno asi třicet pokojů v jednom hotelu. Když přihlášky překročily počet dvojnásobně, bylo nutno najíti větší hotel. Je to nyní hotel Beránek na Vinohradech ve spojení ještě s jedním blízkým hotelem. Tam bude střed bydlení, a tam budou i společné snídaně a večeře (dinners).

Zasedání bude v Representačním domě u Prašné brány, kde také budou společné obědy.

*

Všechny společenské místnosti Společenského klubu na Příkopech budou našim hostům k disposici na legitimaci vydanou kongresovou kanceláří (Praha I., Karlova 8.).

*

Programy a stručný obsah všech referátů a důležitějších projevů budou k dostání ve čtyřech kongresových řečech: česky, německy, francouzsky a anglicky.

*

Program, jak byl v minulém čísle naznačen, bude s nutnými doplňky a opravami vytištěn a na požádání zaslán tomu, kdo o něj požádá.

V neděli 4. září večer při zahájení kongresu v Smetanově síni v Obecním domě odpoví na český pozdrav Dr. Pierce z Washingtonu, biskup Jozan z Budapešti, Dr. Schubring z Německa, Dr. Boros ze Sedmihradska v Rumunsku, prof. Jean Viénot z Francie, Dr. Mario Puglisi z Italie, Dr. A. Hall z Anglie, prof. Rochat ze Švýcarska, p. Rohrer z Jeruzalema, prof. van Moerik Broekman z Holandska, pasteur Paul Teissomere z Belgie.

*

V pondělí večer dává se na počest kongresových hostů v Národním divadle Prodaná nevěsta. Je žádoucí, aby si každý, kdo z našich lidí chce býti přítomen, zamluvil lístek prve než budou dány do veřejného prodeje. Lístky budou k dostání v kongresové kanceláři a na schůzích SB.

*

Kdo z českých mimopražských přátel se chce zúčastnit kongresu, nechť se včas přihlásí, aby mohl býti náležitě o všem, co by bylo v jeho zájmu, informován. Jmenovitě ať každý uvede, má-li býti postaráno o jeho ubytování.

K diskusi evangelíků o pravověrnosti v církvi čsl.

Přáli bychom si zaujmouti své stanovisko k této diskusi obšírněji, kdybychom nebyli úplně zabráni přípravami k světovému kongresu pro pokrok v náboženství, který se koná v Praze 4.—8. září. Věc se týká také nás a nemůžeme vše pominouti mlčením. Snad se k věci ještě vrátíme, zatím si dovolujeme aspoň naznačit jak vše po našem vědomí začalo.

V době, kdy každý věděl, že patriarcha církve čsl. umírá, kdy někteří věděli, že se vyjednává o čsl. fakultu, a také že má býti obnovena volba ředitele čsl. teologické koleje, v době, kdy dosavadní ředitel Dr. Kovář byl Dr. Farským pověřen, aby jej zastupoval při vyjednávání o světový kongres, v této době, kdy Dr. Kovář mimo zmíněných měl ještě řadu jiných nutných funkcí v církvi čsl. a kdy na všechny tyto povinnosti mu zbývaly jen hodiny odpolední — počínaje čtvrtou hodinou, tedy v době, kdy pracoval denně do půlnoci — byl na něho učiněn osobní útok v »Masarykově Lidu« od anonymního příslušníka církve českobratrské. Byla pitvána a souzena jeho pravověrnost a rozsudek vyzněl v ten smysl, že se Dr. K. pro úřad zastávaný v církvi čsl. nehodí.

Pro toho, kdo je poněkud obeznámen s bojovnou literaturou evangelíků v cizině, činil celý výpad proti Dr. Kováři dojem, jakoby byl opsán z některého zahraničního evangelického žurnálu, jenom s přeměněním jmen a s náležitým přiostřením všech osobních hrotů. Rozdíl byl přece: ti presbyteriáni v Americe, na příklad, vrhají se na presbyteriánského profesora teologie, jimi placeného, že není dost pravověrný, a že by jejich duchovní neměl vychovávat. Zde však vrhl se někdo na horlivého pracovníka jiné církve, který měl plnou důvěru svých představených a soudil jej před forem veřejnosti teologicky neinformované a psal tak a za takových okolností a z takového prostředí, že na místech povolaných viděli v článku všechno jiné, jen ne péči o blaho církve československé. Vždyť chtěl-li pisatel »odstraňovat názorové zmatky«, byl by našel dosti práce před vlastním prahem. Protože z jisté věrohodné strany byl Dr. Kovář ujišťován, že se mu dostane zadostiučinění, aby se v své těžké práci nenechal rušit — proto a jen proto na zmíněný útok hned neodpovídal. Všechno, co potom následovalo, nebylo možno, jak podle sebe soudíme, všem dotčeným dostatečně sledovati, protože nečtli českých novin z potřeby odpočinku. Přejeme si z té duše, aby po zotavené, které každý z nás tak nutně potřeboval, mohli jsme se v bratrské lásce plně věnovati hodnotám kladným. Myron.

Zase jeden Dr. Šrobár byl napaden v luďáckém tisku za svou řeč při zborovských oslavách v. Bratislavě Hlinkou, který ho prohlásil za nevěrce. Dr. Šrobár, jak se dovídáme, odpověděl Hlinkovi vystoupením z katolické církve.

Moje autorská práva.

Toto již po třetí se ohražuji proti porušování mojich autorských práv. Po druhé jsem tak učinil obšírně v třetím ročníku Cesty a Cíle na str. 30. Stojí tam mezi jiným: »Ačkoli jsem po vydání »Bratrských písní« ohradil se proti používání mých písní bez náležitého označení, vydala »Bratrská Jednota« (baptisté) další zpěvník (»Jásavý chvalozpěv«), kde ještě hůře nakládá s mými písněmi. Některé jsou bez jakéhokoliv označení autora, jiné jsou podepsány »Upr. K. V.« A tam, kde je značka N. Č. nelze vědět, co to znamená, protože ten N. Č. není nikde uveden plným jménem.« Také jsem dával za vzor americké unitáře, kteří ve svém zpěvníku mají poznámku: »Redakční výbor pilně se vynasnažil, aby vynašel majitele veškerých písní a melodií, otisknutých v tomto zpěvníku, a získal svolení k jich otištění od autorů, skladatelů neb vlastníků práv nakladatelských. Jestli však přes veškeré naše úsilí a neúmyslně byl někdo opomenut, výbor vyslovuje své politování a prosí za prominutí, a dostane-li se mu správného upozornění, velmi ochotně chyby napraví.« — Přes to se mi nikdo neomluvil, ani o prominutí neprosil, jakoby, mírně řečeno, s cizím literárním majetkem hospodařit bylo něčím samozřejmým. — Ale stalo se něco ještě zajímavějšího. V »Rozsievači« někdo podepsaný »J. P.« (patrně spoluvydavatel zmíněných zpěvníků) si stěžuje, že z »Jásavého chvalozpěvu« bylo do jistého zpěvníku převzato a poslovenštěno asi 10 písní aniž by byl aspoň pro orientaci uveden pramen. Ihned jsem si onen zpěvník objednal a objevil, že mezi těmi deseti jsou tři moje písně, ovšem bez jakéhokoli označení autora. A to nejlepší na celé věci je, že na poslední stránce zpěvníku je tučným tiskem napsáno: »Z tejto sbierky je dovolené spievat len tým spolkom, ktoré si najmeněj 5 výtiskov odrazu, trebárs i na splátky, zakúpia«. Podle toho bych ani svoji vlastní píseň nesměl zpívat bez dovolení těch, kteří si ji bez mého dovolení osvojili a obchodně ji zužitkují. A není to, prosím, nějaký pokoutní společek a neznámý človíček, kteří tento zpěvník vydali. Je to známý evangelický spolek »Tranoscius« v Lipt. Sv. Mikuláši, který zpěvník vydal, a profesor Miloš Ruppelt v Bratislavi, který jej »z vypísaného súbehu spolku „Tranoscius" podla mienky poroty sostavil.« A zpěvník nese hrdý název: »Zvony, sbierka církevných, mužských a

miešaných sborov pre evangelické cirkevné sviatky a iné príležitosti.« Snad toto moje třetí upozornění postačí, aby se podobné už neopakovalo.

N. Č.

K volbě patriarchy církve čsl. Když byl svého času zvolen patriarchou Dr. Farský, bylo tím rozhodnuto vítězství pokrokového směru v církvi čsl. nad směrem pravoslavným. Při nynější volbě — aniž by si toho všichni voličové byli vědomi — rozhoduje se znovu mezi těmi, kteří jdou ve šlépějích Farského a mezi směrem, který prý má jisté závazky vůči evangelikům. V novinářské diskusi, která se právě v takovou zvláštní dobu rozpoutala, málokdo vidí teologický zápas; všeobecně se v ní vidí pomáhání jednomu směru proti druhému. Volba patriarchy má pro zdravý vývoj církve čsl. ohromný význam, to je nesporné. Proto se bojuje zbraněmi velmi šlechetnými a místy také jen pomluvami. Každý podle svého. Křižují se zájmy církevní s osobními, zájmy náboženské se světskou intrikou. My přejeme církvi čsl. to nejlepší, co by sloužilo zdravému vývoji. Osoby přicházejí a odcházejí, ale církev jako instituce zůstává. A jestli církev čsbr. evangelická na svém posledním synodu se rozhodla pro směr starocírkevní, bylo by to ochuzení českého života kulturního, kdyby směr moderní, nastoupený patriarchou Farským měl býti opuštěn.

Československští a československobratrští. „Pro odstranění nynějšího věroučného chaosu vyznání víry, které by bez obtěžování svědomí vyrýsovalo hranici učení československobratrského, za kterou příslušenství k církvi československobratrské přestává“, poslední synod církve československobratrské schválil a přijal za své zásady vypracované prof. Hromádkou. Tím byl směr prof. Kozáka, Linharta a jiných úplně poražen a církev československobratrská se postavila oficielně za názory orthodoxní. Usnesení československobratr. synodu je tudíž pravým opakem usnesení posledního sněmu církve československé, který se po těžkých bojích postavil cele a směle za moderní náboženskou orientaci Dr. Farského.

Zvláštní upozornění redakční a administrační. Obyčejně jsme vydávali do roka 10 čísel. Toto číslo vychází jako přídavek, takže bude jedenáct čísel. — Výjimečně jsme uveřejnili jeden dlouhý článek, který má však zvýšenou důležitost vzhledem k bojům o levou a pravou orientaci v našem náboženském životě. Vidí se aspoň jasněji, kde my stojíme, a je to rozvedením některých částí v Nové Brázdě. Uvažujte, kritisujte, rozšiřujte! — Přečtěte si vše pozorně, co bylo napsáno o kongresu, je to jen chabý náznak všeho, co se chystá. Jmenovitě hleď každý, kdo jen trochu můžeš, se zúčastnit. Programy a všechny

podrobnější informace v každém ohledu zašle na požádání kancelář mezinárodního kongresu pro pokrok v náboženství, Praha I., Karlova 8. v druhém dvoře, I. poschodí. — Příští číslo vyjde po kongresu během září. Po odjezdu hostí bude pak časopis vycházeti pravidelně. — Nezapomeňte, že shromáždění Svobodného bratrství se konají po celý srpen a další měsíce v úterý večer v Heinovce, a že nedělní přednášky konají se v září v Sladkovského síni v Obecném domě, a počínaje říjnem a celou zimu ve velkém sále Slovanského ostrova. Nedělní škola začíná prvou nedělí v říjnu jako obyčejně. —

Světla a stíny.

Bergmannovy závody v Podmoklech zaměstnávají na 400 dělníků. Z nedostatku objednávek chtěla tovární správa propustit šest dělníků. Veškeré dělnictvo se však vzdalo práce a platu za sobotu. Za to bude oněch šest dělníků dáno do jiných oddělení továrních, ve kterých objednávky jsou. Všech 400 dělníků se raději vzdalo výdělku za jeden den, v týdnu, než aby dopustili propuštění několika svých druhů. Dojímavý příklad solidarity.

V roce 1925 odhadována byla světová výroba piva na 174 mil. hl. V roce 1926 klesla o 3 mil. hl. V samotných Čechách vykazuje statistika oproti roku loňskému nejen úbytek výroby, ale i redukci o 28 pivovarů.

Kongrua vyžádá si podle posledních rozpočtů 38 milionů Kč, v čemž nejsou zahrnuty 3 mil. Kč, které připadnou kněžským učitelům v ilumátech. Za to ministerstvo financí škrtlo v dohodě s ministerstvem školství některé položky, určené na výchovu, aby se rozpočet vyrovnal.

V Baťových závodech bylo zavedeno od poloviny května letošního roku pití mléka. Každý dělník má příležitost předplatit si denně půl litru. Spotřeba činila do 25. června 12.436 půllitrů mléka. Továrník Baťa podal nový důkaz, jak vésti úspěšný boj proti alkoholismu.

Dva pomníky. Městská rada v Olomouci rozhodla se zbudovat velikým nákladem monumentální pomník Přemyslovcům, který bude 40 m vysoký, aby důstojně representoval místo, kde poslední Přemyslovec zemřel. V Lánech budou mít také pomník. Postaví na počest pana presidenta novou Masarykovu školu, která bude vždy připominati, kde žil největší Čech. Pan president sám přispěl na stavbu školy půl milionem Kč. Neměli by si mnohé obce vzít příklad z Lán?

Mohou slepci rozeznávati barvy? Bylo pozorováno zejména u slepých tkalců koberců, že jejich vyvinutý smysl hmatový jde

tak daleko, že mohou rozeznávati tkaniva různých barev. Angličtí vědci konají v tom ohledu pokusy, které vedou k poznatkům, že povrch barev není stejný a že silně vyvinutý hmat může tyto rozdíly vystihnouti. Jakou pokladnicí schopností je lidský organismus!

O h e ň. Naše doba nezabývá se jen mystikou ohně. Dnešní badatelé si povšimli, že červené paprsky prostého ohně jsou pro nás blahodárné. Je zajímavé, že duševní skleslost a únava mizí při záři přímého ohně a tento fakt je důležitý pro polární cestovatele. Jako máme dnes umělé horské slunce, vynalezli lidé náhradu i za přímé červené paprsky ve formě slabé růžové žárovky. (Vatra)

LITERATURA

Nakladatelství „Melantrich" v Praze vydalo:

Chalupný: „Úvod do sociologie." Díl III. Str. 448. Cena 12 Kč brož. Třetí svazek Chalupného díla, kromě části analyticko-deduktivní obsahuje tři dodatky: „O politickém obrození českém". „Právo historické a přirozené". „Národnost a třída", které dobře informují o problémech, jež nepřestávají být předmětem častých diskusí. Doporučujeme.

Henry Gréville: „Láska, která neumírá". Román. Str. 202. Cena brož. 8 Kč, váz. 13 Kč.

Vilém Neubauer: „Rusovlasá Eva". Str. 335. Cena brož. 20 Kč, váz. 28 Kč. Román umělce. Illustrováno.

Nákladem „Sfinx" v Praze 1927 vyšlo:

John. G. Jones: „Obchodní zástupce a jeho výchova". Str. 353. Cena 45 Kč brož. Nová cenná kniha v řadě praktických příruček pro moderní obchodníky, vydávaných v knihovně „Merkur". Stručně a jasně informuje o organisaci prodeje a amerických metodách obchodování. Doporučujeme.

J. V. Daneš: „Země a vývoj lidstva". Nákladem Státního nakladatelství v Praze 1927. Str. 160. Cena 7·50 Kč brož. — Profesor Daneš podává tu přehledný obraz vývoje osídlení člověka na zemi. V závěrečné kapitole probírá zajímavý problém přelidnění země. Dobrá poučná knížka.

Evžen Grossmann: „Systémy mezinárodního hospodářského sblížení". Nákladem „Orbisu" v Praze. Str. 81. Cena 10 Kč. Autor zde zkoumá cesty hospodářského sblížení na poli mezinárodním. Je to příručka pro mezinárodní hospodářskou konferenci.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek

POSELSTVÍ KONGRESU.

„Účastníci mezinárodního kongresu pro pokrok v náboženství u vědomí hloubky a síly náboženského společenství v duchu svobody, vyzývají muže i ženy všech zemí, aby svobody svědomí a víry každému přáli a každé upřímné náboženské přesvědčení ctili.

Křesťanská jednota v naší době je možná jen tehdy, jestliže se ani nepotlačuje upřímné přesvědčení, ani vnější autoritou nevnucuje žádná víra. Hodnoty, jež spojují lidi dobré vůle k uskutečňování dobra jsou hlubší a důležitější, než rozdíly v dogmatech a obřadech, jež je rozdělují. Proto společenství členů kongresu se nezakládá na tom, že by přijímali společná dogmata, nýbrž na tom, že mají společný náboženský cíl a společné úsilí. Pracují k vytvoření náboženských osobností a tím k vytvoření lepšího světa. Svět dnes potřebuje životného náboženství, plného vnitřní síly a průbojnosti. To je možné jen tehdy, jestliže se lidé vypořádají s problémy moderního života. Svoboda je podmínkou nejen pro správné myšlení, ale i pro šlechetné žití. Osobnost člověka musí býti cele osvobozena od předsudků, strachu a mrtvé tradice, máme-li učiniti zadost potřebám a tužbám doby. Osobní svobody se nedosáhne bez obětí, ale cenou jejího dosažení je hlubší pojetí jednoty, nové pojetí pravdy, větší radost ze života a užší společenství s Bohem.“

Průběh kongresu.

Kongres zachoval přesně určený program. V neděli 4. září konaly se v některých kostelích CČS bohoslužby a v Obecním domě shromáždění Svobodného bratrství, na němž promluvili hosté rev. Balmforth z Jižní Afriky a farář R. Walbaum z Německa. Vlastní kongresové jednání bylo však slavnostně zahájeno velkým uvítacím shromážděním v 7 hod. večer ve Smetanově síni Obecního domu za imposantní účasti veřejnosti. Varhany rozezvučely se krásnou melodií Smetanova »Vyšehradu«, načež poslanec Prášek, jenž byl předsedou tohoto večera, zahájil jej krátkým proslovem, v němž uvítal přítomné a obzvláště hosty, zdůrazniv společné heslo: náboženství a svoboda. Uvítal je na půdě Husově, připravovatele svazu národů Jiřího z Poděbrad a učitele národů Komenského, jakožto místopředseda CČS. Po něm ujal se slova generální sekretář Dr. Drummond a navrhl zaslání pozdravného telegramu panu presidentovi. Jako zástupce patriarchův a představitel církve československé uvítal přítomné biskup G. Procházka, zdůrazniv, že svoboda svědomí je úhelným kamenem jeho církve. Po něm krátce proslovil svůj uvítací pozdrav dr. Norbert Čapek za Svobodné bratrství. Potom byly čteny pozdravné a omluvné dopisy z ministerstva školství, ministerstva zahraničních věcí a z presidia města Prahy.

Na tyto uvítací proslovy z předsednictva odpovídali pak někteří zahraniční delegáti. Jako prvý byl dr. Pierce z Washingtonu. Vyjádřil naději, že kongres splní to, co celý svět si od něj slibuje, že jeho výsledky nebudou jako výsledky jiných kongresů uloženy do theologických museí, ale že budou řešit otázky života. Po něm mluvil farář Schubring z Německa. Zdůrazniv význam kongresu, jenž má přinésti prostou pravdu do dnešních zmatků, děkoval za pohostinství v tomto krásném městě. Prof. Jean Viénot z Francie zmínil se vtipně ve svém proslovu o názvech tří pražských nádraží: Wilsonovo, Masarykovo a Denisovo. V náboženství by se měly jevit směry, jež tito mužové vyznačují. Wilson — mír, Masaryk — svoboda a Denis — práce pro ideu. Po něm rev. Hall z Anglie připomněl vztahy Anglie k Československu: Richard II. oženil se s dcerou Karla IV. a jméno Vyclifovo je úzce spojeno se jménem Jana Husa. Říká se, — dodal — že Vyclif

připravil oheň, Hus ho roznítil a Luther jenom do něho foukal.

Prof. Rochat ze Švýcar pozdravil kongres s připomínkou reformátorů své země, Kalvína a Zwingliho. Biskup Jozan z Budapešti prohlásil, že v městě Jana Husa se cítí jako doma. Dr. Boros z Rumunska přednesl pozdravy unitářů z Transylvanie. Prof. van Moerik Broekman zmínil se jen stručně o náboženských poměrech v Holandsku a svou skromnost odůvodnil malostí své země. Po něm tlumočili své pozdravy pasteur Teissoniér z Belgie a dr. Kirkegaard z Dánska. V poslední chvíli objevil se na podiu již omluvený, stařičký pan Rohrer, správce jeruzalémské Tempelkolonie. Týž patřil pak po celý kongres k nejsympatičtějším osobám. Na jiném místě se o něm podrobněji zmiňujeme.

Pondělní jednání bylo zahájeno uctěním památky zemřelých členů kongresu. Prof. Heering vzpomenul procítěnými slovy zesnulého Roesingha, prof. Viénot pasteura Robertyho, dr. Drummond dra. Carpentera a biskup Procházka dra. Farského. Po proslovech byla jejich pamět uctěna povstáním, načež se přikročilo k prvnímu bodu programového jednání. Byl tím proslov prof. dr. M. Radeho, v němž týž vytýčil cíle kongresu.

Mezi jiným řekl: »Život bez náboženství nemá ceny, náboženství bez činnosti — práce rovněž ne. — V životě náboženském musí být každému člověku zaručena svoboda víry a uctívání Boha. — Hus umíraje nemyslel, že to tak musí být, že by ho ostatní měli na hranici následovat; jeho smrt byla protestem proti nárokům římské hierarchie. — Svoboda v církvi je velmi nesnadná. Žádná autorita není absolutní, jen Bůh sám. — Bůh ti to musí říci do srdce, to je slovo boží. — Mimo svobodu není náboženského pokroku.

Radeho řeč byla přijata souhlasným potleskem. Na to bylo přikročeno k probírání prvého tématu »Vliv filosofie a psychologie na změnu v pojetí života a Boha«, jež zahájil dr. Kozák. Nelze jen tak stručně zaznamenat jeho obsáhlý, na filosofické basi založený referát, předn. anglicky, v němž podrobil kritice jak starý dogmatism církevnický tak i nový dogmatism přírodovědecký (materialistický), a zároveň vyložil základy názoru nového, jejž označil jako »personalistický«. Jeho zajímavý referát bude zajisté někde otištěn a tak se s ním shledá každý, kdo oň jeví specielní zájem. Po něm

k témuž tématu promluvil dr. van Vijngaarden se stanoviska psychologického, zdůrazniv, že nová psychologie již není psychologií bez »duše«. Posledním řečníkem k témuž bodu byl dr. Béla Varga ze Sedmihradska, jenž promluvil o tom, jak se jeví idea Boha v novější filosofii. Odpoledne přednášel prof. J. V. Klíma o náboženském profilu Komenského a po něm biskup Procházka o vzniku, vývoji a cílech čsl. církve.

Večer navštívili pak všichni účastníci kongresu Národní divadlo, kdež na jejich počest byla sehrána Prodaná nevěsta. Herci si na tomto večeru dali velmi záležet, to nutno zdůraznit, takže hosté byli velice spokojeni.

Příštího dne promluvil prof. Wautier d' Aygalliers z Paříže o Charlesu Wagnerovi, náboženském průkopníku moderní Francie. Nato bylo přikročeno k probírání dalšího kongresového tématu »O formách náboženských kultů a jejich poměr k potřebám dnešního života«. Jako prvý přednesl svůj referát dr. F. Kovář, ředitel theol. koleje CČS, v němž vylíčil pozvolný vývoj bohoslužebných obřadů českosl. církve, zdůrazniv, že dnešní čsl. mše není myšlena jako opakování oběti Kristovy na Golgatě, nýbrž jen jako zpřítomnění poslední večeře. Druhým řečníkem byl farář G. Tschirn z Wiesbadenu. Promluvil o náboženském kultu svobodných náboženských obcí v Německu. Oslavují různé přírodní svátky, letní a zimní slunovrat, máj a vesnu a tvoří si nové symboly. Po něm rev. F. H. Vaughan z Anglie podrobil kritice nedostatek uměleckého prvku u protestantských bohoslužeb. Pozornost unavených již posluchačů vzpružilo však několik slov prof. Otto z Marburgu, jenž zahájil diskusi a pochvalou i radou dotknul se bohoslužeb českosl. církve. Odpoledne promluvil prof. Hermelink o Husovi a o jeho významu pro moderní dobu. Bylo nám velmi milé slyšeti tak cenná slova uznání nejlepšího muže našich dějin z úst znamenitého německého theologa.

Večer konalo se pak veřejné shromáždění ve velkém sále Slovanského ostrova. Účast na tomto shromáždění byla imposantní. Veliký sál byl do posledního místečka naplněn, takže mnozí museli po celé tři hodiny státi. Že to vydrželi, svědčí především o dobrém řízení večera. — Program vyplnili svými proslovy rev. T. Rhondda Williams z Anglie, dr. Niebergall z Německa, dr. Bradley z Ameriky a biskup R. Stejskal z CČS. Bylo zajímavo sledovat nejen

obsah, nýbrž i formu jednotlivých přednesů. Rev. Williams promluvil s anglosaskou přesvědčivostí, ve slovech dra Niebergalla zřejmě se jevila německá důslednost a dr. Bradley mluvil s distinguovaným americkým zápalem. Dr. Čapek překládal všechny proslovy ve stručných výtazích do češtiny. Účastníci odnesli si z tohoto večera ten nejlepší dojem a cizí hosté nemohli se vynadiviti té velkolepé účasti.

Ve středu po referátu dra. Baumgartena o individualismu v německém protestantismu bylo probíráno další téma: »Moderní náboženská výchova«, k němuž přednesli své referáty ředitelka dr. Carola Barthová a dr. Norbert Čapek. Referát dra. Čapka bude otištěn buďto v příštím čísle »Cest a cílů« anebo ve zvláštní kongresové zprávě. Diskuse súčastnili se pak ředitelka mis. Drummondová a dr. Niebergall. Odpoledne prohlédli si cizí hosté Prahu, jež na ně učinila ten nejlepší dojem. Večer byl pak v radio paláci pořádán banket, jehož se súčastnili všichni účastníci kongresu. Po banketě utvořily se na galeriích kroužky, v nichž při kávě se velmi srdečně debatovalo o všech těch dojmech a zážitcích. Nálada byla ta nejlepší.

Poslední den kongresových jednání byl věnován řešení otázky »Jaký vliv mělo šíření demokratických ideálů a mezinárodních vztahů na pokrok v náboženství.« K tomuto tématu promluvili dr. Auer ze Spojených států a temperamentní farář Fritze z Německa. Oba zdůraznili nutnost sociálního chápání křesťanství. Fritze mimo jiné řekl, že k dnešnímu lidstvu mluví Bůh skrze velká moderní hnutí, zejména socialistická a mírová. Chce-li však hnutí mírové a socialistické dosáhnouti cíle, musí být založeno nábožensky. A křesťanství musí zas bojovat o uplatnění křesťanských zásad v životě lidí a národů, nemá-li se státi »zmařenou solí.«

Po skončených referátech bylo podáno několik návrhů pro kongres příští, načež byla odhlasována resoluce, stylisovaná ve formě poselství, jejíž doslovné znění přinášíme na první straně našeho listu. Před zakončením povstali někteří delegáti a vyslovili své upřímné díky za milé pohostinství a pozornost, jichž se jim dostalo. Děkovali městu Praze, pořadatelům a hlavně dru. Čapkovi a paní Čapkové, uznávajíce svorně jich veliký podíl na uskutečnění jakož i na zdárném průběhu kongresu.

Odpoledne vykonaly pak ženy sdružené v Mezinárodní unii pokrokově náboženských žen spolu s ostatními ženami, jež se kongresu súčastnily, pouť do Lán ke hrobu paní Masarykové. Část jich tam jela autobusy a část vlakem. U hrobu promluvila krátce paní Čapková zdůrazniviši velikost a význam paní Masarykové, věrné družky svého muže a přítelkyně našeho národa, s nímž, ač rozená Američanka, docela splynula. Pak byl položen na hrob věnec, na jehož stuhách bylo napsáno, že jej v upomínku na velkou ženu věnují ženy súčastněné kongresu pro pokrok v náboženství. K prohlídce zámku již pro pokročilou dobu nedošlo, neboť ženy spěchaly, aby mohly súčastniti se ještě schůze, pořádané v »Domě paní Masarykové« na Žižkově.

Večer konala se pak ve Studentském domě schůze studentů a mládeže, jíž byli přítomni kromně zástupců zahraničních studentů též někteří cizí kongresoví hosté. Po uvítání předsedou schůze drem Sumem promluvil krátce generální sekretář dr. Drummond, načež podali zástupcové cizího studentstva informační referáty o náboženských hnutích mezi studentstvem svých vlastí. Tyto referáty, ač ne nezajímavé, byly přece jen poněkud obšírné, takže pro velmi pokročilou večerní dobu bylo upuštěno od proslovu dra. E. R. Shippena z Bostonu, čehož všichni velice litovali.

O tom, jaké zážitky a dojmy odnášeli si cizí i domácí účastníci tohoto zdařilého kongresu, vypravují další stránky tohoto čísla.

Zážitky z kongresu.

Napsáno dle poznámek z přednášky Dr. N. F. Čapka.

Nelze pojmout ani ztrávit všechny ty dojmy a zážitky tak bezprostředně hned po kongresu. Kongres měl především velký úspěch. Jak byl docílen? Zákony úspěchu. Jeden, ne-li nejdůležitější z těchto zákonů je, že velké výsledky se skládají z bezpočetných drobných prací, poctivě a obětavě konaných.

Úspěchy bývají už ve svých přípravách, neboť musí být připravovány a jsou závislé na mnoha malých úkolech. Našemu pražskému kongresu předcházela dvouletá příprava, tisíce pochůzek, tisíce dopisů, vyvracení pochybností a mnoho jiných drobných, zdánlivě bezvýznamných prací. Těsně před

kongresem bylo nám pak opatřovati pro delegáty visa, podávati jim informace o drahách, zemích, hotelích atd. Všechny referáty řečníků musely býti překládány do čtyř řečí a vytištěny. A nebylo jen tak snadno získati tyto referáty včas od delegátů z různých končin zahraničí. Pak bylo třeba obstarat ubytování a pohoštění; počet očekávaných delegátů se ztrojnásobil a tím vznikla řada nových těžkostí. Ve dnech příjezdů museli jsme dokonce hledat ztracené po městě; správce jerusalémské obce p. Rohrer objevil se při zahajování shromáždění v poslední chvíli. Rychle jsme mu pomohli se umýt a převléknout, takže nám mohl ještě přednést své poselství. Každý delegát dostával svou poštu a dodávání pošty tolika delegátům bylo jistě zajímavé.

Bylo tu na sta překážek a obtíží; někdy malé opomenutí mohlo míti velké následky. Největší překážky byly u domácích lidí: nespolehlivost, nedochvilnost, neznalost řečí, škození neúmyslné i úmyslné, zrazování a m. j. Němci a Maďaři se obávali, jak budou v Praze přijati v době, kdy se dosti nepříznivě píše o akcích maďarských a německých.

Dívá-li se dítě na tisknutí novin, jak málo toho vidí: dává se tam papír a noviny vyletí ven. Teprve potom později se učí znát rozložený stroj, litery, sazbu, úpravu, tisíce částí a hmatů, aby někdo v pohodlí mohl čísti noviny.

Stejně tomu bylo při kongresu. Povrchní pozorovatel viděl pouze krásný průběh a spontánní účast. Zákulisí toho bylo však málokomu známo. Tak mnohý mi v době kongresu řekl: »Já myslel, že sedíte mezi hodnostáři a Vy děláte šoféra.« Ano, hned jsem se musel přít se šoféry, když se jim zdálo, že snad špatně vyhýbám, spolknout ve spěchu mnohou jejich peprnou nadávku, a hned na to zase sedět a rozmlouvat s biskupy o moderních teologických problémech.

*

Úspěch, který jen tak padne do klína za nic nestojí, není toho požitku v něm, nemá té ceny, najmě v tomto oboru. Můžeme si úspěch v čemkoli vypočítat na prstech, jsme-li ochotni konat svědomitě mnoho malých prací, které nikdo nevidí, jsme-li ochotni udělat vše sami, co nám někdo neudělá, jsme-li odvážní, dbáme-li zákonů organisace a není-li nám žádná práce těžká.

Takto chápaný úspěch můžeme obrátiti i na své osobní potřeby, tělesné i duševní. Tytéž zákony platí pro úspěch

v docílení zdraví, síly, duševní svěžesti a pod. A stejně musíme postupovati i při své obětavé práci pro šíření idejí Svobodného bratrství. —

Velkolepý a zdařilý byl průběh, těžká, úmorná byla práce těch, kteří to dělali, ale nedocenitelný byl výtěžek z poznání, že Nejvyšší se skutečně vtěluje v lidech a že takoví, jeho přítomností posvěcení lidé jsou si jakoby příbuzní, ať jsou jakékoli rasy, z kteréhokoli kouta země. Kongresu súčastnila se i jedna Indka — na jiném místě se o ní více zmiňujeme, — byli zde Dánové, Maďaři, Němci, Belgičané, Francouzi, Holanďani, Švýcaři, Angličané, Američané — jen italští delegáti nedostali pasy . . . Fašističtí předáci asi usoudili, že pokrok v náboženství by jejich duchovním mohl uškodit.

A jak těžké bylo pak loučení. Máme se rozejít, když se začínáme lépe poznávat? A jak to udělat, abychom se opět brzy setkali? To byly otázky mnohých.

Byli jsme jedna boží rodina svobodných, opravdových, pravdu, dobro a krásu milujících — bratří a sester. A to největší na tom bylo to, že byli tak různí a snesli se, že smýšleli o mnohých věcech tak odchylně — a nežádali jednotvárnosti.

*

Jak byl kongres posuzován?

Máme přes sto novinových posudků. Vrátíme se k nim později. Zajímavo bylo to, že jsme dostali několik podání, v nichž se na nás obraceli katolíci, jímž se se strany církve stala nějaká křivda, abychom intervenovali v jejich prospěch mezi českou hierarchií a papežem. Došly nás nejrůznější žádosti a stížnosti.

Necírkevní listy se zachovaly velmi slušně a věnovaly kongresu mnoho místa. Na prvém místě České Slovo a také Národní Osvobození. Avšak i v Tribuně, Novém Lidu, v Národních a mnoha jiných listech byly slušné články.

Náboženský a praktický poznatek z novinových i osobních posudků byl ten, že každý posuzoval, aniž by o tom věděl, zároveň svou vlastní úroveň. Každý člověk má svou míru a podle té si vše představuje. Podle té si představuje Boha buď jako starce anebo sílu, buď pod sebou nebo u sebe anebo nad sebou, hmotně nebo duchovně, zlostného nebo laskavého anebo zlostného i laskavého.

Tak posuzuje i vše jiné, podle toho co tím chce dosáhnout. Přes to vše nikdo z účastníků kongresu, ani nepřítel, nemohl

upřít význam a sílu nové orientace náboženské, jak o ní Svobodné bratrství již dávno úspěšně usiluje.

Úkol SB byl v této práci jedinečný. Našli jsme se víc a lépe. Byli jsme služebníky dobré věci a jako takoví jsme se spokojili vědomím, že je to služba Bohu a lidskosti.

Tím, že jsme vykonali úkol, který se zdál být nad naše síly, poznali jsme lépe své další úkoly a možnosti a doufám, že se nezklamu, když po svém krátkém zotavení, budu volat každého z Vás, kdo chcete duchovně se obohatit, abyste se dali do práce k zvládnutí úkolů nových, úkolů slibných a krásných, úkolů slibujících velké radosti a velké úspěchy.

Několik portrétů.

Pražského kongresu súčastnily se vesměs významné osobnosti a téměř o každé by se nechalo něco zajímavého povědět. Zmíníme se však stručně pouze o některých z nejvýznamnějších.

Dr. E. R. Shippen z Bostonu je duchovním správcem velké unitářské obce a přímým nástupcem světoznámého Ralph Waldo Emersona.

Druhou neméně zajímavou osobností byl delegát C. Rohrer, jenž je správcem »Tempelkolonie« v Jeruzalémě. O jeho životním díle je nám známo toto:

Ve 40tých letech minulého století utvořila se v Německu skupina nadšených lidí, kteří chtěli žíti na novém, vpravdě křesťanském základě. Církevní orthodoxie protestantská, od níž se samozřejmě odklonili, činila jim však různá příkoří, takže se odstěhovali do Palestiny, kdež jim turecká vláda darovala rozsáhlé pozemky v blízkosti Jeruzaléma. Neúnavnou pílí proměnili je tito zanícení snaživci v úrodná pole a pod vedením svého vůdce Rohrera žili svůj čistý, bohabojný život. Za války byly jim však tyto pozemky jakožto Němcům anglickou vládou zabrány a oni byli internováni v Egyptě. Po válce však na přímluvu anglických a amerických unitářů a kvakérů, byl jim jejich majetek vrácen. Osady opět velmi rychle rozkvetly, takže dnes mají šest krásně uspořádaných kolonií, z nichž každá má svého správce a své staršovstvo jako výbor, který má na starosti mravní výchovu a náboženské věci. Kněží nemají; každé neděle mají své náboženské

shromáždění. Velkou váhu kladou na výchovu dětí. Za všechnu tuto práci a úspěchy mnoho zásluh patří C. Rohrerovi.

Mrs. Kamini Roy, indická básnířka a vůdkyně tamnějších pokrokových žen, zastupovala na kongresu hnutí »Brahmo Samoj.«

Na naši otázku, jaké stanovisko zaujímají indické náboženské sekty k pokroku v náboženství, odpověděla: »Indie je ohromná země s nespočetnými náboženskými sektami, s různými vyznáními, zvyky a obřady. Nutno býti opatrným při pronášení nějakého všeobecného mínění. Myslím však, že mohu s klidem říci, že všeobecným stanoviskem Indů je snášelivost ke všem náboženstvím, ocenění zbožnosti a náboženské vroucnosti. Mají rčení, že jako všechny řeky směřují k moři, tak i všechna náboženství směřují k Bohu. Nynější nedorozumění mezi Indy a Mohamedány vznikají z příčin politických.

Pokud se týká »Brahma Samaj,« zasazuje se o nejsvobodnější a nejpokrokovější směr. Stoupenci doufají, že náboženství toto stane se universálním. Neuzavírají svoji víru v knihy jako neomylnou. Jejich evangeliem jest pravda. Ohromný vesmír jest posvátným chrámem Boha. Ve víře spočívají kořeny náboženství; sebezapření (tapasya) jest nikoli sebetrýznění, nýbrž láska k Bohu a láska k lidem. To je cílem jejich náboženské výchovy. Jeden Bůh jest jediným předmětem uctívání. Dávní proroci a všichni dobří a velcí lidé jsou našimi učiteli a staršími bratry, ale i ti nejlepší z nich byli jen lidmi a nikoli docela dokonalí neb neomylní. Víra v otcovství Boha musí nalézti vyjádření v uctívání, v službě lidem a v čistotě života. Brahmos (t. j. stoupenci Brahmo Samoj) věří, že Bůh je moudrý a laskavý a věří též v nesmrtelnost duše a věčný vývoj.

Na naši další otázku týkající se Gandhiho hnutí »Svadeshi« odpověděla nám následovně:

»Hnutí toto, vzhledem k naší zemi, usiluje pomoci indickému průmyslu používáním doma vyrobených látek a jiných nutných předmětů a zabraňuje přílišnému dovozu evropského zboží, zejména anglického, jenž způsobil, že tkalci, barvíři a pěstitelé vlny chudli a zapomínali na své umění.

Státi se hospodářsky nezávislými nyní a politicky v budoucnosti bylo cílem a předmětem hnutí Svadeshi. Avšak hnutí toto nemá co činiti s náboženstvím.«

Tázali jsme se jí též, jak se jí líbila Praha.

Odpověděla: »Viděla isem velmi málo z vašeho města. Ale co jsem viděla, líbilo se mi. Shledala jsem, že lidé i na ulici nejsou upjatí a formální, ale laskaví a zdvořilí k cizinci.«

Dr. W. H. Drummond, Dr. N. F. Čapek, pí. Čapková, biskup Dr. G. Procházka a posl. F. Prášek.

Mrs. Roy ve svém zvláštním úboru budila pozornost mnohých, svou skromností a srdečností získala si však značné obliby zvláště u našich sester.

Dr. Marion D. Shutter z Mineapolis, U. S. A., zastupoval na kongresu církev universalistickou. Patří k nejpřednějším americkým kazatelům. Universalism není u nás mnoho znám a proto jsme jej požádali, aby nám o něm stručně něco řekl.

Pověděl nám toto:

Universalism není novou vědou. Stará křesťanská církev prostřednictvím svých velkých vůdců – jako byl Origenes – prohlašovala, že celé lidstvo musí býti pojmuto v osvobozující boží lásce. Nemůžeme sledovati dějiny této myšlenky. První organisovaný útvar učinil z ní John Murray r. 1770. To byl původ moderní universalistické církve. Početně je to jen malá společnost, ale její vliv na náboženské myšlení byl ohromný. Stanovila vyznání všech církví. Odstranila krutou představu Boha a beznadějné vyhlídky člověka. Učinila Boha středem lásky a vykoupení úkolem člověka. Methody propagandy jsou: kázání, publikace a práce na zdokonalování společenského života. Není téměř žádného rozdílu mezi universalismem a unitarismem. Rozdíly spočívají v odlišném zdůraznění některých věcí. Tato dvě hnutí mají rozdílný původ: Unitarism byl protestem intelektu proti nauce o Trojici a přirozenosti člověka, jak tomu učily ortodoxní církve. Universalism byl protestem srdcí proti nauce o krutém Bohu, jenž odsoudil člověka k věčnému trápení.

Tyto dvě myšlenky rostly pospolu a jsou zasvěceny témuž ideálu. Jistě se sblíží a doufejme, že v budoucnu splynou v jedno.

Profesor Rudolf Otto z Marburgu je znamenitý německý theolog světového věhlasu. Je autoritou v indických a vůbec v orientálních náboženských naukách. Jeho kniha »Das Heilige« vyvolala v celém kulturním světě vášnivou diskusi a byla přeložena nejen do všech evropských, ale i do japonského a jiných orientálských jazyků. Prof. Otto zúčastnil se kongresu velmi čile. Svým proslovem v diskusi o kultu získal si nezvyklé pozornosti. Po kongresu odjede do Indie, aby tam studoval přímo u pramene indické náboženské soustavy.

Dva interviewy.

Prvý s generál. sekret. kongresu Dr. W. H. Drummondem z Londýna před kongresem.

Na otázku, týkající se minulých kongresů, odpovídá dr. Drummond, že první kongres tohoto druhu byl pořádán v Londýně v roce 1900. Na další otázku:

Jaký byl výsledek dosavadních kongresů?

Dr. Drummond odpovídá: »Zakladatelé kongresu, který se stal, abych tak řekl, samostatnou institucí, vzali si za úkol vytvořiti pocit sounáležitosti a vědomí společných zájmů mezi různými p o k r o k o v ý m i směry náboženskými. Toto společenství bylo udržováno návštěvami mezinárodního sekretáře, jímž zprvu byl Mr. Wendte a po něm já. Vedle toho byla založena Mezinárodní unie svobodomyslných křesťanských žen (International Union of Liberal Christian Woman), s níž udržovány společné styky korespondencí.«

Je možno docíliti harmonie křesťanství a vědy, což je, nemýlím-li se, úkolem kongresu?

»Vyjádřil bych to lépe. Úkolem kongresu je spojiti nejhlubší náboženské city člověka s oddaností k pravdě a moderní vědě, takže se tím hned v zárodku vylučuje jakákoli disharmonie mezi nimi. Nemůže býti přece pravda dvojí. Neznáme rozporu mezi vědou a náboženstvím. Stojíme na stanovisku, kde není rozporu. Oblasti, kde rozpory jsou, přenecháváme jiným. Neklademe však důraz pouze na intelektuální stránku náboženství, nýbrž i na citovou, mravní a sociální. — Všechny stránky lidské bytosti musí v tomto povznešeném pojetí náboženském nalézti své posvěcení.«

Nepovede přílišná svoboda svědomí, jak ji propagujete, k ještě větší roztříštěnosti a sektářskému drobení?

»Záleží na tom, co se činí základem sjednocení. Jestliže se jím činí pokus o uniformitu víry, jak tomu bylo v Lausanne, pak ovšem nemůže nastati nic jiného než tříštění. Není-li však požadavkem jednoty stejné věření, nýbrž pouze úsilí v nalézání stále nových pravd a hodnot, tu je jakékoli tříštění nemyslitelno. Dopustili se veliké chyby ti, kdož zakládali sjednocení na společných dogmatech a tím zradili křesťanství, jehož vlastní duch je láska a mravní život. Nikomu ničeho nebrat a ani nevnucovat. Každý nechť si ponechá to své a duch společenství a lásky nechť je pojítkem.

Kongres představuje ta nejrůznější mínění. V ortodoxii by se tato různost zajisté nesnesla, nám se však právě stává účelem. Chceme kongresem právě dokázat, aby lidé se sešli na společných mravních a sociálních základech.«

Co si slibujete od pražského kongresu?

»Že ti lidé, kteří smýšlejí tak svobodně a snášelivě se zase blíže seznají, ten náš ideál, že se zase více rozšíří a ti, kdož přišli z různých církví a organisací vrátí se posíleni, že jejich práce není marnou, že duch snášelivosti žije.

Podotýkám také, že kongres není myšlen nepřátelsky proti někomu, ale je myšlen pro ty lidi, kteří ve svém dosavadním nedošli uspokojení. — Těm chceme pomoci se přeorientovat. Je to služba pro ty, kdož se svému dosavadnímu odcizili a marně hledají novou orientaci. Nejsme proti katolicismu ani jiným směrům, chceme pouze těm lidem, jimž dogmatismus nevyhovuje, ukázati cestu, že i za nynějšího stavu moderní vědy je možno býti náboženským člověkem.«

Dr. Drummond je usměvavý a velmi příjemný pán, jenž přes své stáří zachoval si obdivuhodnou duševní svěžest. Svou dobrosrdečností získal si záhy obliby všech a jen neradi jsme se s ním loučili.

Druhý interview s drem N. Čapkem po kongresu.

Pane doktore, je nám známo, že jste měl lví podíl na uskutečnění kongresu pro pokrok v náboženství a proto bych Vám rád položil několik otázek. Předně:

Jak jste spokojen s výsledky kongresu?

»Nečekal jsem jiného než úspěch. Kdo rozumí zákonům úspěchu a psychologii organisace, kdo je ochoten vykonati tisíce drobných práciček bez ohledu, zda se o tom bude vědět, a kdo se nebojí překážek, ten si může úspěch vypočítat na prstech. Ale úspěch kongresu byl přece jen mnohem větší než jsem očekával, vzhledem k nedostatečným prostředkům a k nepříznivému prostředí.«

Snad je vám známo, jaké dojmy si odnášeli přední zástupcové zahraničních hnutí?

»Mluvil jsem snad se všemi delegáty. Znovu a znovu vyslovovali obdiv nad laskavostí a ochotou pražského obyvatelstva. Byli unešeni způsobem, jak jim všade naši lidé vycházeli vstříc. Kongres se jim líbil zvláště pro svůj srdečný ráz, při tak vysoké úrovni intelektuelní. Také bylo mezi dele-

gáty věcí samozřejmou, že každý druhý může míti odchylné mínění ve většině otázek, jimiž se kongres zabýval, aniž by to znamenalo porušení jednoty ducha pro společné náboženské úsilí.«

Některým zástupcům bylo divným, že kongresu nesúčastnili se zástupci liberálních směrů zdejších protestantů. Můžete nám o tom něco říci?

»Učinili jsme všechno, co bylo v naší moci, abychom přiměli pokrokovější zástupce českých evangelíků k spolupráci na uspořádání kongresu, ale marně. Někteří se báli svých méně pokrokových souvěrců, jiní mínili, že na tak velkou věc nestačíme, nechtěli tudíž býti účastni případného fiaska. Někteří delegáti z Německa nám jejich neúčast vytýkali, avšak neprávem. Sluší podotknouti, že přece jen nestáli úplně stranou, neboť prof. Dr. Kozák přinesl jeden z nejlepších referátů a v auditoriu bylo vidět téměř všechny jejich pražské předáky.«

Referent Schubring se zmínil, že berlínský kongres byl větší. Můžete nám, pane doktore, jakožto účastník obou kongresů říci, v jakém poměru je pražský kongres k berlínskému?

»Nejen jsem byl účastníkem obou kongresů, ale měl jsem také příležitost nahlédnouti za oponu obou. A můj úsudek je souhlasný s úsudky četných delegátů, kteří se súčastnili obou kongresů, že totiž pražský byl srdečnější a měl větší význam prakticky náboženský. Jinými slovy: to, oč berlínský kongres měl víc, nebylo pro nás nejžádoucnější, a toho, co bylo pro nás žádoucí, měl pražský kongres víc. Obsahově byla tehdejší liberální theologie se svými odbornými »technikáliemi« srdcem celého berlínského kongresu, kdežto pražský kongres byl v plném slova smyslu mezinárodní a přizpůsobený potřebám dneška. Počtem přihlášených účastníků byl berlínský kongres mnohem větší, za to však byl pražský kongres větší počtem lidí, které sem přivedl toliko zájem náboženský, a počet ten mohl býti nejméně zpateronásobněn, kdybychom měli aspoň polovinu prostředků, které byly tenkráte k disposici. Lidé, kteří měli velký zájem o kongres a zaujímají význačné postavení, nemohli přijít pro nedostatek prostředků, jsouce válkou ochuzeni. Vždyť ani studentům theologie, kteří přišli z daleka, nemohli jsme poskytnouti plného pohostění zdarma. Při

tom nutno zdůrazniti, že Praha byla jediným místem, kde v této době kongres v takovém rozsahu se mohl uskutečnit, a že pokusy uspořádati jej v Německu ztroskotaly. A ještě v jedné věci převýšil pražský kongres berlínský, že tentokrát nebyli zastoupeni pouze jednotlivci za svoji osobu, ale velké náboženské organisace oficielně, jako čsl. církev, holandští Mennonité, Remonstranti a jiní. A poprvé byly oficielně zastoupeny všechny německé náboženské obce svobodomyslné. Byli dále oficielně zastoupeni američtí Universalisté a Brahmo Samoj z Indie, která patří k nejpozoruhodnějším pokrokovým náboženským organisacím světa a je ze všech indických náboženských hnutí našemu modernímu náboženskému myšlení nejblíž. Ani mi při tom nenapadne, abych podceňoval velikost a šířku berlínského kongresu, vždyť pražský kongres je jeho bratrem, ale vzhledem k poznámkám méně zasvěcených chtěl bych zdůraznit, že ač berlínský kongres byl v některém ohledu větší, byl za to pražský větší v ohledech jiných — a ne naposled nutno zdůraznit, že celá řada delegátů, kteří byli účastníky všech předcházejících kongresů, nejvíce si pochvalovali pražský. Snad nám lichotili, snad je přece na tom kus pravdy.«

Kdy a kde se bude konati příští kongres?

»Dokud se nesejde předsednictvo kongresu, nelze předpovídat, kde bude příští kongres. Vím jen ze soukromých rozhovorů, že dvě pozvání jsou již na cestě.«

Tyto odpovědi dra. Čapka jsou zajímavé již proto, že jsou zároveň odpovědmi na skryté otázky tak mnohého účastníka kongresu.

Redakční. Toto číslo bylo vypraveno za nepřítomnosti redaktora jedním z jeho pomocníků.

Administrační. S tímto číslem rozesíláme mimopražským odběratelům upomínky. Stal-li se někde omyl, prosíme za laskavé upozornění.

Nakladatelství „Čin“ v Praze 1927 vydalo:

Bertrand Russell: „Problémy filosofie“. Stran 155. Cena Kč 19·50·—. Russell, významný filosof a anglický pacifista, probírá v přítomném spisu problém jevu a skutečnosti, existence a povahy hmoty, vyšetřuje podstatu lidského poznání a stanoví druhy poznání a konečně vymezuje hranice a význam filosofie. Doporučuje se.

NA STÁLÉ DOTAZY Z ŘAD ČTENÁŘSTVA! **„Válečné paměti a vzpomínky Dr. E. Beneše“,** jichž subskripce končí 5. října t. r. (subskripční cena Kč 110·— váz.) se dotiskují a budou v krátku dány nakladatelstvím „Orbis-Čin“ do prodeje.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Zázraky v Konnersreuthu?

(Podle zápisků z přednášky dr. N. F. Čapka ve velkém sále Slovanského ostrova v Praze.)

Ve svém spise »Nová brázda«, kde jsem se snažil položiti základy a směrnice moderního náboženského myšlení a úsilí jak mu rozumíme ve Svobodném bratrství, rozdělil jsem všechny církve a náboženské směry novým způsobem. Obyčejně bývají rozděleny na křesťanské, židovské a pohanské, což prakticky ničeho nepovídá. Mezi mnohým křesťanem a jiným také křesťanem, může býti větší rozdíl, než mezi mnohým křesťanem a mnohým pohanem!

Proto jsem je rozdělil prakticky a takřka makatelně na ty, kteří zakládají svoji myšlenkovou budovu na zázracích a na ty, kteří zázraky odmítají a kteří uznávají pokrok a vývoj ve všem, tedy i v náboženství a ničeho nepřijímají, co by po lepším poznání nemohli zaměnit za lepší.

Aby se zabránilo nedorozumění bylo však nutno, abych nejdříve pověděl co myslím slovem zázrak. Cituji z knihy »Nová brázda«.

Zázrakem míněna je událost, která by byla v rozporu s řádem přírodním. Zázrakem by na příklad bylo, kdyby, jak stojí v bibli, některý člověk »byl ve střevách ryby tři dni a tři noci« a zůstal zdráv a k práci čilý, kdyby »zastavilo se slunce a stál měsíc«, kdyby se lidské matce narodil syn bez lidského otce a pod.

Stojíme-li na stanovisku, že se zázraky nedějí a slyšíme-li, že se někde nějaký zázrak udál, museli bychom nejprve zkoumat, jestli se opravdu stalo něco, co je v rozporu se světovým řádem, nebo jestli jde o věci, které nejsou v takovém rozporu, a které se toliko vymykají tomu, co se kolem nás v denním životě děje.

Co tedy vlastně víme o dívce Tereze Neumannové z Konnersreuthu? Kromě řady spisovatelů, píšících pod vlivem církve, kteří vydali již řadu knih a brožur o nové světici, máme i knihu pokrokového publicisty H. Natonka, jenž napsal nevelké dílo o Terezii Neumannové. Obsahuje přehled zá-

zraků, které se prý udály v zapadlé vesničce u českých hranic. Natonek píše:

1. Selské děvče Tereza Neumannová uzdraví se z ochrnutí a slepoty, trvající řadu let. Příšerné hnisání rozšířené na celé tělo, naráz zmizí. Akutní zánět slepého střeva zmizí náhle v okamžiku, kdy chirurgové již přikládali nůž.

2. Na rukou, nohou a hrudi uzdravené dívky objevují se pojednou stopy ran, shodné s ranami Ukřižovaného (stigmata.)

3. Od Velkého pátku roku 1926 krvácí těchto pět ran pravidelně na každý pátek; od Nanebevstoupení Páně roku 1926 krvácí jen rána na hrudi, která se, na rozdíl od rány Kristovy, nenachází na pravé, ale na levé straně hrudi nad srdcem.

4. Dne 19. listopadu 1926 ukazují se kolem celé hlavy zřetelné, čerstvé stopy po ranách, které silně krvácejí (stopy po trnové koruně). Tento zjev opakuje se od té doby na každý pátek.

5. Každý pátek ekstatické stavy spojené s neobyčejně zřetelným viděním křížové cesty a ukřižování Kristova.

6. Na vánoce roku 1926 měla Tereza Neumannová vidění, že nemá pro Krista jen trpěti, ale i plesati. Skutečně v době církevního roku se krvácení po dva pátky nedostavilo a to podle radostných svátků církevního kalendáře.

7. Od vánoc roku 1926 Tereza Neumannová prý neií a nepije. Přijímá denně pouze malý díl oplatky v malé lžičce vody z rukou místního faráře.

Jiný očitý svědek Max Brod píše, že »je nutno pohlížeti na tyto úkazy jako na skutečnosti náboženského života, které jsou sice vzácné, nevymykají se však nikterak zákonům přírody. Tereza Neumannová žije v prostředí, které je zcela usměrněno na katolickou zbožnost. Nikdy se z tohoto prostředí nedostala. Tereza Neumannová na příklad nejela nikdy po železnici, nejdelší cesta z domova vedla ji jen do Chebu, vzdáleného sotva hodinu od její vesnice. Tímto prostředím nelze ovšem vysvětliti všechno. Založení obzvláště hluboké, řekl bych geniální, vystupňovalo u Terezy soustředění na utrpení Kristovo. Od mládí nemyslela na nic jiného. Zvláštní je, že silný soucit s utrpením, které Kristus podstoupil, se stupňoval do takové míry, že se projevil fysickými příznaky na těle Neumannové. Leč my všichni prožíváme na vlastním těle podobné, byť mnohem slabší zjevy, kdy prudké duševní

hnutí způsobí fysickou změnu. Uvedeni do rozpaků se začervenáme. Leknutí vyvolá opar na rtu. To jsou obdoby ovšem velmi vzdálené. U Terezy Neumannové hraje značnou úlohu zajisté i nemoc, na kterou po dlouhá leta trpěla. Její duševní život vládne nyní obrovskou silou a blíží se fakirství. U mne si vynucuje úctu velikost lásky a vášně, kterou projevuje toto prosté, selské děvče. Projevuje ji stigmaty, jak by ji jinak snad projevovalo lidskou písní. Láska k Ježíši a vlasti učinila Pannu Orleánskou vojvodkyní. I zde, u Terezy, je zjev, který by nazval psychoanalytik profesor Freud »verdrängte Erotik« (potlačená erotika). Tímto zařaděním neubývá ovšem zjevu na velikosti. Z toho, co jsem viděl odnáším si jeden veliký poznatek: totiž, že víra, jako projev duševní síly, je schopna výkonů obrovských. Tím není řečeno nic o tom, je-li ta víra správná čili nic. Nesporné je jen jediné, že Tereza věří v Ježíše a jeho utrpení vroucí silou a čistou duší. To jest její subjektivní stav, jenž sám o sobě je předmětem mého obdivu. Objektivního důkazu pro, nebo proti historické správnosti oněch událostí, jichž Tereza každého pátku je domněle účastna, konnersreuthské zjevy ovšem nepodávají. Je tedy stejně nemístné rozčilení pokrokářů jako jásot klerikálů. Duše lidská je zázrakem, tomu jedinému mne znova naučil Konnersreuth, jako mne vždy znova o tom poučí každé geniální umělecké dílo, každý nadnormální – tedy tvůrčí výkon lidské duše.«

Jiný zpravodaj, povoláním lékař, vyznáním mystik, který o zjevech napsal celou knihu s hlediska katolického, a který věří v zázraky, vysvětluje si celý zjev tím, že »mimo známý svět hmoty vskutku existuje neznámý svět vyššího řádu«, s čímž bychom mohli plně souhlasit, i když víru v zázraky odmítáme jako pověru.

Ale i kdybychom toho sebe více připustili, co se v oné německé vesničce hodinu od Chebu vzdálené skutečného děje, nemůžeme pochybovati o velké pověrčivosti celého okolí, když čteme, co jeden zpravodaj v jistém pražském deníku napsal o viděních Neumannové, která prý jsou věrným popisem něčeho, co se skutečně stalo. Tak prý v pondělí, dne 15. srpna nedostavila se extase ukřižování, nýbrž Tereza prožila ve svém vidění nanebevstoupení Panny Marie, které popisuje takto: »Andělé snesli se s nebe, otevřeli hrob a vešli do skalního otvoru. Tam zvedli tělo Mariino a vznesli se

s ním do výše. Pod jejími nohami utvořil se světlý oblak a opírajíc se o něj byla Boží Rodička unášena vzhůru. Náhle otevřela se nebesa a Kristus v čele andělů vycházel jí vstříc. Radostný zpěv a nádherná hudba naplnila nebeské prostory. Kristus přijal Matku z rukou andělů. Pak utvořil se oblak a vidění bylo u konce.« Tolik denní tisk.

Dříve než přikročím k vlastním vývodům, chci zde silně zdůraznit, že moje vývody platí v každém případě, tedy i v tom, kdyby všechno bylo pravdou, co ta nejpověrčivější fantasie si dovede vymalovat.

1. Všichni, kteří o událostech v Konnersreuthu psali a je viděli souhlasí v tom, že dívka po celá leta nesmírně trpěla, a že ti, kteří vidí boží dílo milosti, boží zvláštní zasahování ve velikém utrpení dívky, která nikomu neublížila, obdivují takovýto projev bolesti jako něco velmi žádoucího a lidem potřebného. Nejvýznačnější, k jejímu utrpení se vztahující fakta jsou tato:

V březnu 1918 pomáhala Tereza při hašení požáru, velmi ji to vzrušilo a těžce z toho onemocněla. Potom dostávala silné křeče, byla ochrnutá, měla chřipku, oslepla a živořila ve velkých bolestech celých pět let, až do r. 1923. Měla na noze otevřené rány, které hnisaly. V r. 1923 se jí polepšil zrak, ale vše ostatní zůstalo. V r. 1925 se mluví o jejím úplném uzdravení, ale už v listopadu téhož roku opět onemocní horečkou, bolestmi v břišní krajině, dostává hnisavý zápal slepého střeva, musí býti operována. Potom se po druhé uzdraví. Leč o velikonocích následujícího roku 1926, čeká ji nové utrpení. Ve své dlouhé nemoci zabývala se vytrvale utrpením Krista a živě si vše dopodrobna ve své mysli představovala, až se na jejím těle začaly objevovat krvavé skvrny, ba i rány, tak jak je od malička vídala na obrázcích a vypodobeních Krista. Prožívala při tom velká muka a to se od oné doby opakuje každý pátek. Ale ještě téhož roku 1926, dostavily se nové nemoci: hnisavý zánět pravého ucha. Prožívala nejednou smrtelný zápas a přála si zemříti, aby bylo konec bolestem. Objevují se jiné bolestivé nemoci. Také oči jí začaly krvácet. Objevily se rány i na nohou a bylo jí těžko se na nohy postavit.

Obdivovatelé jejího stavu píší několikrát o jejím plném uzdravení. Jednou prý byla uzdravena tím, že si přiložila několik růžových lístečků na tělo a zázračná moc těchto

lístečků byla prý v tom, že je kdysi sv. Terezie měla v rukou. To bylo v roce 1924. Přes toto uzdravení byla však zase nemocnou a zase byla uzdravena zázračně tím způsobem, že se svolením místního faráře přiložila si na bolavé místo vlas dávno zemřelé sv. Terezie. Leč v roce příštím se nemoc její obnovila a nové se přidaly. Jakého druhu je její několikanásobné uzdravení je vidět z toho, co napsal katolický kněz L. Kašpar 18. srpna t. r., tedy celkem nedávno:

»Při odchodu podal jsem ruku matce, která seděla ve světničce s růžencem v ruce. Matce vyhrkly slzy z očí a šeptem mi pravila: »Ach, velebný pane, jak mne to bolí, když mám přihlížet k tomu, jak lidé se chodí dívat na moje dítě trpící a krvácející.« Tato slova těžce zkoušené matky vůči svému knězi mluví za mnoho knižních stránek.

A jiný pozorovatel píše o dojmu při pohledu na trpící dívku: »A ty oči! Nikdy jsem nespatřil podobných u žádné hysterické nebo šílené ženy. Oči krví zalité, opuchlé a slepené zírají ve strašném utrpení do neznáma. A opět stékají po tvářích praménky krve. Upadá do extase, roní krev a na bezbarvých rukou vyznačena jsou zřetelně znamení ran Kristových.«

A tohle vše má býti dílem Nejvyšší lásky a milosti? To má býti cestou boží? To, že zlosyni zůstávají ukrytí a nevinná dívka, světice, že trpí tak ukrutně? Ve starém světě byla víra o utrpení nevinných, aby vinníci se měli dobře, velmi rozšířena a odpovídala úplně tehdejšímu společenskému řádu, který ještě dnes není úplně odstraněn.

Mučednictví kvetlo zvláště v prvých stoletích po Kristu. Někteří přímo je vyhledávali a domnívali se, že tím lépe slouží Bohu, čím většímu utrpení se vystavují.

Je velmi příznačné pro náš český sklon k mučednictví, že tuto stránku celé věci nikdo nevidí a ji nezdůrazní!

2. Lidé se nejvíce zajímají o to, zdali a jak by takové zázraky byly možné, ačkoli je potřebí jen oči otevřít a trochu píle a uvidíme sami u sebe věci mnohem záhadnější. Kdyby někdo dovedl do podrobna popsat proměny a cestu, jakou se z mléka v ústech nemluvněte dostává celému tělu toho co potřebuje, musel by doznati, že kdyby bylo rozumné mluviti o zázraku, taky by viděl stotisíckrát větší zázrak než všechna stigmata a všechny mimořádné zjevy u všech takových lidí jako Nemannová. Jak to, že mléko se může

proměnit ve vlasy, nehty, kůži, oční čočku, ušní bubínek, pohrudnici, mozek, nerv atd.? Kdo zná ty bezpočetné dráhy, pochody, kterými musí procházeti každá nepatrná kapička mléka u nemluvněte, aby se proměnila v to, dítku nejpotřebnější? Kdo jí poví, kde je čeho třeba, a kdo ji po těch mnohých spletitých cestičkách po celém těle dovede až tam, kde je právě jisté částky potřeba?

Kdyby to, co se takto v člověku děje řídila nějaká nadlidská inteligence, řekněme Bůh, jak si vysvětlíme, že někdy se stanou také chyby a onemocníme? A kdyby nemělo duševní vzrušení vliv na jednotlivé pochody v těle, jak si vysvětlíme smrt z leknutí, zastavení trávení při velkých starostech, zrychlené tlučení srdce při strachu atd. atd. Není ani zdaleka zapotřebí hledat zázraky pro věci mnohem větší, tím spíše, že jsou známy četné případy, kdy někdo podobné zjevy vyvolal úmyslně, dlouhým cvičením, které u jiného přicházejí jen po, nebo při jistých chorobách, při kterých byl psychofysický organism člověka uveden z rovnováhy a kde ať už chorobná nebo zbožná vůle a fantasie zmocnila se jistých pochodů tělesných a uvedla je na cesty žádoucí nebo nežádoucí, podle toho, jak takové zjevy oceňujeme.

Někomu může býti ideálem náboženství trpitelů, politika trpitelů, pósa trpitelů, povolání trpitelů, mluvení, hudba, poesie trpitelská. Jiným může býti ideálem náboženství vítězů, povolání samostatné, hudba vzletná, poesie radostná atd. Jedni chtějí býti trpiteli a můžeme jim to nechat. Jiní nechtějí být trpiteli a nemusí si to nechat vzít a ovšem, jsou-li z pravého fládru, ani si to vzít nedají. To neznamená, že by se utrpení báli. A l e o n i j e n e b u d o u z b o ž ň o v a t. Ránu, nemoc, nezdar nepovažuji za ideál, ale za nevyhnutelnou překážku při dosahování ideálů.

3. Ještě jednu úvahu, která se nám vnucuje při posuzování horečky, s jakou mnozí dokazují, že v Konnersreuthu se dějí zázraky.

Kdyby chtěl Bůh nebo některý jeho nadlidskými silami obdařený zástupce dělati zázraky, kde by museli začít podle nejlepšího náboženského cítění, jaké by mělo ovládati všechny lidi dobré vůle? Slyšeli jste o ztrnutí šíje u dětí? O záškrtu? Viděli jste naň dítě umírat, dokud lékařská věda lépe nepokročila? Jak se celá rodina celou noc modlila a dítě umíralo? Nic jste neslyšeli, čeho by bylo bývalo potřebí v době války?

Nebo dnes, kdy se připravují v různých laboratořích chorobné bacily na zničení celých národů? Anebo jedovaté plyny, které chemikové vyrábějí na vylidnění celých zemí? Víte něco o tom, jak někteří lidé bydlí? Víte, co se děje v pražských elegantních brlohách? Víte o tom, jak se krade, jak se klame, jak chodí bídáctví v září velkých zásluh? Nemysleli jste si někdy: kdybych tak byl hromem?

Jsou dvojí Češi. Jedni čekají zázrak: čekají, že bude možno odněkud brát, kam se nic nedává; že je možno žít z frází, z pověr a šizení; že štěstí je něco, co se vymyká lidské vůli a rozumu, že náboženství je čekat něco za nic, dostat něco zázrakem, nebo složit své hříchy na někoho druhého, aby za ně trpěl; že úspěch životní lze někde vysedět nebo vymodlit nebo vyšlapat; že je pobožné se na někoho dívat, kdo trpí, když jen my netrpíme; že naše spása je v něčem mimo nás; že mimolidské vlivy a bytosti nemají nic jiného na starosti než se starat co jíme, jak dýcháme, jaké chrámy stavíme a jaké modlitbičky umíme.

Avšak povstává nová generace Čechů, nové símě těch odvážných a sebevědomých, kteří zanechali fňukání a planého mluvení a mají odvahu něco vykonat na svůj vrub, kteří raději něco podniknou se škodou, než aby seděli za pecí a čekali, až se stane zázrak. Povstává lid, který se přestává krčit a skuhrat před bůžky a před stíny starých mrtvol, ale který se hlásí k spolupráci s Nejvyšším, k smělému tvoření nových hodnot a nového světa. Začnou se hlásit k uvědomělé práci mužové a ženy, kteří nebudou více stavět svatyně pro konservování starých pověr, ale kteří usilují o životní projev své náboženskosti stavbou nové společnosti z nových lidí.

Uvidíme při práci novou mládež, která nevyplýtvá nejdražší mízu svého mládí v bahniskách a výparech pobloudněné fantasie, ale která záhy a pečlivě začne analysovat a organisovat a podle plánu žít velký, krásný, vítězný život.

A našim potěšením budou děti, které nebudou otráveny strachem a pověrami o zázracích a o princech, kterým pomohla zázrakem nějaká čarodějnice nebo ježibaba, ale budou žíti pohádkou o lepším světě a odvážných lidech a ovládnutí přírody a jejích nepřebraných zdrojů krásného života.

A jako se děti začínají vysmívat bubákům, tak budeme potkávat nové pokolení, které se vysměje pověrečné před-

stavě krvavých bohů, kteří mají lidi za blázny a hrají si s jejich osudem jako kočka s myší. A na jejich místě vyvstane před námi tajemná a nejvýš dobrotivá všudypřítomnost Nejvyššího, nejdokonalejšího života, kterým jsme obklopeni a pronikáni, s kterým usilujeme si rozumět a s ním pracovat a nacházeti nejlepší způsoby, jak v souladu s jeho zákony žíti zdravě, mladě, opravdu zbožně a vítězně.

Američtí unitáři Svobodnému bratrství.

V úterý 30. srpna t. r. předala americká delegace před asi tisícem účastníků shromáždění SB pamětní list na pergamenu se zlatou pečetí a podpisy, následujícího znění:

The American Unitarian Association

zastupuje unitářské náboženské obce z celých Spojených států a ustanovila tyto delegáty: Hon. William Howard Tafta, L. L. D., předsedu a místopředsedy Rev. Ulysses G. B. Pierce Ph. D., D. D. duchovního správce unitářské náboženské obce ve Washingtoně a Rev. Eugene Rodman Schippen, D. D. duchovního správce unitářské náboženské obce v Bostonu, aby tlumočili srdečné pozdravy Společnosti Svobodného bratrství v Praze.

Práce našeho oblíbeného Rev. Norberta F. Čapka, D. D., jehož milujeme a jemuž plně důvěřujeme a úspěšný ohlas Vaší obce za jeho vedení je známa ve všech náboženských obcích, sdružených v naší asociaci a jest příčinou naší radosti a našeho blahopřání. Hledíme se vzrůstající nadějí a důvěrou vstříc velké budoucnosti českého národa a úplnému přijetí zásad snášelivosti a duchovní a náboženské svobody, jak byly hlásány světu Vašimi velkými proroky. Podáváme Vám přátelskou ruku přes velkou vzdálenost, která nás dělí, hledíme na Vás s upřímným obdivem, a uznáváme jednotu Vaší práce s prací naší.

Nechť Bůh žehná pražskému kongresu svobodomyslné družnosti.

Dáno vlastnoručně a naší pečetí ověřeno.

SAMUEL A. ELIOT, president.
LOUIS C. CORNISH, vice-president.
PARKER E. MAREAN, secretary.

V minulém čísle bylo opomenuto uvésti, že v závěrečné schůzi bylo zvoleno nové předsednictvo kongresu. Předsedou byl zvolen Hon. W. H. Taft, president Nejvyššího soudu a bývalý president Spoj. Států. Dále byti zvoleni tito místopředsedové: Dr. C. W. Wendte, biskup Procházka, prof. Rudolf Otto, biskup Jozan, prof. Heering, prof. Viénot, prof. Rochat, ředitelka Carola Barth, Dr. Shutter a Dr. Čapek.

Po této volbě byla srdečné aklamována následující resoluce:

„Přejeme si, aby srdečné a nadšené díky všech členů kongresu byly tlumočeny všem, kdož přispěli k úspěchům kongresových shromáždění a ukázali takovou velikomyslnou laskavost vůči svým hostům, dále starostovi města jakož i všem členům obecního představenstva, dále místnímu komité a jeho oběma představitelům biskupovi Procházkovi a Dr. Čapkovi, místnímu sekretáři, pí. M. Čapkové a konečně všem mladým členům, kteří v mnoha úkolech ochotně spolupůsobili jako pomocníci a přátelé."

Jak byl kongres posuzován.

Jak už jsme v předchozím čísle napsali, zachovaly se necírkevní časopisy velmi pěkně. Máme v ruce asi 200 větších i menších článků o kongresu a zastoupeny jsou téměř všechny strany a směry. Jsou to ovšem hlavně listy české, ale dostali jsme i řadu listů cizojazyčných, které o kongresu psaly velmi pěkně, mezi nimi na prvém místě Kölnische Zeitung a The Christian World. Jestli někteří církevní referenti psali, že kongres se minul bez větší pozornosti časopisů, vyslovili tím jen svoje přání, které se nesplnilo. Je ovšem pravda, že oficielní časopis českých evangelíků „Český bratr" o kongresu nereferoval.

Všemi nestrannými účastníky a pozorovateli bylo jednomyslně konstatováno, že kongres byl výborně organisován a obdiv byl by, možno-li, ještě větší, kdyby věděli, jaké překážky byly organisátorům kongresu kladeny do cesty právě z kruhů těch, kteří dnes vyslovují svůj nepříznivý soud. Vždyť tito udělali vše, co jen bylo v jejich moci, aby kongres znemožnili, a zvláště československou církev aby odradili a teď se zlobí a svůj neúspěch vyjadřují kritikou těch úspěšných. Můžeme jim říci, že jsme na jejich počínání lépe viděli než o tom tušili, a proto jen bylo možno jim čelit.

Dotklo se nás velmi sympaticky, že jak socialistické listy „České Slovo", „Právo Lidu", „Nár. Osvobození" a mnohé jiné, i krajinské listy psaly velmi příznivě o kongresu, ale také listy stran, stojících na opačné politické linii, jako „Národní Listy" a jiné. „Masarykův lid" zdůraznil, že kongresu se zúčastnila čsl. církev oficielně, „která kromě Svobodného

bratrství jediná ze všech našich církví má odvahu své pokrokové smýšlení náboženské přiznat před celým světem."

„Republikán" napsal: „Pražský kongres jest dokumentem doby. Náboženství, živé náboženství v souhlase s vědeckým pokrokem jest skutečnou potřebou každého českého člověka, tudíž i českého inteligenta."

Krásně vystihl zvláštní situaci kongresu Uranus větou: „Jest podivnou hrou osudu, že po 500 let trvajícím úporném boji o vyhlazení nenáviděného kacířského národa, sjíždějí se kaciři téměř z celého kulturního světa právě do Prahy, aby se tu radili o tom, jak osvoboditi lidstvo z labyrintu dogmat, pověr a předsudků."

Je zajímavé, jak i moravské časopisy lehce porozuměly, proč bylo v českém názvu nahraženo slovo liberální, které je pro nás nepřijatelné, slovem pokrok. „Pokrokový obzor" v Brně napsal: „Základní myšlenkou kongresu bude uvědomit a ujasnit si vliv moderního myšlení na pokrok v náboženství". Dále píše, že jest pražský kongres velikou událostí, o čemž svědčí veliký zájem v kruzích pokrokového občanstva.

Vůbec bylo všeobecně uznáváno, že název kongresu „pro pokrok v náboženství" byl volený velmi šťastně a všeobecně se mu správně rozumělo, kdežto některými evangelickými liberály navrhovaný název: „svobodného náboženství" byl by jistě velmi nešťastný a matoucí, protože právě ty nejzpátečnější církve české všade si říkají „svobodné" a to jen proto, že nejsou církvemi státními.

Německé zpravodajství o kongresu stálo na vysoké úrovni. Už před kongresem uveřejnily německé časopisy v Čechách i v Německu provolání pořadatelstva, aby se přihlásili všichni pokrokově náboženští zájemníci, tak aby nebyl nikdo opomenut. Námět vyšel od říšských Němců samotných, a marburští profesoři teologie kromě toho, ovšem bezvýsledně, zvali také české evangelíky zvláštními opisy.

Také Němcům bylo slovo Fortschritt (pokrok) velmi sympatické a všade je ve svých zprávách zdůrazňují.

„Prager Presse" upozornila, že „v boji o svobodu osobního přesvědčení mají zásady na kongresu zastupované neobyčejný význam".

Významný orgán říšskoněmeckých pokrokových evangelíků „Die Gemeinde" přinesl obzvláště sympatický článek. „Bylo to, jako když mocný zemský magnetism, který ze samotného kongresového místa trysknul celé ovzduší ovlivňuje. Právě tato skutečnost činila kongres velikým zážitkem. Vlastně jsme ani z údivu nevycházeli, a potřebovali jsme jistý čas, abychom se do této zvláštní situace vžili." — Líčí potom ohromné dojmy, které si ze všeho odnesli, zmiňuje se velmi lichotivě o pořadatelích a neopomíná pochválit naši přímnost jedinečným způsobem. Píše o tom: „Pocítili jsme strhující laskavost a pohostinnost,

a porozuměli jsme tomuto probuzení se národa. Známý světový list „Kölnische Zeitung“ přinesla velmi obšírný a sympatický článek, z něhož aspoň jednu větu zachycujeme: Zřejmě mohl každý vycítit všade snahu ukázati cizincům, že Československo je státem kulturním a zemí duchovní svobody.“

Nebudeme se zvláště zmiňovati o nejvýš sympatických zprávách anglických, holandských, amerických, zastavíme se jen ještě maličko u kritiky, dílem dětinské, dílem zlomyslné a dílem i slušné. Škoda by bylo stejně dlouze jim odpovídat, když místo slov jsme zvyklí postavit práci. Jen tak mimochodem budiž podotknuto, že nic se tak nemstí, jako pošlapaná dobrá vůle. Verbum sat sapienti.

Katolický časopis nám vytýkal, že jsme se při kongresu nemodlili k Panně Marii, evangelický opět, že každa schůze nezačínala evangelickými bohoslužbami a biblickým proslovem, a Volná myšlenka jen proto celý kongres odsoudila jako nepokrokový, že začal a končil modlitbou.

Velmi málo z Husova ducha bylo v zprávě, kterou o kongresu přinesl „Husův odkaz“. Zkreslil vše dokonale a končil vyloženou nepravdou, že by resoluce nebývala výrazem smýšlení účastníků. Byla pečlivé a všestranně připravena, všade příznivě komentována, a toliko jediný Američan Bradley chtěl, aby v ní byl větší ohled brán na americké humanisty, a konečně se mu jednalo jen o vynechání jednoho slova, ale úplně v opačném smyslu těch našich evangelických kritiků. Když ale soukromě uslyšel, jaká je v Čechách situace a jak by se potom teprve na nás vrhli — uznal, že bylo tak nejlepší, jak bylo. Je i z toho vidět, jak málo jde některým lidem o pravdu pravdoucí a za každou cenu chtějí strhávat, co sami neudělali nebo co se bez jejich dovolení dobrého stalo.

S přebolenou bolestí přečetli jsme si co jinde napsal prof. Rádl o kongresu. Vlastně to byl jen velmi osobně zahrocený útok a zůstal z něj jeden velký dojem: že je snadnější býti inteligentem než gentlemanem. Přiznáváme prof. Rádlovi, že kongres způsobil zmatek, ale jen u těch, kteří chtějí vždy mluvit za celý národ o moderním náboženství a nyní takový kongres se mohl konat i proti jejich vůli! Jestli svůj článek napsal, „aby se vyjasnění pomohlo“, pak se určitě minul cíle. Článků, které by tak velice skutečná fakta zkreslovaly, musí i u nás pohledat. Je nepravdou, že „Němci byli před válkou vůdci tohoto hnutí“, nepravdou, že „ráz sjezdu byl pražským sjezdem zmaten“ a že „Čapek dal sjezdu ráz jiný“, (to vytknout nebyl ostatně povolán prof. Rádl, který s kongresem nikdy nebyl v žádném spojení. A ti, kteří povoláni byli, vyslovili znovu a znovu své uznání). Není pravda, že nebyl uvědoměn

prof. Linhart, není pravda, že „naši Němci nebyli pozváni", není také pravda, že „naše liberální hnutí náboženské bylo sjezdem přehlédnuto."

O některých tvrzeních bylo by lépe pomlčet z úcty k prof. Rádlovi samému. Kdo tolik pracuje a jistě velmi intensivně prožívá ohromné napjetí, jaké je mezi jeho spisem „Náboženství a politika" a jeho dnešní náboženskou orientací, může snadno i neúmyslně na něco zapomenout. Mohl by se snad přece rozpomenout, že právě ohled na jeho funkce v YMCA mu bránil rozhodnouti se pro účast na kongresu, a že tudíž zváti YMCA i bez ohledu na její ortodoxní stanovisko nemohlo přijíti v úvahu. Snad si ještě připomene, že nás na etické hnutí studentstva a jeho vůdce upozorňoval a že jsme se z jeho úst o chystané roztržce v obrodném hnutí studentů teprve dozvěděli atd.

Bylo by také velmi těžko charakterisovat způsob, jak prof. Rádl prof. Batka jednou vyzdvihuje a jinde opět v jistém smyslu snižuje, podle toho, v jaké to je souvislosti. Mohli bychom se ho také ptáti, jestli skutečně myslí, že kromě pěti českých referentů mělo jich býti ještě patnáct, a jestli si není vědom, jak by potom jeho přátelé nás byli kritisovali, když vyloženě unitářské Svobodné bratrství jako spolupořadatel kongresu unitáři založeného bylo jim takovým trnem v oku?

Nejvíc prof. Rádla mrzí, že církev čsl. vystoupila na významném místě bez poručníků. Ke všemu tomu, co velmi průhledně o ní napsal, nebude nikdy československé církvi ku potupě ani ku škodě, když třeba i počtem malá náboženská hnutí budou spíše v ní vidět mocnou průkopnici náboženského pokroku nežli v těch, kteří by chtěli každého jen poručníkovat a místo chleba hází kamením, někdy ještě klepy zabláceným.

Nedivíme se, že prof. Rádl vůbec nezná unitářství, ani americké ani jiné, ani jeho český projev v Svobodném bratrství, je jen divné, že tolik o něm píše.

Čeští evangelíci mají opravdu nejméně příčin ukazovati na „zákulisí kongresu". Ano, až ponižující bylo to nadcházení českým evangelíkům. Do krajnosti se jim vycházelo vstříc. A když prof. Rádl objevil se na zahajovacím večeru v Smetanově síni, ihned jej Čapek vedl do předních řad na podium a seznamoval jej s předními hosty. Nikdy a nikde nebyla řeč o katolících. Ani slovíčka o nich nepadlo v zákulisí. To af vezme na vědomí stejně list arcibiskupský jako listy evangelické. Na banket, jak bylo jistě slušné, byli pozváni redaktoři všech pražských denníků. Přišel také Dr. Fuchs z „Lidových listů" a zachoval se jako pravý gentleman. A to bylo dostatečným podkladem pro veřejně opakované tvrzení, že se katolíkům nadržovalo před evangelíky. Co těmhle klepům říkáte vy, prof. Kozáku, prof. Žilko, prof. Linharte? Je pravdou, že humanun

est errare, ale proto není nutné dokazovat ignotum per ignotis. Neboť ať poví ti, kterých se to týká, koho přišel prof. Rade z Marburku jako vicepresident kongresu zvát osobně do Prahy? Přece ne čsl. církev nebo Svobodné bratrství? Koho tedy? Nebo nebyl směšný kladený nám požadavek: že čeští evangelíci budou teprve potom zvát — až budou míti jistotu, kdo z pozvaných přijde? A specielně jak mnoho evangelíků mezi nimi bude? V tom že je pokrokovost?

Bylo by nám milejší zabývati se šířeji články prof. Linharta v „Kost. Jisk." a prof. Kozáka v „Naší době", protože je v nich zřejmý úmysl, psát spravedlivě a věcně. Jestli přesto některé jejich postřehy neuznáváme za správné, je to při technické nemožnosti opatřiti si více fakt jako základů správnějších úsudků, přirozené. To se týká jmenovitě neznalosti Svobodného bratrství.

O kongresu samém napsal prof. Kozák, že vyhlídky na něj nebyly růžové. A dále píše: „Tím větší potěšení musel způsobiti jeho zdárný průběh. Bylo-li domnění, že přinese důkaz o prázdnotě těch, kteří hlásají pokrokové náboženství, byla-li obava, že se na něm bude pokrok měřiti dle množství zahozených věr, nikoli dle kladných hodnot, byla velkou většinou sjezdových řečníků vyvrácena. Manifestací diletantismu a náboženské chudoby tento sjezd jisté nebyl." — „Zevní průběh jeho měl skvělé momenty." — „Banket v sále Radiopaláce ve středu večer byl z největších, jež Praha viděla." Dále mluví prof. Kozák o pečlivé a v mnohém směru výtečné přípravě kongresu, která byla obecně uznávána. — „Přívrženci liberálního směru v českém evangelictví budou ovšem litovati toho, co se stalo, tím spíše, že kongres možno bez nadsázky označiti jako velmi zdařilý. Znamená to pro ně ztrátu dalšího kousku prestiže a vlivu, jež se těžko budou opět získávati." —

Z nesprávností referátu prof. Kozáka budiž poukázáno aspoň na jednu. Domnívá se, že čeští evangelíci zajistili účast Radeho z Marburku. To je velký omyl a možno jej vlastnoručními dopisy profesora Radeho vyvrátit. Radeho nebylo potřebí získávat, ale on sám vše možné dělal, aby je získal, aby, jak v jednom dopise píše: kongres, pokud se místního pořádání týče, nestál na dvou nohách, čsl. a Svobodného bratrství, ale měl ještě třetí nohu v českých evagelících.

O jiných projevech zmíníme se snad příště, vše více jako připomínku a dokument, aniž bychom se chtěli chlubit nebo bránit. Víme velmi dobře co chceme, kam jdeme a kde jsou naši přátelé. Ať blesky nebo sluníčko, nás vše jen k dalšímu úsilí nabádá, abychom spěli za vytknutou metou.

SVĚTLA A STÍNY.

Moderní prostředky ve službách církve: Českobratrský evangelický sbor na Smíchově, pořádá věcnou loterii ve prospěch postavení Sborového domu. Na los za pět korun možno vyhráti automobil, mláticí složení, přepychový nábytek, šperky a mn. j.

*

Americké noviny oznamují, že v Lanching Michigan byl jeden muž, který po čtvrté přestoupil prohibiční předpisy, odsouzen k doživotnímu vězení.

*

Manifestační sjezd pro demokratickou národní školu konal se v neděli 9. října ve Smetanově síni Obecního domu. V pořadatelstvu bylo zastoupeno i Svobodné bratrství.

*

Masarykův lidovýchovný ústav pořádá cyklus přednášek o Ježíši. Jako první řečník promluvil katolický novinář Dr. A. Fuchs o Ježíši s katolického stanoviska. Promluví dalších osm řečníků s různých jiných hledisek. Schází jen, aby někdo promluvil o Ježíši se stanoviska každodenního života.

*

Al. Dichtl, známý český biolog hájí velmi nepopulární stanovisko, když vědecky dokazuje, že s biologického hlediska dává přednost pohřbívání v zemi před pohřbem žehem. Odůvodňuje to hlavně tím, „že pohřbívání v zemi podporuje rozvoj života, pohřeb žehem je však opravdovou smrtí, z níž se život jen těžko křísí. Mluví se mnoho o tom, že civilisace znásilňuje přírodu; a přece ve zcela umělém zjevu — ve spalování mrtvol — hledá se známka pokrokovosti. Přirozený je jen poznenáhlý rozklad, při němž život zřejmě vítězí nad smrtí.“

Stupínky světového pokroku. Vzdělání nejnadanějším — ideál, k jehož uskutečnění se nejvíce přiblížili v Rakousku významnou školskou reformou, provedenou cestou zákona. Místo školy měšťanské zavedena byla t. zv. škola „hlavní“, která je přechodem k vyšší střední škole. Nový typ odstraňuje rozdíl mezi školou měšťanskou a nižší střední a nejen otvírá všem cestu k vysoké škole bez ohledu na majetkové poměry žáků, ale znamená celkové zvýšení úrovně vzdělanosti. Dalším pokrokem je zavedení dělnických středních škol a přechodných tříd, hlavně pro venkovské děti, které mají nadaným dělníkům umožniti vysokoškolské studium, aniž by jim bylo zabráněno vykonávati své denní zaměstnání. Reforma rakouského školství dává nadaným velikou příležitost k plnému využití svých schopností a vloh.

Technologie socialismu. Haber musil pod nesmírným tlakem spojiti kyslík s vodíkem, aby mohl vyráběti synthetický amoniak. Risiko explose bylo nesmírné. Ale objev jakéhosi plynového pláštíku risiko zmenšil a v Shellfieldu se vyrábí amoniak a nikoliv explose. Politikové byli by v tom případě založili několik stran a časopisů. Proti kyslíku, proti vodíku, proti jejich spojování, pro explose s revoluční morálkou a proti vyhazování do povětří s chválou strojů starých. Co je vlastně socialism? Nutnost, aby pod vysokým tlakem kritických poměrů spojen byl duch mládnosti s duchem spravedlivosti za účelem výroby synthetického řádu. Nebezpečí explosí je nesmírné. Ale pláštík pravé metodiky vykoná své zázraky.

Zvláštní upozornění.

Kdo má zájem o ideové a výchovné směrnice Svobodného bratrství, ať si objedná „Výchovné úkoly Nedělní školy Svobodného bratrství". Cena 30 h. Při objednání některé knihy je na požádání přiložíme gratis.

Týdenní kalendář Svobodného bratrství vychází nyní tiskem. Na prvé straně je naše heslo týdenní, na druhé pracovní program, na třetí důležitá upozornění, na čtvrté jedna z modliteb z našich nedělních shromáždění. Cena 30 h.

Co nového v Svobodném bratrství. Zahájení činnosti v pracovních skupinách a přednášek na venkově bylo letos poněkud oddáleno světovým kongresem, který si vyžádal sil všech pracovníků. Veliký úspěch kongresu byl ovšem odměnou za obětavou práci všem, kteří se o jeho zdar přičinili; byl i novým povzbuzením pro další rozšíření organisační a apoštolské práce Svobodného bratrství. Kromě pravidelných úterních a nedělních přednášek br. Čapka zahájili jsme 2. října Nedělní školu společným dětským shromážděním, ke kterému promluvil br. Čapek. Dětské tváře hořely nadšením a jejich oči mluvily o radosti, že se zase mohou scházet v Nedělní škole, která se jim stala potřebnou, Mnohé děti, jak slyšíme od maminek, nemohou v neděli ani dospat, aby nezmeškaly. Pro informaci rodičů vydali jsme tiskem výchovné cíle Nedělní školy, kde je uveřejněn učebný plán pro letošní období. Oproti loňskému roku zavedena budou vždy první neděli v měsíci místo kroužků společná dětská shromáždění. — Mládež schází se pravidelně každý pátek v Dlouhé tř. 49. Také pí. Gammová absolvovala již své přednášky pro kroužek dívek a žen a pro mladé muže. Přednášky budou vždy první týden v měsíci od středy do pátku vždy večer v Dlouhé tř. 49. Tamtéž koná se každé pondělí o půl osmé cvičení

sborového zpěvu. Náš pěvecký sbor dobře vedený p. M. Esopem svými výstupy při nedělních shromážděních i jiných příležitostech plní pěkně své poslání. Noví zpěváci, bratří i sestry, třeba i začátečníci přijímají se stále. — Po dlouhých prázdninách dočkali se přednášek i nymburští a kladenští přátelé, kteří s novým nadšením dávají své schopnosti a síly do služby ideálů Svobodného bratrství. — Nedělní přednášky v Mikulášském kostele v Praze započnou 6. listopadem vždy 10 minut před 4. hod. odpolední, jak bylo oznámeno v týdenním kalendáři Svobodného bratrství.

LITERATURA.

Jindřichův chodský zpěvník, o němž jsme svého času přinesli delší noticku, již vyšel nákladem okr. osvětového sboru ve Kdyni. Cena 10·— Kč.

B. Kočího Malý slovník naučný, díl II. sešit. 21. právě vyšel v nakladatelství B. Kočího v Praze, Masarykovo nábř. 14. Cena sešitu 6 Kč, na dřevaprostem papíře, na papíře „India" 7·50 Kč. Jest to encyklopedie skutečně všestranná a — což je neméně důležito — svou cenou obecně přístupná. Doporučujeme.

Prof. V. Stratonov: Astronomie. Český překlad pořídil Dr. Boh. Mašek. Sešit 6. a 7. právě vyšel v nakladatelství B. Kočího v Praze I., Masarykovo nábřeží 14. — Cena Kč 7·80. Upozorňujeme na toto nádherné dílo, které poučuje o veškerých zjevech a záhadách kosmických způsobem jedinečně jasným a poutavým.

Nakladatelství „Orbis", v Praze XII. vydalo: **Mezinárodní konference a Československo.** Tato knížka jest souborem úvah našich zástupců na konferenci ze dne 23. května 1927 a definitivní zprávou touto konferencí schválenou. Pro poznání současného stavu jednání a dosavadních výsledků jest nezbytná. Cena 10 Kč.

„Čokoláda". Ruský porevoluční román od A. Tarasova-Rodionova. Stran 212, cena 15 Kč. Vyšlo v knihovně „Dobrá četba".

Belloc Lowndes: Terrifordské tajemství. Román. Přeložil K. Svoboda. Vyšlo v románové knihovně „Melantricha", II. serie, sv. I. Stran 304, cena Kč 15·—. Společenský román se zajímavou zápletkou.

Lehké těhotenství a lehký porod. Dle nauky dra Nicholse a vlastní 30leté zkušenosti z přírodoléčby napsal Jesenský. Cena 7 Kč. (Předem zaslat.) Nákladem „Přírodního lékaře" Praha-Smíchov.

Mistopisná mapa čech podle dr. Fr. Macháta. Vydala „Česká ročenka" v Plzni. Cena 8 Kč.

Fr. H. Hvězdinský: Okultismus, astronomie, astrofysika. Stran 60, cena Kč 12·—.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Norbert F. Čapek:

Sakramenty.

Nejeden vážný myslitel zastavil se před otázkou, zdali církve k Bohu přiváděly nebo od něj odváděly, zdali zbožštěním Ježíše jej povýšily nebo ponížily a oloupily, zdali pomáhaly člověku k většímu duševnímu obohacení nebo k jeho ochuzení a zbídnění.

Jádrem Ježíšova učení bylo hlásání království božího na zemi, to jest nového společenského řádu, v němž lidé svobodní a osvobození žijí spolu bratrsky. Aby se dála vůle boží na zemi jako na nebi. Tedy opak znásilňování, nesnášelivosti, kacеřování pro odchylné přesvědčení. Ježíšovo náboženství je tak prodchnuto mravní zodpovědností, mravním úsilím, mravními požadavky, snahou o mravní přerod, o vysokou mravní úroveň každého, kdo jej chce následovat, že i poměr k Bohu jako k Otci uvádí Ježíš hlavně jako důvod a pohnutku pro mravní jednání. Jedinou branou do jeho království je mravní přechod, znovuzrození. Služby lásky staví nad jakékoli vyznávání víry a jeho jména.

Theologové, jakožto učitelé církví však postavili evangelium Ježíšovo úplně na hlavu. Z přítomného království božího, jehož ovocem měla býti spravedlnost, radost a pokoj na zemi, učinili něco mimozemského, totiž unikání před nekonečným trápením v pekle a v získávání místa v nebi. A vstup do takto malovaného království učinili závislým na přijímání svátostí čili sakramentů a na věření v představy a dogmata theologů o Bohu a Kristu a spáse a jiných věcech.

Evangelíci více zdůraznili víru, katolíci položili hlavní váhu na sakramenty. Evangelíci se spokojili s dvěma sakramenty, katolíci jich přijali sedm. Povšimněme si blíže těchto sakramentů s hlediska více lidského a s použitím obyčejného rozumu.

Prvým sakramentem je křest. Připisuje se mu veliká, ba kouzelná moc. Dítě se jím stává docela jiným člověkem s právy a možnostmi, jež prý jsou pro nekřtěné zcela nepřístupny.

V dřívějších dobách nebylo jiné registrace poddaných, vojáků a robotníků nežli farních matrik. Ještě i dnes býváme všade

tázáni po křestním listě a církevní matriky jsou dosud spojeny s politickou správou, ačkoli se připisuje policejní registraci větší význam.

Byly doby, kdy člověk nebyl ani životem jist, jestli nebyl v církevní matrice. Účel byl zřejmý. Vždyť čteme v katolické věrouce, že »jako se nemůže už nikdo pokřtěný nikdy zbaviti křtu, tak také navždy *podléhá moci svaté církve* atd. A jak víme, tato moc vládla mučírnami, žaláři i hranicemi.

Naproti tomuto zkamenělému myšlení dávných dob odpovídala by dnešnímu stupni lidského vývoje nějaká rodinná nebo společenská slavnost s náboženským posvěcením, kde by rodiče a přátelé vítali nové vtělení Boha, nový pokus o lepšího a nadějnějšího člověka, před jehož narozením nebylo podle nejlepšího vědomí a svědomí nic zanedbáno, aby se mohl dobře narodit a za nejvhodnějších podmínek do života vstoupit. A dále by to bylo předsevzetí a povzbuzení k nejlepší možné výchově. Jak mnohý nese celý život následky dědičnosti, špatného narození — jak málo mu dal křest a jak mnoho mu mohli dát duch a krev a karakter jeho předků!

Vzniká pochybnost, jestli křest jako sakrament neodvracel lidi od jejich povinností přirozených k spoléhání na věci nemožné a nepřirozené! Zdali nebyl překážkou místo branou do božího království!

Druhou svátostí, kterou mají katolíci společnou s evangelíky, je sv. přijímání neboli Večeře Páně. Podle »katechismu českobratrského evangelického náboženství« vydaného 1923 ve čtvrtém vydání pro školy měšťanské a nižší střední »v nejdůvěrnější obecenství s Kristem, a tak i s Otcem nebeským, vcházíme při večeři Páně.«

Něco většího a vyššího dosáhnouti je sotva možné než vejít v nejdůvěrnější obecenství s Nejvyšším. A to prý se děje při obřadu, zvaném večeří Páně. To je hlavním znakem každého sakramentu, že se mu připisuje tak velká moc a tak mocný účinek. To je čemu se také říká sakramentalism.

Jestli je člověku možné tak lehce vcházeti v nejdůvěrnější obecenství s nejvyšší vesmírnou bytostí, je přirozené, že mu nemusí tolik na tom záležet, v jakém je poměru k člověku, když bratrství je věc tak těžká a vyžaduje velkého mravního úsilí! Proto vidíme církevníky spěchati k večeři Páně a k sv. přijímání, kterým ani nenapadne, aby svůj poměr k lidem

jim blízkým lepší upravili, méně je pomlouvali a méně hořkosti a žluči v sobě nosili.

Jak snadné je milovat Boha, kterého nevidíme a vcházeti s ním do nejdůvěrnějšího obecenství pomocí sakramentu! A jak těžké je milovat člověka, kterého vidíme a který je naším sousedem! Co hněvu a záští dovede projevit k svým bližním tak mnohý kněz, který denně je účasten sv. přijímání!! Zdaliž tu nevzniká odůvodněná pochybnost, jestli takový sakramentální styk s Nejvyšším neodvádí od onoho království Ježíšova, kde se požaduje na prvém místě lidské bratrství?!

Václav Žižka:

Poselství radostného života.

Každá doba a každá země měla a má své proroky, velké i malé. Slavné i bezejmenné. Každé poselství, které přinesli světu, odpovídalo vždy jen tomu životu a myšlenkovému proudu, v němž sami žili. Ve všech poselstvích, ať byla hlásána před tisíciletími nebo včera, je jedno jádro a jedna touha. Najít cestu ke štěstí.

Jedni viděli štěstí v sobě. Uzavírali se v hlubinách svých duší, rozjímali a přemýšleli. Dospěli k poznání, že tělo je jim překážkou. Tak je umrtvovali askesí, postem a bičováním.

Jiní poznali, že člověk okouší radosti i žalosti jen prostřednictvím tělesných smyslů a že štěstí je pocit, který se dostavuje ustavičným splňováním tělesných žádostí. Tak, z téhož důvodu jako ti první, dělali pravý opak.

Ale přišli opět jiní proroci a řekli: »Nenajdete štěstí v domě svého těla, neboť nemůžete vždy ukájet svých žádostí. Jste proto nespokojeni. Nenajdete úplného štěstí ani ve vlastní duši, neboť vůbec není štěstí ve světě. Štěstí je mimo člověka a mimo svět. Svět je bludištěm hříchů, kterým musí každý projít, aby se dostal k pravému blaženství, které je po smrti v nebi.

Dlouhá byla řada proroků, kteří odvraceli lidskou mysl od věcí pozemských a učili ji vzhlížet k nebesům.

Dnešní člověk zamýšlí se nad jejich evangeliem a poznává, že v každém učení je nějaké zrníčko pravdy, že každý prorok přinesl jen jiné brýle, kterými je možno vidět život a svět.

Ježíšovo evangelium lásky! Milovat nepřítele. Jak vznešený příkaz mravní. Ale musíme se nejprve naučit milovat svou

ženu, otce, dítě pravou láskou, ba mnozí neumějí ještě milovat ani sebe. Otravují své plíce kouřem, mozek alkoholem, nervy zlostí a hněvem, srdce nenávistí a svou mysl zlými a špatnými myšlenkami.

Kolik je krásných myšlenek, které vytryskly z šlechetných duší sta a sta let před naším letopočtem, aniž by ztratily na své ceně a kráse. Jsou to myšlenkové démanty, na které nepůsobí čas. Září dnes stejným leskem jako před dvěma, třemi tisíciletími.

Proč nevyhrabat démanty a nevsadit očištěné od tisíciletého prachu do nového diadému dnešního poznání o světě, lidech a životě? I náš věk chce mít své evangelium, i naše duše žízní po štěstí života.

Jaké bude evangelium našeho věku? Nebude to asi žádné z těch historických. Bude to evangelium *lidské* pro všechny lidi bez rozdílu náboženství, ras a národností. Nebude vylučovat žádnou kastu ani třídu. Jeho vyznavači budou chudí jako bohatí, zdraví jako nemocní, veselí i smutní.

Chudí proto, aby nalezli cestu k odstranění své chudoby.

Nemocní proto, aby se stali zdravějšími.

Smutní proto, aby v sobě objevili pramínek radosti, jímž by svlažili své smutkem zvadlé tváře, neboť toto evangelium bude *evangeliem radostného, tvůrčího, silného života.* Ono bude založeno na nejnovějších poznatcích o člověku, o jeho tělesném i duševním organismu, na poznatcích o životě a jeho projevech. Jestli jeho podkladem bude to, k čemu dospěl inteligentní lidský mozek, netřeba se domnívat, že bude evangeliem rozumářským. Bude v něm také něco pro srdce — láska, radost a nadšení. I vůle musí v něm přijít k plnému uplatnění.

Tvůrčí život. To je něco pro mozek. Přemýšlet o nových způsobech života. Jak udělat svou denní práci originelně. Jak jít ulicí, abych cítil jiné podněty, než když jsem šel tudy včera. Jak pozdravit přítele, aby můj pozdrav nebyl návykovou frází, ale aby v něm bylo světélko, které je s to rozsvítit paprsek sluníčka v tváři přítele. Jak jíst svůj oběd, aby byl okořeněn humorem a jak jít večer spát, abych ráno vstával s dobrou náladou a osvěžen k nové, tvůrčí práci.

Silný život. To je něco pro vůli. Umět vtělit svou sílu, která mne naplňuje a kterou cítím v každém svalu do nějakého činu. Nebát se práce i kdyby byla větší než mrakodrap

a těžší než vagon olova. Jsem silný, protože můj duch je silný. Každý je silný, kdo si svou sílu uvědomuje. Jeden má svaly jako ze železa ukované, ale je duševním slabochem. Druhý je obdivován pro svůj silný charakter, ale nesnese silnější fouknutí větru. První si potřebuje uvědomit, že síla není jen ve svalech, ale že je třeba pěstit také duši, odvahu, pevnost a charakter. Druhému je třeba uvědomění, že velká a silná duše se nemůže krčit v psí boudě, ale potřebuje dobré obydlí, mohutný chrám, jakým má být naše tělo. Silný život znamená silné tělo a silnou duši.

Radostný život. To je něco pro srdce. Umět se radovat z každého jitra, které mně dává novou možnost k novému tvoření, umět se radovat z každého i sebemenšího úspěchu, umět se radovat čistou radostí dítěte, které jásá nad papírovou lodičkou, když ji vítr žene po louži. Umět se radovat v očekávání příštího vítězství i nad nezdarem a vidět v něm jen stupínek k úspěchu. Radovat se i proto, že se jiní radují.

Kdesi jsem četl o sedláku, který seděl pod horama na mezi, zatím co jeho potah odpočíval. Díval se kolem sebe a stále se usmíval. »Proč se tak usmíváte a proč nejedete?« ptal se ho kterýsi zatrpklý měšťan. I povídá: »Dívám se a mám radost.« »A z čeho, prosím vás?« — »Inu jen tak, že se mi ten svět pořád líbí. Mám radost, že dnes tak svítí slunce a že dnes tady pod horama doorám. A víte«, povídá sedlák po chvilce k tomu dodatkem, »mám radost, že jsem vydržel a dokázal, že nemusím tu fajfku celej den v hubě cumlat.« A z této velké radosti plivnul si vesele do dlaní, zavolal na potah a jel dál.

To byl člověk, který se uměl radovat.

Nemyslíte, že svět by byl docela jiný, kdyby lidé začali jinak žít, kdyby poznali nové evangelium radostného, tvůrčího, silného života a snažili se podle něho žít? Zkusme to. Neohlížejme se na souseda jestli už začal, neodkládejme to na zítřek; dnes v tuto chvíli napněme plachty na lodi svého života a dejme jí nový směr.

„Jsem člověk — kdo je víc?
A potkat člověka — co je víc!“

Heslo z týdenního kalendáře Svobodného Bratrství.

O svatém okamžiku.

Ach, pravda, nelze žít v ustavičném vytržení mysli, s posvátnou úctou dotýkat se všech věcí a vidět glorioly kolem všech hlav. O to nejde. Ale jde o toto: Vděčně pocítit teplo a dobré světlo toho ranního paprsku slunečního, pozorně vyslechnouti dítě a odpověděti mu, oddaně poseděti se ženou a dětmi nebo přáteli, vidět je, myslit chvíli na ně a něco pěkného jim říci; a pak v dílně, a všude, kam nás ve dne vede povolání, aspoň chvílemi se vybavit z úzkého obzoru denních kolejí a uvědomiti si, že moje práce, ať nad psacím stolem či za pultem či ve stoce, je částí společného břemene lidstva, společné sebezáchovné činnosti jeho, že nejsem sám, nýbrž – buďsi zdání jakékoli – jsem nástrojem vyššího celku, a stejně moji druzi, s nimiž pracuji, ať jako kamarád, či vůdce, či vedený – to vše věděti, neviděti v prostředku účelu a netonouti proto v malicherných zlostech. A konečně v zábavě – tu není předpisů, tu se objeví svobodný celý člověk: jinak veselý bude večer toho, kdo pochopil souvislost okamžiku s věčností, než člověka, jenž toho poznání nedošel. Jinak se bude perlit jeho víno, jinak budou vonět jeho růže, jiná slova půjdou ode rtů ke rtům a v jiné radosti bude splývat duše s duší. Neboť ví, že každý ten okamžik, i okamžik nejvšednější je kus života, hodný, aby byl dobře žit. A proto:

Nečekat na zítřek, na neděli, na náladu. Dnes, teď, v tomto okamžiku jde život kolem tebe, v tobě, stále stejně příznivý, stále stejně čekající. Chceš-li býti moudrý, buď moudrý teď ke svému dítěti, chceš-li býti šlechetný, buď šlechetný teď ke svému kamarádu, chceš-li být silný, buď silen teď proti malicherné zlosti, jež tě hrozí přemoci. Chceš-li býti mužný, neboj se teď v této chvíli největšího nebezpečenství, jež ti kdy hrozilo. Chceš-li býti dobrý, buď pozorný teď nad svým dílem, ať je to soustruh či péro – neboť i k věcem jsme dobrými, a nejsme-li dobří k věcem, nejsme dosti dobří k lidem. Život – to jest tato myšlenka, právě nyní hlavou ti probleskující, tento úder srdce, toto zachvění citu, toto přítomné tvé rozhodnutí. Být dříve nebo potom, žít déle či kratčeji – na tom všem nezáleží, poněvadž »čas« je výmysl lidský, zařízení občanské. Za den prožije jeden více, než druhý za leta, a vteřinu můžeš naplniti takovým bohatstvím, že vyváží život. A to právě vteřinu *tuto*, která se zrovna nyní

v proudu života k tobě blíží, teď, teď jde mimo tebe – a hle, tam je – již minula . . . Ale neohlížej se za ní a netruchli; hle, tu přichází nová a za ní zase nová . . . tolik jich, že v té mnohosti je nebezpečenství; je nebezpečenství, že ti zevšední a že nepochopíš, že každá jednotlivá z nich je ti přízniva, ale všecky zároveň jsou pro tebe bez užitku a spíše na škodu. Mnohost času tě vzdaluje od života, jenž jest jeden, totiž ten přítomný, nepatrný, nepostižný. Pouhý okamžik.

(Fr. Balej: O nového člověka.)

Co věří unitáři?

Na tuto otázku odpovídá v »Christian Register«, listě amerických unitářů, Rev. John Dietrich. Co praví o unitářství platí ve stejné míře i o Svobodném bratrství, neboť ono je jeho ryze českým projevem.

»Unitářství není vlastně založeno na určité věrouce, nýbrž na určité zásadě. Je organisovaným útvarem, jehož duchovní stav je také zván pokrokovým; je organisovaným útvarem ducha pokroku a nikoli ducha ztrnulosti. Je sice pouze jedním z množství jiných hnutí, avšak beze sporu nejvýznamnějším, zastupujícím krajně svobodomyslný směr v náboženství. Kdosi velmi výstižně pověděl, že svobodomyslnost na rozdíl od konservativního doktrinářského radikalismu neklade nikdy stranickou oddanost nad oddanost k pravdě. Tato pravda se vztahuje nejen na svobodomyslnost v náboženství, nýbrž i na jiné obory myšlení. Ona také staví oddanost k pravdě nad oddanost k nějakému vyznání nebo sektě. Ví, že vyznání i sekty jsou podrobeny neustálým změnám a proto usiluje o soustavné uspořádání takových názorů, k jakým se mohou hlásiti ty nejvýznamnější autority své doby, leč nepokládá je za konečné, nýbrž uznává, že podléhají vývoji. Svobodné náboženství je tudíž hnutím vývojovým, pokrokovým a v tom spočívá právě rozdíl mezi námi a jinými náboženskými korporacemi. Protestanti hájí povšechně vyznání, které je podáváno jako konečná pravda, v níž člověk musí věřit, aby byl spasen. My naproti tomu klademe důraz na metodu nalézání, jsouce stále na vyhlídce po větších a jasnějších hlediskách pravdy a povinnosti. Nám není podstatnou nějaká pomíjející forma náhledu, nýbrž metoda nalézání pravdy, což činí vývoj souvislým, nepřetržitým.

Kráčíme stále vpřed, nikoli proto, že bychom postrádali správného ocenění zašlých hodnot a zastaralých symbolů, aneb, že bychom byli zmítáni pochybnostmi a zoufalí nejistotou, nýbrž proto, že máme důvěru ve schopnosti člověka nalézati pravdu a protože máme též důvěru ve vůdcovství pravdy, pod jejíž korouhví kráčíme. Aby nám bylo správně rozuměno: svoboda, o kterou usilujeme není svobodou pouze pro svobodu, nýbrž svobodou pro nalézání pravdy, pro objevování skutečnosti, pro vidění věcí tak, jakými jsou, pro porozumění vesmíru, v němž jsme povinni žíti, neboť věříme, že lidé budou mnohem spíše nalézati pravdu, když budou míti svobodu v hledání, než když jsou hrozbami ustrašeni, anebo když jsou přinuceni přicházeti k nějakým jiným předzřízeným závěrům, které byly pro ně ustanoveny. Svoboda za účelem nalézání pravdy je základní zásadou unitářství. To také vysvětluje, proč duchovní unitářských obcí nejsou nuceni přijímati určité doktriny, ať již teologické anebo filosofické. Od ucházeče na místo unitářského duchovního se vyžaduje pouze schopnost, opravdovost a zasvěcení se pravdě. Důležitým tu není jen to, jak myslí, nýbrž jak může myslet. A to je to, proč každá unitářská obec zaručuje svému duchovnímu absolutní svobodu smyšlení i projevu, neboť upírati učiteli právo hlásati pravdu tak jak on ji vidí, znamená odpírati lidu příležitost pravdě se učiti. Nejzákladnějším kamenem unitářské víry je víra, že pravda má býti nad autoritu a nikoli autorita nad pravdu.

Nikdy se nejevila tak naléhavá potřeba náboženského vlivu jako dnes. Rostoucí odcizování se velké části inteligence církvím je nejnápadnějším zjevem naší doby.

Všude začínají lidé pociťovati, že jestliže se chtějí dáti do hledání pravdy, musí tak činiti mimo církev — odtud ono pohrdání náboženstvím se strany vědců a vzdělanců naší doby. Všude přicházejí lidé k poznání, že není příčiny proč by měli — dříve než se vyhoví potřebám plačící humanity — poznávati církevnické formy, kterých nemohou respektovati a dávati svůj souhlas k teologickým vyznáním, kterým nemohou věřit — odtud ono odcizování se církvím se strany velké většiny reformátorů a sociálních pracovníků. Všude přicházejí lidé k poznání, že náboženství představované církvemi nemá žádoucí souvislosti s tím, co pokládají za

základní podstatu civilisace dneška — odtud ono vymaňování se velkého množství lidstva z veškerého vlivu organisovaného náboženství. Všude přicházejí lidé k přesvědčení, že míti zájem na náboženství znamená míti zájem na tom, co je klam, povrchnost, nepodstatnost, neskutečnost. A to vše jen proto, že církve trvají stále na formách, které se postupem času rozplývají v niveč, místo aby kladly důraz na ducha, jenž vytrvává; trvají na ujišťování, že není náboženství bez přijetí těchto vyumělkovaných vlastností, jimž lidé pramálo věří a o něž se ještě méně starají.

A to mne vede k uzávěru, že nikdy se nejevila taková potřeba našeho unitářského hnutí jako právě dnes. Jestliže náboženství má zůstati nikoli pouhým oživováním zastaralých obyčejů, nýbrž životní silou ve vývoji společnosti, pak musí býti osvobozeno od pověr a modlářství, které rdousí jeho pravý život. Musí býti nově vyjádřeno a to prací a nikoli modlitebnictvím, životem a nikoli věřením, službou mezi lidmi a nikoli službou před oltářem, vnitřní duchovní svobodou a nikoli vnějším církevnickým autoritářstvím. A právě dnes je toho zapotřebí jako nikdy před tím a žádné obavy ze sektářství, žádná sentimentální láska k církevní jednotě, žádné utlačování výsad nesmí nás odvrátiti od úkolu, který v těchto dnech spočívá na našich bedrách. Musíme provolati ke všem lidem, že zde v naší unitářské obci je to pravé místo pro ně, kde mohou sledovati pravdu až do jejich nejzazších mezí a přece se těšiti výsadám náboženského sdružování. Vše, co po nich žádáme jest jen to, aby přicházeli s otevřenou myslí, s milujícím srdcem, pomocnýma rukama a v duchu dobré vůle.

Evangelický biblicism a víra v ďábly.

Evangelická Bratrská Jednota Chelčického rozšiřuje mezi českým lidem spis svého horlivého kazatele Dr. J. Víty o Satanu, jeho osobnosti, moci a díle. Nelze dost na tento spis upozorňovat. České evangelické časopisy, které se s ním nebudou zabývat, zanedbají svoji svatou povinnost. Je málo, příliš málo, když jej uvedou jen mezi svojí literaturou. Evangelíci by měli spis o Satanu číst, protože je to novinka v jejich literatuře, a neevangelíci by jej měli číst, aby se lépe seznámili se současnými proudy v českém evangelictví. Autor Satana si nic nevymýšlí, ale všade se dovolává Kralické bible a evangelických autorit.

Je důsledný. Nezná dvojí pravdy. Nechlubí se pokrokovostí a neochvějnou věrou v bibli současně. Ví, že to nelze spojit bez fixlování. Podle autora i podle skutečnosti je to „jediné dílo tohoto druhu v českém jazyku."

Prvá kapitola začíná slovy: „Satan je skutečnou, živou a mocnou osobou. Není-li toto fakt, pak Ježíš Kristus je hříšníkem a nikoli Spasitelem." Ku konci této kapitoly čteme: z toho, co jsme uvážili, mělo by nám všem býti jasno, že bychom se neměli nikdy nechat strhnout k lehkovážnému myšlení nebo mluvení o Satanu, vidouce, jaká je vznešená a mocná osoba."

Druhá kapitola pojednává o moci Satana a praví o něm, že „je on, Satan, nejen bohem jednotlivců světa tohoto, ale je také geniem, rádcem, vůdcem, knížetem, mocí a mocností králů a vladařů světa tohoto." A dále: „z toho si dovedeme učiniti poněkud úsudek o moci Satanově jak nad jednotlivci, tak nad lidstvem, sorganisovaným v národy, říše, moci a království i drobnější svazy." Nepotřebujeme zvlášť podotýkati, že pisatel všechna svá tvrzení dokládá hojně citáty z Kralické bible a už proto zaslouží, aby všichni, kteří se vzpírají kritickému hledění na bibli, spisek ten studovali.

Jádrem celého spisu o Satanu je snaha dokázati podle Písma, že úsilí lidské o pokrok a blaho lidstva je dílem Satanovým, jestli se při tom nevěří v evangelické dogma o zástupné oběti Krista. Vrcholem špatnosti prý není býti vyvrhelem, smilníkem, nevěstkářem, vražedníkem a pod., ale spoléhati na sebe (viz str. 17). Satan prý „proto uvíjí hustý závoj ze zevnějších mravů, ušlechtilosti, vzdělání, náboženských formalit a ceremonií, vědy, a ze všeho, co všeobecně zove pokrok, aby tímto závojem zakryl před člověkem jeho potřebu vykoupení . . . skrze krev Beránka Božího." V posledním odstavci této druhé kapitoly autor uvádí do třetí kapitoly těmito slovy: „V následující kapitole budeme rozjímati o jeho (rozuměj čertově) díle v širší podrobnosti, kde nalezneme, že člověk ve všech těch svých snahách, aby učinil tento svět pohodlným k bydlení, je pouze nástrojem, loutkou v rukou Satana v jeho zlomyslném pokuse překaziti věčné rady a účele Boží."

V třetí kapitole pojednává J. Víta o díle Satana a praví: „Míníme tím všechny snahy, které jsou míreny toliko k zlepšení světa, učinění světa pohodlnějším místem k bydlení, zbudování lidské společnosti v tělesné dokonalosti, i v tak zvané křesťanské civilisaci, umravněnosti, vzdělanosti a ušlechtilosti atd." Jinými a jinými slovy vždy znovu autor zdůrazňuje, že i ty nejšlechetnější snahy jsou z ďábla a za nic nestojí, jestli v nich není to, co on pokládá za hlavní, totiž víra v dogma o obětní a zástupné smrti Ježíše. I to prý je z ďábla, když se křesťanští

kazatelé zabývají otázkami světovými, politickými, národními, společenskými, dělnickými a reformními."

Zajímavé je, že autor připisuje Satanu věci, bez kterých je dost těžko představiti si tak mnohou církvičku. Je prý to vítězstvím Satana, když se podaří „potřísniti svědka Božího blátem falešných pomluv, domněnek atd." A proto vystříhá věřící, aby se nedali použíti za nástroj ku házení bláta a sliny Satanovy na některého bratra, sestru neb svědka Páně." A ještě na jiném místě upozorňuje, když církevníci se vespolek pomlouvají, koušou a jiné, že je to dílo ďáblovo. A dále vyčítá svým souvěrcům, že nejsou obětaví pro boží věci, že lidé necírkevní jsou mnohem obětavější a „vynakládají miliony na vzdělání, humanitní a kulturní účely".

Po přečtení takového českého dokumentu vytištěného v Praze leta Páně 1927, lépe porozumíme nenávisti jistých kruhů k Svobodnému bratrství a proč jim Mezinárodní kongres pro pokrok v náboženství, pořádaný letos v Praze byl tolik proti mysli. Vedle boha Otce, boha Syna a boha Ducha svatého mnozí věří ještě v boha Satana, kterého se bojí nejvíc, a jak spisovatel Gamma napsal o jistých lidech, že „brání jako kus provozovaciho inventáře i čerta." U dr. Víty však je čert ne jako mnohým jiným jen „provozovacím inventářem", ale něčím, v co živě věří a co v jeho smýšlení a pohnutkách jeho horlivého úsilí zaujímá jistě velmi mnoho místa. Je to sice evangelium hněvu a pohrdání k těm, kteří (s vyjmutím těch pomluv) obětavě a s upřímnou oddaností k poznané pravdě konají právě to, co Dr. Víta nazývá dílem satana, můžeme si však při tom gratulovat, že upalování čarodějnic a kacířů patří minulosti.

Cizota českých duší. Jakého druhu smyšlení se pěstuje v některých kroužcích českých protestantů, máme pěkný doklad v posledním (říjnovém) čísle „Orgánu Bratrské Jednoty Chelčického". Je tam čtení o neznámém umělci v Londýně, o životě Pestalozziho, o katolickém kolegiu v Římě a katolících v Americe, o něčích vzpomínkách z Paříže, o Sjezdu nedělních škol v Kalifornii, o jednom krajanovi v Argentině, o náboženské činnosti černochů v Asii, o nepokojích při jistém pohřbu v rusínské vesnici, dopis z Shorcham-by-Sea v Anglii, o jubileu nedělní školy v Polsku — ale ani slovíčka, že v Praze se konal Mezinárodní kongres pro pokrok v náboženství, na kterém bralo účast 160 cizích delegátů, který měl skoro po celý jeden týden okupovaný Representační dům, o kterém psalo přes 200 českých, i katolických časopisů, a který vzbudil velkou pozornost v cizině. K významu kongresu by nic nepřidalo, kdyby takový list o něm referoval, a neubere mu, když nereferuje, běží jen o tu cizotu českých duší, které dovedou býti tak zaslepené pro všechno

v nejbližším sousedství, co jim není podle chuti, a kteří obcházejí celou zemi, aby našli něco cizího.

Světla a stíny.

V odpovědi na přípitek ministra Beneše řekl francouzský vyslanec Berthelot též tato pozoruhodná slova: „Dámy a pánové, věřím jenom v síly neviditelné. Myšlenka a spravedlnost chovají v sobě takovou realisační sílu, že ji není téměř možno odolati. Kdosi řekl, že nejmocnější armáda je armáda 24 vojáků Guttenbergových — tiskařských písmen. Nejúčinnější výbušná látka je ta, ve které jsou obsaženy ve stejném poměru myšlenka a cit.“

*

Nedostatek kazatelů se jeví velice citelně v církvi anglikánské. Ročně ubývá průměrně 550 kněží, přibývá pouze 350. V posledních letech se sice situace poněkud zlepšila, ale zdaleka není v církvi anglikánské tolik dorostu, kolik ho potřebuje.

*

O konnersreuthském případu možno stále ještě čísti v novinách různé zprávy a dohady. Tak jistý dr. Theilhaber přednášel na téma: „Náboženská mystika jako sexuální problém“ a v přednášce uváděl na případech stigmatisovaných, o kterých věda od středověku ví. Ve všech případech bezvýjimečně předcházela objevení se stigmat delší doba postu a týrání. Dr. Theilhaber došel tak k důsledku, že u Terezy Neumannové jde o onemocnění skorbutem. Při této nemoci vyskytují se totiž často krvácející rány, jejichž příčinou je nedostatek vitaminů v těle způsobený špatnou výživou.

*

Letos 3. října slavila církev katolická poprvé svátek sv. Terezie Ježíškovy. Svou ctnost prý vyjádřila následovně: „Nabídla jsem se, Ježíškovi za hračku. Pravila jsem mu, aby se mnou nejednal jako s hračkou cennou, na jakou se děti smějí jen dívati, které se však neodvažují dotknouti, nýbrž jako s bezcenným míčkem, jímž může hoditi na zem, kopati do něho nohou, propíchati jej, nechati v koutě nebo přitisknouti k srdci, jestliže by mu to působilo radost.“

*

Ústřední sociální pojišťovna vydala zajímavou statistiku o příjmech svých pojištěnců. 218.000 lidí, t. j. skoro desetina všech pojištěných dělníků má denně méně než 6 Kč příjmů na mzdě a naturáliích; 561.000 lidí pracuje denně za méně nežli 10 Kč, 1,346.047 dělníků nevydělá denně 18 Kč. Pouze 17 procent dělníků má platu od Kč 28·50 do Kč 34·50. — To znamená v praxi, že lidé, kteří vydělávají méně nežli 6 nebo 8 Kč denně nemohou se nasytiti, zvláště jsou-li to otcové rodin. A výsledek toho: Podvýživa, choroby, degenerace, nespokojenost a rozvrat.

O Americe je známo, že má mnoho směrů náboženských, ve skutečnosti rozpadávají se všechny tyto směry na fundamentalisty, to jest, biblické církevníky, kteří věří v zázraky, v tři bohy (otce, syna a ducha sv.), v peklo a ďábly a obět krve požadovanou Bohem na usmíření atd. A na druhé straně jsou ti, kteří svůj rozum a své svědomí, dnešní vědu a kulturu nepodřizují rozumu a kultuře starodávných Hebrejců, ale věří ve vývoj i v náboženství a nic nepovažují za nutné k věření, co je v rozporu se zdravým lidským rozumem.

*

Osudná sugesce. Jisto je, že sugesce může nejen často změniti celý život člověka, ale přivoditi často i jeho smrt. Tak jistý lékař, jak vypráví anglický list, prohlásil zločinci, odsouzenému k smrti, že bude proveden s ním pokus a otevřena mu krční tepna, aby vykrvácel. Odsouzenec byl položen svázaný na stůl a zavázány mu oči, načež lékař nechal z blízko postavené nádoby kapat vodu, bodnuv jej dříve lehce špendlíkem do krku. Když po pěti minutách byl odsouzenec sundán se stolu, shledalo se, že je mrtev. Zemřel v sugesci, že je mu opravdu tepna otevřena a že krvácí.

*

V článku „Starý problém“ rozepisuje se Pavel Váša o neopravdovosti české povahy a mimo jiné uvádí tato pozoruhodná slova: „Jednou ze základních vlastností české nátury je uhýbat se problémům odkladem. Ne, že bychom se jim vyhýbali naprosto. Spíše se za nimi honíme po světě, ale často jen abychom si jimi pohráli. Jakmile se stanou naléhavými a dotírají na řešení, uhneme jim odkladem. Není to vlastnost nová. Kališníci střídavě psali „bič na papeže“ a běhali za ním do Říma s prosbami, aby je uznal za věrné syny církve. Vnitřním kolísáním mezi poslušností a vzpourou, neschopností rozřešit vlastní silou svůj poměr k obecné církvi vysílili se dříve, než přišla Bílá hora. Ani potomci českých bratří, kteří se nabízejí národu za duchovní vůdce, nejsou jiní. Konají své sjezdy a synody, dotknou se sporných otázek náboženských, ale jakmile začnou pálit — odloží je. Naposled resolucí Hrejsovou, která by dělala čest kališnickým diplomatům, rozhodnou, aby se přijalo pro církev apoštolské vyznání, ale každý si je vykládal a chápal jak chce a dovede.

Upozornění. Aby se předešlo omylům a bylo docíleno jednoduchosti v administračním účtování, prosíme, aby oni členové, kteří posílají větší členský příspěvek a zahrnují v to i předplatné za „Cesty a cíle“, laskavě to výslovně při placení podotkli anebo poznamenali. Toto upozornění budiž zároveň i vysvětlením těm, kdož byli upomínáni.

Okénka do života.

Pesimista je člověk, který nejdříve zhasne světlo a pak řekne: „Brr, jaká tma!“

*

Mnozí lidé se domnívají, že analysovati charakter znamená pomlouvati souseda.

*

„Je ten svět převrácený“, vzdychnul si netopýr, když zavěšen hlavou dolů chystal se ke spánku.

*

Nejzajímavějším zjevem tisíciletého království bude pohled na komára a skauta, spící klidně vedle sebe.

*

Kde jsou mrtví? Podle dra S. Parkes Cadmana v předních kostelních lavicích.

*

Ptali se jednou Marka Twaina, slavného amerického humoristy, která církev je nejlepší. Reformovaná? Ne. Luterská? Ne. Baptisté? Ne. Methodisté? Ne. Církev unitářská? Ano, řekl Mark Twain. A proč unitářská? Protože se k ní hlásím já, Mark Twain.

*

Havlíček se kdysi posmíval: Kdyby prý tak člověk jen po naší milé vlasti cestoval a všeliká místa a místečka navštívil a pak odpověděti měl na otázku, co je obec, musel by prý říci: „Obec je místo plotem ohražené, nad každými dveřmi je numero, v jednom domě bydlí rychtář, v jednom servus, v jednom slouha a v prostředku je louže.“ — Nic víc? — „Nic.“ — A proč tedy jsou ty domy a chalupy pohromadě? — „Nevím, věru, leda snad proto, aby, když jedna chytne, i ostatní lehce shořet mohly . . .“ Co by řekl dnes?

*

Na sjezdu kongregační unie pro Anglii a Wales podrobil reverend A. Le Marchant z Bostonu řízné kritice modlitby a zvláště duchovní písně. Jeden kazatel prý se za války modlil: „Ó, ty, jenž sídlíš nad serafíny, cherubíny a Zeppeliny.“ Je směšné modlit se, aby se uzdravilo nemocné prase, kterému za vhodné okolnosti sami ochotně podřízneme hrdlo. Marchant ptal se shromáždění, co si má myslit metrákový muž nebo žena, má-li v kostele zpívat písničku, kde se praví: „Moje kůže sotva skrývá mé chatrné kosti, jsem jako pelikán na pustině a jako sova, která po celý den se skrývá v houští na stromě.“ Když král Saul hodil po Davidovi kopím, když hrál na harfu, mělo to možná svůj dobrý důvod. Kdo ví, jakou písničku David hrál. Proto dneska snad se v kostelích dávají hole a deštníky stranou, a proto je varhaník schován za varhanami.

A ještě jiná zpráva o zvrácené náboženskosti přichází z Anglie. V Anglii totiž nechtěli dlouho povolit, aby se štvanice a závody chrtů, které tam jsou jinak velice oblíbeny, konaly v neděli, ježto v tento den nesmí se nic dělat a dokonce už ne něco veselého. Konečně po dlouhých bojích byly štvanice povoleny s podmínkou, že budou konány velmi vážně, nedělně slavnostně a důstojně, což je sice velmi těžké, ale bylo to slíbeno. Největší překážkou nedělního klidu byli tu ovšem bookmakeři, přijímající sázky, ježto jejich živnost nedala se uvésti v soulad s požadavky nedělního klidu. Protože však závody bez sázek nejsou myslitelny, bylo konečně sjednáno, že se bookmakeři objeví v černých. šatech a dříve než se dají do práce, že se společně pomodlí, aby ke své činnosti přistoupili se vší důstojností.

*

V Americe se zase odehrál jiný, neméně strhující obraz. Stalo se, že sbor baptistické církve nechtěl přerušit za ohromných veder své zkoušky. A tak, aby se vyhnuli vedru, ale přece dali zbožnosti, což jejího jest, začali cvičit v koupališti Michiganského jezera. Tak se tam tedy v triku prozpěvovaly písně poučující lidstvo o marnosti tohoto světa a malující divy příštího ráje.

LITERATURA.

V. Lesný: Duch Indie. Vydalo Státní nakladatelství jako 3. svazek V. ročníku „Knih pro každého.“ Lesného kniha je hluboké dílo, pojednávající o velkém národě indickém, o jeho odlišných názorech na život, mravnost a o docela jiných názorech náboženských. Knihu můžeme vřele doporučit. Stran 172, cena Kč 7·50.

Josef Štefan: Obecní samospráva, její úkoly a hospodářství Vydalo družstvo „Pokrok“. Cena Kč 7·50. Je to cenná a obsažná příručka pro každého, kdo se zajímá o veřejný život.

Stanislav Čapek: Otče náš. Cyklus 19 kázání na modlitbu Páně. Stran 120, cena Kč 7·60.

Masarykův sborník. Časopis pro studium života a díla T. G. Masaryka. Rediguje V. K. Škrach. Nákladem „Činu“, tiskového a nakladatelského družstva Čsl. legionářů v Praze. — Čtvrtým sešitem, který právě vyšel, se končí druhý ročník Masarykova sborníku. Obsahuje řadu vysoce zajímavých studií a čtyři obrazové přílohy. Cena celého ročníku (4 čísla po 96 stranách a 16 příloh) Kč 48·—.

B. Kočího slovník naučný. Sešit 22. právě vyšel v nakladatelství B Kočího v Praze I., Masarykovo nábřeží 14. Cena 6 Kč, na tenkém papíře India Kč 7·50.

Prof. V. Stratonov: Astronomie. Přeložil Dr. Boh. Mašek. Sešit 8. a 9. vyšel v nakladatelství B. Kočího v Praze I., Masarykovo nábřeží 14. Cena jednotlivého sešitu o 32 stranách s četnými ilustracemi Kč 7·80.

Jako vánoční dárky pro odběratele „Cesty a cíle" doporučujeme tyto naším nákladem vydané knihy:

Dr. N. F. Čapek: Manželství. Kniha je výtěžkem mnohaletých studií a zkušeností. Poučuje jedinečným způsob v naší literatuře o problémech lásky a manželství a ukazuje cesty k vzájemné harmonii v manželství a jeho pochopení jako společné tvorby. Knize té patří místo mezi nejpotřebnějšími knihami v knihovně každého jednotlivce. Stojí Kč 12·— brož., v celoplátěné vazbě Kč 20·—. V nádherné kožené vazbě Kč 39·—.

Dr. N. F. Čapek: Nová brázda. V řadě odpovědí na otázky týkající se života s hlediska náboženského, podává tato kniha jasnou směrnici nábožensky cítícímu člověku, který odvrhnuv staré pověry a dogmata hledá takové náboženství, které by bylo v souladu s jeho vědeckým poznáním. Cena Kč 5·— brož.

Dr. N. F. Čapek: Rytmus tvůrčího života. Je to soubor přednášek, v nichž autor populárním způsobem uvádí čtenáře do problémů duchovní podstaty života, ukazuje jak člověk rozšiřuje své poznání, může ovládnouti duchovní síly, kterými je naplněn nejen vesmír, ale i on sám, k užitku svému i všech lidí. Cena Kč 9·— brož., váz. Kč 16·—.

Dr. L. Štolfa: Za Novým náboženstvím. Dr. Štolfa, mezi americkými Čechy známý kulturní pracovník a praktický lékař, podává tu náboženské crédo člověka, který při své vřelosti náboženského cítění, zůstal věren vědeckému poznání. Cena Kč 7·50 brož.

R. Vonka: Ženy ze života Jana Amosa Komenského. Není nad osobní kouzlo velkého muže a není druhé knihy, která by nám Komenského tak lidsky, intimně přibližovala, jako tato kniha Vonkova. Cena Kč 7·— brož., váz. Kč 14·—.

Upozorňujeme také na vázané ročníky „Cesty a cíle," které obsahují řadu krásných článků a jsou dobrou, poučnou četbou. I. a II. ročník dohromady vázaný Kč 34·—, III. a IV. roč. dohromady váz. Kč 34·—.

Oprava. V minulém čísle bylo ve článku „Jak byl kongres posuzován" vynecháno slovo c í r k e v; čímž byl porušen smysl věty. Věta má správně znít: „Aby kongres, pokud se místního pořádání týče, nestál na dvou nohách, čsl. církve a Svobodného bratrství, ale měl ještě třetí nohu v českých evangelících." Kromě toho vypadla při korektuře na konci téhož článku šifra X, kterou byl článek podepsán.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.

Dr. N. F. Čapek:

Sensační pražská seance.

Snad každý četl v některých novinách o zajímavých zjevech ve spojení s materialisačním mediem pí. Silbertovou, která byla do Prahy pozvána nakladatelem p. Neubertem ze Smíchova. Byly přizvány význačné známé osobnosti českého učeného světa a všechny potvrzují, že se děly věci neobyčejné.

Byly konstatovány tyto zjevy: vyťukávání i myšlených melodií, zhmotnění různých předmětů, přenášení různých věcí bez doteků, elektrické výboje a j. Při jedné ze seancí zdvihl se zvonek, položený pod stůl a kroužil nad hlavami přítomných. Do natažených rukou media přiletovaly různé předměty. Na ruce jedné dámy ocitl se pojednou náramek, sňatý neviditelnou silou s ruky jiné dámy. Na kovových hodinkových pláštích a na cigaretových pouzdrech položených pod stůl, objevily se vyryté podpisy »Nell« a trojúhelníčky. Na kostkách cukru, vhozených do sklenice čaje, se náhle objevily navlečeny prstýnky, které před tím byly záhadnou silou sňaty s prstů přítomných osob. Na prstenech byly pak rovněž shledány vyryté monogramy. Podobných zjevů bylo konstatováno veliké množství a všecky se udály při plném nebo dostatečném světle.

Nejvíce a neisměleji psali o těchto zjevech ti, kteří věděli nejméně. Divíme se jak rychlí bývají s úsudkem i lidé inteligentní. Jako nám neimponuje cestovatel, který přednáší o zemi, ve které nikdy nebyl, tak bychom měli přejíti nepovšímnutě posudky a řeči všech těch učených i neučených, kteří tyto věci nikdy neviděli a tudíž ani vážně nezkoumali.

Velmi divné je také horlení evangelického profesora proti vpádu pověrčivosti, o pověrčivé chtivosti zázraků, a když tvrdí, že ochranou proti pověrčivosti není vzdělání, ale živé náboženství. Jestli evangelíci zakládají vše na bibli, chlubí se biblí, všade a každému, i dětem čtení bible doporučují, jakým právem mluví potom o vpádu pověrčivosti a chtivosti zázraků? Živé náboženství je jistě velmi žádoucí, ale bez vzdělání vede zpravidla k pověrčivosti. Znali jsme písmácké

vesnice, kde jiného nečtli než bibli, kancionál a katechism a věřili při tom v kouzla, v hastrmany, v uhranutí a odsuzovali každého, kdo tvrdil, že se země točí kolem slunce, že svět nebyl stvořen před 6000 lety za šest dní, že Jonáš nemohl žíti tři dny a tři noci v moři v břiše velryby atd.

Nejodpornější je takový nadutý snob, který myslí, že všechno ví, všemu rozumí, že už pro něj není záhady a že se nepotřebuje ničemu učit. Jeho »vědecký« předsudek a dogmatism je jeho neomylným vodítkem a kriteriem všech zjevů, i těch, které nikdy neviděl a nezkoumal. Úměrné k jejich namyšlenosti může býti naše pohrdání jejich soudy.

Všechny zjevy, jež se vyskytly při známé pražské seanci s pí. Silbertovou jsem viděl nejednou a ještě jiné, jako vytvoření se úplné lidské postavy a její zmizení před mýma očima, odpovídání na myšlené dotazy hlasem podobným lidskému, který však nevycházel od nikoho z účastníků, pokud bylo přísnou kontrolou zjistitelno. Hraní na klavír bez doteku, poletování zvonku nad našimi hlavami a jiné a jiné věci patřily k všedním zjevům. Bylo to v rámci známé Společnosti pro psychická bádání, ale nebyl těmto zjevům přikládán tak veliký význam jako tak zvaným Cross-referencem, při kterých v různých zemích současně byly činěny pokusy, a bylo odpovídáno na tytéž otázky odpovědmi, které podle nejlepšího vědomí a zkoumání žádný z přítomných nemohl zodpovědět a jichž pravdivost se dodatečně zjišťovala.

Takovéto vlastní zkušenosti mě učinily skromnějším v mých posudcích podobných zjevů. Nepřesvědčily mě, ani nikoho z přítomných, že by se děly zázraky, neučinily mě pověrčivým, i když utvrdily moji víru v duchovní základ světa, ve vládu ducha nad tělem a v život za hrobem.

Angličané, Němci a Francouzové mají učence světového jména, kteří se těmito zjevy parapsychologickými velmi vážně zabývají a je s potěšením, že i někteří z našich vědců se k jich studiu aspoň vážně přiblížili. Přemohou-li posměch »učené ulice« a neleknou-li se slova »tajtrlictví« možná, že se od nich dozvíme mnoho zajímavého.

Uvádíme ještě některé výroky, které učinili čeští učenci, kteří oné pražské seanci byli přítomni. Jsou ovšem vzaty ze souvislosti, ale uvádíme schválně jen ty, které jsou nám sympatické:

Univ. prof. J. B. Kozák: »V našem »podvědomí« sedí nadčlověk i podčlověk.« »Že funkce fysiologické a psychologické

nejsou jedinými možnými projevy žijícího individua a že z temného pozadí naší životní aktivity může vycházeti lecos, k čemu dosud nemáme methody ani klíče.« Dr. J. Šimsa, známý psychiatr: »Není pohádkou, že myšlenka se realisuje fysicky, že člověk má kus tvůrčí moci boží.« Univ. prof. dr. Frant. Mareš, přednosta ústavu fysiologického v Praze: »Není možno vyloučit, že by mohly být bytosti ryze energetické, jež by mohly konati bez hmotného těla fysické práce a braly tu energii přímo ze slunce.«

Univ. prof. dr. Hons: »Není vyloučeno, že duch lidský může se za zvláštních podmínek projevovati i energetickými, silovými projevy bez prostřednictví hmoty. K výkladu těchto zjevů není třeba bráti duchy ze záhrobí, když neznáme v tomto směru ještě projevy ducha lidského žijícího.« MUDr. Oskar Fischer, prof. psychiatrie praž. něm. university: »Spiritistická hypothesa o trvání duševního substrátu jako jednotky je dojista mnohdy velmi pohodlná, neboť jsou jisté zjevy z oboru metapsychologie, které se jiným způsobem ani vysvětliti nedají. Zjevy této kategorie jsou ovšem velmi řídké a ještě tak málo probádány, že není možno prohlásiti spiritistickou hypothesu za prokázaný fakt; tato hypothesa nemůže se však vyloučiti, neboť je a zůstane jistě v diskusi.« Univ. prof. Dr. Syllaba z lékařské fakulty Karlovy university: »Náš denní život na tomto světě je tak obsažný, složitý a bohatý; již samo sebepozorování naší vlastní duše je tak zajímavé, že máme, pokud na světě jsme, především z tohoto vezdejšího života v jeho čistém smyslu a obsahu píti plnými a radostnými doušky.«

Je v duchu SB, abychom vše zkoumali bez předsudku, prosti jakéhokoli dogmatismu a pak si utvořili vlastní úsudek a přesvědčení.

Svoboda.

Jaké to kouzelné slovo! Zní hudbou nepoznaných sfér. Voní vůní květů neznámých krajů. Kolik básníků o ní pělo, v kolika národních písních byla opěvována a kolik národů i jednotlivců od nepamětna po ní toužilo. Svoboda.

Kde ji nalezneme? Kdo smí o sobě říci, že je vpravdě svoboden? Že není v žádném směru zotročen?

Otroctví je v kulturních zemích již dávno likvidováno; proč tedy o něm hovořit? Jsme svobodni. Jsme?

Americký filosof a národohospodář Henry George dovozuje, že dnešní americký dělník je v jednom ohledu hůře zotročen, než byl kdysi otrok. Nevyhovoval-li pánovi otrok, tedy ho prostě prodal jinému, který se pak o něj musel starat. Nevyhovuje-li mu dnes dělník, tedy ho propustí z práce a více se o něj nestará. Je svoboden.

Henry George má snad pravdu, leč není to pravda celá. Dnešní člověk je svoboden natolik, nakolik jím chce být. Jsou otrocké duše, které si ve svém zotročení přímo libují. Setkáme se s nimi v každém oboru lidského konání.

Největší nesvoboda vládne však v duševním životě lidí, z nějž také nesvoboda hospodářská, politická a j. vyvěrá. Lidstvo dneška je k nesvobodě přímo vychováváno.

Z obchodních učilišť vychází jen nepatrný zlomek obchodníků, za to velká většina duševních robotů. Jiné školy, i ty nejvyšší, produkují kromě nepatrného procenta samostatně myslících a jednajících osobností celé armády myšlenkových automatů.

Hledejme člověka se svobodnou, vítěznou tvůrčí duší!

Náboženství mělo ode dávna veliký vliv na svobodu i nesvobodu lidstva. Má jej i dnes. Mnohé naše dnešní duševní nedostatky, stíny charakteru a nezdravé způsoby myšlení nutno přičísti zhoubné náboženské výchově.

Proč lidé, když se setkají s nějakým méně známým přírodním zjevem, myslí vždy nejdříve na nadpřirozený výklad? Vliv náboženství. Správně to praví Upton Sinclair v »Petroleji«. Je zemětřesení, a náboženský fanatik Watkins provádí s rodinou své skákací náboženské obřady. Třináctiletý Pavel pociťuje při tom mrazení na zádech, neboť — dodává Sinclair — vědecké myšlení, jež zná příčiny zemětřesení bylo v něm staré pouze sto nebo dvěstě let, kdežto instinktivní chápání, jež se vyslovuje zaklínáním, je staré tisíce a možná statisíce let — — —

Jen ten je dokonale svoboden, kdo se zbavil starých bludů, zastaralých předsudků a pověr. Bludů je velmi mnoho. Jsou bludy církevní, vědecké a — řekl bych — lidově filosofické. Stejně je tomu i s předsudky a pověrami. Vynálezce kinematografu nabízel prý svůj vynález církvím na šíření evangelia. Církve odmítly. A teď lkají nad zkažeností světa. Předsudek.

Bludař Hus byl církví upálen. Dnes víme, že bloudila církev. Ejhle, blud!

Lidstvo hřešilo a bylo učeno, že nutno usmířit Boha. Krví. Nejdříve obětovalo holoubata, pak berany, později voly a nakonec člověka. Bůh byl usmířen, leč kněží z toho ničeho neměli. Holoubata, jehňata i skot mohla docela dobře a ve vší bohabojnosti upotřebit jejich rodina, co však s obětovaným člověkem? Během dvou set let však poznali, že i z toho se dá vytlouci živobytí a kapitál a tak se nakonec i oni smířili s hřešícím lidstvem. Ať hřeší dál a obětuje dál. A aby hřešilo a obětovalo, nutno ho udržovat v duševní nesvobodě. Pověra.

Blud, pověra, předsudek – ať už církevní, vědecký nebo lidový jsou jedinou překážkou duševní svobody a soudného pokroku.

Duševní svoboda předpokládá výchovu v duchu svobodného náboženství. Svobodné náboženství naproti tomu může zaujmouti pouze duše po svobodě toužící.

Svobodné náboženství, krásný sen budoucnosti. Dnes utopie, zítra slovo tělem učiněné. Svobodné náboženství, osvobozené ode všeho církevnického nánosu a svobodomyslné. Přející pokroku a krajně snášelivé. A hlavně hledající pravdu. Nedotazující se po církevní příslušnosti člověka, nýbrž po tužbách jeho duše.

Svobodné náboženství věřící, že víra v Boha sama o sobě nemá nižádné zásluhy ani ceny, jestliže tu není zjevný rozdíl v praktickém životě jednotlivcově. Spatřující ve světovém dění obdivuhodný řád a účelnost. Uvědomuji si, že jen ten je vpravdě náboženským, kdo své snažení a hledání, svou mravnost a celý svůj život uvádí v souzvuk s Vesmírnou Duší, jíž tento řád a účelnost jsou – prostě vyjádřeno – podřízeny.

V takto pojatém náboženství je pravá svoboda. Tak náboženství rozumíme také ve Svobodném bratrství.

Méně Ježíše v ústech a více jeho zásadv srdci. Méně pobožnůstkářského vzdychání a více přívětivých úsměvů pro své bližní, méně vyznávání Boha rty a více životem, méně náboženského dohadování a více náboženských zkušeností, méně věroučných článků a více duchovní svobody.

Svobodné bratrství má svůj dobrý názor na příští život, ale hlavní důraz klade na to, aby každý *dnes* konal své

poslání; je mu velmi dobře známa theologická základna křesťanství, ale důležitějším se mu jeví, aby každý našel onen hřejivě blízký vztah ke svému Bohu, k tomu blízkému Bohu, Bohu v nás a mezi námi.

Ve Svobodném bratrství netážeme se nikoho je-li spasen, nýbrž zda touží býti svoboden, duševně svoboden. Neboť přáním Nejvyššího — i dle slov Ježíšových — bylo, abychom byli svobodni. *E. M.*

Přátelé Svobodného bratrství na Tahiti.

V minulých dnech obdrželi jsme tento dopis: „Papeete, the 19th October 1927. — Vážení, v prvé řadě srdečné díky za vše, co jsem obdržel. Zde v tak daleké cizině četba tak poutavá je osvěžením a udělali jste radost nejen mně, ale i krajanům, kteří ony knížky si pak z naší sporé knihovničky vypůjčí, a o kterou se jako president Čechoslováků v Oceánii úsilovně starám.

Jste šťastní ve Vašem kruhu SB. Ač sám neměl jsem příležitosti účastniti se Vašeho hnutí, neboť jsem stále v cizině, jsem dobře informován o Vašem postupu a nemohu si nic více přáti, než aby SB a vzácný dr. Čapek byli pro lidstvo, které potřebuje posily, zářící hvězdou štěstí a lásky.

Tahiti — země věčného jara a lásky, jest věru jedním z nejkrásnějších ostrovů světa. Napíši Vám na druhý týden něco o této krásné zemičce a připravím také nějaké obrázky a fotografie. 28. října budeme vzpomínat u Štefanikovy hvězdárny, která vysoko nad městem zdraví přijíždějící lodi. Zde oslavíme tiše a nehlučně zřízení naší republiky a vzpomeneme si na Vás tam daleko za mořem. Mnoho zdaru Vaší práci, a Vám všem zdraví a štěstí přeje K. P.

Kdo je radikál?

Radikál je apoštolem změny. V tomto směru sociální radikál a vědecký badatel jsou stejní, nehledě k různosti našich stanovisek k nim.

Sociálního radikála posíláme však do vězení. Pro vědeckého badatele stavíme laboratoř. Veliké americké průmyslové podniky platí ročně miliony dolarů oněm „rušitelům klidu," kteří objevují nové výrobní metody a lepší výrobky. Nebojí se radikalismu, rušitele klidu starých způsobů výroby přiřazují ke svému štábu a financují je.

Co by se stalo, kdyby na dobu jednoho roku chtěly se odvážiti university, církve a vlády býti tak radikální jako je velký průmysl americký? Člověka, který navrhuje lepší ústavu pro vládu může očeká-

vati žalář. Člověka, který navrhuje lepší organisaci pro obchod, očekává povýšení.

Nesmíme však zapomenouti na dvě věci podstatné důležitosti: Předně apoštolové změny v církvích, ve vládách a na universitách, musí se státi tak přísně vědeckými jako laboratorní odborníci. Za druhé lidé prakse musí se státi tak přístupnými zdravé změně mimo své závody jako v nich. (Podle F. Glenna, presidenta university ve Wisconsinu.)

I těžký invalida může býti šťastný.

Zajímavě o tom píše anglický major J. Brunel Cohen, jenž u Ypres přišel o obě nohy.

Když se po operaci probudil a uvědomil si, že ztratil obě nohy, bylo jeho prvou myšlenkou, zda se bude moci sám koupati. Ležel dlouhé hodiny bez pohybu a stále jen přemýšlel, jak bude moci své přání provésti. Nouze jest matkou vynalézavosti. Cítil, že jest odkázán sám na sebe a že mu ostatní nemohou pomoci anebo jen v míře nepatrné. S počátku těšil se z toho, mohl-li se sám ustrojiti a říditi si vozík. Když dostal umělé údy a mohl se trochu pohybovati, přemýšlel o tom, zda by nemohl také jezditi na koni. Mohl se sice pohybovati, ale velmi těžko, daleko hůře než jiní invalidé. Jeho touhou bylo: moci se tak pohybovati, aby mohl vésti normální způsob života. Pomocí vozíku a elektrické stolice se mu to podařilo. Může se nyní pohybovati podle své chuti.

Tři věci jsou podle mínění tohoto těžkého invalidy zapotřebí ke štěstí: radost, zdraví a zaměstnání. Jest jimi obdařen a cítí se úplně šťasten. Podle jeho názoru nemusí býti ten, kdo ztratil jeden nebo i více údů, k práci nezpůsobilým.

K úplnému štěstí jest zapotřebí býti stále zaměstnán. Invalidní podpora na vše nestačí. I když válečný poškozenec nemá materielních starostí, měl by se každý snažiti pracovati od časného rána do pozdního večera. Major Cohen jest členem Dolní sněmovny a jako poslanec stále zaměstnán (pořádá i schůze a pod.) Cítí se úplně šťastným. Jest přesvědčen, že každý člen lidské společnosti má býti pokud možno co nejvíce veselý. Duševní utrpení jest horší, než tělesné; i největší mrzák dovede ukázati na své tváři veselý úsměv, je-li spokojen.

Světla a stíny.

Nynější náčelník tureckého státu, Mustafa Kemal-paša, je hlasatelem úplné rozluky církve od státu a častěji octl se již v trapném rozporu s náboženskými city svého vlastního národa. Stalo se při zasedání ministerské rady, že jeden z ministrů uváděl na posílení svých názorů

kterési místo z koranu. Kemal-paša vytrhl mu koran z ruky a hněvivě jím mrštil do kouta komnaty, křiče, že pokrok nemůže býti zdržován zákony a řády, které byly stanoveny pro zašlá pokolení. Duchovenstvo, které dříve zaujímalo první místo, je zatlačováno Kemalem z veřejného života docela do pozadí. Zavedením občanského zákoníku podle vzoru švýcarského, přestaly platiti domácí zákony manželské a dědické, které byly dříve základem všeho života. V době svátků mohamedánských, které Kemal zakazuje, bývaly dříve na minaretech upevňovány světelné nápisy, obsahující zbožné poučky a citáty z koranu. Kemal nařídil, aby místo toho zářily z minaretů světelné nápisy „Kupujte jen turecké zboží“ a „Podporujte leteckou loterii!“ — Podotýkáme znovu, že to vše se děje v Turecku. U nás nejsme ještě tak daleko.

Míti odvahu bez rvavosti,
míti přesvědčení bez pobožnůstkářství,
míti blahovůli bez blahosklonnosti,
míti víru bez lehkověrnosti,
míti lásku k lidstvu bez citlivůstkářství,
míti pokoru i sílu,
a nadšení s rozšafností —
to je pravé křesťanství.

„The Inquire“: Charles E. Hughes.

Na otázku: Kdo má, kdo smí a kdo může býti pokřtěn, odpovídá jistý katolický theolog mezi jiným takto: „Kdyby někdo přišel do známé rodiny, která je bez víry, a měli tam těžce nemocné dítě, o němž se již mysli, že zemře, má je pokřtíti. Vůbec platí pravidlo: Každé dítě, o němž se rozumně může soudit, že se nedožije užívání rozumu, a které náleží nevěreckým aneb nekatolickým rodičům, a ještě pokřtěno nebylo, má se pokřtít i proti vůli jeho rodičů. I proti vůli? Ano, neboť tam, kde jde o duši, přestává každý ohled a každé právo (!) Tam mluví jen Bůh. (!?) Psáno v r. 1927.

„Kostnické jiskry“ přinesly zprávu o neohroženém vystoupení anglikán. biskupa dra. Barnesa v Londýně, jenž se otevřeně postavil proti pověrám v církvi. Zmiňujíce se dále o arcibiskupovi canterburském, který dra Barnesa za toto vystoupení pokáral, dovozují: „Arcibiskup zaujal tedy stanovisko četných novodobých augurů, kteří sami sice také ve stará církevní dogmata nevěří, ale učí jim a brání je „z obavy o city věřících.“ — Domníváme se, že ani u nás není o augury nouze.

Baťa, byv tázán redaktorem časopisu „Oro“ zda věřil před 33 lety ve svůj dnešní úspěch, odpověděl, že věřil, že bude míti úspěch, že

však nevěděl jak bude veliký a že bude v dnešních rozměrech. Na další otázku, zda mu pomáhala někdy náhoda, odpověděl: „Nikdy! Zpravidla byla proti mně.“

A. N. Sorin dokazuje, že i krev vysílá paprsky. Sorin otevřel hlavní žílu žáby a poblíže krve postavil sazeničku, která takto byla působení krve vystavena. Na straně, kde žíla účinkovala, byl o 46 procent silnější vzrůst než na straně opačné. Žíla, která byla podvázaná a tudíž bez krve, neměla žádného vlivu.

Hypnosa na místě uspání byla úspěšnou při operaci, provedené v Chicagu. St. Luke v nemocnici za řízení dra. Alfreda P. Solomona, jenž přivodil hypnosou bezvědomí a provedl na pacientovi úspěšnou operaci. Pacient, mladá žena, trpící polypy v životě, pravila později, že měla pocity, jako by bylo použito nějakého anesthetického prostředku a jako by byla spala jen několik minut. Ve skutečnosti byla pohřížena ve spánek hodinu. Chirurgové prohlásili, že klid způsobený hypnosou byl úplný.

Jak vypadá odluka církve od státu po desítiletém trvání naší samostatnosti dokazuje nejlépe tato tabulka státních příspěvků církvím:

	r. 1920	1926	1927	1928
Římsko-katolické	20 mil.	53 mil.	54 mil.	84 mil.
Řecko-katolické	5 „	2 „	5 „	9 „
Evangelické	4½ „	9 „	9 „	14 „
Československé	—	1½ „	1½ „	4½ „
Židovské	Nezjištěno	½ „	½ „	¾ „

Od převratu až do r. 1925 úmrtnost kojenců u nás klesala. Avšak již v r. 1926 jeví se tak strašlivá, že nutí k přemýšlení. Při statistickém zjišťování stavu kojenecké úmrtnosti v 29 nejdůležitějších státech octla se ČSR na 22. místě. Vykazuje 4krát větší kojeneckou úmrtnost než Nový Zéland, 3krát větší než Island anebo Norsko, 2krát větší než Spojené státy a Anglie a větší dokonce než Španělsko. Ostatních 7 států, které vykazují větší úmrtnost nachází většinou vyrovnání ve větší porodnosti. Zemřelo-li na Novém Zélandě teprve každé 25. dítě, v Anglii každé 13., umíralo u nás již každé s e d m é dítě.

Okénka do života.

„Jak se cítíte?“ — je zvykem tázati se. „Velmi důležitě“, odpoví egoista.

*

Učitel náboženství: Pověz mi, Vilouši, co se stane s člověkem, který nemyslí na svou duši, ale jenom na své tělo? — Vilouš: „Prosím, on ztloustne.“

*

Strýc Tomáš měl souseda, jenž měl ve zvyku pracovat v neděli. Časem přiměl ho k tomu, aby přistoupil k církvi, jíž sám přináležel. Jednou setkal se s farářem a týž se ho tázal, zda pozoruje nějakou změnu na svém sousedu od té doby, co se přidal k církvi. „O, ano", odvětil strýc Tomáš; dříve, když šel v neděli spravovat ploty, nesl sekeru na rameně a nyní ji nosí pod kabátem.

*

Jistý kanovník prohlásil kategoricky: „Člověk nemůže se vůbec modliti, jestliže trpí špatným trávením." Ve Walesu byl starý metodistický kazatel, jenž za své činnosti hájil obdobnou pravdu. Jednou v lednu kázal v malé kapli v horách, v níž byla krutá zima. Když již byl asi čtvrt hodiny kázal, pojednou se odmlčel, rozhlédl se po malém hloučku svých posluchačů a řekl: Je zde příšerná zima a žádná kamna. Mám již studené nohy a vy také. Ještě nikdo nebyl spasen, kdo měl studené nohy." Sklapnul bibli, skončil bohoslužbu a šel domů.

*

Na nástupišti drážďanského nádraží se stalo, že muž, který chtěl odjeti vlakem, byl náhle raněn srdeční mrtvicí a skonal. Protože měl velmi drahý jízdní lístek (z Drážďan až do Lisabonu I. třídy), požádali jeho příbuzní, aby správa dráhy vzala nepoužitou jízdenku zpět, což se také stalo. Avšak — aby také svatému byrokratismu bylo učiněno zadost — bylo jim z vrácené ceny jízdenky strženo deset fenyků s tímto úředním odůvodněním: „Zemřelý, ač neodcestoval, přece za živa vstoupil na nástupiště, k čemuž, kdyby byl jízdenky neměl, byl by potřeboval peronního lístku. Proto je dlužno, aby tento poslední lístek byl zapraven."

Odbouráváni pokroku. Zákon o školské správě z r. 1920, byl prvním odlukovým zákonem u nás a odstraňoval ze školních úřadů přímé zastoupení církví. Podle zpráv o novelisaci župního zákona má dojíti i k zrušení zákona o školské správě a jak v zemských, tak i okresních a místních školních radách mají být zastoupeni zástupcové náboženských společností a to vždy 2 katolíci, 1 evang., 1 českosl. a 1 žid.

Výkonný výbor Svazu svobodomyslných, v němž jsou soustředěny všechny pokrokové českoamerické organisace, zaslal vládě českosl. republiky memorandum, v němž se vyslovuje politování nad tím, že se vláda neúčastnila letošních Husových oslav, ale že přijala oficielní protektorát na oslavách knížete Václava. Svaz připomíná, že za osvobozenecké akce byla vzpomínka na Husa československému národu doma i v cizině mocným podnětem k neutuchajícímu nadšení.

Stát Mennonitů v Paraguay. Příslušníci náboženské organisace Mennonitů, jejímž zakladatelem byl Simons Menno, původně katolický duchovní, uzavřeli smlouvu s paraguayskou vládou, podle níž bude jim přenecháno k osídlení velké území ve státě Paraguay a bude jim poskytnuta dalekosáhlá autonomie, takže budou vlastně tvořit jakýsi stát ve státě. Učení Mennonitů předpisuje svým stoupencům vedení života podle čistého učení Kristova, zakazuje jakoukoli myšlenku na pomstu, skládání přísahy, zvláště vojenské a zastávání nějakého veřejného úřadu. To je ovšem přivedlo do sporů s evropským státním zřízením a proto odstěhovali se do Spojených států a Kanady, a když ani tam nemohli používati té volnosti, jaké si přejí, uzavřeli smlouvu s vládou paraguayskou, jež jim zaručila osvobození od vojenské služby, jakož i církevní a školskou samosprávu. Mennonité v počtu čtvrt milionu přestěhují se co nejdříve a jsou vítanými přistěhovalci, ježto přivezou s sebou značné jmění.

Jen když zachránili Spasitele. Jistý katolický list přinesl dojímavý příběh z r. 1925, kdy v Tyrolsku řádily časté povodně. Jakási zbožná Tyrolka vypisujíc svému bratru v dopise úžasnou zhoubu této živelní pohromy, psala mu, že voda sahá až do poschodí a na polích je všechna úroda zničena. A dále psala: „Stojíme zde jako žebráci a denně úsilovně pracujeme, abychom aspoň to nejcennější zachránili z dravých vln. Ale to vše nic nedělá. Vše jsme sice ztratili, ale aspoň to nejcennější jsme přece zachránili, totiž našeho milého Pána Boha. I v kostele stála voda velmi vysoko. Občané s knězem snažili se zachránit Nejsv. Svátost, která byla v nebezpečí. Po obtížných pokusech se to konečně podařilo. Všichni jsme měli velikou radost a naše stará matička stále opakuje: „Co jest to všechno neštěstí, jen když jsme zachránili Spasitele.“

Manželské rozluky a tisk. Anglikánské církevní shromáždění ve Westminsteru přijalo resoluci, jež vyzývá vládu, aby byly omezeny novinářské referáty o soudních procesech rozvodových. Referáty novinářské prý právě přispěly značně k podvrácení veřejné mravnosti v Anglii a lidé nespokojení v manželství byli prý právě zprávami ze soudní síně poučeni, jak mohou dojíti rozvodu nejdříve.

Smutná statistika. Jaké jsou následky nevázanosti v pohlavním životě ilustruje nejlépe tato statistika: U 150 rodin stižených přijicí napočteno 1001 těhotenství. Z toho bylo 172 potratů a dětí mrtvě narozených, 229 dětí zemřelo záhy po porodu; ze 600 dětí, které zůstaly na živu, bylo 300 nemocných a jen 210 zdravých. (Pětina). Nezkažení hoši a dívky měli by si to pamatovat a uvědomit si, že jeden nestřežený okamžik může je uvrhnout do moře běd.

Křesťanské sdružení. E. Gounelle zmiňuje se o jednom odboru pařížské YMCY, který prohlásil, že přijímá za členy mladíky kterékoli národnosti, jenom ne Němce, a podotýká, že je to sdružení křesťanských mladých lidí, které se chová hůře nežli by se choval spolek obchodní, vědecký, umělecký, hospodářský, nebo nežli spolek vyznavačů Konfuciových, Budhových a Mohamedových.

Kde byly křesťanské církve? Českobratrský měsíčník „Hus" se táže: „A v té chvíli, když jsme četli, jak odsouzenec Vanzetti šel na popravu se slovy: „Znovu opakuji, že jsem nevinen; nespáchal jsem nikdy zločinu, ale dopustil jsem se mnoha hříchů. Děkuji všem, kteří se mne zastali. Jsem nevinný muž" — a jak se zavázanýma očima na popravišti pravil: „Odpouštím mužům, kteří mi tohle učinili" — položili jsme si otázku: Kde byli američtí křesťané v tomto velikém zápase? Anarchista umíral s odpuštěním na rtech; co učinily křesťanské církve, aby jejich stát, který se chlubí citem spravedlnosti, neubíjel lidi, jichž vina nebyla prokázána?" Podepisujeme.

LITERATURA.

Zahraniční politika. Sborník pro studium mezinárodních otázek politických, právních, hospodářských a sociálních. Číslo 11. právě vyšlo s velmi bohatým obsahem. Vydává „Orbis", Praha-Vinohrady. Roční předplatné 80 Kč.

Zdeněk Záhoř: O lásce, manželství a dítěti. Čítanka pro mladé lidi. Vyšlo jako 11. svazek Knihovny pohlavní výchovy, nákladem čsl. společnosti pro potírání pohl. chorob. V této knize, vydané s podporou ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, shromáždil pořadatel na 224 stranách četbu vskutku vybranou z pera nejušlechtilejších a nejvyšších duchů světové literatury. -- V komisi nakladatelství B. Kočího v Praze I., Masarykovo nábř. 14. Cena 6 Kč., váz. 10 Kč.

Prof. V. V. Stratonov: Astronomie. V nakladatelství B. Kočího. Vyšly seš. 11., 12. a 13. Sešit 12. přináší veškeré nové objevy o Martu, sešit 13. pojednává o meteorech. Stratonov, hvězdář a učenec světového jména, vysvětluje slohem přímo hýřivě barvitým a formou velmi populární všechny poznatky svého oboru a činí tyto vědomosti takřka přístupnými širokým vrstvám. Cena sešitu Kč 7.80.

Redakční. Je možné, že ve vydávání Cest a Cílů učiníme počínaje Novým rokem některé změny, které oznámíme, protože nedošlo ještě ke konečnému rozhodnutí. — Toto číslo vychází mimo obvyklých deset čísel ročníku. Končíme jim V. ročník našeho časopisu s přáním radostného Nového roku všem našim čtenářům. Redakce.

Tiskl K. Mašín, Kladno, Poděbradova. - Nakladatel Norbert F. Čapek.